

669.

N. Inv. 669.

Marci Aurelii Cassiodori Variorũ lib. 12

Prologus.

Incipit insigne opus Cassiodori variarum
Cum disertorum graciam aut communibus fabu
lis aut gratuitis beneficiis nullus tamen tristis
mitis collegissem dicta mea que in honoribus
sepe positus pro explicanda negociorum qualita
te profuderam in unum corpus redigere sua
debant ut ventura posteritas et laborum meorum
molestias quas pro generalitatis commodo sustinebam et sinceris con
sciencie inceptam demonstraret actionem. Dicebam dilectionem ipsorum pocius
fore contrariam ut quod michi propter desideria supplicancium pu
tabatur acceptum postea videntibus videretur insipidum. Addebam
debere illos Flacci dicta recolere cum monet quod periculi vox precipi
tata possit incurrere. Respondendi celeritatem cunctis videtis exige
Et creditis me impenitenda proferre. Dictio semper agrestis est que
aut sensibus electis per moram non comitur aut verborum minime
proprietatibus explicatur. Loqui nobis communiter datum est. Solus
ornatus est qui discernit indoctos. Nonnisi annis ad scribendum
3 relaxatur auctoribus michi horarum momenta prestantur. Mox
ut repero clamoribus imminetur et festinatione nimia geritur
ne cunctis cepta peragantur. Alter nos frequentia invidiose interpella
tionis exaggerat. Alter miseriarum mole castigat. Alii furiosa inten
tionum sedicione circumdat. Inter hec cur requiritis dictationis eloquium
cum copiam vix possimus habere sermonum. Ipsas quoque noctes inexplicabilis
cura circumvolat ne desit alimonia civitatibus, quam supra omnia
populi plus requirunt studentes ventri non auribus. Hinc est quod co
gimur animo per cunctas ire provincias et iniuncta semper inquirere
quia non sufficit agenda militibus imperare nisi hec iudicis assidu
itas videatur exigere. Nolite queso noxie nos amare. Declinanda est
suasio que plus habet periculi quam decoris. Sed illi pocius tali me
4 disceptacione fatigant. Profectum te pretoriane sedis omnes noverunt. Cui
quidem dignitati occupaciones publice velut pedissequae semper assistunt.
Ab hac enim exercitualis flagitantur expense. Ab hac victus quam
sine consideratione temporibus plurimorum. Huic eciam nec solum grave
iudiciorum pondus adiectum est cui ideo leges in se sunt immensum
omnis imponere dum ad ipsam honoris gracia maluerunt pene omnia
pertinere. Quod enim spacium possis publico labori surripere quando
in unum pectus confluunt quidquid utilitas generalitatis exposcit. Addi
mus eciam quod frequenter questure viribus ingravato ocii tempus ad
uenit crebra cogitatio et velut mediocribus fascibus insidianti illa tibi

Prologus

de aliis honoribus principes videntur imponere que ipsi minime ne-
queunt explicare Hoc ante satis nulla vendendo sed exemplo proprii
genitoris ab sperantibus solos ipsa labores decerpsi Sed petentibus pre-
stando gratis sub continencie munere cumulata meritis regum. quin
eciam gloriosa colloquia pro magna diei parte in bonum publicum
te occupare noverunt ut fastidium sit ociosis expectare que tu in continuo
labore cognosceris sustinere. Verum hoc magis est ad suffragium laudum
potius profuturum si inter tanta et talia valueris legenda proferre Deinde
rudes viros in rem publicam conscia facundia imparatos labor tuus
sine aliqua offensione potuit erudire Et ut tibi quem tamen nunc alterum
pericula tractatus exercent illos qui sunt in tranquillitate positi con-
tigit felicius adipisci Proinde quod salva fide qua teneris dissimulare
non potes tanta regum beneficia si pateris ignorari frustra maluisti
benigna festinatione contendere Noli quesumus in obscurum silencii revo-
care qui te dictante meruerunt illustres dignitates accipere Tu enim
illos suscepisti vera laude describere et quodam modo historiato colore
depingere Quos si celebrandos posteris tradas abstulisti consuetudinem
maiorum morientibus decentem interitum Deinde mores pravos regie auctoritatis
rectoris excedentes audaciam frangis timore legibus reddis et ad hec
dubitas edere quod tantis utilitatibus probas posse congruere Relinquis
eciam ut ita dixerim speculum mentis tue ubi te omnis etas ventura
possit inspicere Contingit enim plerumque dissimilem filium generari
omnino Oratio dispar moribus vix potest inveniri Est ergo ista valde
certior arbitrii proles Nam quod de archano pectoris gignitur antiquis
(?) positas veracius estimatur Scripsisti eciam ad commendacionem univer-
sitatis frequenter reginis ac regibus laudes duodecim libris Gothorum
historiam defloratis prosperitatibus condidisti Cum tibi in illis fuerit
secundus eventus quid ambigis et hoc publico dare qui iam co-
gnosceris dicendi tirocinia deposuisse Victus sum fateor in verecundiam
meam nec obsistere tantis prudentibus potui cum me viderem
ex affectione culpari Nunc ignoscite legentes et si qua est in tanta
presumpcio suadentibus potius imputate quia mea iudicia videntur
cum illis facere qui me detrectaverunt accusare Et ideo quod in questure
magisterii ac prefecture dignitatibus a me dictatum in diversis publicis
actibus potui reperire bissena librorum ordinatione composui. ut quamvis
diversitate causarum legentis intentio concitetur. efficiatur tamen
rapiatur animus cum tendit ad terminum Illud autem sustinere
alios passus non sum quod nos frequenter invitos in honoribus aliis
impositas et precipites dictiones que sic rapiuntur ad subitum ut vix
vel scribi mereantur Dignitatum itaque sexto et septimo
libris formulas comprehendi ut et mihi quamvis sero prospicerem
et sequentibus in angusto tempore subvenire Ita que dixi de preteritis

commenti et futuris quia non de propriis sed de ipsis lectis que apta
videbantur expliciti librorum vero titulum operis indice causarum
preconem totius orationis brevissimam vocem variarum nomine pro-
tavi quia necesse fuit nobis stilum non unum sumere qui personas
varias suscepimus ammonere. Aliter enim multa lectione saciatis.
Aliter mediocri gustatione suspensis. Aliter a litterarum sapore ieiunis
persuasionis causa loquendum est. ut interdum genus sit peritie vitare
quod doctis placeat. Proinde maiorum preclara diffinitione sic optamus
dicere ut audientibus possimus concepta vota suadere. Legum enim tria
genera dicendi iuta(?) summi prudens diffinivit antiquitas humile quod
communionem ipsa sepe sordeatur. Medium quod nec magnitudine tu-
mescit. nec parvitate tenuatur. sed inter utrumque positum propria
venustate dictatum suis finibus continetur. Tercium genus quod ad
summum apicem disputationis exquisitis sensibus elevatur videlicet
et ut varietas personarum cognomen sortiretur eloquium. Et licet ab uno
pectore proflueret diversis tamen alveis emanaret quando nos eloquen-
tis obtinet nomen nisi qui trina ista virtute suffultus causis emer-
gentibus convenienter est paratus. hinc accedit quod modo regibus. modo
potestatibus. an litteris modo loqui videamur humillimis quibus aliqua
contigit subextimatione respondere. Alia non licuit cogitata proferre ut
sumpto variarum dictatur quod tanta dignitate conficitur. Sed ut sermo iste regu-
lis attigisse probamur antiquis. Ita eadem premisse resignet imita-
tionis. Qua propter humillime de nobis verecunde promittimus mediocre
non improbe pollicemur. Summum vero quod propter nobilitatem sui est in
editione constitutum. nos attigisse non credimus. verum tamen sileant presump-
tiones illicite qui legendi simus in cognitione. Namque veras de nobis dissimu-
lationes ingerimus qui vera potius iudicia pertimemus.

Rubrice. tituli primi libri

Anastasio Imperatori Theodericus Rex
Theodorico viro senatori Theodericus Rex
Cassiodoro viro Illustri atque patricio Theodericus Rex
Senatui urbis Rome Theodericus Rex
Agapitho viro Illustri pontifici Theodericus Rex
Felici viro clarissimo Theodericus Rex
Amabili executori Episcopo Theodericus Rex
Eustorgio viro venerabili mediolanensi Theodericus Rex
Boecio viro Illustri atque patricio Theodericus Rex
Servato duci Retiarum Theodericus Rex
Eugenito viro Illustri magistro officiorum Theodericus Rex
Senatui urbis Rome Theodericus Rex

Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri Clarissimi et Illustris ex questoris palatii ex consulis ordinarii ex magistri officii prefecti pretorio atque patricii facundissimi parit et venustissimi elloquii variarum Incipit liber primus Super restitucione pacis et contencionum quietatione etc

Oportet vos clementissime Imperator pacem querere qui causas iracundie cognoscimini non habere Renando ille moribus iam tenetur obnoxius. qui ad iusta dephenditur impatus. omni quippe Regno desiderabilis debet esse tranquillitas in qua et populi proficiunt

et utilitas gentium custoditur Hec est enim bonorum artium decora mat-
her mortalium generis reparabili successione multiplicitas faculta-
tes protendit mores extollit et tantarum rerum ignarus agnoscit
qui eam minime quesisse sentit Et ideo piissime principum pote-
stas vestre convenit et honori ut vestram concordiam querere debeamus cuius
adhuc amore profecimus Vos enim estis Regnorum omnium pulcherrimum
decus vos totius orbis salutare presidium quod ceteri dominantes merito su-
spiciunt quia in vobis singulare aliquid esse cognoscunt Nos maxime
qui divino auxilio in re publica vestra didicimus quemadmodum Roma-
nis imperare equaliter possimus Regnum vestrum imitatio vestra est forma
boni propositi unici exemplar imperii qui quantum vos sequimur tantum
gentes gentes alias anteimus **Hic incipit alia epistola** 2
Hortamini me frequenter ut diligam senatum leges principum grantem
amplectar ut cuncta Italie membra componam quomodo potest ab
augusta pace dividere quem non optatis a vestris moribus discrepare
Additur etiam veneranda Romane urbis affectio a qua segregari nequeunt
qui se nominis unitate iunxerunt Proinde illum et illum legationis officio
ad serenissimam pietatem vestram credimus destinandos ut sinceritas pacis
que causis emergentibus cognoscitur fuisse viciata detersis contentionibus
in qua deinceps firmitate restituta permaneat Nam vos pati non
credimus ut utrasque partes Quod per quarum semper unum corpus sub
antiquis principibus fuisse declaratur aliquid discordie permanere
Quas non solum oportet ut se otiosa dilectione coniungi verum etiam
decet mutuis viribus adiuvari Romani regni unum velle una semper
opinio sit quidquid et nos possumus vestris preconiis applicetur Sed
ipse salutationis honorificentia preferentes prona mente deposcimus ne
suspendatis mansuetudinis vestre gloriosissima caritate quam ego sperare
debui Etiam si aliis non videretur posse concedi Cetera vero per presentium
latores pietati vestre verbo suggerenda commisimus ut ne epistolaris sermo
redderetur extensior nec aliquid pro utilitatibus meis preter misisse videamur

Rex Theodorico viro Senatori Clamatur si non debito tempore factam vestem attulerit conchiliorum sanguine tinctam 3

Quamvis insinuatione Stephani comperimus factis vestis opera
qua nos volumus nimia festinatione compleri Abrupto magis
labore pendet Tu vero cursum subtrahendo solempnem ab homi-
dam potius inferre cognoscis tarditate Credimus enim aliquem per vetu-
ste neglectum ut ait omnes illi lactei carneo poculo bis ter que sa-
tiati pulcherrima murmis ebrietate rubuerunt Aut lane non anxerit
odorandi muricis preciosissima qualitate Nam ipse si perscrutator
hydiotini maris inclusa conchilia solempniter concidisset apto
tempore acinis ille neptunius generator florentis semper purpure

ornator soli, aquarum copia resolutus in imbrem anhelitum flammeo lucide
laxasset. Color nimio lepore vernans obscuritas rubens nigredo
sanguinea regnantem discernit dominum conspicuum facit et prestat humano
generi ne de aspectu principis possit errari. Mirum esset sibam
illam morte confectam cruore de se post spacia tam longi temporis exudare
qui solet e vivis temporibus corporibus vulnere sauciatis effluere. Nam
sex pene mensibus maxime delicie a vitali fluunt vigore separate saga-
cibus naribus nesciunt esse gratissime. scilicet ne sanguis ille nobilis aliquid
spiraret horroris. Hec cum infecta semel suba progenerat ut nesciat
ante subtrahi quam vestis possit absumi. Et si conchiliorum qualitas
non mutatur. Si torcularis illius una vindemia est culpa nimirum ar-
tificis erit cum se copia nulla subtraxerit. In illis erant rubicundis fon-
tibus cum albentis comas sericis doctus moderator immixerit hinc
debet corporis purissimam castitatem. quia talium rerum secreta refugiat
dicuntur immunda. Hec si omnia constituunt si in nulla parte pretermissa esse
videntur solempnitas. Miramur tua te pericula nunc cogitasse dum
sacrilegus sit reatus negligentie in tali veste peccare. Quid enim agunt
tot artifices. tot naturarum caterve. tot familie rusticorum. Tu quoque
comitia subvectorum tantis urbes tanta te istius nominis presumptione defe-
rendis ut cum regale opus credideris agere in nullis videaris curis ti-
nibus impare. Hec ergo remissio tua negligit quod te et in provincia
subvexerat et ad conspectum principis honorabilem venire faciebat
Et te si facultatis tue ad hunc cura non defuit si salutis proprie tangit
affectu intra illum diem immineret et harum portitorem cum blatta
nostro cubili dare annis singulis consuevisti venire festina. quia iam non
compulsorem ad te mittimus sed ultorem si aliqua credideris ludificatione
tardandum. Verum talis tanta quam res quam facili legitur inventa
compendio. cum fame canis avida in tirio littore proiecta conchilia im-
pressis mandibulis contudisset. Illa naturalem humorem sanguineum
defluentia ora eius mirabili colore tinxerunt. Et ut est mos de hominibus
occasiones repentinas ad artes ducere talia exempla meditantes fecere
principibus decus nobile dare quod mediocre noscitur. hinc subam te
atiro est hydromtalita anhelitum perfecto vestiarium non antiqua cu-
stodiens. sed ingit novella transmittens. Vide ergo si quis te paciatur
criminis implere quod nos tam necessarie cognoscis expetere etc.

Cassiodoro viro Illustri atque patricio Conceditur dignitas

Omnis proprio fruatur honore quod est natura etc. patriciatus
laudabile licet desint probate conscientie fasces cum generale animo
dignitates anima sicut bona mentis sunt iuncta cum fructibus. Nec
credi potest virtus que sequestratur a premio. Tunc iudicium nostrum culmine ex-
celsum est. quia quod a nobis provehitur principis plenus meritis estimatur.
Nam si equalibus credendus est quem iustus elegerit. si tyrannia prodit

quem moderatus attingit. omni profecto capax potest esse maiorum qui iudice
cunctorum meruit habere virtutum Et ideo cum manus queritur quem hic inve-
nisse laudum testimonia ubi gratificatio non potest esse suspecta Regnat
quippe sua mente iudicium de solis artibus sumit nec blandiri dignatur
animus domino potestate munitus Respectant certe que te nostris sensibus
infuderunt ut laboris tui fructum capias cum meis animis singula
suauiter inhesisse cognoscas In ipso quippe imperii nostri devotionis
exordio cum adhuc provincialium corda rebus fluctuantibus vaga-
rentur Et neglegi rudem dominum ipsa novitas pateretur Siculorum su-
spicantium mentes ab obstinatione precipiti deviasti culpam removens
illis Nobis necessitatem subtrahens ultionis egit persuasio salubris
quod vehemens non poterat emendare districtio lucratus eo dampna
provincie que meruit sub devotione vexare Ubi sub primitiis iudicio
civilia iura custodiens publica privataque comoda manarum arbi-
stima bas. et proprio censu neglecto sine invidia lucri morum divi-
tias retulisti Excludens vel querelis aditum vel derogationibus
locum. et Unde vix solet reportari parte silencium voces et in litaue
laudantium Nominus enim testante Tullio Siculorum natura quam sit fa-
cilis ad querelas. ut solita consuetudine possint Iudices etiam de suspi-
cionibus accusare Sed nos nec eo promovere sine contenti Bruciorum
et Lucanie mores dedimus et regendos Ne bonum quod peregrina
provincia meruisset genitalis soli fortuna nesciret At tamen consuetudinem
devotionis impendens eo nos obligasti munere quo et putamur cre-
disse Unde cumplando debitum Unde credi poterat absolutum Ele-
gisti te per cuncta iudicem totius erroris expertem nec invidia que-
piam deprimens nec gracia blandiente sublimans Sed cum ubique sit
arduum tum sit in patria gloriosum ubi necesse est aut gratiam parentela
promoveret. aut odium longe concertos exasperent Oblectat ergo nos atque
prefecture recolere totius Italie notissimum bonum ubi cuncta provida
ordinatione disponens Ostendisti quam leve sit stipendia sub Iudicis inte-
gritate deprehendere Nullus gravamen obtulit. quod sub equitate persolvit
Parva quidquid ex ordine tribuitur dispendium non putatur sentire iam
bonis tuis et utilitatem propriam quam respectum publico contempsisti recipere
duplicatam Hic est enim nunc gloriose comoditas dominos esse testes cives
hic laudantes His ergo tot amplissimis laudibus invitati patriatus
et apicem iusta remuneratione conferimus ut quod aliis est premium et sit te
tribuentio maiorum Macte nunc felicitate laudabili qui ad hanc vocem
dominantis animos impulisti. ut honorum tuorum potius fateamur
esse quod tradimus Dum ut hec dominio perpetrata auspicio. ut cum hec per remu-
nerationem tribuimus ad meliora iterum tuis meritis exigamur etc.

Senatui urbis Rome Ut Cassiodorum in suum suscipiat
collegium dignitate patriciatus remuneratum

4 Optamus quidem patres conscripti coronam vestram diversorum fastium
flore depingi Optamus ut libertatis genius gratam videat tur-
bam senatus conventus siquidem talium est dignitas imperantium
et quicquid in nobis festiva gratulatione respicitur nostris vero lau-
dibus applicatur Illud tamen maxime desideranter appetimus ut
collegium vestrum orient lumina dignitatum quando decenter augmenta
patrie reddunt qui aulica potestate creverunt. hos intros nostra presentat
nitendo His morum thesauris gaudemus inventis in quibus
velut figuratis honorum vultibus clementia nostre serenitatis exprimitur
Hinc est quod Cassiodoro Illustri atque magnifico viro precipue in re pu-
blica claritate notissima patriciatus dedimus pro remuneratione sugge-
stum ut per honorem magna nominis declarentur merita servientis
Qui non fragili felicitate provectus fortune ludo ad apicem fastium
repentinis successionibus evolavit Sed ut crescere solent virtutes
ad pretorii fastigium conscendit gradibus dignitatum Primus
enim ut scitis administrationis introitus comitive privatorum mole fun-
datus est. ubi non tirocinii infirmitate titubans novitatis
vitio vel innocentie oravit. sed abstinentie firmato vestigio imitandus
vixit exemplo Qui mox deinceps sacrarum largitionum honore suscepto
crevit conversationis laude quantum profecerat dignitate Quid pro-
vincius redditam disciplinam Quid universo generi hominum monita
Iusticie infusa referamus Vixit tanta continentia ut equitate et in-
stitueret monitis et doceret exemplis. facilis enim recti persuasor
est Innocens iudex sub cuius predicabili conversatione pudet mores
probabiles non habere Cuius enim versatur scelus in cuius suggestu quem
non complicem te videt Integram personam fecit severitatis indicit
Cum avarus pecunie ambitum dissuadet. cum legibus parendi
censet iniustus Non hic discretionem gentium cui auctem libera
conscientia non ministrat Cum excessus tunc sunt in formidine cum cre-
dunt iudicibus displicere Hijs itaque sub precedenti rege gimnasiis
exercitatus eminentis laudibus ad pallacia nostra pervenit Meministis enim
et ad hunc nobis retinendum rerum memoria ministratur Qua moderatione
pretoriano culmini locatus insederit. et evectus interim inde magis de-
precetit vitia prosperitatis Nullo quippe inplerisque moris est elatus
favore fortune in contrarium se magne potestatis excelsit Sed equitate cuncta
graciam nostram in se reddidit odiosam Maiora quam sibi fecit optari dum
intra modestie terminos magna cohibuit Hic est probate conscientie gratissi-
mus fructus ut quamvis summa potuit inductum tamen ab omnibus
plus mereri Vixit bene cum omnium civium gaudiis nostra compendia
erario munificus et iuste solventibus gloriosus Sensit tunc republica
ex illo cetu rerumleo innocentie virescunt licet se moderando gloriam
fecit. hoc tamen magis contulit quod bone actionis exemplum sequentibus

dereliquit. Pudet enim eum peccare qui laudatus videtur potuisse succedere.
Fuit itaque ut scitis militibus verendus provincialibus mitis dandi
avidus accipiendi fastidiosus detestator criminis amator equitatis. Quod
nam fuit illi custodire difficile qui se a rebus alienis decrevit
abstinere. Est enim multi animi signum fame diligere comodum et
lucra potius odisse causarum. Vere hic nullo mire miretur qui
patris atque avi mores nobilissimos nesciret. Cassiodorus siquidem
precedentes fama concelebrat. Quod vocabulum et si per alios videatur
currere per proprium tamen eius constat cucurrisse familie antiqua proles
laudata prosapies cum togatis clari inter viros fortes eximii. Quando
et valitudine membrorum et proceritate corporis floruerunt. Pater enim
candidati sub Valentiniano principe gessit tribunum et notarii laudabilem
dignitatem. Honor qui tunc dabatur egregiis dum ad imperiale secretum
tales constet eligi in quibus reprehensionis vicium nequeat inve-
niri. Sed ut se pares animi solent semper sepe eligere patricio Ethio
procuranda republica magna fuit caritate sociatus. Quem tunc
rerum dominus propter sapientiam sui et gloriosos in republica labores
in omni parte consilii sequebatur. Ad Attilam igitur armorum potentem
cum supradicto filio Carpilione legationis est officio non inaniter destina-
tus. Vidit intrepidus quem timebat imperium facies illas terribiles
et minaces fretus veritate despexit. Nec dubitavit eius altercationibus
obviare. Qui furore nescio quo raptus mundi dominatum videba-
tur expetere. Invenit regem superbum sed reliquit placatum. et ca-
lumniosas allegationes eius tanta veritate destruxit ut voluisset gratiam
querere cui expediebat pacem cum regno ditissimo non habere. Eri-
gebat constantia partes timentes. nec imbecilles sunt crediti qui
legatis talibus videbantur armari. pacem retulit desperatam. Cuius
legationis quid profecerit datur intelligi. quia tunc est gratanter excepta
quantum et videbatur optata. Mox honore illustratus mox reddi-
tuum dona eius arbitrio offerebantur. Sed illa potius nativa mo-
deratione ditissimus dignitate suscipiens ociosam in remunera-
tionis locum expetiit amenissima Bruttiorum. Negare illi non
potuit optatam quietem qui tunc reddiderat ab immani hoste
securum. tristis ab obsequio suo reliquit quem sibi necessarium fu-
isse cognovit. Huius enim Cassiodorus illustratus honore cunctis
qui eius genitum non potuit abnegari a Vandalorum incursione vandali
Bruttios Siciliamque defensione liberavit armorum ut merito in provin-
ciis illis primatum non haberet quas a tam sevo et repentino ho-
ste defendit. Debuit itaque virtutibus eius respublica quod illas
provincias tam vicinas ~~Gensericius~~ Gensericus non invasit. quem

quem posita truculentia Roma sustinuit Hii ante et in partibus ori-
entis parentum laude viguerunt Heliodorus enim quem illa respu-
blica nobis videntibus prefecturam bis novenis annis gessit exime
Eorum consanguinitati probatur adiungi genus · in utroque orbe
preclarum Quod gemino senatui decenter aptatum tamquam duobus
luminibus occulatum claritate purissima radiavit Quo enim se generis
nobilitas ultra descendit · quam habet · que in utroque ordine clara
esse promeruit · Hic in provincia honore meritis et securitate pri-
vati · cunctis illis nobilitate potior · omnium ad se animos attrahebat
ut qui libertatis iure non potant subdi videretur magis eo ti-
mis beneficiis suaviter obligari Tanta quoque etiam pecorum
ubertate gloriatus est · ut inter reliqua dona equinis gregibus
principes vinceret · et donando sepius invidiam non haberet Hinc
est quod candidatus noster gothorum semper armat exercitus Et bono
instituto melior quod a parentibus accepit largitaria largitate
custodit Nunc ideo per ordinem nostra dignatio et unusquisque
intelligat Et parentum morum aput nos laudes posse reparare
Enim vincere preclaris elegit institutis Et ideo patres conscripti gr
tatur assensus prospero auspicio suscipiatur eius provectus
qui sibi fecit gratiam patere cunctorum Est enim potius vicissitudo
gratiam primum ut qui nos probabili actione coluerunt favore reci-
proco gratulentur

VI Ut in lite sententia diffinitiva servetur Floriano viro senatori

In immensum trahi non decet finita litigia Que enim dabitur discordan-
tibus pax si nec legitimis sententiis acquiescant Omnis ante inter hu-
manas procellas portus instructus est Quem si homines ferunda vo-
luntate preterierint undosis iurgiis semper errabunt Ideo spectta-
bilitati tue presentibus effamur oraculis · quatenus si ita eos se habe-
nt apicibus supplicatur · et in comitis Annie iudicio in arenis sindi
di controversia statutis legibus est bis cisa Nec aliqua probatur appel-
latione suspensa que sunt decreta serventur Nam si nolumus oppressi
negare medicinam ita irrationabilibus querelis non prebemus assensum Cogi
enim debet ut sit quietus · qui suo vitio renuit esse pacificus Nam
et medendi peritus invitum frequenter sanat egrotum Quum volun-
tas recta in contrariis passionibus non est · sed potius illud appetitur
quod a salutis merito gravare posse sentitur etc

Ut destinet peritos marmorarios ad edificanda pallatia
Agapito viro illustri

Decet principem cura que ad rem publicam spectat augendam vij
Et vere dignum est regem edificiis palacia decorare Absit enim
ut ornatui cedamus veterum qui impares non sumus beatitudine
seculorum Propterea in ravennati urbe basilice herculis amplum opus
aggressi cuius nomini antiquitas congrue tribuit quicquid in aula
predicabili admiracione fundauit Magnitudini tue studiosissime de
legamus ut secundum breuem subter annexum de urbe nobis marmoris
peritissimos destines qui eximie diuisa coniungant et venis collu-
dentibus illigata naturalem faciem laudabiliter menciantur de arte veniat
quod vincat naturam discolores cruste marmorum gratissima picturarum
varietate texantur quia illud est semper in precio quod ad decorem fu-
erit exquisitum Huius sumptus subuectiones quas putabis ne cunctacio
nostrum grauet imperium quod ad utilitatem volumus respicere singulorum

Ut sibi affini reddat substanciam pupillo Felici comiti viro co
sulari et viij

Venancii tutoris per Iusticiam adicione cognominis re
in ea te qua non debuerat actione versatum ut cum que pro
compendio minuere debuisset dispendio proprietatis affliges affinitate
quippe tuam sola etiam debuerat impensa testari Qualis ergo vi-
detur sanguine connexis quod criminosum probatur extraneis Atque
ideo presenti iussione censemus ut quicquid a neotherio prodiga volun-
tate lasciuo te non tam compasse quam surripuisse cognoscis incor-
porandum militi nostro sine aliqua dilacione restituas Ne nos huiusmodi
factum cogas legibus vindicare Qui nunc videmur omnia mansue-
tudine compassi Aperte enim pupillo non patimur quod est parentibus
sub nostra laude donatum Grauissimum est enim per talia rapinam sub-
trahi quod collatum est munificencia principali Reliqua vero
que pro inequalis tue asseris porcione contempto iusticie tramite di-
misse dimisisse Qui tamen appellanda diuisio est quam sub viris ce-
lebratam constat arbitrio Huc ad nostrum comitatum festines occurrere
ut inter vos ea que iusticie conueniunt ordinemus Iniquum est enim
ut de una substancia quibus competit equa successio alii abun-
dantur affluant alii paupertate ingemiscant incommodis

Tutori ut res paruuli lacrimatas et bona restituat amabili ix
Cordi nobis est in commune cunctos se protegere. et executori
sed eos maxime quos sibi nouimus defuisse Hic enim equitatis
libra seruabitur si auxilium largiamur imparibus et metum nostrum
pro periculis insolentibus opponamus fortuna minor principi queritur
Quia in vituperacionem nostram currunt quibus se publica inuasione dicuntur
Venancii itaque tutoris pluuiali lacrimabili suggestione comperimus Neo-
therium fratrem suum affectu germanitatis oblitum hostili furore bona

parvuli lacerasse. Quod procerum nos acerbitate commonuit ne largitas nostra quam voluit meritum pietatis nolumus existere usurpata presumptoribus iudicatur illicitis. Et quia dubium non est in repetitione muneris maxime sub morae dispendia tarditatis. Ideo quod devotio tua nostra iussione firmata si nichil est quod racionabiliter a prelegato possit opponi postulatas res predicto tutori facias sine dilatione restitui. Aut si quid est quod pro suis partibus intendit retentatoris obviat legali positione precedente ad nostrum depropere venire comitatum. Ut allegationibus agnitis pro nostre equitatis consuetudine iudicemur etc.

Ut corrigat falsos criminatores cuiusdam episcopi Eustorio viro illustri

X. Tuta est condicio subiectorum ubi vivitur sub equitate regnantium. Et ideo absque dubio de timore tacito securi qui debent non mutanda constitui. Fidem siquidem rerum certiorem colligimus que magis desideratibus absconditur si suis vestigiis perquiratur. Atque ideo beatitudini nostre gratissimum esse confidimus presenti tenore declaramus Augustane civitatis episcopum proditionis per te falsis criminatoribus accusatum. Quia nobis honori pristino restitutus ius habeat ecclesiasticum omne quod habuit. Nichil enim in tali honore temeraria cogitatione presumendum est cui bis proposito creditur etiam tactus ab excessibus excusatur. Manifesta proinde crimina in talibus vix capiunt fidem. Quodque invidia dicitur vitiis non putatur. Voluimus quidem enim impugnatores eius ultima pena percellere. Sed qui et ipsi clericatus nomine fungebantur ad sanctitatis vestre iudicium iuncta transmisimus ordinanda. Cum ne est equitate moribus talibus imponere quem novimus traditionem ecclesiasticam custodire etc.

Ut patrisnecessitatem quandam dubietatem monetae apud mercatores distinguat Boetio viro illustri atque patricio

XI. Licet universis populis equalis sit impendenda iusticia que sit nominis sui obtinet dignitatem in equali moderatione per potiores erat et humiles. Confidencius tamen illam expetunt qui a palatini militia non recedunt ocioso cum gravitate gratuite prestatur aliquid munificencie principali. Consuetudo autem quodam debito redditur fideliter obsequenti. Domestici proinde equitum et peditum qui nostre aule videntur iugiter excubare. Quod ex magnis fieri doloribus solet ad nostra nobis supplicatione congesti sunt a vobis arcariis prefectorum pro emolumentis sollempnibus nec integri ponderis solidos percipere. Et in numero tyrannia se dispendia sustinere. Una prudentia vestra lectionibus erudita domesticis ecclesiam falsitate a consortio veritatis eiciat. Ne cui sit appetibile aliquid de illa integritate subducere

Primus

Hec eni que appellat' arismetica sine ambigua mundi ctissima racoe
consistit Quam etiam celestibus equari novimus Evidens ordo pulcr
disposicio cognicio simplex immobilis sciencia que et superna cotinet
et terrena custodit Quid est eni quod aut mensuram no heat aut
pondus excedat omnia amplectitur cuncta moderatur et vniversa sua
pulcitudine capiunt Que sub modo ipius esse noscuntur Cuncta
inspice queadmodu denarius nis more celi ꝛ in se revolunt' et
inqua defectus inveniet' Crescit nova condicione p se redeundo ad
dicta sibi semp ipa calculacio et tum denarius non videatur excedi
Ex modicis infletis et in annalibus digitis et erectis redditur p
extensum Et quanto ad principium suu supputacio redditur tanto amplius
indubitanter augetur quantitate innabili arena maris gutte pluviarum
stelle lucide concludunt' Auctori quippe suo omnis creatura sub mo
est Et quicquid ad existencia pervenit a tali condicione no pot dimo
veri Et qui delectat nos secretiora huius discipline cum scientibus loq
perturio ipse quinnis usu celeberrimo inles esse indicant' Animadvertend
est quanta tame zone auentib' collecte sunt Sex milia denariorum
solidum esse voluit s ut radiantes metalli formata rotunditas
etate mundi qui sol autens comemoerter includent Denarium vero
que non immerito pfectum docta diffinivit antiquitas Concie q
mensure primus gradus est appellacon signavit Quam duodecies
sum latitudine mensum computatam in libre plenitudine ad amicum
circula collegerunt Inventa pundericum o promissa maiorum exqui
sita res que et usui humano necessaria distinguet Et tot archana
re figuraliter continet Merito ergo dicit' libra que tanta rerum
est consideracone centinata Talia q secreta violare e certissima
velle confunde Nomine vitatis ipius videtur crudelis ac feda lacicio
Exerceant' negaciatos in mercibus emantur late que vendunt'
angustius Constet plus pondus et mensura probalis quia cuncta circ
cantur si integritas cum fraudibus miscatur Titulari certe no
deb quod laborantib datur Sed aquo actus fidelis exigitur com
pensatio i minuta pstetur Da ere solidum et aufer inde si pinales crude
libitum et aliquid si potes minue cuncta quibus nominibus ipis co
stat esse promissum Aut integra tribuis aut no ipa que dicuntur'
exolvis Non potest omnimodo no potest corona integritatem dare
et scelestes in inimicos efficere providete itaque ut et arbitr arche heat
iustas consuetudines suas et quod bene mites impendimus incorrupto
munere consequantur ꝛc

iiii. Ut spoliatores ablata restituant. Senato duci Recianorum

xii. Decet te honorem quem geris nomine moribus exhibere ut pro-
vincia cui presides nullam fieri violentiam paciaris. Sed totum
cogatur ad iustum unde nostrum floret imperium. Et ideo propter
Moniarii supplicatione commoti presentibus te affamur oraculis quod se pertinent
mancipia eius Breones irracionabiliter cognoscimus abstulisse. Qui mi-
litaribus officiis assueti civilitatem premere dicuntur armati. Et ob hoc iusticie
parere despiciunt quoniam ad bella marcia semper intendunt dum ne-
scio quo pacto assidue dimicantibus difficile est morum custodire
mensuram. Quapropter omni protinus remota que de presumptione po-
tuerit assertori postulata facies sine imminucione restitui. Ne per
dilacionis incomoda eorum videatur supplex odisse victoriam.

Concedit magistri dignitatem Eugenio viro illustri magistro

xiii. Pompa meritorum est regale iudicium. Quia nescimus ista in-
dignis impendere. Et cum quicquid preciari nostri deo favente subia-
ceat omne quod volumus. Voluntatem tamen nostram de hoc me-
timur ut illud magis estimemur elegisse quod cunctos dignum est
approbare. Hinc est quod te liberalis dogmatis studia laudabiliter exequentem
pridem ad questure culmen elegimus ut honesti laboris tui fieret
premium dignitas litterarum. Quod cum dignus ad vocacionis officio si per
eum impendatur ornatus. Qui peregrinum officium ad suas trahit mo-
lestias ut laboribus subveniat alienis. In hoc campo exercitatus
cursu meliore ad palmam nostri iudicii pervenisti. Nec tamen beni-
gnitas nostra una remuneratione contenta honorem geminat et augmenta
promat, et eo studio dona reparat quod omne debeat, quod prestat. Hinc
est magisterii insulas dignitatis vestrus omnibus privilegiis que tuos
tuos habuisse custitit decessores. Atque ideo tanto iudicio letare su-
scepto qui pro labore honoris tui honorem alterum accipere meruisti.
Quod enim de te ore sensimus premio sedem dignitatis declaramus au-
gmento. Nati sunt fasces ex fascibus et natura retinentes fetus arbo-
rei pullulavit item decent abscisse. Verum te hec remuneratione
facietate non expleat nec det laboribus tuis ferias in laus iuventa
meditum. Desiderabilior quidem fit honestas cum pervenitur ad pre-
mium ut tunc fiat gratius labores anxios fuisse perpessum cum
te fructum eorum intelligis invenisse. Honores ergo quos sumis ex-
ercitatus reddes de meritis. Nosti bene quo nobis studio placeatur qui
a brevis consilii penetralibus venis. Meministi quociens apud nos
laudati sunt innocentes quociens bonis actibus reddimus vicem. Dec

tuo medicina iura loquebantur exemplis talibus imitare Sit innocen-
tie templum · temperantie sacrarium · ara iustitie Absit a iudiciariis
mentibus omne prophanum ut pio principi sub quodam sacerdotio
serviatur

Ut in suum collegium suscipiat dignitate magisterii fulgentem Senatui urbis Rome · xiiii ·

Dignitas patres conscripti · cum ad cognitum venit · donum est
· cum ad expertorum compensatio meritorum · prior alter debi-
tor iudicii · alter obnoxius est favori Hos enim estimacione
provehimus alios gratia promovemus · et ad omnes indulgentie vias
nostra se relaxat humanitas Sed amoris nostri intuitu commonemur
quotiens in cetum nostrum deducitur qui de gloriosis virtutibus estimatur
Et magnitudo humani generis floris est hec curiam decet Hec sicut arx decet
urbium · ita illa ornamentum est ordinum ceterorum Atque ideo Eugenitem
illustrem virum liberalis dogmatis opinione fulgentem magisterii honore
subveximus · ut gerat nomen · quam possidebat meritis dignitatem Meruit
enim cuius tot officiorum labores ignoret quos in militate mente gessit
sed proximum honore servavit Dedimus itaque personam tantis hono-
ribus parem · ut alterutro decore fulgentes mutua se gratia qualitates
ornarent Hic est qui nostro pridem lateri Amicitus questor adhesit
Quem livoris nebula nulla fuscavit Nec malivolentie studio noceri
artes felicitis sensibus exquisivit Sincero pectoris archano privatim inre
paruit et ad prelatie iussionum innocentiam suam prebuit Animus enim
dolosus non arbitrium sequitur imperantis sed suas potius explicat vo-
luntates Hetis certe cuidens meritum in hac parte iudicium ut post hec
illius apicis culmine ad altam conscendet dignitatem Nec passi sumus
ociosum quem iniuria non sinebat esse privatum Bene solis consuetudinibus
estimandus qui licet susceptum diem peragat cultum tamen eadem gratia
claritatis illuminat Hunc ergo patres conscripti tot meritis absolute redimitum
favor vester excipiat Debetis enim bene gerentibus ut eos laude vestre
remuneret assensus Nam si equorum cursus hominum clarioribus mei-
tantur et insonantium manibus agitur · ut animus amabilius appetatur
velocitas Quantum inde homines stimulari possunt credimus quos ad
laudis aviditatem natos singulariter invenimus

Ut conquerentibus faciat tributa solvi Faustino prefecto xv ·

Licet bene omnibus prebemus assensum quorum nihil tamen ista poscentium forma
nec decet esse [illegible] difficile quod largitatis non patitur detri-
mentum Et id precelsa magnificentia tua · quod a Cathalienensibus
inferebatur genere tritici faciat annis singulis in tributaria summa
persolvi Nec post super hanc partem plangantur supplices a [illegible]

Cuius enim interest. quo nomine possessor inferat. dum modo sine imminutione
quod debetur exsoluat Isti et illi suspectum tertiarum nomen auferimus
et a nostra mansuetudine importunitates competentium summouemus

Ut in absentia domini suas custodiat facultates Festo viro Illustri et patricio

XVI Gratum nobis est qualis talis estimatio de meritis magnitudinis
tue procedit. ut et infirmorum auxilium. et absentium credaris
esse tuitio Nam ideo patricius esse meruisti senatus. ut scepticis
pro iustitie contemplatione prestares Unde fit ut bona nobis crescat
opinio glorie actionis exemplo Nullus enim propria res adsistente committit.
nisi de cuius bene conscientie indicatur Proinde presenti iussione
decernimus ut domus patricii Agnelli ad Africam descendentis qui
regium petens alterius nostris est utilitatibus seruiturus salius legibus
tua tuitione valletur Ne violentos cuiusquam impetus subtracta
defensione domini patiatur Semper enim sunt semper minores facultates
absentium Et quadam inuitatur occasione delictum Atque hec
qui non possunt animum inditus persuadent desultatione facere Proinde
quod Celsitudo tua. quam uotum principi hic conuenit. erigat humiles. deprimat
opprimentes Et quod partibus rarum est proficias innocentis Deus
vos multis tempore inuenieris etc

Ut indulgeatur presto quibus frumenta concremata sunt Iulio comiti primicerio

XVII Illud amplius nostris utilitatibus applicamus. quod misericordi humanitate concedimus Regnantis enim facultas tunc fit ditior cum remittit
Et acquirit nobiles thesauros fame neglecta utilitate pecunie Hinc est
mansuetudinis nostre humanitate commoniti opem fessis manum porrigimus
onerati. Ut pietatis nostre remedio surgant. qui fortune sue acerbitate
corruerant Dudum siquidem conductores apuli deplorata nobis adi
come conquesti sunt frumenta sibi incursorum surreptionibus concremata
postulantes ne cogantur ad integram prestationem quibus commercior
sunt commoda diminuta Quibus nos pro ingenita humanitate compatiendum esse iudicamus. ut quorum non possumus accusare desidiam
releuandam esse estimemus fortunam Unde enim constitutas pensiones
inferri volumus Unde constat subiectos commoda consecutos Et idcirco
hanc causam sublimitate tuam iubemus diligenter inquirere ut quantum
eos vendidisse constiterit de reliquiis prime indictionis moderationis
habita detrahatur Ita tamen ut nulla fraus nostris beneficiis
inseratur Nec aliqua negligentia reddatur obnoxius qui semper nobis
intentione prouida placuisti Omnia siquidem nos tangunt supplicantium dampna

Ita nobis cordium fructuosa docent esse compendia

Ut castrum edificetur muniatur Universis gothis et Roma- 18
nis territorio consistentibus tortonensi

Publice utilitatis cure commoniti que nobis semper onerosa libenter castr-
dispositum iuxta vos precipimus communiri quia res preliorum bene
disponitur quotiens in pace tractatur. Munitio quippe tunc efficitur
prevalida cum excogitatione diutina fuerit roborata. Omnia subito pro-
bantur incauta et male construunt loca. tunc queritur quando iam pericula
formidantur. Adde quod animus ipsius non potest esse in audaciam promptus
qui diversa fuerit cura sollicitus. Hanc inito expeditionem nominavere
maiores. quia mens devota plus non debet aliis cogitationibus occupari
Una propter amplectenda est res que generalitatis consideratione percipitur
Nec moram fas est inferre missioni que devotos maxime noscitur
adiuvare. Et ideo presenti auctoritate decernimus ut domos vobis in predicto
castello alacriter construatis reddentes animo nostro vicissitudinem rerum
ut que nos vestris utilitatibus profutura censemus. Ita tempora nostra
ornare nos pulcherrimis fabricis sentiamus. Tunc enim accidit ut et propriis
competentes vestris iam penatibus congregare velitis et habitacio nobis non
sit ingrata. quam propria potest commendare constructio. Quale est rogo in
laribus propriis esse cum diversissimas diversissimas mansiones hostes cogitur
sustinere. Ille imbribus pateat. Vos tecta defendant. Illum media
consummat. vos copia prompta reficiat. Sic vobis tutissime constitutis
hostis vero ante eventum certaminis fata patiatur perdentes. Constat enim ipse
utilitatis illum probari virum fortissimum qui se per multa non distrahit
Nam quis eum hinc esse providentiam putet. si tunc ceperit fabricis opera
dare Cum periculum tendere. cum oporteat bella ~~[illegible]~~ tractare

Unde ad interrogationem sive dubitatione quesita promulgando se- 19
tentiam Domitiano et Julie

Oportet vos colere et observare iusticiam qui equitate populis dicere precepistis
qui non licet cuiquam delinquere. quia alios creditur sub equitatis
regula continere. ne fiat exemplum pravum. qui e lectione ad lauda-
bile cognoscitur institutum. Et ideo ad interrogationem vestram curavimus probe
rescribere. Ne per dubitationem possitis errari nisi quod absit sponte velitis
excedere. Si romanum predium ex quo deo propitio sontis fluenta transmisimus
ubi primum Italie nos suscepit imperium sine delegatoris cuiusquam pittacio
presumptor barbarus occupavit priori domino summota dilatione restituat
Quod si ante designatum tempus rem videtur ingressus quem prescriptio
probatur obviare tricennii petitionem iubemus quiescere pulsatoris. Illa enim
reduci in medium volumus que nostris temporibus presumpta dampnamus.

Et locus calumpniandi non relinquitur. cum longi temporis obscuritas pertinet
de percussore tunc modo non eciam peremptorie fieri quinquennium omni communi lege
dampnetur Quolibet sit patricidium quod tocius tragediam reatus ex
superet Tamen humanitas nostra que sibi eciam in sceleratos locum pietatis
inquirit presenti auctoritate definit ut huiusmodi portenta provincie finibus abigantur
Nam quibus fuit societas crosa parentum cum non meruerunt hic consorcium
Ne puri cordis rotunda serenitas nebulosis maculis polluatur etc.

Ut compellantur subditi fisci debita explere et contumaces puniantur Saturnino et Verbisio viris illustribus etc.

20 Hoc fisci volumus legale custodire compendium quia nostra clemencia rebus
propriis videtur esse contenta Et sicut nullum gravare cupimus Ita
nobis debita perdere non debemus Indigencia namque fugimus que suadet
excessus dum perniciosa res est imperante tenuitas. modus undique
laudandus est Nam cur aut vituperabilis negligencia in propriis defluat
aut aliena cupiditas turpis abradatur Et ideo presenti iussione precipimus
ut Adriane Civitatis Curialium insinuatione percepta Quicumque
possessor fiscum detractat implere eum ad equitatem redibitionis arcetis Ne
tenuis de proprio cogatur exsolvere. quae constat idoneos indebite detinere
hac scilicet racione servata ut si quis contumacie vicio maluerit nostra iussa tardare
cum multa reddat que eciam debuit non compulsus offerre. quatenus pro suo
spiritu indevocione crescat impunita istis seculis non relinquatur audacia etc.

Ut in spectaculis constituant pantominum ad leticiam populorum Albino et Avieno illustribus atque patriciis

21 Licet me gloriosas reipublice curas et regalium sollicitudinum salutiferos fruc-
tus pars minima videatur principem de spectaculis loqui Tamen pro amore
reipublice romane non pigebit hos quoque cogitacionis intrare. quia unde-
cumque prestare possimus dignum nostris sensibus estimamus precatum. tum beatitudo
sit temporum leticia populorum Illud enim spiritu cunctante deo labores modo asserit quod se
preciosam qualitas esse cognoscit partis itaque prasini insinuata peticione com-
perimus Quoniam hic introductum est ut populorum indecore notentur seditiones
turbulente a quibusdam scelestissimis imputare et inde tam leticie publi-
ce ad furoris certamina prorupisse Quod utique gaudii decora non potest habere
qualitatem ubi pacem non meruerunt possidere communem Et ideo dignum
clemenciam nostram has quoque partes aspicere. ut ubique possit morum probitate
relucere Non enim voborum populorum mania cogitamus sed perniciose semine
sedicionis excludimus Quapropter illustris magnitudo vestra presenti iussione
commonita procurem partis prasini quod gloriose recordacionis pater noster impendit
dignante assumat putari omnem non decet inmuria populos regem gubernare ro-
manos Nam si honor omnium causa pensetur pro illorum utilitate delicti sunt
qui honores gloriosos accipere meruerunt Commoratis ergo spectatoribus de hello

audio et Theodoro qui letitie publice aptior fuit estimatus ipsius confusione sub-
lata constitutum a vobis prasini panthomimus. Quatinus sumptus que
prospectaculo civitatis impendimus contulisse videamur electis hanc partem
musice discipline mutam nominavere maiores, scilicet que ore clauso manibus
loquitur Et quibusdam gesticulationibus facit intelligi Quod vix nar-
rante lingua aut scripture contextu possit agnosci etc.

Ut intendant fabricis civitatis Romane Maximiano viro 22
Illustri et Andree viro Senatori

Dekonotandi primus affectuosius cum studiis ad augmenta civitatis
Romania nemo potest diligere quos habitatores intelligit non amare Pri-
cumque propria sua carior est. Dum supra omnia salvam fore cupitur
ubi quis a propriis civialibus commoratur. Quapropter votis paribus
ubi quis ... tribuimus duplicata gratia
minuentur ad dona. Quatinus quod sponte tribuimus duplicata gratia
conferamus. Et ideo nulli gravie sit Romanis fabricis deputate pecunie
reddere rationem. Sed cum pura conscientia dependet se probari quando sentitur
laboris. Qui capit dum ad nos prospera desse provenire cognoscit. Quo
circa presenti decrevimus missione Romane civitatis fabricas vos debe
disentere Si labor operis concordat expensis Vel si apud aliquem constat
residere pecuniam que non sit fabricis expensa deputata rei reddet eroga
da Quibus rationibus evident videre videamini expensis expressis ad nos
instructionem fidelissimam destinate. ut iudicio vestro videre videamini
qui estis ad imaginem vitatis electi Nullum enim de largitate nostra
fraudari velle credimus. quando in tali negotio et de propriis facultatibus
tibus eum impendere posse indicamus Quis nec ipse per aera vagantes
proprios nidos amant Erratiles fere ad cubilia dumosa festinant. voluptuosi
pisces campos liquidos transeuntes cavernas suas studiosa indagatione per
quirunt Et micta que animalia ubi se noverunt refugere longissima tempore in
etate constare Quid enim debemus de Roma dicere quam fas est ab ipsis
liberis plus amare etc.

Comitiva tuenda negotia fisci Marcello viro Senatori 23.
Advocato fisci

Solida laus est regie largitatis quotiens convenit indulta meritis. Nec
sibi audet tantum asserere quod bone dispositionis librat examen Quia
ubi aptantur officia mitis vel debetur incertis Non enim decedibus
primam fecimus sed depbatissimis indicamus. Spoliisti siquidem forensitate
in militarie praeditatum ingenium Nutristi facundiam exercitatione causarum
experetus es. quam plenius fidei afferat fructus Et ipsa etiam conciliet cor
da regnancium Hec inter speculator virtutum noster sensus inspexit Sensus apt
suffragiis placet meruisti ut dignus existeres ad publicas causas Quia
gessisti hactenus sub integritate privatas Hunc ergo fisci nostri tuenda negotia

in utendis officii privilegiis decessorum exempla secutus. Ita ergo per
medium iustitiae tramitem moderatus incede. ut nec calumpniam innocen-
tes graves nec iustis peticionibus retentatores exoneres. Illa enim lucra
vera iudicamus que integritate suffragante percipimus. Non ergo quo-
tiens superes. sed quemadmodum vincas inquiramus. Equitatem nobis
placiturus intende. Non queras de parte tua. sed potius de iure vic-
torias quando laudabilius apte fisci perditur cum iustitia non lucratur.
Nam: dominus vincat oppressionis invidia est. Equitas vero creditur si
supplicem superare contingat. Non ergo parvo periculo causam dicimus
quando tunc fama nostra proficit cum se commoditas iniusta subduxerit.
Rara propter sit interdum mala causa fisci ut bonus princeps esse
iudicatur. Maiori quippe compendio perdimus quam si nobis indebite
victoria suffragetur etc.

Ut quorundam litigantium actos decidant Celiano et Agapito in illu. et patritiis

xxiij Oportet regalis apicis curam generalitatis custodire concordiam. quoniam
ad laudem regnantis trahitur si ab omnibus pax amictur. Quid
est enim quod nos melius prodicet quam quietus populus. Concors
senatus. tota quoque respublica morum nostrorum honestate vestitur. Hinc
est quod presenti iussione decernimus. Ut magnifici viri atque patritii
festus atque simatus contra illustrem et patritium Paulinum inditio
vestro quas se habere dicunt exerceant actiones. Quibus pro legum tone-
re susceptis et si misericordia patitur definitis. Tunc patricius Paulinus
quicquid adversum supra memoratos magnificos viros se habere
queritur pari sorte deprimat nec tardari volumus in eius quoque
causatur pari sorte deprimat nec tardari volumus in eius quoque
parte sinam dum volumus inter eos omnia esse decisa nil quoque aliud
velinqui nisi quod debet affectum. Videte ergo tanti iuditii arbitros vos
electos. Videte expectationem nostram equabilem flagitare iustitiam
relaturi gratie uberrimum fructum si prius disceptatos quos dixeris
credidit non impares probet esse. Decet enim de talibus iuris cerus
esse precipua qui dare possint in moribus esse exempla. Nam
qui inter primos viros litem negligit absolvendam hoc imitari
reliquos sine dubitatione permittit etc.

Ut procedant ad expeditionem contra gallias universis gotthis

xxiiij Innotescenda magis gottis quam suadenda certamina. quia bel-
licose stirpi est gaudium comprobari. laborem quippe non refugit
qui virtutis gloriam concupiscit. Et ideo iuvante deo quo auctore
prosperantur omnia pro communi utilitate exercitum ad Gallias con-
stitimus destinare ut simul et vos provectus occasionem habe-

possitis et nos que statuimus contulisse mitius videamur latet enim sub
otio laudabilis fortitudo et dum se probandi non habet spatium occul-
ta est lux tota meritorum· atque ideo per nandium saionem nostrum
ad movendum curavimus · ut ad expeditionem in dei nomine more soli-
to armis equis rebus que omnibus necessariis sufficienter instructi
vmo kl. die iuliarum proximo veniente modis omnibus deo fa-
vente moveatis· quatenus et parentum vestrorum in vobis ostendatis inesse
virtutem Et nostram peragatis feliciter iussionem producite iuvenes vestros
in martiam disciplinam sub vobis videant quod posteris referre con-
tendant. Nam quod in iuventute non discitur in matura etate nescitur.
Accipitres ipsi quorum victus semper ex preda est fetus suos novitate
marcentes nidis perturbant ne molli otio consuescant. Alis
verberant immorantes. cogunt pullos teneros ad volatum ut
tales debeant existere de quibus possit pietas materna presumere. vos
autem quos et natura erigit et amor opinionis exacuit. Studete
tales filios relinquere quales vos patres vestros constat habuisse etc.

Ut reparent portum licini Sabiniano viro Illustri 25

Nil prodest initia rei solidare si valebit presumptio ordinata de-
struere. Illa enim sunt robusta· illa diuturna que prudentia
initiat et cura custodit. Atque ideo maior in conservandis
rebus quam in inveniendis adhibenda cautela est. Nam de initiis
predicata debetur inventio· de custoditis acquiritur laudata perfectio.
Studium siquidem propter Romane menia civitatis ubi studium nobis
semper impendere infatigabilis ambitus erit portum licini de-
putatis redditibus reparari iussio nostra constituit. ut xxv milia tegu-
larum annua illatione prestaret. Simul etiam portubus iunctis
qui ad illa loca antiquitate pertinebant. Qui nunc diversorum
usurpatione suggeruntur invasi. Cuncta ergo ad staturam pristinam
sine dilatione facies revocari· quia licet nostra iussa propria reverentia
nullo violanda sunt. Ea tamen custodiri volumus maxime que
urbis faciem videntur ornare. Quis enim dubitet fabricarum mi-
racula hac provisione servata. Et pendenti saxo tornatas came-
ras tegularum tegmine custoditas. Ut antiqui principes nobis
merito debeant laudes suas. Quorum fabricis dedimus longissimam
iuventutem. ut pristina novitate reluceant que iam fuerant ve-
ternosa senectute fuscata etc.

26 xxiiii Ut quedam ecclesia novis non gravetur oneribus sed anti-
que solutioni subiaceat Fausto pposito

N[ec]essarium est apud nos fidem b[e]n[e]ficii prioris in minui Reb[us] alia
sepius iura conveniunt largitate prestari Sed sic que semel a iudi-
ciis nostris rescindi impetrari non merentur Hic qui largitatem
nostram moderatis petitionibus impetrarunt emittore emendes petitores
imo non deinde presumptione transcendere Unde quia religiosi stu
dii reverentia commonemur ut que dudum ecclie viri venerabilis gre-
silie prestitimus valere in perpetuum censeamus Iubemur quoque Illustre
magnificentia tuam duximus ad monendam Renatimus semper
indictiones onera titulorum prefata ecclesia in ea summa non sentiat
Que pridem magnifici mei patris Cassiodori prima nobis fide
et integritate compti temporibus est soluta Ea vero que a tempore
beneficii ad ecclesiam ipsam ab aliquibus est translata professio tot
cum universis possessoribus omnis solutionis agnoscat et illis
subiaceat functionibus cuius natura est in ea domini Alioquin grata nobis
augmenta eius esse non poterunt que fisci dampno proficiunt Sufficiat
possessori compendium pensionis tributa sunt per que non latere
lucrum cum invidia periculum et Curato melius omnia modicita
gere que nullus audeat accusare

Ut quidam illustres de insidiis et homicidio accusari sub
eant cum plebe iudicium Speciosio viro sublimi

28 Si exterarum gentium mores sub lege moderamur Si iuri Ro-
mano servit quicquid sociatur italie Quanto magis decet ipam
civitatis sedem legum reverentiam plus habere ut per moderationis
lucat gratia dignitatum Ubi enim queratur modestus animus
si fedent violenta patricios populi nobis ita parte prasini petitione sugg
geritur dum ad urbem comitatum venirent disponerent remedia con
sueta poscentes Hic truculentas insidias a patricio Theodorico et
importuno viro illustris consule pertulisse ita ut unus eorum de
fleatur extinctus Et nos si ita est profacti sui acerbitate commovit
ut innoxiam plebem furor persequetur armatus quam foveri
civilis debuisset effectus Sed quia condicio minorum regnantium
equaliter implorat auxilium supra memoratos Illustres viros
ammonere presenti missione censemus ut ad Thilie atque Agapiti
virorum Illustrium vel ad quas constructas personas te instante non
differat destinare iudicium quatinus legibus destinata examinata
cognitio eorum sua terminetur Sed ne forsitan magnificos viros

loquacitas popularis offendit presumptionis verba. Unde districtio est teneatur ad culpam quisquis transcenderit Reverendissimo Senatori iniuriam primus inflixerit. si male optavit tamen loqui bene debuit. Mores autem graves in spectaculis quis requirat ad circum nesciunt convenire Catones. Quicquid a gaudenti populo dicitur iniuria non putatur. locus est qui defendit excessum quorum garrulitas si patienter accipitur ipsos quoque principes ornare monstratur. Respondeat nobis certe qui talibus studiis occupantur. Si tranquillos optant adversarios suos. certe nolunt esse eos esse victores quando ad iniurias tunc prosiliunt cum se superatos turpiter erubescunt. Inde ergo irasci nolunt. quod sine dubio se optasse cognoscunt ꝛc

Ut qui habuerint saxa in agris suis concedant ea pro reparatione urbis Universis Gottis et Romanis

Magna est constructio civitatis. in qua se commendat cura regalis. quia laus est tempore reparatio urbium vetustate. in quibus et ornatus pacis acquiritur. et bellorum necessitas praecavetur. Proinde presenti iussione profutura sancimus. ut si quis cuius libet generis saxa in agris subiacentibus muris habuerit profutura. libens animo sine aliqua dilatione concedat. Quod tunc magis verius possidebit. cum hoc utilitate sue civitatis indulserit. Quid enim gratius quam videre crescere publice decus. ubi omnium utilitas in generalitate concluditur. Et licet presententur vilia ad auctores tamen suos magna sunt commoditate reddituri. Datur enim plerumque pro maiori utilitate recipitur. Et frequenter homo lucra sua complectitur cum vitia pro temporis qualitate largitur ꝛc 29.

Ut restituant veredis circa spatia que antea habuerunt Universis cursistanis super sumptum constitutum ꝛc

~~Nimium nostri patres conscripti reipublice curis calente~~

Non dubium est ad utilitatem reipublice cursus custodiam pertinere per quem nostris ordinationibus celeritatis praestatur effectus. Et ideo velut nutricie rei maior adhibenda est cautela, ut qui ad continuos excursus constituti sunt turpinatie non habeant. ne ieiuna tenuitas laboribus proventa perturbat et impediat iter officii morarum quod ad celeritatem constat esse inventum. Quapropter devotio vestra presenti iussione commonita veredorum spatia que veredis antea habuerunt mutationibus suis a possessore vendicata restituat. ut nec illis parvo spatio indicantur dampna. et cursus sed recuperata sufficiant ꝛc 30.

Ut famuli in seditione civium armati corrigantur Senatui urbis Rome 31.

Nimium nostri patres conscripti reipublice curis calentem et domini ꝛc

Hactenus gentium totalia presentante quela pulsavit sepius ploratu. Certa quidem ex tanti levibus. sed gravis cunctavit excessus. Deplorat enim prospectaculorum voluptate ad discrimina se ultima pervenisse. Et legum ratione

calcata disparem persequatur innoxios servilis furor armatus. et quod illis
humanitas nostra causa letitie prestitit in nequitiam audacia plectenda convertit
Sed nos clementie nostre soliti propositum custodimus ne paulatim procedendo
graviore vindicare cogatur offensam. Benigni quippe principis est non
tam delicta nullius punire quam tollere ne aut acrius vindicando esti-
metur nimius aut leniter agendo putetur improvidus. Atque ideo pro
dissimulatione sanctimus ut si innoxium senatoris famulus in hujusmodi cede
fuerit fortasse versatus eum tradat legibus impetitum ut facti qualita-
te discussa proferat iure valituram sententiam. Qui vero tanti facinoris reum ma-
la fide domus indicijs putare distulerit nomine sex librarum auri dispendio
plectetur et nostre ingratitudinis quod multo gravius est periculum subibit.
Sed ut honestate omni per libram componeret et civitatis gratia redderet
moribus conveniret ad populum quoque precepta nostra duximus. Hunc nos
resecari libenter amplectimur. Ut alterutra inspectione pensata resarciatur
civibus scissa concordia. Proinde nullum ab spectaculorum gaudio remo-
vemus sed seditionis semina radicitus amputamus. Interest quod in splendore
vestium mores quod mediocres refugite tales familiares qui sint iniurie
ministri qui honori vestro imputant ascribi quod delinquunt. Et dum leni-
tates suas exercere cupiunt vestram reverentiam impliciare contendunt. Vos
enim quos semper gravitas decet nolite truculentum insequi verba in animis populorum
fi quod est forte quod pena. Admissum in prefecti urbis notitiam de-
feratur ut culpa legibus non presumpta coercitatur iniuria. Quid enim
distat a parte qui per excessum se nititur vindicare. Impermissa
est ultio dei tue que de legibus venit et excellente indoctis. De pro-
pulsato triumphasse. Heu sentor promulgat audite. Inter ipsos quoque
adversarios ut satis non erant primis armata certamina. Sed pugnis
et quelibet feriunda lacessebat intentio. Unde et pugna nomen accepit
Postea bellus ferreum gladium primus produxit. A quo et bellum pla-
cuit nominari. Consilium atrox crudele prodiuum ferina concertatio.
Nam et si datum est penis illi inermem facile vincere tu cum ap-
tandum est quod inde positas potuit interire. Non permittatis ergo alta-
miles hostes in civibus sic quod ad hunc dei et in hostibus accusari.

Ut in theatro non rixentur sed potius letitiam peragant civitates Senatum urbis Rome

32 Spectacula voluptatum letitiam volumus esse populorum nec erige del-
motus iratum quod ad remissionem animi constat inventum. Nos
enim tot expensarum onera subimus ut conventus vester non sit sedi-
tionis strepitus sed pacis ornatus. Mores peregrinos peregrinos ablete Ro-
mane sit vox plebis quam delectet audire. Convitia nec gaudium
parturient nec de letitia protrahant. Hoc sunt certe quod culpabitis in ceteris
Nolite vos vitia turbulenta contrahere que videtis alios abiecisse. Atque
ideo edictali programmate definimus ut si auctores iniurias in quempiam

Senatorum

Senatorem vox iniusta perstrinxerit noverit se a prefecto urbis legibus au-
diendum ut pro sui qualitate discussa excipiat promulgatam iure
sententiam. Verum ut omne semen discordie funditus amputetur prefinitis
locis panthomimos artes suas exercere percipimus quod vos potius iste
ad prefectum urbis data precepto. Tantum enim ut animus componitur pacatus
leticiam civitatis. Nichil est enim quod studiosius servare nos cupimus
quam morem veterum disciplina. Ut quod ab antiquis laudabile con-
stitit sub nobis potius augeatur. Solet enim etiam ipsa mellifluus im-
plere clamoribus. Et uno sono dure quod ipsas quoque belias delectet
audire. Proferat voces velud organo dulciore. Et ita sub quadam
armonia cithare concavum theatrum per nos resonat ut tonos possit
quilibet credere potius quam clamores. Singulis ut ista rixe decent
aut insalutata contento. Abiciate furores leti iram gaudentes excludite
Talis enim aliorum animi temperatur presentium vero favores suaviter audi-
mitum etc. Ut compescat certamina in theatro voluptatum

Agapito viro illustri pontifici 33

Maxime urbis presulem pacis convenit esse custodem. Nam quo
moderacius degere sperari melius quam cum potuit Roma committi. Illa
cum inter omnium dignitatum viros sibi gaudet presidere continuum
Et ideo honori tuo debes animos adequare ut quod meritis adeptus
es beneficiis tuis mirum invenisse credaris. Circumspice te decet neque
in spectaculis sedicionum causa nascatur quia tum promptum populus est
quietus sit insultanti moderata constrictio ut nec libertati pereat
honesta licentia nec desit moribus disciplina. Cognita sunt nostris
oraculis et amplissimum ordinem decurium et plebem decrevimus
amoneri. Hoc tuam quoque magnitudinem observare censemus ut si
a quoquam irrogata fuit iniuria senatori confestim loquax temeritas
legum severitate plectatur. Si vero senator civitatis immemor quem-
piam ingenium nefaria fecit cede necari protinus relacione transmissa
pcemitatis nre vindictam percussor excipiat. Meminerit enim cuncti
sic spectaculorum studia partes quoque dividere ut in patria debeant esse concordes
Nec ad hoc sibi voluptatum cholibi certamina ut exinde hostibus
ira fervescat. Verum ne post hanc ulla possit iam furiosa conten-
tio provenire. Helladius de medio voluptatem populus prestaturus
introeat. Exiturus equalitate mestrui cum ceteris partium pantho-
mimus. Illud etiam quod crebras inter eos sediciones exagitat punita in-
sione definimus ut amatores Helladii quem de medio saltare percipimus
sine utriusque partis studio spectandi eis ubi elegerint libera sit facultas

Si vero eorum lubrica voluntas in unius coloris migravit favorem. studia sua pro illis qui eam in circo quam theatro habeat pro parte quam diligit. ut is qui praesumpsit vetita ipsa iudicetur incepisse discordiam etc.

Ut non litigent super constitutione pantomimi Agapito viro illustri pontifici

3x Nescit serenitas nostra semel prolatum turbare iudicium. nec quod provida dispositione constituit immutare improvide. Audivimus siquidem ad Albinum atque Avienum patricios viros nos retinemus dedisse praecepta. ut pantomimum prasini partis eligerent. qui praestantius spectaculis conveniret. Quod nobis factum sua zelatione narraverunt. Et ideo nunc praesenti auctoritate decernimus. ut quem a supra memoratis magnificis viris electum esse constitit ei solitum menstruum partis prasini sine imminutione turbationis tribuatur. Ut quod nostra pro compescendo conpulsionis tollende causa constituit non fiat seditionis occasio sed quietis

Ut non deducantur frumenta extra provinciam nisi dum fuerint superflua Agapito pontifici

3x Copia frumentorum debet primum cui nascitur prodesse provinciae quia iustius est incolis propria fecunditate servare. quam peregrinis commerciis studiose cupiditatis exhaurire. Alienis siquidem partibus debet impendi. illud quod superest. Et tunc de exteris cogitandum dum se ratio propriae necessitatis expleverit. Atque ideo illustris magnificentia tua per loca singula. quae etiam littora videtur habere faciat commoneri ut non ante quispiam peregrinas naves frumentis oneret ad aliena littora transituras. Quam expensae publicae ad optatam possint copiam pervenire etc. De mora nautarum qui tempore apto non deduxere frumenta et de sterilitate terre et negligentia nautarum Tertulo viro senatori gottorum

36 Cum sterilitas prioris anni quae localiter certis solet desaevire temporibus siccis visibus. immo calore duratis abortivos messium fetus non tam edidit. quam imperfecta ubertate proiecit. Mansit hic studio quaerenda sunt. quae et in abundantia expeti consueverunt. Et ideo frumenta publica quae de Calabro atque Apulo littoribus per cancellarium nostrum aetatis tempore consueverant destinari. nec autumnio venisse modis omnibus promovemur. Cum solis reflexus australia signa discurrens naturae ordine modificatus tumultuosas procellas aeris permixtione suscitat. quod ab ipsis quoque mensibus datur intelligi. quando ex nimio imbrium fluctuum competentia nomina susceperunt. Cur ergo talis mora ut in tantis tranquillitatibus velocia. necdum fuerunt destinata navigia. ut stellarum non meretricium lucidum sidus tendi carbasa festinant mutet

Et acris semper fides sperancium nequeat vota tenere. aut forte inter bene
austro remigans a navibus mercatus namque echinus morsus inter un-
das liquidas alligavit. Aut Indici maris conche simili potencia labiis
suis navium dorsa fixerunt. Quarum quietus tactus plus dicitur retine-
re quam exagitata possint elementa compellere. Stat pigritans tumentibus
alta velis. et cursum non habet cui ventus arridet. sine anchoris figitur
sine rudentibus alligatur. Et tam parva animalia plus resistunt
quam tot auxilia prosperitatis impellunt. Ita cum subita secunda profi- natat
petit cursum supra maris tergum navigium stare constat infixum. Miro
quomodo natantia videntur effugisse retinentur dum innumeris unda motibus
rapiatur. Sed ut dicamus aliam piscis naturam. forte nante predictarum
naturam tactu torpedinis segnissime torpuerunt. Aqua tamen dextere infixe
tamen pugnant. ut per hastam que vulnerata fuit. ita manum percutientis
insiciat. Quatinus vivente subito pars sine sensu aliquo immobilis obstu-
pescat. Credo talia incurrerunt qui se movere non possunt. Sed ethimais
illis impedimentosa venalitas. est conchare morsus insaciata cupidi-
tas torpedo simulacio fraudulenta. Ipsi enim pravo studio faciunt moras
ut occasionis inveniri videantur adversas. Quod magnitudo tua cum
respice convenit cogitare de talibus celerrima faciat emendacione re-
corrigi. ne tanta inopia non tam absolutitate temporis quam nata
forte negligencia matrix negligencia videatur etc.

Ut filii Benedicti mortui civili tuicione valletur Crispiano
viro sublimi 3A

Utilitas personarum renovari debet protectione bonorum. ne defectu sermen-
tinum patiatur aliquod res suspensa dispendium. et ideo locum tenebo?
quondam Benedicti impendonem civitate curam ante prestipe. ut
omnia vigilanti ordinacione procurans iure gere mercatus augmenta
debes enim advertere quam vicissitudine reddere studeamus vivis semper mor-
tuorum fidem non possumus quod oblivisci. Illud etiam pietatis nostre consuetu-
dine commonemur. quia devotorum nobis memoria probata non deficit. Ante fati
Benedicti quondam filios. qui sincera nobis devocione noscitur paruisse
civili facias tuicione vallari. Quatinus defensionis presidiis commodo
sublevati servitute se gaudeant prima servicia contulisse. Prosit ergo
illi quod potuit vivus devocione prestari. Omnia maiora nos decet tribue-
re quam videamur a servientibus accepisse. Erit equalitas. equitas non
est. sed pars nostra iustissima pensatur. cum reddendo plus fuit onerata

Agnoscitur homicidium in deprehenso adulterio perpetratum Thomi 3B
viro senatori

39ª Omnis homicidii facinus primus detestetur auditus et cuncta manu oculi refugiant violantum. Anima proclivior ad unam via bonis mentibus semper patet. Tamen iustice consideratione libitum est, cur unaquaque fiat iniuria. Nefarium scelus quod nova infelicitate sceleratissime commissum est. Tunc erit detestatio cunctorum si se servet innoxium. Quis enim ferat hominem ad leges trahere, qui matrimonii iussus est iura violare. Feris insitum est copulam suam extrema contentione defendere. Cum omnibus animantibus est insitum quod naturali lege dampnatur. Videmus thauros feminas suas formali contentatione defendere. Arietes pro suis omnibus capitaliter insenire. Equos admunctas sibi feminas colaphis ac morsibus vindicare. Ita pro copulatis sibi amas ponit qui verecundia non monentur. Homo autem quemadmodum patiatur adulterium inultum relinquere, quod ad eternum suum dedecus cognoscitur obvenisse. Et ideo si oblate petitionis veritas vitate fraudabilis genialis thori macula deprehensus adulterum sanguine diluisti. Nec sub pretextu ciuente mente causa pudoris incendio. Ab exilio quod te constat inflictum te proprimus alienum. Quoniam pro amore pudicitie porrigere ferrum mariti non est leges calcare sed tondere. Ita tamen ut si legitimus extiterit accusator de facti tui qualitate te nouis audiendum. Et si innoxios peremisti crimen publica districtione resecet. Qui malos metos complexus adulterorum morte dimisisti. Estimetur potius vindictam quam culpa. In quibus autem calumpniantium dampna continet. Et Agnello ut asseris fidemssori tuo a vicario vel eius officio extortam constitit fuisse pecuniam nostra iussione conventus, si in leges ablata restituat. Nolumus enim eos in cuiuscumque predam cadere quos iura visa est sua libare. Pari modo in similiud con impetitus caudatus et tincionem sub equali defensione prestamus, ut nec legibus te subtrahat, nec istum contra iura publica laborare permittat etc.

Tutori ut bona et res orpham restituat quas noluit meliorare Fausto patricio

40 Non est beneficium quod prestatur invitis, nec cuiquam utile videtur quod adversa voluntate conceditur. Unde spectabilitas tua iniuriarum adolescentis nepotis tui cognoscat nos querelis quibus expetitos, quod res patris eius non meliorandi causa sed deteriorandi voto detineas. Quapropter quicquid ex iure memorato te retentare cognoscis sine aliqua dilatione restitue ut res parentum propria voluntate disponat. Anima et nobis videtur congrua esse persona, que assumpta domini libertate perficiat. Pullos suos audaces aquile tamdiu procurato cibo nutriunt donec paulatim amolli pluma recedentes adulta etate senescunt. Cumbus

ut constitit firmus volatus novellos ungues predam consuescant in tenera
nec indigent alieno labore vivere quos capto preda pt saciare Sic iu-
venes nostri qui ad exercitum probantur idonei indignum est ut red mitā
nam non regere qui credunt bella posse tractare Gothis etatem legitimam
virtus facit Et qui valet hostes confodere ab omni se iam debet vicio
vindicare

xxx Ut filii causa studii serviant in urbe Camillo illustri patricio xl

Rationabiles petitiones supplicum libenter amplectimur qui etiam
non rogati iusta cogitamus Quid est enim dignius quod die
noctuque assidua deliberatione volvamus nisi ut rempublicam
nostram sicut arma protegunt equitas quoque inviolata custodiat
Spectabilis itaque flagrans in Siracusana civitate consistens palatii
nostri longa observatione dilatus reverti se ad lares proprios supplicavit
qui studiorum causa fratris filiorum ad Romanam exhibuit civitatem
Quos illustris magnificentia tua ex nostra continens iussione in predicta
urbe constituat nec illis liceat ante discedere nisi hoc decernamus
iterum iussione Ita enim et illis ingenii provectus acquiritur et nostre
utilitatis ratio custoditur Quibus mora potest esse proficua Quam nemo
expedit patriam negligere ut sapiam quis possit acquirere Ulixes itha-
cus nisi hoc fecisset in laribus forte propriis latuisset Cuius sapien-
tiam maxime Homeri nobile carmen asserit quod multas civitates
et populos circuivit Quia illi prudentiores sunt semper habiti qui multorum
hominum probantur conversationibus eruditi Natura quippe humana
sicut diversis laboribus instruitur Ita per ocia torpentia fatuatur

De preparatione ad bella et arte bellandi Agapito viro illustri pontifici xl

Ordinatio nostra per moram non debet impediri
nec quod salubriter constat esse dispositum per tarditatem inveni-
atur obstaculum et ideo ante distribuenda sunt arma mili-
tibus quam flagitare possit necessitas Ut cum tempus exegerit per-
actores ad parata sufficiant Ars enim bellandi si non preluditur cum
fuerit necessaria non habetur Proinde sublimitas tua illustris Salonitanis
militibus aut cuiquam cuicumque se facultas experiendi obtulerit
pro nostra iussione arma necessaria procurabit Quia fida reipublice ta-
lis est defensor armatus Discat miles in ocio quod proficere possit in
bello Animos subito ad arma non erigunt nisi qui se ad ipsa idoneos
premissa exercitatione confidunt Gestiunt vituli certamina qui impleant
etate robusta Catuli in novellis venationibus ludunt fotos ipsos
comprehendere invigilis teneris intimum Ceterum si robora primis simul ce-
lis ad libeas igniculum opprimis quem fore contendis Sic animi hominum
nisi primis leniter fuerint imbuti ad hoc quod tendunt idonei nequeunt

repriti. Primordia cuncta pavida sunt. Et altitudinis non tollitur
nisi cum rebus interiis novitas abrogatur etc. Ut nobili genti
xxvi dignitatem concedant Arthimesio viro illustri pontifici

Praecipua nostri ordinis cura tanto nos facit proferre iudicia et
honor senatus examinare cogit solicitius regenerando cetui admitten-
dum. Non solum nostro volumus augeri numero, sed ornari ma-
xime luce meritorum. Recitat alius ordo forte mediocres, senatus respuit
eximie non probatos. Curia poter. Unde inclitis nobilitati collegam
querimus quam de vena nobilium qui se promittat ab honore mori-
bus quam refugit sanguine vilitate. Atque ideo illustris magnificen-
tia tua Fausto adulto filio illustris Fausti decernat attribui. Quem
prefatus ordo tua regendos curie designavit. Hoc enim percipientes nichil
minimum sacro ordini despollita ante iudicij. Quando gloria maior
est dignitatis spectare sinum procerum post regale iudicium. Senatus
enim nostrorum est si que solent illi diligere nos iubemus. Et si quod
ab illis quotidie petitur nos magnopere postulamus etc.

xxvii Exigitur ad prefecture urbane culmine Senatori urb. Rome

Renumeratio meritorum iustum dominantis prodit ingenium. Apud quem
perire nescit quod quempiam laborasse contigit. Nam si inopinata
tribuimus quemadmodum negare possimus que debemus. Intuitu
apud nos reponit omnis devocio quod metitur. Et duplicem fructum metit
qui nobis se in aliquo paruisse cognoscit. Olim quidem a nobis quod
esset dignitate preciosius habere meruisti, ut regio lateri adherens dilec-
te patuli in affectus aut amantis provectus tui tam tardinis
impetrasti, ut post sacre amicitie gremium ad senatorum ordinem pre-
mitteris. Cuncta siquidem unde famam captat humanitas inter generata
sedunt prima generis instituta preclara. Honore si unum nobilitate complet
inite collata plus faciet. Cum non minus genitalis soli fortuna resple-
deos quam gloria stemmatis et virtutibus orneris. Hinc est quod nunc te per
indictionem feliciter tertiam ad prefecture urbane culmine exigimus tribuen-
tes et in ea civitate fasces ubi perpetui sunt honores. Quod nos qui
munia nostra rectitudinis estimamus certe fatebimur multum te meruis-
se de nostro iudicio, ut illi cetui presidere possis, quem regendum hu-
mano generi esse cognoscis. Aliquid hoc est palacia regem et domos
privatas ordinare plerumque honor excommendat atque tam. Nec talem
tellam ymariam tuendam suscipe. Sed preciosa diademata custo-
dire. Illa que pociora credimus ad conservandum melioribus da-
mus. Et in quibusdam sustinere dampna non patimur. Fidelioribus
profecto montibus applicamus Roma si hic parem estima nos et ans
similia credidisse. Si vero singulare bonum est indicere precipue rei

faciamus quam augere semper optamus. Confert dignitatem praefecture urbane laudans virtutes eius plurimas commendat eum xx
patribus conscriptis senatui urbis Rome

Scitis patres conscripti virum esse geminum culmina dignitatum prestitis
nobis proficere. quod nobis contingit in fascium honore prestare.
Quidquid enim a bono geritur senatus est qui meretur
Quid enim de bonis estimamus agnoscitis. quando viris longo labore
compertis. Hoc certe in primum damus. ut rei corporis meamur esse
participes. Hic est enim vir qui genitalis soli relicta dulcedine nobis
malunt inherere. Et licet clarus esset in patria. nostram tamen elegit sibi
ire fortunam. Imparis gratie magnitudine virum nature qui prima
pace Zenone non tam benivolo. quam affine gaudebat. Et quod in illa
republica gratia non potuit obtinere parentis. que sic facillime fauces exere-
ris. Sed hec omnia vincens desperit affectus. ut nos ipsi pro quibus
hec fecisse cognoscitur stupe inito videamur. Sic virtutis gratia tot
desiderabilia fuisse contenta. Qui se hanc fidem eximiam solacia
sic nobis confabulacionis adiecit. ut asperas non numquam reipublice
curas. quas emergentium rerum utilitate suscipimus sermonis eius
suavitas deliniret. Blandus alloquio simplicitatis fidelis promus
accusare nesciens commendare promerens. Qui tanti se animi puritate
clarificavit. ut cum apud nos dignitates ambitus mereretur spectaculorum
ordinacionem letissima sibi militiam venditaret. Senatorius etiam sub
spe voluptatis libenter se nostris aptaret imperiis. A laboribus quidem
temperans. Sed in nulla se nobis parte dissocians. Regalem quin etiam
mensam comitatus ornatus. Ubi se nobis studens
inserere. ubi nos certum est posse gaudere. Sed quid ultra de eius
moribus est dicendum cum ad probatam prebendam sufficit quod amorem
nostrum iugiter habere promeruit. Non est enim mamis mitium qui gratiam
invenisse regnantium. Nam quibus est fas est decernere. optimos quere
videntur semper mitos delegisse. Atque ideo labores eius remunerare
pensantes Artemidoro illustri viro urbane prefecture fasces indulsimus.
Hunc ergo patres conscripti tot ac talibus meritis prelucenti sancte legis
sancte collegiis. Erit quoque vestre benivolentie laus ut cum dignis
caritatem impendit ad exemplum ceteros incitet etc. De eodem urbis
prefecto qui in civitate delinquentes debebit corrigere Senatui
Qualitate veri principatum nos habere excipsa cura. / urbis Rome etc. xxi
vos potestis agnoscere pro quibus ita videmur esse soliciti. ut in
amonicionis paciamur omitti cautela. quandem prodit affectum
et que studiosius diligimus maiori gratia custodimus. Hinc est

In viro illustri Artemidorum dudum nostris obsequiis erudito praefecturae ur-
banae dedimus fasces regendos. ut quia quorundam illicitis seditionibus
civilitas turbabatur. haberent et innoxii praesumptionum testem. et criminosi
ultionem iustissimam paterentur. Quod nos qui delectamur in moribus
in cunctorum notitiam duximus proferendum. Ne quis inopinata distri-
ctione solita praesumat excedere. Nec ita talia nos praefato viro delegasse
noveritis. ut si quispiam in civilis exstitit districtionem illicito minus missionis
migrat. Et quamquam praefecturae urbanae hanc partem dederint leges nos tamen
specialiter delegavimus. ut confidentius fiat quod duplex permisisset
auctoritas. Videbit ergo seditiosos. et a disciplina publica deviantes mira
ancte percellere. Quiescat contentiosorum fervor animorum bona pars
quae nostris laboribus deo propitio meruistis. Cur seditionibus sedant
illicitis. unquam maiori dampno publicitati sunt mores. quam civitas
Romana culpam reparat ita quod moderationem suam honesta civitas. pu-
dor enim est degenerasse prioribus. Eo praesertim tempore cum talem
principem cognoscitis vos habere. qui prima boni moris ultionem tribuat
inquietis. laudando eum de peritia artium scribit miranda

XX De quodam horilegio Boetio patricio etc.

Spernenda non sunt quae a viris regibus praesumptionis gratia
postulantur. Dum plerumque res parvae plus praevalent praestare
quam magnae possunt obtinere divitiae. Frequenter enim quod
arma nequeunt explere. oblectamenta suavitatis imponunt. Sit ergo
pro republica. et cum ludere videmur. Nam ideo voluptuosa quaerimus
ut per ipsa seria compleamus. Et Burgundorum itaque dominus a nobis
magnopere postulavit. ut horologium quod aquis sub modulo
fluentibus temperatur cum ingeniis eorum ei transmittere debemus. quatenus
impetratis delectationibus perfruendo. quod nobis cottidianum illis
videatur esse miraculum. Merito sibi quidem respicere cupiunt. quod legatorum
suorum relationibus obstupescunt. Hoc te multa eruditione saginatum
tam ita nosse didicimus. ut artes quas exercent vulgariter nescientes
in ipso disciplinarum fonte potaveris. Sic enim Atheniensium scolas
longe positus introisti. Sic palliatorum choris miscuisti togam. ut
Graecorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam. Didicisti enim qua
profunditate speculativa cum suis partibus cogitetur. Qua ratione
activa cum sua divisione discatur. Deducens ad Romuleos senatores
quicquid Cecropidae mundo fecerant singulare. Translationibus enim
tuis Pythagoras musicus. Ptolomaeus astronomus leguntur
Itali. Nichomachus arismeticus. geometricus Euclides audiuntur

Primus

Ausonii Theologus Plato Aristoteles logicus quirinali voce
disceptant Mechanicum etiam Archimedem latialem siculis red-
didisti Et quascumque disciplinas vel artes facunda Grecia per
singulos viros edidit te uno auctore patrio sermone Roma
suscepit Quos tanta verborum luculentia reddidisti claros tanta
lingue proprietate conspicuos ut potuissent et illi opus tuum preferre
si utrumque plenius didicissent Tu artem predictam ex disciplinis
nobilibus natam per quadrifarias mathesis ianuas introisti Tu
illam in nature penetralibus considentem auctorum libris invitantibus
cordis lumine cognovisti Tu ardua nosse opus miracula monstrare
propositum est Emollitur ostendere quod obstupescunt homines
evenisse miroque modo notis commissis facti detrahit fidem tu oste-
tet et oculis visionem effecit aquas ex imo surgentes precipites cadere
Ignem ponderibus currere organa extraneis vocibus insonare et peregri-
nis flatibus calamos complet ut minuta possint arte cantare
Videmus per eam defensiones iam nutantium civitatum subito organum
tali firmitate consurgere ut machinamentorum auxiliis prior reddatur
qui desperatus in ruinis invenitur Madentes fabrice in aqua ma-
rima siccantur Ardua cum fuerint ingeniosa dispositione solvuntur
Metalla invenit Diomedes in aere graviter buccinat Eneus
anguis insibilat Aves simulate fritinniunt Et quem vocem propriam
nesciunt dulcedinem probantur emittere cantilene Parva de illa
referimus cui celum imitari fas est Hec fecit secundum solem Archi-
medis spera decurrere Hic alterum Zodiacum circulum humano
consilio fabricavit Hic lunam defectu suo reparabilem artis illumina-
tione monstravit parvamque machinam gravidam mundo celum
gestabile compendium rerum speculum nature ad speciem ethe-
ris mobilitate indeprehensibili volutavit Sic astra quorum
licet cursum sciamus fallentibus tamen oculis prodire non cer-
nimus Stans quidem in illis transitus est et que velocitate cre-
dita vere cognoscis se movere non respicis Quale est hoc etiam
homini fate quod nec intellexisse posse esse mirabile Ac-
cum nos ornet talium rerum perditanda notitia horologia nobis
publicis expensis sine nostro dispendio destinare Primum sit ubi
stilus dei index per umbram exiguam horas consuevit ostendere

Radius itaque inmobilis et parvus peragens quod mutanda solis ma-
gnitudo discurrit Et figurati solis comparat quod motus semper ignorat
Invident talibus si astra sentirent et meatum suum fortasse deflecte-
rent nec tali ludibrio subiacerent Ubi est illud horarum de lumine
venientium singulare miraculum si has et umbra demonstrat Ubi predi-
cabilis indefessa rotatio Si hec et metalla peragunt que situ per-
petuo continentur O artis inestimabilis virtus que dum dicitur
ludere nature prevalet secreta vulgare Demum sit Ubi per radios
solis hora demonstratur noctes in partes dividunt quod ut nil debet
astris ratione celi ad aquarum potius fluenta committit Que motum
motum motibus ostendit quod celo volvitur et audaci presumptione
contempta Res elementorum confert quod originis condito denegatum
Primere disciplinae omnis prudentium labor nature potentia ut
tantum possint nosse percurrit Mechanisma solum est quod ex
contrario appetit imitari Et si phas est dicere in quibusdam etiam
intuitur melle superare Hic enim finxisse proponitur dedalum volare
Hic ferreum cupidinem in diane templo sine aliqua illigatione
pendere Hec hodie muta cantare insensata vivere immobi-
lia moveri Mechanicus si fas est dicere pene socius est nature
occulta reservans manifesta convertens miraculis ludens
simulans ut quod compositum ambigitur veras putetur Ita pulchre
studiosius te legisse cognovimus predicta nobis horologia quibus totius
transmittere maturabis ut te notum in illa mundi parte facias
ubi aliter pervenire non potes Agnoscant per te extere gentes tales
nos habere nobiles quales leguntur auctores Quotiens non sunt cre-
dituri vident quotiens hanc civitatem lusoria somnia putabunt
Et quando fuerint a stupore conversi non audebunt se equales nobis
dicere apud quos sciunt sapientes talia cogitasse Donando trans-
mittit horilegium a Boecio excogitatum Gundibaldo Regi

xlvi Amplectanda sunt munera que probantur omni Rex Illustri
modis expetita Quando non est abiectum quod pro explere
desiderium Nam per quas libenter potiora res ad illud tantum
tenditur ut cupientis animus expleatur Quapropter salutantes
gratia consueta per harum portitores illum et illum oblectamenta
presentie vestre horologia cum suis dispositoribus credimus destinanda
unum in quo humana solertia videtur colligi quod totius celi
noscitur spatia pervagari Aliud ubi solis meatus sine sole agnoscitur

Primus

et aquis guttantibus horarum spatia terminantur. Habetote in memoria quod aliquando indistincte in civitate Romana dignum est ut bonus vestris gratia vestra frenatur. que nobis etiam affinitate coniungitur quibus vobis distat Burgundia res subtilissimas inspicere. et antiquorum inventa laudare per nos propositum gentile deponat Et nostri prudentia Regis sui respicit etiam facta sapientium conspicit distinguat spatia diei actibus suis horarum aptissime monetat constituat Ordo vite confusus agitur si talis distinctio sub veritate nescitur Beluarum quippe ritus est ex ventris esurit horas sentire Et non habere certum quod constat humanis usibus contribuntur etc

Tituli secundi libri etc

Incipit

xxv laudando quendam degenere et nobilissimis moribus constituit eum candidatum Anastasio imperatori serenissimo

i. Admonet nos consuetudo solempnis dare fascis nomen ornatum primum rome, tirianam curie claritatem, ut per amorem munerum decerat gratia dignitatem. Et beneficiis principum faciet memoria seculorum felix. Ac consule signat annis auspitium portamque dierum tali nomine dicatus annis introcat. Faveat quoque reliquie parti fortuna principis. Quod cum nobis credi possit optatius, qui ut alumpnos proprios ad ubera sua roma recolligat. Et in venerando nominis cetu annumeret Gallicanum agnoscit curia transalpini sanguinis decus, que non semel corona suam nobilitatis eius flore vestivit. Novit inter reliquos fastes meos inde summe compilatos, qui longo stemmate ducto per trabeas, lege temporum signatus est honorum. Nam quis bonorum indolem nesciat esse felicem, qui primis auspitiis hinc prodidit initium, quod ad prima insitus est firmare contentum. Eorum merito est secuta prosperitas. Exceunt cum libertate pronectibus. Nec passi sumus eum ingloriorum relinquere, qui ad honorem reipublice peter meruit provenire. Dignus plane largitatibus nostris, qui in ipso primitie flore maturis moribus lubricam frenavit utilitatem. Et quod rarum continencie bonum est, prius senatus gravitate factus est filius cupiditatem iuveniam sapiens subiugavit. Victorem blanda contempsit. Urbe vana calcavit. Ita separatis exceptibus ante dare missus est de moribus compilatum. Nos autem qui bonis reddimus institutis

Secundus liber

Si nos probitas inspecta conciliat Curiales impulsas constituimus candidato ut
virtutum desideria possimus provocare per munera. Summa non desinit rei studiis
que primum largius sit. Atque ideo vos qui utriusque reipublice bonis indi-
stricta potestis gratia delectari, coniungite favorem, adunate sententiam amborum
iudicio dignus est eligi qui tantis fascibus meruit augeri etc.

Laudando eum de nobili genere et plurimis eius virtutibus facit consulem ordinarium Felici consuli ordinario 2

alias Optamus

Optamus quidem beneficia nostra geminare nec semel praestat largitas collata fa-
stidium. magis quam nos pronunciant ad frequentia premia qui initia
nostre gratie suscipere meruerunt. Donis enim inditium impenditur favor
ante placitis semel exhibetur. Decorum est namque principis arbitria
non habere summa commendantur priora posterioribus donis et firmatur omnis
indubitata de repeticione sententia pridem et honorem tribuimus gradum. Nunc
fastigium concedimus dignitatum. ut et antiora iudicium contulisse merito
et in sequentibus constantiam tenere. nostra benignitas estimetur. Non enim
reliqui inglorios patiuntur qui claritate generis predicantur. Curat quammo
honore gratia preparentes. sub imperio boni principis omni fortuna proficiat
Nam quis desperet augmentum ubi est in amore dantis prestandi propos-
itum. Primus me tenens applicasse argumenta clementie. Nam soli genita-
lis fortuna derelicta velut quodam postliminio in antiquam patriam
concasses. Cepit te noster affectus, implevit beneficiis manus, fecitque esse
votum quod numquam expetisses imperium. Sic enim debebat crescere qui
meliora nisus est elegisse. Imitatur enim fortuna cum dominus etiam
laudem regnantis proficit quod subiectus acquirit. At tu parem te huic
indulgentie prestitisti. Illustri enim honore ditatus tanta te maturitate
tractabas ut annos senes patris esse sub pondere que non potuit in pri-
ma etate unice fortissima nisus nec. Plena enim superba locupletatus q-
semper novos extollit heredes conservasti divicias tu ad eas per laboris
studia pervenisses. Solet enim facile labi quod sine difficultatibus
potuit inveniri. Auxisti proprium vicinitatis instancia. Nam quod
primi magis bone dispensationis queatur. ubi testis est consulatus
quem in tantis facultatibus meruisti. Ad quem vix census prio-
rum pervenitur. privata paritas liberalitates publicas emtemit
tuisti gloriam prius dispositione laudabili. Et quod ille assumere
non valuit de eius opibus effecisti. Celsos currus nisi confidentia
magna non appetit. Summi genus est animi optare quod summum est. Ar-
dentes enim facit homines fiducia sui. quia se non patitur occultare quod
natura precipitat. Rediit parte transalpine familie consulatus. et ca-
nentes lauros viridi germine renovasti. Patriam urbem tuis votis aspi-
ce candidatam. Tende ergo ad laudum celsa vestigia. ut priores tuos

quos honore reparas virtute transcendas. Hinc itaque per indictionem
quartam consulatus insignia dignum quod te tantorum desiderijs presenti com-
proba largitate. Hic profecto locus est ubi preconium meretur effusio. Et
virtus genius est. proprium sibi non amare ubi tantum opinionis acq-
ritur quantum facultatibus abrogatur. Respice te per omnium ora atque
huiusmodi volitare. talem quoque te prebe. ut dignus generis dignus urbe
dignus nostro iudicio dignis tribueris estimeris etc. Recommen
dat candidatum laudando eum super nobilitate paterna
et pluribus literarum virtutibus atque morum insignijs Se-
natui urbis Rome etc.

3 Gaudete patres conscripti redisse vobis stipendia dignitatum con
Gaudete provincias longa etate defectas. viros vobis impendere
consulares. Et tali auspicio maiora promittere. Solent initia pro
tendere meliora. Dum apinis inchoant. que inceptibus magna
se admiratione sublimant. Latebat nobilis ergo sub gallicano
instituto. et honoribus suis primata peregrinabatur in patria. tandem
suis dona revocavit romani recipe cum gloria et amore antiquitatis
lares ab ornata curie plures legunt. Nam quisquis possit negare
generi munus. cuius decus velut in archa repositum. In ore quippe
memoris est. quondam felicis ad hunc venire consulatum. Anima bona
volunt durare post hominem. Et quod gloriose geritur fine temporis
non tenetur. Cuius ut antiquam prosapiam satiati veterum copia taceamus
Est adhuc in oculis omnium candidati nobilissimus pater. qui prudentie
facultatibus ita presplenduit in curia. ut merito habetur clarus inter tot lumina
dignitatum. Literarum quippe studijs dedicatus perpetuam doctissimus
disciplinis mancipavit etatem. Non primus ut unius libris eloquentia
consecutus toto se fonte aonii satiavit. vehemens disputator in libris
Amenus declamator in fabulis. Cuius bonorum novellus sator comparavit
prorsus initis quos lectitaret auctores. Commendavit etiam studiorum
bona per benignitatis insignia. sicuti inpericia magis inflatur aura superbie
que levibus flabris exponitur quia virtutum radicibus non tenetur.
Fuit quidam more tempore Catho qui abstinendo vicijs alios for-
maret exemplis. Rerum quoque naturalium causas subtilissime per-
scrutatus reciprocis dignitatis actiose melle sagiavit. Digne plane
sua in qua mens honestissima congregatur. que animo semper aliquid
salutare complectitur. cui accedere nulla possunt vicia. Dum natura rerum
sibi commendat omnia. Sola tamen labilis fortuna non impar. Cetera de
illo meminisse vos sufficit. quando bona explicare tanti viri non vacat
occiduis temporibus. Nunc ad candidatum ora convertite. ut quem natum laude

apud hunc recognoscat esse vestigium. Licet tamen parentem patet magnitudine
dedisse corporis. quam signa videntur fuisse virtutis. Vixit enim inter
vos ut scitis non consuetudine peregrina sed gente romana. Ab ipsis
quippe primordiis honoribus agitatus provinciam suam. quod est eius
prime probitatis indicium gloriosissimus meis gravitate semper emula
sociavit. Ut post domestice virtutis exempla sumeret de publica
laude suam. Et quamquam omnium gratum indiscreta fuit electione sectatus
quod de magnis raro elegi potest tamen patricii paulini se ornavit affec-
tu. Ut hinc daret mirabilis consilii signum quod ad meum inpius est
festinare principium. Optat enim decus amicicia depredicata potorum. quam
societas bonorum morum tallet in finem. Animi affectione concordi parem
sibi studet esse quem diligit. hunc ergo patres conscripti amatis bonis
tamen suis moribus relucenti vestre gravitate potestate fulgorem. Non impar ad
tam aliud insignia venit qui desperata sepe defendit. Legit enim
roma frequenter fasces de meritis gallicanis. Nec aut nisi dempro
pro propria contemplet aut probata virtus in honore resitet. Amplectatur
ergo nobilis curia provincialibus bonis. cui quod est proprium quod ducas
videtur esse principium. Ipse quoque animi prius tempore prius gradu sua
se dignitate componit. Licet desideranti capere. sed nominatis gratiam
non habet. Franciscus ergo patres conscripti augmento vestro nostro indicio. Nam
vans candidatus ornabitur. iam vos perficit quod merebitur etc.

Concedit ut officia siliquatici et monopolii in ipsum transfe-
rantur. Theodoro

O blectamur vetustatis invento. et qui se constitutas regulas
libenter amplectimur. Romana locus preceptionibus non relinquit.
quotiens rationabiliter constituta servantur. Et ideo supplicationis
tuae tenore comperto presenti auctoritate definimus. Ut quicquid ad an-
tiochum siliquatici vel monopolii titulos pertinentem. nostra
missione pervenit ad te ratione simili transferatur. Contra omnium
calumpniantium insidias equitate salva presenti auctoritate muniendo. hiturus
etiam amminicula patronis in hiis que pro indicatis titulis au-
sus ...ta tamen solempniter deputavit antiquitas. Ita tamen ut primatum
in nec negotiis tua defensio instituatur. Nam quod ad auxilium
dedimus contrarium nullo modo iusticie sentiatur. Romana rationabiliter aliqua
culpa te respicit. si que te prodesse decrevimus contra sentiat obfuisse

Ut presententur armone militibus in metis gentilibus
pro custodia constitutis Franscisco preposito etc.

5 Cum nostra humanitas cunctorum munificentie videatur exigere
et medium prompti muneris necessariis amore clementie sua
desideria largiatur. quanto magis in utilitate reipublice
delectatur expendere, ubi ex eo quod tribuimus donantis utilitas
duplicatur. Et ideo propter Illustrem magnificentiam tuam presenti auctoritate
precipimus ex militibus in augustanis clausuris iugiter constitutis
annonas sicut aliis quoque decrete sunt sine aliqua dubitatione prebere
ut grato animo reipublice compleatur utilitas. que emolumentorum
commoditatibus adiuvatur. Decet enim cogitare de militibus transactis
qui pro generali quiete finalibus locis noscuntur insudare Et quasi
a quadam porta provincie gentiles introitus probantur excludere
In procinctu semper erit. qui barbaros prohibere contendit. Quia
solus metus cohibet, quos fides promissa non retinet etc.

Quod eum deliberavit mittere in legatione ad orientem
6 Agapito viro Illustri patricio etc.

Deliberationis nostre consilium virorum prudentium requirit obsequium
ut utilitatis publice sacro sapientium instituto compleatur. Et
ideo Illustris magnitudo tua deo auxiliante cognoscat
legatum nos ad orientem deliberasse transmittere. Cui te idoneum
meditantes. impensis precibus exoramus. ut et tu de estimatione
nostra constat ornatus et nostris iussionibus parte promoveatur effectus
Sed licet omnis legatio virum sapientem requirat. Cui provinciarum
utilitas. totius quoque regni status committitur meditandus. Nunc
tamen nobis est prudentissimum eligere. qui possit contra subtilissimos
disputare. Et in conventu doctorum sic agere ne susceptum tam
tot erudita possint ingenia superare. Magna ars est contra ar-
tifices loqui. et apud illos aliquid agere. qui se putant omnia
providere, letare ergo tanto in domino. qui ante susceptis electionis dominum
quam tum probare potuisses ingenium etc.

Ut marmora diruta in fabricam murorum faciat depu-
tari Suniario viro Illustri Comiti etc.
7 Sine usu iacere non decet. quod potest ad decorem crescere
civitatis. Quia non est sapientie profutura contempnere.
Et ideo Illustris sublimitas tua marmorum quadratas
qui passim diruti negliguntur ab hiis quibus hoc opus
videtur iniunctum. ut fabricam murorum faciat deputare. ut
redeat in decorem publicum prisca constructio. Et ornet civitatem

saxa iacentia post ruinas. Ita tamen ut metalla ipsa delectis pu-
blicis contulisse apud te manifesta ratione doceatur. Quia sicut
nolumus ornatum urbis presumptione temerari, ita quoque quam ita pri-
vatorum compendiis talium inpendiorum detestamur in sumptu etc. Ut lex

per exactum tribunum quendam distribuat pecuniam in 8
refusionem dampnorum que provincialibus sunt illata Severo episcopo

Omnis melius ad equitatis iura dirigitur quam qui sacerdotii dignitate decoratur. Eum enim amore iusticie personalem respiciat mediocritatem et diligens cunctos in toto locum non relinquat invidie. Proinde aptam considerantes tuis meritis actionem, significamus per Montanarium sanctitati tue mille quingentos solidos destinasse, quos provincialibus pro qualitate presenti anno exercitu nostro transeunte dispendium pertulisse cognovimus, habita lesionis estimacione distribuas, ut nullus a nostra munificentia reddatur alienus quem illa dampna cruciarunt. Volumus enim sub consideratione largiri quod decet sub ratione distribui. Nec quod nos materie transmisisse constat, affectus superfluus elevat. Illesus

Ex iniuria dupliciatur precium seu stipendium servienti Ffa- 9
isto preposito etc.

Propositum regale est gravatis per iniuriam subvenire, ut gratiam iusticia satiata faciat plus amari. Nec dissimulari salua communione qua vivitur, ut sollicita toros publicos liceat genialis thori reverenda societas. Et illud humani generis probabile facinus scelerate temeritatis insana prophanet. Agapite, quod spectabilis femine supplicatione commoti, que abominus sui asserit temptatum fuisse seruitium, et etiam promittentem senatus mariti, a quo iuste potius mentiuntur extingui privilegii missione detrimentum, ut a tempore quo iugalem copulam animo violata relinquit omni tractatu qui lenitatis errore firmus esse non potest legum ratione quassato, quidquid a detentatoribus constitit possideri, sine ulla fatiges dilatione restitui, ne scelerati adquisitionem iniustae fraudium suarum valeant compendia vindicare. Nimis enim absurdum est ut quos pena meruit consumere, etiam lucra sibi valeat vindicare etc. Ut res mulieris

a marito seducte faciat reddere viro suo vel ipsi mulieri
per compunctionem redeunti Provino viro illustri patricio etc.

10 Inter cetera humani generis pondera coniugalis affectus curam sibi
precipuam vendicavit. Non immerito. quando in honore esse noscitur
unde reparata posteritas acquiritur. omne facinus auctores suos insequitur.
Error matris transit ad filios. Et novo infelicitatis eventu fit
debitum proprium scelus alienum. Ideo privata vel domina vel publica nexu
coniugii tanta cautela sunt custodienda. Ut tamen sit magne sa-
pientie aliquos affectus in reverentia non habere. Basilius siquidem
vir spectabilis datis precibus intimavit Agapitem coniugem suam
desertis penatibus ad quendam vitio sollicitationis abductam. femineus
sexus ille semper ad mutabilitatis vitia patet. Quod etiam oblata
nobis supramemorata coniugis sue petitione firmavit. Additque
eam etiam in sacro sancte ecclesie sponte refugisse. Ignorante marito
magnitudini tue causam amatoris iuris ratione postposita contulisse.
Unde nunc se respiciens. deplorat ingestam sibimet gravissimam
iniquitatem. factum suum ipsa condempnans. quippe ut pravo dimi-
sso casto lubrica prudenti viro donaretur insipiens. Summe abji-
cite lucra que honesta non videntur commendare personam. quia
illud vos potius decet acquirere. quod famam vestram possit augere.
Hinc etiam prius precepta dederamus. et nunc iterata iussione re-
petimus. ut supra scriptam rem sine aliqua dubitatione reddatis.
Alienatio enim rerum solidum desiderat habere iudicium. Et certe
in his separata rebus firmum dicitur perdidisse consilium. Quod
enim facere non potuit probitum que nullis culpis extantibus re-
linquit maritum etc. Ex mia duplicatur primum seu sti-
pendium sementi ffausto preposito etc.

11 Velmari precibus nostra novit humanitas. nec per affectu pietatis
preterire fines iusticie custodire. Benigni quippe principis est ad cle-
mentie commodum cumplire terminos equitatum. Cui sola est nostra
cui omnes virtutes honorabiliter cedere non recusant. Audivimus siquidem esti-
matis nostris Sabino annone unum solidum mensium fecerimus. Quem
ante quam ministrio honesta nos supplicatione premonuit asserens. ut
qui letitie publice minister existit mendiacitate cressima non debet
ingravari. Et ideo pietatis iussione decrevimus. ut alium solidum per
mensem supramemoratus equore moderator accipiat. qui publicas ra-
tionibus debet imputari. Gaudemus enim quotiens expensarum
pagine his onerantur. Nam magnum nobis commodum. quando non
nulla pauperibus in qualibet comparatione largimur etc.

Ut lardum no[n] transmittat ad loca peregrina Comiti
siliquatorum et curatis portorum agenti

Sedentibus nris peregrina famulant[ur] comercia si probato 12
studio acquirit[ur] eterna devotio. Cum tanto magis nos bonis abun-
dare d[ecet] italia. cum in nulla in parendo probet[ur] defectura
sentire. Et ideo speciem lardi nullatenus iubemus ad peregrina transmitti
sed in nostris locis provincia copia dignitate servetur. Ne quod in partibus
nostris constat noxia negligentia deesse videatur. Cavete itaque
ne culpis omnino pena probet[ur] occasio. Scientes gravissimum
periculum fore si studueritis vel leviter in ipsa committere. In qualitate
est non in quantitate periculum. Mensuram siquidem non querit iniuria
quam impendi si in pro contempnit[ur] in omni parte violatur et Ut
fideiussor compellatur implere promissa frumentario 13

Commonemur quidem pietatis studio querela ze Sanom
simplicium sed ea maxime que vexatur ut dispendiis inno-
centium ut quibus non fuit in exigendo compendia gra-
viorem sibi cant in reddendo iacturam. Quod licet temporis manife-
stum est non decere iustitiam ut alterius despectu alter gravet-
ur reatus sit in noxiis de contemptibus alienis. Ulpianus siquidem
flebili petitione suggessit administratoribus suo tempore debitorem
publicum in tot solidis Venancio postulanti fideiussionis
se vinculo tradidisse. Quo sponsionem suam prompto tenere lenta
institorem despiciente complere simpliciter memoratus solidorum nos
oneravit. Ideo quod perditum Venantius quem fregit multorum
scelerum pulsat invidia. Totum solum nos querelis appendis in pura
negotio decrevimus conveniri ut legaliter convictus ea que promisisse
suggeritur sine aliqua morat[ur] satisfactionis adimpleat. Et manu-
bus semper legum pondera pressa terreatur audacia. Et dum metus
talibus imponit[ur] peccandi licentia non prebetur. Ut legum
ultione plectatur qui in genitorem suum manus iniecit Symmacho

Quis possit accusare iam reliqua si pietatis parricidio 14
nomina probant[ur] esse crudelia. Negligit[ur] levis reatus cum
tragedia criminis magna tonuerit. Et aliquis initium quod
parum est vindicare. si delicta summa respirant[ur] evade. Primicerius
tinte zaco ipa professionis ostendit iratum plerumque poteris inve-
nire collegam. Inobedientem non filium declinare penas non permittit

Humanitas. Ubi est illa vis amoris que amplexum copule non desi-
natur ad posterum fferatur catuli sequuntur parentis. Arbuste suo vir-
gulta non discrepant. Propago vitis proprie servit origini. Et discrepat
homo a suo fusus initio. Quod dicamus illa beneficia que lis cunctam
possunt obligare personam. Nutriuntur a parvulis proprijs laboratum
ipsi divicie conquiruntur. Et cum se unusquisque credat abundare quod
possidet. Cum a patribus ad hunc venitur, pro alia potius etate petatur.
Proch dolor non invenimus eorum affectum pro quibus subire non recusa-
vimus exitum. Natura ipsa senis tempestatibus excitata genitoris
tecta non refugit. Et peregrinis moribus acquirunt quod proprie soboli
delinquat. Aves ipse quarum vita semper in celis est. Nam sua exnea
Ciconia sorde non maculant. Ciconia redeuntes cum igitur imitate eiciens
tristiciam hiemis leticiam verni temporis introducentes maximum pieta-
tis dedit exemplum. Nam cum parentes eorum pennas senio correpte
laxaverint, nec ad proprios cibos querendos idonei potuerint inveniri, plumis
suis genitorum membra frigida refouentes, escis corpora lassa reficiunt.
Et dum in pristinum vigorem ala [illegible] redit pia vicissitudine
iuuenes reddunt quod a parentibus parvuli receperunt. Et ideo non
immerito longa vita servantur qui pietatis officia non relinquunt.
Perdicibus etiam mos est ova perdita furtivis alternis dam-
na sarcire. Et ad optionem aliene sobolis incommoda sue reparant or-
bitatis. Sed mox ut nati fiduciam habere ceperint ambulandi ad cam-
pos exeunt cum nutrice. Qui ut fuerint materna voce commoniti suo-
rum potius genitricem petunt quam ab alijs furtivis fetibus
educentur. Quid ergo homines facere debebunt, quando et hanc pieta-
tem avibus inesse cognoscunt. Consilium itaque qui sua ac-
erbitate pollutus nomen fedat ad maiorum ad verum facite venire
iudicium. Et si enim pater suo Marcio manus iniecisse constitit,
protinus ultimam senciat ultionem. Cum ideo eligimus errores vete-
res, crudelibus non parcere non potestis. Quando genus pietatis
est in illos distringere qui contra nature ordinem scelerate se docent[ur]
vacationibus insenuisse etc. Conceditur dignitas comitive do-
mesticorum patri sui virtutes laudantur. Provenancio viro
14 Providentie nostre racio est in tenera etate etc. Illustri
[P]munita futura dictare. Et ex parentum virtutibus prolis
iudicare successus. Nam bona certa sunt que fide ab ex-
ordio trahunt. Nunquam origo nescit desinere que consueuit radicitus
pullulare. Fertur etiam currere perenni fontium vena vitalis. Et hanc
conditionem sustinet cuncta manantia. Ut sapor qui concessus est origini

nisi fortasse per accidentia viciatus fuit. se nesciat criminibus abnegare. Hinc est quod te magnifici patris meritis estimato comitive domesticorum vacantis honore provehimus ut qui es clarus stemmate splendeas dignitate. Bonis enim initiis quemquam bona fortuna certa non teneat. Dum gloriosi patris recolat officiosos labores. qui prudencie racione flammatur. Hic fuit ad repentina solicitus qui per moram crederetur instructus. Confectura enim solicitudinibus omnium nobilissimi pondus. quod nec solum finissimi expedivit laudabile. Cuncta creatori nostri cura disposuit. ut nec ordinacio deesset provinciis. Nec creatum provida se solicitudo subtraheret. Temperavit cuncta infatigabilis et expedita prudentia traxit mores barbaros ad quiete. In notum nimium cuncta moderatum est. Ut si accipientibus satisfacerent. Ne daretur locum querimoniis inveniret. Vocarum ut de plurimis pauca sufficiant. probanti dese tanta ut eligeretur enis inexpleta posteritas. Aut hec tamen generis ornamenta. quod maxime pulcherrime nobilitatis decus est. Nec tuorum indiges suffragio meritorum. Clarum sequendo studia. que cunctis honoribus prosunt digna suffragio sedulus perscrutator assequeris. Addens claritati generis ingenium splendidum eloquentie. Incumbe ergo talibus studiis et magna que initio bone seminata cognoscis. ut nostra quorum iudicia cunctis provectibus teneas. Tantum enim a nobis exigis. quantum te bonis actibus imminere cognoscis.

De eodem ut reduitant paterna merita ad memoriam qui cum esset in parte adversa tandem non ut transfuga sed post ruinam sui domini venit ad fidem regis et ad ministrationem virtuose Senatui urbis Rome

Studii nostri est patres conscripti remuneracionem eos conferre provido qui bone indolis viros ad instituta meliora sentimus impense benignitatis attendere. Nutrimur enim priorum exempla virtutes. Nec quisquam qui nos ad morum summa imitatione ascendere quam incrementum non relinquatur. quod constat teste laudatum. Hinc est quod illustrem Venancium tam sui patris quam propriis lucentem meritis comitive domesticorum vacantis dignitate subveximus. ut natalium splendor in primis collatis ornatior honoribus redderetur. Decrevimus enim patres conscripti patrem liberii. et in adversitate nostra fuisse laudabile. Qui sic ordinariis integerrimus paruit obsequiis. ut nostra post fuit dilectione dignissimus. Contra quem nunc loca utique fecerat invictus. Non enim ad nos vilissima transfuge. torquente miser nec proprii domini finxit odium. ut alterius sibi procuraret affectum. Expectavit intrepidus divina iudicia. nec passus est sibi regem querere nisi rectorem primitus perdidisset. Unde sic factum est ut ei libenter 16

daremus primum quia inter fideles invenit inimicum. qui casu predominante
contrario tantum nobis reddebatur acceptus quanto tunc cognosci potuit
indevotus. Flexo tamen pene dominio similis est erroribus inclinatus
sustinuit immobilis ruinam principis sui. Nec novitas illum terrere
potuit quem etiam ferocitas gentilis expavit. Prudenter secutus est
communes casus. Et tamen divina fixe sustinens iudicia humanam gratiam
commendator invenit. Probavimus hominis fidem tristis admi-
nistra transivit qui separatus animum commutit. Non autem ut vinceretur
effecit. tamen mox ut prefecture pretoriane dignitate contexuimus. civi-
tate sibi tanta integritate disposuit. Et miratur aliquis sic sim-
pliciter devotum. que tam callide noverat finxisse contrarium. Is est
infatigabili cura. quod difficillimum utilitatis genus est. Sub generali-
tatis gratia publica videtur protraxisse compendia. Censum non addendo
sed conservando pertendens. Quem illa que consueverant male dispergi
bene industria providente collegit. Sensimus auctas illatas vos
addita tributa nescitis. Ita utrumque sub admiratione perfectum est. ut
et fiscus cresceret et privata utilitas nulla damna perferret. Iuvat
nos referre quemadmodum in tertiarum disputatione Gothorum romanorum-
que et possessores iunxit et animos. Nam cum se homines soleant de
vicinitate collidere. istis prediorum communio causam prestitit concordie.
Sic etenim contigit ut utraque natio dum communiter vivit. ad unum velle
convenerit. En factum novum. et omnino laudabile gratia dominorum de cespitis
divisione coniuncta est. Amicitie populis per dampna crevit et ex parte
agri defensor exquisitus est. Ut substantie securitas integra servaretur.
Una lex illos. et equabilis disciplina complectitur. Necesse est enim ut inter
eos suavis crescat affectus. qui servant iugiter terminos constitutos. Er-
go romana respublica et memorato Liberio tranquillitatem suam. Cum
nationibus tam preclariis tradidit studia caritatis. Perpendite patres
conscripti. Qui hanc sobolem debitis incommunicatam relinquere. Cuius
auctorem tot fecisse eximia retinemus. Faveant sua dispositis. Et
sicut nos utilitates collatis beneficiis imitamur. Ita crevisse nimis ho-
noratus conscientias approbamus etc. Illa que de terciam de fiscali
functione sit remissa ab eorum etiam solutione communitas ipsorum
absolvitur honoratis possessionibus

17 Nostram clementiam nulli volumus existere dampnosam. Ne
quod alteri tribuimus. alterius dispendiis applicetur. Et ideo
presenti auctoritate cognoscite pro sorte quam Butilano presbytero nostra
largitate contulimus. nullam debere persolvere fiscalis calculi functionem.
Sed in ea prestatione quanti se solidi comprehendunt de tertiarum illatione bo-
esse nos noveritis retondados. Nec inferri a quoquam volumus quod alteri

nostra humanitate remissum Ne quod tamen nefas est bene meriti-
minus innocentes contingat esse dispendium Super cognoscenda
quarundam querimoniarum causa Bodolie Episcopo etc

Priscarum legum reverentialis est auctoritas ut nascendo curialis 18
nullo modo possit ab originis sue muniis discrepare Nec in aliud
reipublice officium trahi qui tali provectus fuit sorte nascendi
Quod si eos vel ad honorem cuiuspiam iura vocaverint quam videre esse
contrarium Curionem reipublice amissa cuiuspiam libertate servire
et usque ad condicionem pervenisse postremam quem morem senatum
vocavit antiquitas Monuit itaque reverentia vestra Hersenates muni-
pes collegas suos asseruisse Curiam vestram irrationabiliter sibi velle
defendere Unde prudentia vestra pro integritate sue proposito examinata
veritate distinguat que venit in querela Et si desideria petitorum veritate
subsistunt pro implendis muniis eos ad Curiam suam remeare per-
mittat Cum non clero vestro credit mens aliquid consonabile suffragari
ad munus comitatus instructam personam modis omnibus destinate
que adversariorum intentionibus debeat obviare Ut si dubitatio de qualitate
negotii convenit sacerdotalibus institutis ut cum controversiam instantiam
magis ipse cognoscat qui de medio comitatu abscedat Talem siquidem
non oportet publice separari que amatorem civitatis convenit inveniri

Ut faciant vindictam de servis qui dominum suum occiderunt
universis gottis et Romanis 19

Omnia siquidem iure detestamur scelera et omne quod iniquum est
clemens execratur auditus Sed ea maxime que humani san-
guinis effusione polluta iram contra se inclinare censuram
Quis enim ferat in domesticas proditionis locum fuisse periculis et ibi inventum
dulcis vite exitium Unde nasci debuerat defensionis auxilium Et ideo
presenti iussione mandamus Et in famulis qui Stephanum dominum suum
placabili scelere trucidantes Inhumanitate quoque veniam eius funeris
abiecerunt legum districtionem recipiant Cunctis qui exemplis provocantur
pessimis penis arceantur aspectis Proh dolor pietas inanibus invenitur
que ab humana condicione deseritur Vultur ipse cum natura e cadaver
alienis tante magnitudinis ita reficit corpus ut nec exiguis alibus
probatur infestus Sed magis accipitre vitas plurimi genera avium
persequentem aliis cedit ore clamat totaque suo pondere pietatis
mittitur subvenire Et homines ei parcere nequierunt cuius generis se esse
cognoscunt Ille non vult extinguere quibus potuit nasci Servi maluerunt
occidere qui eos superstites convenerat emere Fiat ergo pastus pro vulturis
qui necem potuit crudeliter desiderare pastoris tali sepulcro recipiatur potius

qui dum reddit in sepultum etc. Ut de ravena mittantur fru-
menta Sabino etc.

20 Omnes decet gratanter impendere quod publicas videntur utilitates
posse respicere quando necesse est hoc membra sentire quod corporis
summa sentitur. Atque ideo presenti decernimus iussione ut quantas
in Ravennati urbe calcatorias potueris reperire frumentis fiscalibus one-
ratas ad nos usque perducas quatenus alimonia publica tua provisione
relevata Liguria necessitate non cogatur inopie sustinere. Reddat Ra-
venna copiam patienti Ligurie quam expensa consuevit accipere. Nam
que provinciam nostram sustinet multorum debet solatia reperire. Trahit enim
comitatus in observantiam catenas et dum ad beneficia presentia
currit necessaria populis copia postulatur etc. Ut quidam aut
extolat curia Iohanni apparitori etc.

21 Iniquum nimis est ut fructu laboris sui fraudetur industrius
et tamen de prosperitate conferri primum dispendium patiatur in-
iustum. In casu presertim re que ad nostram respicit largitatem
ubi nichil debet licere negligentie ne videatur minus profutura sanxisse.
Audivimus siquidem spectabili et Domicio spectabilibus viris loca in Spoletino
territorio tenoris fluentibus inutile occupata largitas nostra concesserat
Ubi terrenam glebam aquarum sorbuerat nasta profunditas in nullos usque
ammodo profuturum. Iacebat tellus naufragata palustri corpore confusa
et sub utroque iactata dispendio. Nec aquarum puros liquores meruerat
et decus terrene soliditatis amiserat. Hoc nos quibus concordi est in
melius cuncta mutare supramemoratis tali conditione concessimus
ut si eorum opera ac labore turpis deficeretur illuvies illis libata terra
proficerent. Sed quoniam unus auctorum spectabilis loquitur ingesta petitio Do-
mitii viri spectabilis vestro dum immemor iussionis tenacis partis
expensis labor est operantium ad initium revocatus. Cum iam in soli-
ditate paulatim mollities siccata duresceret celatamque longa voracitate
telluris sol insuetus appareret. Quod nos nequaquam patimur negligi
ut recte bene cepta initia tali destruantur ignavia. Proinde devotio
tua presentium Domicium moderata exceptione conveniat ut aut cepte
rei sedulus operator immineat aut si hoc sibi sumptuosum sit opera
postulata nequeunt efficere consortem beneficii gloriam nostri temporis
permittat implere etc. Ut cuidam filios permittat remeare
ad patriam Faustio Illustri

22 Aptum est ut se commendet benignitas regalis facti volue sanciat
quia cuique plus meretur quos fortis sine adversa presserunt. Atque
ideo magnificentie tue presenti auctoritate declaramus ut Coditi fi-
lios quos in Urbe primitus residere censuimus ad patriam cum genitoris

sui fruncre

mi funere votivo quod reddita sed acerbo casu in beatas remeare Ne
core desideriis abnegatus volumus gemitur afflictus Et quod nefas
dictum est. Et nos qui dolore nubila nostra semper serenitate detergimus
venit necdum miseris pias lacrimas denegare Insatiabilis quippe
fletus est qui hominandis non sinitur corporibus inesse Primus ipse
se remin[?] iudicat. qui civibus iusta non praestat priamus quanto pre-
tio sepeliendum redemit hectorem. rogavit furentem supplicavit armato
vitam quam suam exponere maluit ut tandem debita non negaret Et
qui in hostibus personis mutua sunt officia pietatis Inhumanum est filium
genitori gratuito non impendere. quod preciom magnus pridem talentis
constitit. effecisse etc. Ut non graventur superfluis oneribus
Aurelio Dispotio et Theodoro viris etc.

Decet nostre corporis disciplinam ut qui publicis militatibus 22.
serviunt superfluis oneribus non graventur. nec dignum est ut
cuiuscumque ledat invidia nostris moribus ordinata Quam-
propter figulinis regiam nobis ante concessi operam onatter impedire
nec vereamini vos ad alias actiones posse. tradunt a quibus mota
puta nix eciam exp[?] expliceturi Cessavit ergo circa vos improborum
nephanda presumptio. et obscuris dolores dolis effectum nostra tollit
auctas Incassum enim odit cui se clementia principalis obiecerit
Quot pauperes graventur Senatum urbis Rome

Constat senatum populis vivendi regulam posuisse Magnum quippe 23
ornat nomine romanum a nobis legitur institutum Ad
hoc preces In illo esse nominata principis. ut quasi filiorum
per vos possit vita componi Vos enim devotorum provinciis. vos
decet in se infra primatus Et subiectos libenter parere ad omnes partes
iustitie docuistis Et ideo non decet inde sequi respectationis extre-
inde moderationis exemplum potuit effulgere Quod nostra
clementia. cui cordi est rerum omnium tenere mensuram in urbem notitia
tradidit profiteri ne magis ignorantia imitatur exterius sub
quorum consilia error non potest esse perpetuus Igitur provincialium
iudicum relatione ad magnificum virum praefectum praetorii directa
comperimus. sic primi tu[?]missionis tempus exemptum Et me
aut parium a senatoribus domibus constat illatum allegantes
per hanc difficultatem tenues deprimi. quos decuerat sublevari
Fiet enim ut exactorum nimietas. dum a potentibus contempnitur
in tenues commissa grassetur. Et ille penitus solvat aliena qui
est devotus ad propria Propterea multo acerbiora ingentes. quod pro-
pria quisque voluntate aliquid exigentibus dignetur obsistere

Hinc tamen omnia detrimenta curialibus dicuntur infligi Et qui in ordinis
prioris fuerant nra promotione repari cotinuat distrahant immunes Atq
ideo prece compti qui nobis summ recipn re debeat ad norm sic equabili
ordinate Ut quicquid rona domus senatoria profitetur dessinatq pro
curatoribus per provincias tertia illatione persolvat Aut certe quod in locis
bustici solebat expere arce inariae intariae sedis si id diligunt omnia
compl. Nec nitte sit curiali per multiplica et necessitatem comenentes
laborem inexiguis viis illationibus sua potius dampna sustipere
Eueniat quod detestabilis casus ut qui functionem propriam vix poterat p
tinere devotus alienis oneribus primatur infirmus Quos nos salua
civilitate dissimulare non possumus Ut sine acerbitate belli rebus suis
exunant oppressi Et illi magis pereat qui reipublice parere festinat
Hoc etiam nos edictali programmate in curatorum nomine provincialium
notitia pertulisse ut libere prorumpat in publicum qui se aliene
functionis pondere nouit oppressum Relaturus a nobis iustie sentiam
qui fessis nomin dare presidium re Ut quisquis possessor
sine curialium gravamine se sentit Edictum Theodorici Regis

27 Omnis sit querula vox doloris ne se cotineat unde et lepus anima
vociferatione pascatur cum liberior sermo promitur qui intra
auctte laxatur Detestamur enim miseros premi et commonemur
conquerendo malis Velocius quod ad nos peruenit quod dissimulacio pa
tientis abscondit Nito etenim qui curatores nos respiciunt lesiones
dum illud pietati nre prius credimus quod per mediocrium dampna
sentimus Nuper itaque provincialium iudicium relatione comperimus
domos aliquas potentium suas non implere per ordinem functos hinc
fit ut dum illationis quantitas protuarari quitur a ceteris bus summa
potior exigatur Superbia deinde conductorum canonicos solidos non
ordine traditos sed sub iniquo pondere imminentibus fuisse proiectos
Nec vinisam reliquam qui reddere consueuerat solempniter intulisse p
videstin ut curiales quibus nos volumus esse prospectum imminentium
solitudine coacti gravia dampna sentirent Et si dici fas est cum alie
nis debitis sub truculentis urgentur compulsoribus possessionum quoque
suarum amissione primati sunt Quod scelus ut deat amputari ad
serenitissimum quoque senatum precepta transimus Et nunc edictali pro
grammate diffinimus ut quisquis possessorum sine curialium gravamine se
sentit in aliena canonicali functione ad nre serenitatis audientiam venire
deproperet securus nobis omnino exceptis disciplinae displicuisse priores
cum videt pro futura succede patuit ergo nobis arbitrium iusti principis
quoniam multis semper delectatur iudiciis Nunc autem sub silentio patiuntur
doloris obedientie ut sub iniusticia iterum rota capite Iam etenim nobis adiaget

eligere quod vobis prospicitis expedire etc. **De negotiatoribus frumentorum ffausto expreposito etc.**

Nullius compendiis delectamur iniustis nec ad animum nostrum pietatis 26
pervenit, que probitatis gratia deseruntur. Respecta semper
iure semper equitatis augetur. Et cum tyrannica diligit velocius
prositura succedunt. Atque ideo Illustrem magnificentiam tuam negotiatorum
Apulie sive Calabrie supplicatione permoti duximus instruendam ut
firmita que per supradictos negotiatores publico comparantur non iterum
ab eisdem sub pretii nomine solidorum quantitas exigatur. Nam si coempta
tam specie, expensis publicis ulteriam non debetis ab officio vestro susceptam
moderato fideliter distrahetur. Eventum rei ratio est futura fiscalis
que iniuste videtur imposuisse quod respuit. Nimis enim iniquum
ut ille patiatur dispendium qui nunquam fecit alienum pari condicione
censentes. Sextario quoque quem negotiator eius provincie videtur instituere
nequis audeat damnata semper precia protinus exigere. Et ut validius
retundamus excessus penam triginta librarum auri sedis nostre prefectis
imponimus. Si quis contra hec saluberrima constituta ausu temerario
venire temptaverit. Consilium non decem librarum auri dispendio esse feri-
endum se noverit, nisi in iteratas presumpserit exequi iussiones. In illa
quoque parte sessionis clementia nostra se porrigit. Ut si pensionem huius tituli
siliquatario prestat monopolium quoque negotiator exercebat. In non bili-
quatarius hunc titulum negotiatoribus indicat abrogandum ullam
ab eis exigat pensionem. Nimia satis absurdum est ut affligatur dampnis
qui comoda non habet actionis. In anzariis deinde pristinus ordo fructu-
a voluit antiquitatis auctus. Renatus propter beneficia et ad eos tamen fructus ipsa
respiciat, quos huic titulo servire voluit antiquitatis auctoritas. Rena-
propter beneficium nostrum circa negotiatores, qui nostris titulis inserviens comprobatur
omnimodis facite custodiri. Ne genus hominum quod vivit lucris ad
necem possit pervenire dispendiis. **Indulgetur ut vetustis parietibus synagoge tantum tecta nova superimponant omnibus iudeis Ianue existentibus etc.**

Sicut exoranti iustum cupimus prebere consensum. Ita per nostra 27
beneficia fraudes fieri legibus non amamus. In ea parte precipue
in qua divine reverentie credimus interesse. Ne ergo insultare videatis
elati divinitatis gratia destituti. Vos Iudeos tegmen tantum vetustis parie-
tibus superimponere synagoge vestre presenti auctoritate decernimus petitionibus
vestris, tantummodo licentiam comodantes, quatenus constituta divalia permiserunt
ne aliquid ordinatis fas sit addere vel in ampliandis edibus evagari.
Et noveritis vos severitate minime diffugere veteris sanctionis si rebus non
abstineatis illicitis. In ipsis vero parietibus cooperiendis vel figendis
tantum licentiam damus, si vobis tricennalis non potest obesse prescriptio. Quid

appetitis que refugere debetis. Damus quidem permissum, sed errantium
votum laudabiliter improbamus. Religionem imperare non possumus,
quia nemo cogitur ut credat invitus etc. **Laudatur in re mi-
litari Stephano viro Senatori etc.**

28 Tribuenda est iustis laboribus compensatio munerum. Anima exprobata
militia creditur, si inremunerata transeatur. Athletam plus palma
designat esse victorem. Sudores bellicos tunica dona testantur.
Spectant etiam equos premia sua. Et tanta iustitie vis est, ut nec illis de-
decus detur laboris premium, qui sentire non possunt denegatum. Quanto magis
ita dignum est hoc homini reddere, qui pro honesta cognoscitur obsequia
placuisse. Per tot enim tempus lectos actionum fixum tenuisti milicie pro-
bate vestigium, et quod raro in servitute provenit, permutatos indices
invenimus circa te variant affectum. Nec erat alieni mentis indicium, quisquam
invidus. Cum etiam decessorum suorum ordinationibus redderetur, adversus
placere quisquam nequivisti, cunctis tamen semper diligenda custodiens silencium
in secretis, in actionibus efficaciam. Et per continentie bonum, ita
homini turpia reprehendere satagebas, ut si praeberes officia, nulli tamen
tuam operam venditabis. Vocabulum principis nulla sorde maculasti, servans dignitatem nominis excitatione virtutis. Hinc est quod spec-
tabilitatis honorem, quem militie sudore detersis iusta deputavit anti-
quitas, presenti tibi auctoritate conferimus, ut laboris tandem tui firmitas excu-
bias remuneratione comitive primi ordinis iam securus intelligatis. Et
quia quorum principis dignitas nuda non asserit, nec beneficium dici
potest, quod nulla utilitate sentitur, privilegia quoque que tibi
scole tue principum constituta dinalia voluerunt, sine ulla imminuitione
condonamus. Nec quicquam in his debes metuere, que forsitan no-
vella usurpatione temptantur. Ab omni ergo dampno oneribus quoque sor-
didis ius te munimus antiquum. Sed quamquam tibi digna presenti remu-
neratione solvamus, futuris tamen votis spem maximam pollicemur.
Sed qui angusta sunt beneficia, que non etiam deinceps aliquid pollicetur
aderit providencia principalis, ut quos dignos favore nostro credimus
eos quoque maiore cumulemus honore. Verum quia celari non debent
recte gestorum bona impetrata presentia, ad provincialium indicis facito noticiam
pervenire. Cognatimus spectabilitatem tuam decoratam nostra testimonia
comitatis corda cognoscunt. Tibi quoque ut potest militie munere per-
soluto cultus competens per morem temporum laude servetur etc.

**Ut hominibus ecclesie prestet tuitionem Athalie viro Senatori
comiti primi ordinis etc.**

29 Quamvis nullos velimus aliquod sustinere gravamen, quos iudicet
pietas nostra protegere, cuius regnantis est gloria subiectorum
custodita tranquillitas, tamen specialiter ecclesias ab omni iniuria

reddamus alienas Quamvis enim equabilia prestantur maior divinitatis
acquiritur Et ideo beatissimi viri Eustorgii episcopi sancte Mediolanensis
ecclesie peticione permoti presentibus te affatibus admonemus ut pre
dictos nec hominibus illis ecclesie contra Siciliam constitutis tantum
studeas salva civilitate prestare nec agrorum cuius libet nationis ho
minem contra fas patiaris opprimi Quos decet divinitatis intuitu sub
limari Ita tamen ut causis publicis et privatis que contra eos rationabiliter
proponuntur respondere non differant Quia sicut nolumus eos ab aliquo pre
gravari Ita exceptos a tramite iusticie non patimur inveniri

Conceditur libertas Ecclesie Fausto preposito etc

Non minuitur in re publica personalis exceptio quam beneficialem 30
esse principem decet nec intra regulas constitutas potest munificentia
regalis artari Ita levius tolleratur gravissimis institutis
impatiens ambitus in moribus refrenetur Clementia non habet legem
nec dicitur sub angustis terminis benignitas regni que debet sine fine lau
dari Defensores itaque sacrosancte Mediolanensis ecclesie pro expensis
pauperum que sub liberali exaggeratione fundunt cum sibi ex negotia
toribus urbis sue deposcerant oportune prestari Qui procemptorum fructu
officio exceptus negotiationis omnibus deteriora implere quod constituit hoc
enim nos et clarissimi ecclesie commemorant motos allegatione ratio
nabili tribuisse Quod pietatis exemplum ad eum quoque suppli
cant commodum transferendum Et ideo illustris et precelsa magnifi
centia tua salva in aliis negotiatoribus commoditate publica que
ab unumquoque corpore consuevit inferri cum eis que sibi ipsi fiunt
eligere deputabit Qui ita commercium negotiationis exerceat quatinus
nec monopolii nec siliquatici nec aurarie aliquid impensionis
impendat vel quod habet granarium inundatione expensa sustineat
Cur enim illud tardemus animum unde nulla possumus dampna
sentire etc Ut habito metu desisto excusant cum
veredariis in Pado dromonariis etc

Publicas decet utilitatibus iudicare qui nomen gerere militie 31
Quid enim agat homo si professo desit obsequiis unde nec
commoda privata reperiat nec gloriam strenuitatis acquirat Et
ideo comiti sacrarum largitionum nostrum precepit auctoritas ut in hostilie
loco constitui debeatis quatinus fiscali humanitate recreati ex eo
cum veredariis per alveum Padi more solito faciatis ut divino
labore equis publicis valeat subveniri Quoniam turpis nostris
non attribuitur qui per vias liquidas expeditur Non enim nobis nimio
labore claudicare contingit qui manibus ambulatis vehiculum non
non sentit iniuriam nec defectum patitur quod unda potius currente
portat etc Quale quidam de palude vastatoria intendat terram

Extollere fertilem Senatui urbis Rome etc.

32 Gratum nobis est patres conscripti ita utilitates publicas impensa devotione tractari dum cuncti laudabiles amores comprobamus locum iuste beneficentie reperimus. Commune est enim tam senatorum quam principum utilitatibus publicis quemquam impendere affectum ut possit patrie prodesse cui nata est. Vir itaque magnificus atque patricius Decius gloriosa circa rem publicam amore devinctus ultro postulavit voto mirabili quod vix potuisset sub consilio nostre pietatis imponi paludes Decemnovii in hostium modum vicina vastantes fossarum ore patefacto absorbere promisit illam famosam seculi vastitatem quam sub diuturnitate licentie quondam mare paludestre possedit. Cultisque locis inimicus superfundens unda diluvium serenam gratiam sereni pariter horrorem confudit. Nihil utile nutriens publico spoliatum est solum fructibus postquam obnoxium cepit esse paludibus. Et ideo mirantur ipse confidentie vires ut quod diu virtus publica refugit manus privata suscepit. Hunc ergo audacem laborem aggressus se laudabili est perfectione pollicitus ut per emittendos dampnoso gurgite que fluunt diffusa ulterius non pervagentur. Unde nostre super hac parte serenitatis postulat iussiones ut ante publica subeat opus eximium quod erit cunctis viventibus profuturum. Quapropter vos patres conscripti quibus cordi est bonum desiderium iuvare auxiliaribus constitutis partibus decretis annuite ut ad loca ipsa Decemnovii duos ex vestro corpore dignitatis eminentes quorum arbitris quantum spatii restagnantibus aquis paludestris illuvies occupavit fixis terminis annotetur ut tum ad prefatum promissa pervenerint liberatori suo reddita terra proficiat. Nec quisquam inde querimoniam attingere quod tam diu inundantibus aquis non potuit vindicari etc.

Conceditur ut paludibus desiccatis curata terram quam excultam in suum libere possideat dominium sine ullo fisco

33 Iusticie ratio est ut laudabile desiderium sequatur prosperitas iussionum et quod bona voluntate suscipitur regalibus quoque ordinationibus impleatur. Libenter itaque desideria iusta poscenti patricii ante concedimus ut stagnis Decemnovii paludibusque siccatis sine fisco renovata in solum terra possideas nec ullam metuas liberatis rebus exhibere culturas quas sub testimonio qualitatis absolvimus. Hinc etiam ad amplissimum senatum precepta transmisimus ut definito numero spatio ad tuum pulchre transeat dominium quod est a cedis gurgitibus vindicatum. Equum enim est et vincentibus proficiat labor suus. Et si ex pendendo cognoscit incommoda ita rebus perfectis consequatur augmenta. Illud etiam qui studio reipublice semper invigilans asserit ut si quis hunc laborem vestra terrarum societate subire delegerit habita

operis estimatione habeat intra breve spatium pro parte quam suscepit. Ut non
solum incensis pro granariis oneribus et ammonitionis peragatur, quod sub-
sollicite admiratione suscipitur. Ita fiet ut que rebus maximis est invita
molesta careant invidia. Quapropter gloriosis desideriis gratanter insiste, ne
opinioni tue grave sit in assumptis conatibus mansisse. Intuere quippe
omnium ora atque oculos in te esse conversos. Respice senatus nostri suspensa
iudicia ad effectum operis instituti. Et quanta vales animositate festina
ut dignus tanta remuneratione iudiceris ab omnibus qui iam omni
admiratione laudaris etc. Ut pecuniam deputatam fabricis et
demum occultatam per fraudem romanis menibus applicet Ar-
thimedoro prefecto urbis Rome

Gaudemus inter floruisse nostra iudicia, letamur dignum prepositum 34
romanis actibus extitisse, qui quosdam annis antiquis fraudibus
non parvis eos velare fecit. Ne nos aut delicta complices
fecerant aut securitas ad maiora potius incitaret. Atque ideo universa
pecunia que fuerat fabricis deputata romanis, et nunc magnitu-
dinis tue discussione constitit abrogata. Cum nec redditus suo tempore
nec doceatur expensa sine aliqua dilatione reponatur, nobisque ordi-
natoribus iterum romanis menibus applicetur. Nefas enim est ut
in alios usus transeat que sibi subtracta non immerito Roma suspirat.
Debemus itaque celatores deputate pecunie non modica pena percellere,
quoniam in tali causa nostram magnificentiam fraudaverunt. Sed assunt mo-
deratrix que nobis semper est iuncta clementia, ne indecora facta
plectamus graviter incitante iustitia. Sufficiat nobis cupiditatem
non implesse quod voluit, nec maior potest provenire vindicta quam
velut propria videatur perdere qui se suspicatur turpiter indicaturum possidere.

Ut inquirat quo periit statua enea Fausto preposito

Molestum nimis est nostris temporibus antiquorum facta decrescere, qui 35
ornatum urbium cotidie desideramus augere. Ideo tuam prudentiam
his iussionibus ammonemus ut de Comensi civitate eneam
statuam que periisse suggeritur omni animositate perquiras. Spondemus
etiam centum aureos si quis hec sacrilega prodere furta maluerit.
Quatinus promissio nostre serenitatis trepidos ad spem confessionis
invitet, quod etiam ad te destinata edicta loquuntur. Sed tamen hec tam
iussa pro nunciamus, si ad hec factum secreta velaverit, per diem
venerabilem locorum facies artifices congregari, a quibus sub terrore
perquirere, quo ingenio fuit operatum. Ab imperitis enim hac certum
statue facilis evectio non fuisset, nisi temptasset loco movere ingenua
presumptio etc. Ut qui statuam eneam perditam prodiderit C
aureos pro remuneratione accipiat Edictum Regis

Quamvis ad proditionem sceleris relaxata nimis pena sufficiat, nec par 36
cum sit nimius audacie supplicii declinasse terrorem. Addimus

tamen primum quod habere innocencia solet. non quia commissa placuerint
sed delectat nos munificos esse in amore vindicte. Quapropter prius contra
unusquisque auctore cognoscat tantum se largitate nostra amicos prouenire
si perdat cuius statuam de Comensi ciuitate rapuit. Et de suo fisco
quod maxime notens requirit indulgentia se nouerit habiturum. Damus
in eius compendiis aureum nummus et metalla quam inuenire pos-
sunt contra tempora largimur. Illud potius hac liberalitate redimentes
ne transeat in usum quod constat esse prohibitum. Cuius ergo tanta
stultitie teneritate dampnetur ut dubitet exinde. quod et securitatem
repperit et premium confessionis acquirit. Si quis dissimulando forte
tacuit enim aliquo ueritatis indicio serenitas nostra detexerit ultimo
se nouerit discrimine rapiendum. Indignum enim est. ut qui reprimit
indulgentiam nostram detectus postea suffragetur humanitas

Qualiter ciuibus super consuetudinem aliam ad exhibitionem
termarum millenam deputauit Fausto preposito et

37 Proficerum regni nostri benignitas debet emulari. Et tantum
humanitatis relaxet dona. quantum respublica susceperit augmenta.
Non enim aliter laudatum nomen possumus custodire. nisi ad con-
siderationem rerum nostrum studeamus exercitare propositum. Inter-
est quotidie deo propiciante successus tenacitatis esset vicium angu-
sta forte largitione contentum. Atque ideo Illustris magnificencia
tua presenti auctore cognoscat Spolitinis ciuibus ad exhibitionem
termarum supra consuetudinem aliam millenam esse deputandam
Cupimus enim libenter impendere temporum celebrata gaudia prolorum

Ut negotiatoribus ciuitatis ab hostibus deuastati in
coemptione per biennium non mentur Fausto preposito

38 Spes nostras cumulauit tharro pietatis augere. Execrantes commo-
da que nobis vexatorum calamitatibus fuerunt acquisita. Mo-
lesta est illatio nostre clementie. que deflectitur. Nam quicquid
sub leticia impenditur. accipientis laudibus applicatur. Urbis
itaque Sipontine negotiatores hostium se asserunt depopulatione
vastatos. Et quia egentium leuamina nostras potius diuitias esti-
mamus Illustris magnificentia tua. per hoc magis biennium
incorruptos. nulla faciat coemptione vexari. Quod qui lapsos rele-
uasse non proficit. si omnis solutionis aliud attendit. Quoniam memoratis
negotiatoribus noscuntur mutuasse pecuniam celsitudo tua faciat
ammoneri. ne in hoc biennii spacio quicquam de credita summa existimet
postulandum. Quatenus sub uiduens supradictis tanta possint reparare
pecuniam. et aliquatenus a debitorum valeant sub a respirare. Quid
enim proficit creditoribus fessos urgere qui incassum quibus mutuum in-
datos exuere quibus magis expetimus. si ad mutuata festinendo

Secundus

pervenire faciamus etc. De Natura et amenitate termarum
mirabili Alonsio Archileatio etc.

Sit audita veterum miracula ad laudem clementie nostre 39
pertinere decrevimus · ut omnia augmenta regalis sint
glorie · cum prius nobis nulla decresunt · Quo studio co
venit reparari · quod etiam nostris oculis frequenter constat offerri ·
Delectat enim salutiferi Appollonii meminisse prudentiam · ut intelli
gas quo desiderio cupimus reficere · Ex de memoria nostra nesciti
gas quo ... Ceruleum fonte vidimus in formam dolii concavis hiis
exire ... estuante · Et fornaces auclantium aquarum conducto ven
atibus ... naturae probali dispositione tornatas · Ne lic morem ca
tilabro ... nebulosos vapores exalarent · Hanc tamen rotunda perspicui
lido nebulosos vapores exalarent · Hanc tamen rotunda perspicui
tatem aspectibus humanis aperuit · ut quivis homo illam
gratiam desideret contingere · Et cum non ignoret ardere ore plenissi
Sit in spere similitudine supra ... aquarum dorsa tum
gestant · Et latex ipse undosus tanta quiete defluat · tanta
quasi stabilitate decurrat · ut non putes eum crescere · nisi quia
aliud inde tanto murmure sentis exire · Vere aque palgen
tes meatus tali fervore succense · Sit post recurra spacia
· que arte facta sunt · longiora calores sint maximos reddi
ture · Magistri mirandum semper ingenium · ut nature fervet
ardores · Sita ad utilitatem humani corporis temperet · Sit quod
in origine dare potest morte doctissime moderatum et delecta
tionem tribuat et salutem · Humat enim inde nec ... videlicet
latices vapores ipsos exalantes · Amantum undis indesinenter
ardorem et calorem venire decursu rivi · Sunde ... solebat
extingui · Mito dicunt phisici elementa sibi invicem complexio
nibus illigari · et mirabili federatione coniungi · qui inter se
contraria intelligunt vicitate pugnare · Ecce madente ... va
pores producere constat ignitos · que mox ad termarum edificia de
cera pervenerunt illos arantibus · Sunda descendens · et acria ...
qualitate succendit · et tactu fit habilis cum recepta fuit in
lanatris · Sunde non tantum deliciosa voluptas acquiritur · quantum
blanda medicina confertur · sed sine tormento cura sine horrore
remedia · sanitas impunita · balnea contra diversos dolores corporis ac
tributa · Ne ideo Appollonium greca lingua beneficialis nominavit an
tiquitas · ut causam tanti remedii eius cognosceret cum de tali nomine

balnea ... curatius

Liber

dubium nil haberet. Sed inter alia loci ipsius bona illud quoque
stupendum esse didicimus, quod una fluenta aquarum natura diversis mi-
steriis videatur accommoda. Nam protinus a principio collisa in-
halat prime telluris sudatoriam qualitatem. Deinde in solium mitiga-
ta descendens innati ardoris deposito nimie temptationis molestia caret.
In vicinum producta cum aliqua dilatione torpuit multo blandius
intepescit. Postremo ipsa quoque delicto torpore in piscinam ne ro-
manam tamen frigida efficitur, quantum prius ferbuisse sentitur. Non
immerito auctoris sui participans nomen collega est eius videlicet
gemmarum. Et ipsa quoque vitrei elementi colore perspicua quasdam tre-
mentes condas quieta admoneat. Sed ut ipsum quoque lavacrum
mundius reddetur, stupenda quadam continentie disciplina. Femi-
nandam qua viri lavacant, si mulier descendat incendit. Propterea
quidem et ipsis altera exhibito decora collata est, si ne ardentium
aquarum fecundissimo locum non crederent fuisse. Unde plurima
largiretur, si inter quos sexus tuo munere commune vetetur. Hec per hen-
nitas aquarum per igneas tractus venas occultis meatibus influens intel-
ligendi prestat audaciam. Eas denique in auras erumpere ad excocti fon-
tis irriguam puritate. Nam si nature suis illud incendium sine
nutu substantie non esset amissum. Sed aque materia sensibilis re-
petitum contraxit ignem, sit iterum nativum facile resumit algorem.
Prestat et aliud admiratorii genus vis illa medicabilis. Nam iuxta
caput fontis scintillosi quendam sibi meatum promoda natura format.
Hinc desuper sella composita que humanis utilitatibus sponte prestat
in asside. Et egros sistit humore defluentes in tuto. Ubi dum
fessi nimio languore consederint, delectatione illius recreati vapore
et lassa viscera reficiunt, et humores noxia infusione largitos
vitali ariditate constringunt. Ut quasi aliquo desiderabili cibo
refecti valentiores queant protinus inveniri. Hic medicabilis suba-
venit a sulphure quod caret a salsedine que despicit. Talia posteris
non tradere hoc est gravamen in longa etate portare. Vera propter illud
antiqua edificiorum soliditas innovetur, ut sine in intercellis sive in the-
rmis fuit aliquid reparandum te debeat imminente reconstrui.
Virgulta quoque noxia importunitate nascentia evulsis cespitibus
auferantur. Ne radicum quidam capilla paulatim turgentes
fabricarum visceribus inserantur, et more viperio prolem sibi fecun-
ditate concordiat nutriat contraria. Unde se compagio capsura di-
rumpat. Palatium quoque senectute quassatum assidua reparatione cor-
robora. Spatium quod inter edem publicam et caput igniti fontis iacet

Secunda

siluestri asperitate depurgata videat florenti gramine facies decora cam-
pestris· que etiam ardentis aque fertilitate letatur· Vitro quoque mo-
dum proxime salem generat· silicem imitatur pariter et virores Sed
non his tantum beneficiis anthenorea terra fecunda est· Infert
et aliam que multo grandius obstupescas Corda namque ut ita
dixerim fontium secreta quadam licet contentiosa negotiatione dimi-
gat Nam si quis forte pecus furatum pilis natiuis solito more
spoliare presumpserit undis ardentibus frequenter immersum illico c
ot ante decoquat· quam emundare preualeat onere secretarum iure
reuendum· quando in his aquis non solum sensum· sed etiam
verum constat esse iudicium Et quod humana nequit altercatione
dissolui· datum est equitate fontium diffiniri· Loquitur illic taci-
ta natura dum iudicat et suam quandam modo dicit· que perfidia
negantis excludit Sed quis ista conseruare negligat· quimus
plurima tenacitate sordescat Dignius ornat regnum· quod toto con-
stat orbe singulariter nominatum Et ideo pecunia que tibi data est· si opus
non poterit imple perceptum· quantum ad hunc impendendum esse cre-
dideris impensibus nobis breuibus indicabis· quia non grauamur
expendere ut tanta videamur eruis amenia vel menia custodire

De quodam citaredo doctissimo de virtute simphonie de
arte musice de modis eius et inuentoribus Boetio

Cum rex francorum conuiuii nostri fama pellectus a nobis cithare- Ro
dum magnis precibus expetisset· sola ratione complendum esse promi-
simus· quod te eruditionis musice nouerimus esse peritum Ad-
iacet enim nobis doctum eligere qui disciplinam ipsam in arduo
collocatam potuistis attingere Quid enim illa prestantius· que celi
machinam sonora dulcedine· et nature conuenientiam ubique dispersa
uirtutis sue gratiam comprehendit Quicquid enim in conceptu alicuius
modificationis existit· ab armonie conuenientia non recedit· per hanc
competenter cogitamus pulcre loquimur conuenienter mouemur
Que quotiens ad aures suas discipline sue lege peruenit im-
perat tantum mutat animos· artifex auditus· Et operosa delectatione
Hec cum de secreto nature tamquam sensuum regina tonis suis or-
nata processit Reliquie cogitationes exiliunt. omnia quoque faciat eici
ut ipsam solum modo delectent audiri Tristiciam noxiam iocun-
dat· tumidos furores· attenuat cruentam seuiciam efficit blandam
excitat ignauiam languore mimit Soporem vigilantibus sa-
luberrimam quietem reddit egrotantium egrotis Hamatam turpi amore

ad honestum studium revocat castitatem · sanat mentis tedium bonis
cogitationibus semper adversum · ad auxiliabilem gratiam odia perniciosa
convertit Et quod beatum curationis genus existit · per dulcissimas
voluptates · expellit animi passiones Incorporalem animam corporaliter
mulcet · et solo auditu · ad quod vult deducit · quam tenere non prevalet
verbo tacitus · manibus clamat sine ore loquitur Et per insensi-
bilium obsequium exercere prevalet sensuum dominatum Hoc enim totum
inter homines quinque tonis agitur · qui singuli provinciarum ubi
quinque toni reperti sunt nominibus notitantur Miseratio quippe divina localiter
sparsit gratiam · dum et omnia sua valde fecit esse laudanda Do-
rius prudentie largitor · et castitatis effector est Frigius pugnas
excitat votum furoris inflammat Eolius animi tempestates tran-
quillat sompnumque iam placatis attribuit Iestius intellectum
obtusis acuit · et terreno desiderio gravatis celestium appetitum
appetentiam bonorum operator indulget Lidius contra nimias curas
anime · tediaque repertus remissione reparat et oblectatione corro-
borat · hoc ad saltationes corruptibile seculum flectens · hone-
stum remedium turpe fecit esse commercium Hic non minus qui-
narius trina divisione conspicit Omnibus enim tonis hic summus et
imus Hos autem dicimus ad remedium · et quoniam sine se esse non
possunt · que altera vicissitudine sibi referuntur Subtili inventione
artificialem simphoniam · id est auctorum operationibus divisis · organis
exquisitis modis cognidentur contineri His rebus aliquid maius
adiciens humana solertia tris quandam armoniam doctissima in
compositione collegit · que diapason nominatur ex omnibus se congre-
gatam · ut virtutes quas universum melos potuisset habere Hac admi-
ratione mirabilis continetur Hic Orpheus mutis animalibus effi-
caciter imperavit · vagosque greges contemptis pascuis ad sonos
animo epulas invitavit Illo cantante siccas tritones terras a-
marunt Galathea lusit in solidis Deserverunt inter amabiles
silvas leones · domestica tandem dimicata relinquerunt Iuxta p-
donem suum · preda gaudebat in unum convenientium contraria vota
collecta fuerunt Et fidem dicente lira omnia sibi crediderunt ad-
versa Amphion quoque dictans canendo cordis thebanos muros
dicitur condidisse Ut cum homines labore marcidos ad studium
perfectionis erigeret · saxa ipsa credentur relictis rupibus advenisse
Musenum etiam et artis Orphei filium et nature Maronis
prepotens lingua concelebrat dicens · apud inferos in summa beatitudine

constitutio Ut per campos elisios felices animas septe cordarum pulsibus
amenabat Significans summo primo perfecti cui discipline huius contigerit
suauitatibus epulari Sed hec omnia humano studio per inanimalem
musicam inuenta efficta Naturalis autem rithimus animate voci cognoscitur
attributus Qui tunc melos pulcre custodit si apte taceat congruenter
loquatur Et per accentus viam impetis pedibus voce composita Iuncta
est quoque ad permouendos animos oratorum fortis at quamvis oro ut ira-
mios irascantur mites misceantur errantibus Et quicquid per elo-
quencius efficitur ad huius discipline non est dubium gloriam pertinere Pedum
etiam Terentiano testante duo primum metra principalia sunt tributa
id est heroicum et Iambicum unum quod erigit alterum quod placet Ex
quibus diuersa progenita sunt ad oblectandos animos audientium Et
ut in organis toni ita in humana voce varias affectiones animi
metra grauida pepererunt Sirenas in miraculum cantasse curiosa pro-
didit antiquitas et quamvis nauigantes fluctus abducerent Carbasa ventis
inflaret eligebant saxa iure decepti scopulos incurrere ne tanta pate-
rent dulcedinem sollicitatore protinus obstruxit perire Ex quibus solus
euasit Ithacus qui nautis contra noxiam sollicitatore protinus obstruxit
auditum Cogitauit vir prudentissimus felicissimam surditatem et quia
vincere intelligendo non poterant non audiendo melius superabant Se
illo solide arboris constrictus nexibus illigauit Ut et famosos cantus
probaret liberis auribus potuisset et pericula dulcisone vocis unda rapiente
vinctus euaderet Verum ut et nos talia exemplo sapientes itati tran-
seamus loquamur de illo lapso de celo psalterio quod vir toto corde tanta-
bilis ita modulatum pro anime sospitate composuit Ut his hymnis et
mentis sanentur vulnera et diuinitatis singularis gratia conquiratur Et quod
stlm mictur ut credat pepulit etiam Dauidica lira diabolum sonus
spiritibus imperauit Et canente ter cithara rex in libertatem rediit que
inimicus intus turpiter possidebat Nam licet huius delectationis organa
multa sunt exquisita Nichil tamen efficacius inventum est ad per-
mouendos animos quam concaue cithare blanda resultatio Hinc etiam
appellatam estimamus cordam quod facile corda moueat ubi tanta vocis
collecta est suis diuersitate concordia ut vicina corda pulsata mox alteram
faciat sponte contremiscere quam nullus contigit attigisse Tanta enim vis
est conuenientie ut rem insensualem sponte se mouere faciat Primum
eius sociam contigit agitari Hinc diuise veniunt sine lingua voces Hic
variis sonis efficitur quidam suauissimus chorus Illa acuta nimia re-
pone Ista grauis aliqua laxitate Hec media tergo blandissime tem-
perato ut homines se ad tanta perducte non valeant unitate Inuenta
ad socialem conuenientiam ratione cantica peruenerunt Ibi enim quos
excellenter quicquid ponderatum quicquid rarum quicquid pinguissime

Alias que distantias sonat quasi in unum ornatum constat esse collectum Et ut diadema oculis varia luce gemmarum sic cithara diversitate soni blanditur auditui. dinspar tela loquax stamina verbosa fila canentia in quibus arguto plectro regitur quod dulciter audiatur. Hanc ergo admiracionem varie testudinis mercurius dicitur invenisse Quem utique tam utilissima procurante Astronomi inter stellas requirendum esse putaverunt persuadentes celestem esse musicam Cu lare formam comprehendere potuit inter sidera collocatam Armonia vero celi humano sermone non potuit idonee explicari quam racio tamen animo dedit. sed auribus nature non prodidit Aiunt enim credi debere ut beatitudo celestis illis oblectacionibus perfruatur Que nec fine deficit nec aliqua intermissione marcescit In ipso quippe intellectu habitare referunt superna ipsis deliciis celestia perfrui Et talibus contemplacionibus in herencia beatis iugiter delectacionibus contineri Bene quidem arbitrati si imitatore non in sonis tantum celestis beatitudinis posuissent Ubi vacat sine fine gaudium est sine aliquo tedio manens semper eternitas Et inspectu sola divinitatis efficit ut beatius nichil esse possit Hec vacat perennitate constat Hec iocunditate accumulat Et sic preter ipsam creatura non extat Ita sine ipsa incommutabilem leticiam habere non prevalet Sed quoniam nobis facta est voluptuosa digressio quia semper gratum est de doctis colloqui cum peritis Citharedum quem a nobis diximus postulatum sapientia vestra eligat presenti tempore meliorem facturus orpheicum quidem dum dulcisono gentilium fera corda domuerit Et quante nobis fuerint gracie acte tante vobis exenia dignitate compensacione equabili referentur Cum et imperio nostro pareatis et quod vos clarificare possit effi

Congratulatur de victoria persuadens ut cesset a bello et transmittit citaredum expetitum Regi francorum etc

xl Gloriosa quidem vestre congratulamur affinitate virtutis quod gentem francorum prisca etate desidem feliciter in nova prelia concitastis et alamannicos populos caesis fortioribus inclinatos victrici dextera subdidistis Sed quoniam semper in auctoribus perfidie resecabilis videtur excessus quia nec primatorum plectibilis culpa omnium debet esse vindicta Motus vestros in fessas reliquias temperate quia iure gracie merentur evadere Quos ad parentum vestrorum defensionem respicitis confugisse Estote illis remissus qui nostris finibus celantur exterriti Memorabilis triumphus est alamannum sic acerrimum expavisse ut tibi eum cogas de vite munere supplicare Sufficiat illum regem cum gentis cecidisse superbia Sufficiat innumerabilem nacionem partim ferro partim servicio subiugatam Nam si cum reliquis confligis adhuc cunctos superasse non crederis Accipe in talibus causis frequenter expertum. Illa mihi bella feliciter provenerunt que moderato fine peracta sunt Is enim

vincit assidue qui vincit omni tempore Quam iocunda prosperitas illis blanditur potius qui anxietate nimia non urgentur Sede itaque frami genis nostro quod sibi gentilitas communi convenit remitte exemplo Erit enim sic ut et in eis peticionibus satisfecisse videamur ne sitis soliciti ex illa parte qua ad nos cognoscitis pertinere Quocirca salutantes honore et affectione quo dignum est Illum et illum legatos nostros ad excellenciam vestram consueta caritate direximus per quos et sospitatis vestre iudicium et sperate peticionis cognoscamus effectum Quedam vero que ad nos pro vestris utilitatibus pervenerunt per harum portitores verbo vobis insinuanda commisimus ut tanto vos efficaciores optatam possitis victoriam constanter explere Gratum quippe salus nostra gloria est et tociens regnum italie proficere iudicamus quociens de nobis leta cognoscimus Citharedum etiam arte sua doctum pariter destinamus expetitum Qui ore manibusque consona voce cantando gloriam vestre potestatis oblectet Quem ideo fore credimus gratum quia nos eum iudicastis magnopere dirigendum etc.

Tituli tercii libri

Incipit

Universis barbaris et romanis per pannoniam constitutis Th' rex
Simeoni viro Comiti Th' rex
Eugenii viro Illustri Comiti Th' rex
Iohanni viro senatori consiliario campanie Th' rex
Cassiodoro viro Illustri patricio
Argolico viro Illustri prefecto urbis Th' rex
Senatui urbis rome Th' rex
Gemello viro senatori Th' rex
Argolico viro Illustri Th' rex
Massiliensibus romulo Th' rex
Agrigerno viro illustri Comiti Th' rex
Petro Episcopo Th' rex
Gonandil Th' rex
Feliti Th' rex
Universis provintialibus in gallys constitutis Th' rex
Gemello viro senatori Th' rex
Universis provintialibus in gallys constitutis Th' rex
Augusto spatario Th' rex
Universis possessoribus Arelatensibus Th' rex
Agrigerno viro Illustri Comiti Th' rex
Arcadoto Th' rex
Fausto prepposito Th' rex
Universis gotthis et romanis circa turrutam castellum consistentibus Th' rex
Honoratis possessoribus defensoribus et curialibus catheniensis civitatis
provintialibus novitis Th' rex
Fausto prepposito Th' rex
Consulari viro Illustri Th' rex
Apromano viro Illustri Th' rex

Ut armis hostem suum non impetat. sed concordiam amplectatur Alarico Regi

i Quamvis fortitudini vestre confidentiam tribuat parentum vestrorum innumerabilis multitudo Quamvis Attilam potentem reminiscamini visi-gottharum viribus inclinatum Tamen quia populorum ferocium corda longa pace mollescunt Cavete subito in aciem belli mittere quos constat tantis temporibus exercitia non habere Terribilis est hominibus conflictus si non sit assiduus Et nisi usu firmatur certandi subito fiducia non habetur

Tercius Liber

Absit aliquid indignatio tenta surripiat. moderatio providi servat gen-
tes, furor autem instantia plerumque precipitat. Et tunc solum
est ad arma concurrere, cum locum apud adversarium iustitia non
poterit invenire. Quapropter sustinete donec ad Francorum regem legatos
nostros dirigere valeamus, ut litem vestram amicorum debeant amputare
iudicia. Inter duos etenim nobis affinitate coniunctos non opta-
mus aliquid tale fieri, unde unum minorem contingat forsitan inveni-
ri. Non vos parentum fusus sanguis inflammet, non graviter urit occupata
provincia. Adhuc de verbis parva contentio est, sed facillime tran-
sigitis, si non per arma vestros animos incitetis. Obviamus quamvis
cognatione tamen inter reges commixtas sex innatas gentes, iustitia tamen que re-
ges efficiat offerimus fortiorem. Cito commovetur animos, qui contra
se tales sentit armatos. Et ideo honorificentia salutationis prelocuti
legatos nostros illum atque illum ad vos esse credidimus dirigendos,
qui nobis et mandata nostra sufficienter insinuent. Et usque ad fratrem
nostrum Gundibaldum vel alios reges cum vestra voluntate de-
nostrum, ne videamus eorum in missione laborare, qui maligne
gaudent alieno certamine. Arceant enim divina, ut supra vos
iniquitas illa prevaleat. Commune malum vestrum indicamus.
Nam ille me iure sustinebit adversum, qui vobis nititur
esse contrarius etc. Et una cum legatis ipsius laboret
pro concordia inter reges affinitate coniunctos. Gundibaldo

Grave malum est inter caras regias personas voluntates Z.
obvias contemplari et dissimulando spectare, ut de uno aliquid
dolendum possit emergere. Non sine invidia nostra geri-
tur, si nobis patientibus affinium clade dimicatur. Estis omnes
per me pignora magne gratie. non est unus ab alio segregatus.
Si quid in vobis delinquitis, meo gravi dolore peccatis. Nostrum
est regios iuvenes obiectu rationis moderari, quia illi, si
nobis vere sentiunt displicere quod male cupiunt, malitiam
presumpte voluntatis retinere non possunt. Verentur senes, quamvis
sint florida etate ferventes. Sciant nos adversarios esse contrarie-
tatibus suis et illud velle prosequi, ne ab utrisque possit excedi.
Decet enim nos aspera verba dicere, ne affines ad extremum
debeant pervenire. Et ideo illum et illum legatos ad fraternitatem
tuam credidimus destinandos, ut consilio meo Alarico in unum sint
ad regem Francorum ipso cum comitatis nobis gentibus dirige-
decertis. Quatinus causa que inter eos vertitur, amicis mediis ra-
tionabiliter abscidatur. Convenit enim tales tantosque reges non inter
se lamentabiles rixas querere, ut de suis et nos possint casibus satiare

Quapropter fraternitas vestra huius compassionis studio eorum nitatur reparare
concordiam. Quia nimio possunt credere sine meo voto illos ad haec proelia
pervenisse, nisi omnino claruerit, ne ad conflictum veniant inter mutuum in se
certamina. Aliqua vero apicum gerulis lingwarum sermone vobis commi-
mus intimanda, ut sic prudentia vestra cuncta componat, quatenus ad
modum conveniat deo iuvante perficere unde solet diligentissime cogitare.

**Ut ad regem Superbium legatos dirigat quatinus a bel-
lando desistat. Epistola conformis ad Herulorum regem**

3 Superbiam divinitati semper exosam perversi est gravitatis assensus.
Nam qui vult optabilem cetum voluntaria iniquitate sub-
vertere, non disponit ceteris iusta servare. Pessima consuetudo
est despicere unitatem. Credit sibi omnia cedere, si elatum contigerit in ab-
hominabili etiam re superare. Et ideo vos quem communis virtutis erigit et
consideratio detestabilis praesumptionis attendit, legatos vestros una cum
vestris et fratris nostri Gundibaldi regis ad Francorum regem Ludwi-
cum destinate. Ut ante se nostri Gotthorum conflictu considerata equitate
suspendat, et leges gentium querat, aut omnium patiatur incursum, qui tantorum
iudicium iudicat esse contempnendum. Quid quaerit ultra qui offertur
absoluta iusticia? Dicam plane quod sentio: Qui sine lege vult agere,
cunctorum disponit regna quassare. Sed melius inter initia pravitas
reprimatur assumptionis, ut sine labore perficiatur omnium quod certamen
esse poterat singulorum. Recolite namque Henrici senioris affectum: quotiens
vos iuvit semper muneribus, quotiens a vobis proximarum gentium
imminentia bella suspendit. Reddite filio eius gratiam, quam tamen
agnoscitis vestris utilitatibus attributam. Nam si tanto regno aliquis
prevaluerit, vos aggredi sine dubitatione praesumit. Quapropter excellentiam
vestram ceptari sermone salutantes per legatos nostros illum et illum
portitores verbo vobis aliqua dicenda commisimus, ut vos qui nostrum
sequimini deo iuvante dispositum unius vobis complectatur assensus
et fortius hoc agatis, ne in vestris provinciis dimicare possit.

Ut desistat a proposito bellandi. Ludwico regi Francorum etc.

4 Ideo inter reges affinitatis iura divina calestre voluerunt, ut per eorum
placabilem animum quies optata proveniat populorum. Hoc enim sacrum
est quod nulla commotione permittit violare. Nam quibus obsidibus
habeatur fides, si non credatur affectibus? Sociantur propinquitate domini
ut nationes divise voluntate studeant consimili gubernari, et quasi per alveos
quosdam concordie adunata se possint gentium vota coniungere. Quae
cum ita sint, miramur animos vestros sic causis mediocribus excitatos
ut cum filio nostro rege Alarico durissimum velitis subire conflictum,
ut multi qui vos metuunt de vestra concertatione letentur. Ambo
estis summarum gentium reges, ambo etate florentes. Non leviter regna
vestra quassatis, si data partibus libertate confligitis. Virtus vestra pre-

non fiat inopinata calamitatis. quia grandis iniuria est regum in tantis
sonibus gravius timida proloqui. Dictam libere. Dictam affectuose quia sentio
Impaciens sensus est ad prima legacionum arma protinus commovere
Receptibus quod continuo electis iudicibus exponatur. Nam nec vos
gratum est nobis tales viros dare quos mediatores velimus attingere
Quando enim vos ipsi de nobis estimare potius si intenciones vestras arbitris re-
liquisse cognoscitis Absit iste conflictus ubi unus ex nobis deleri poterit
inclinatus Abiecite ferrum. qui in meum pugnare vultis obprobrium Iure
pius vobis memor et amantis. Ille nos et amicos nostros patietur
adversos. qui talia monita quod non estimamur credidit esse temprenda
Et nam propter ad excellenciam nostram illum et illum legatos nostros magno
pere credidimus dirigendos. per quos etiam ad fratrem vestrum filium nostrum regem
Alaricum scripta nostra direximus ut nullatenus inter vos scandala
seminet aliena malignitas Sed in pace perseverantes. que sunt mediis
amicis fine placabiliter debeatis per eos etiam et verbo vobis aliqua
dicenda mandavimus Et gentes que longa pace sub vestris floruerunt
parentibus subita non debeant concussione vastari Illi enim credere
debetis quem vestris utilitatibus arridere cognoscitis. Quoniam qui vult
in precipites alterum capis mittere eum certum est fideliter non monere

Laudatur de paternis et ex predecessorum virtutibus Importuno Illustri Patricio

Si te aut nobilitas sola decoraret. aut morum tantummodo laude pol-
leres. Conferendas forsitan dignitates dilacione probabili libra-
remus ne magna vilescerent. cum simul omnia fulgeant Nunc
aut cum te vniversa facto agmine comitentur Nec desit unum. quod
predicatur in plurimis. Convenit iusticie nostre. ut cum tu bona copiosa
protulis uberrime te repleat munificencia principalis Non enim
tuscendi(?) tibi hic ordo qui multis est. Nam paulatim provehi
mediocris probatur esse virtutis. Cum moro sum agnoscitur. Quod
sub tarditate paratur. Saltu quodam se tendit tua prosperitas. sola quem annos
perfectio quirit. cum nobiscum multa nascantur. Elabberate sunt
omni longa etate tui generis dignitates que votissimo quodam habitaculo
latere in tua familia posuerunt Nam ut prisca secula taceamus
que affatim [cfr. affatim] viros sunt visa proferre. principos geminos. radias patris
ac patrui decore conspicimus. qui non solum ornamentum familie
sed ipsi decus senatum pertitere modernis seculis moribus ornabant
antiquis Bonitate preditum constantia glorie. in amicicia promi. ad
odia sumenda difficiles Ita quod maxime felicitatis est generis. tam
simul litteris probarent esse potentie. invidiam illos persequencium
contigit non habere pendebant quinimo. circa eos anxia vota civitatis
trepidans supra senatos publica amor eorum senatus animi corum seq-
batur turba propositum Et iuste erat Romam uelle. quod cuncti mereban

optare. Virorumque prosperitatis eventu firmum certa eos custodiebat arbi-
trium. voluntas vaga plurimum. Quod in tectis dignitates numquam
indicavimus esse proprium. Nam si parentum amor iuste amato dat glo[riam]
Tante ergo civitatis affectus quod post hec promium. Proinde sunt
omnia ingrata videntur absurda. sic generaliter preclara dilectio sunt
Tot ergo parentum laude decorus. tuorum etiam morum luce perspicuus
primi post consulares fastos emitos patriciatus insignia illarum
summa plenarium dignitatum. Et iam honoris infulis adulta
tingere. qui meritorum laude etatis preiudicia superasti. Enim
eni evenire tarde primia tui tot generis suffragabantur exempla
Eligitur quippe in te nascendi laus vivendi gloria. et tamen multa
trahas ab antiquis. Meruisti dexteris placere. Ab ipso quoque in te
principio quod in adulantium greges errorum solet esse nobilibus
studuisti virtutibus fidem exhibere. Atque id instituti tui firma
vestigium. ut qui primevus gloriam consecutus es florentibus annis
gloriosis honoribus augearis. Inspice denique quanta tuorum laude
principia decoreris. Turpe genus est non te fecisse quod simul est
De maturitate quippe tua multo meliora dent venire. qui in etate
tenera te fecisse nominis predicanda. Confidimus enim. nec tui ge-
neris institutum. nec nostrum certa te errasse posse iudicium etc.

Laudando de paternis meritis de Stratimu patricia Senatori urbis Rome

6 Gratum quidem nobis est patres conscripti
personas novas ad honorum celsa perducere. delectant peregrinis
germinis vitos gremio libertatis inserere. ut variis frond-
stat senatus aula virtutibus. Ornat enim talis multitudo conventum
. et letam reddit faciem publicam. honorata frequentia. Sed multo
nobis probatur acceptius quotiens dignitatibus reddimus. qui
de ipsa curie claritate nascuntur. quia non sunt de vobis examina mu-
solitata dum preiudicata bona transfunduntur qui una cum luce prestat
Origo ipsa iam gloria est. laus nobilitati contrahitur. Idem vobis
est dignitatis quod in te principium. Senatus enim honorum amplis-
simus nobiscum gignitur. ad quem vix maturis etatibus pervenitur
Hoc licet de vobis omnibus pariter iudicemus. ut ordinis gemi-
complectatur gratia senatorum maxime serenitatis vestre luminibus decorum
sanguinis irradiat. quamvis tot annis continuis simul splendor claritatis
virtutis. Et quamvis rarum sit. gloria tamen non agnoscitur in tam lon-
go stemmate variata. seculis prius producit nobilis vena primariorum
Nescit inde aliquid nasci mediocre. tot probati. quod gemini et
quod difficile provenit electa frequentia. En pullulat ex uno germine
quadrifarium decus. orbis exemplum. honor civium gloria generis

35

Textus

Senatus Augmentum Ani quamuis communione fulgeant multorum iuuenes tamen quem possis laudare decipies Respicite certe iuuenem et si forme gratiam mentis tamen pulcritudine plus placentem Refert facio sanguis decus proditur animi natura per vultum et seminate corporis mobilia quoque mentis abstergit. Verum hec nature bona licarum decorauit in signibus ut pote magnarum artium discerti montis penetralibus plus lucerent In libris veterum decios cognouit antiquos nobilemque progeniem glorioso mortis beneficium vementem felicissimus profecto studiorum labore tiunpsorum carmine contigit discere par parentes et de amita laude primordia teneri pectoris erudire libet referre quam magno tunc spectaculo totius schole in eum conuertebatur aspectus Quem tum audiret puerum illa mox intendebat heredem querens ut quem auctorem cognouerat dicere per hunc possit simi litudine Nam sicut indigna positas laude antiquus generis abnegat Ita probitas de patribus egregie dicta confirmat Credendum est de hijs omne quod legitur quod preconia veterum pris docuit vera virtutum In auditorij officina ingeniorum flamma recalente hijs quidem formabatur exemplis sed domesticus felicius producebatur imperijs Instructo enim solatio maritali omne regendi iure gloriosa suscepit quam nec ampla patrimonij cura nec tot filiorum potuit turbare custodia Alunt incrementis auxit patrimonijs ornauit moribus et quod edidit familie iuuenes tot reddidit curie consulares hec gobernatorum morum nunc sensus inspexit qui etiam bonum domestice virtutis inquirit Ut mee priuata laudis publica dant ornamenta largitori Atque ideo patres conscripti illustri et magnifico modo importunio patriatus culmine nouissimum At vir tectus se pululat forte nascendi ita et fascibus possit augeri Impendite pariter gratiam admiratione principum vestra est indoles quam probamus habetis certe quod nobis ingeniosa laude libratis Si amore necessitudinis publicam faciatis esse inditum Et quod priuate natiuitate dependit collatum nobis inscriptionibus estimo.

Ut soluat debita contracta pro luminaribus Ecclesie Januario [illegible] Episcopo

Omnes quidem iusticiam colere et obseruare principum sed cos maxime qui diuinis honoribus exigunt ut superne gratiam fiat prorsus diuini afirma fiunt cupiditate longinqua. Johannes itaque flebili nos allegacione pulsauit sanctitatem vestram

ase Sexaginta ortas olei adimplenda luminaria suscepisse quaerens
pretium sibi postulat oportere restitui Bonum quidem votum est
tamen non aliquid ibi admisceatur adversum Nam licet ubique
doceat iusticiam custodiri In illis rebus maxime necessaria est que
divinis obtutibus offeruntur Ne putemus ignorare deum unde
accipiatur si fraudatis oblationibus acquiescat Et ideo si verum querimoniam
cognoscitis supplicantis consideratione iusticie quam sancta
lege perdicatis facite que iure iubentur sine tarditate restitui Ut
tamquam nullus ingemiscat illata sibi per vos fuisse dispendia
quos decet potius praestare iuvamina Quapropter studete ut qui
non soletis pro magnis rebus excedere non indicamini quod absit
in parvitate peccare etc. Ut exquirat pecunias publicas
ne cogatur eas solvere etc.

.8. Iusticie ratio persuadet ab unoquoque postulari quod ei constat
iniungi Et pecunias publicas instanter querere ne debitorem negligens
debeat ingravare Nam si remissio in ammonitionibus veniat
cunctos necesse est contemptus involvat et quodam modo nascitur
de pietate crudelitas si quem negligis ammonere postea cogaris
exire Utilis est ergo cura predicere quando et occasio subtrahitur
delictis et locus non datur illicitis Quapropter Illustris viri comitis
sacrarum largitionum suggestione comperimus prudentiae tuae secundum
morem veterem exactionem binorum et trinorum fuisse delegatam Unde
te presentibus commonemus affatibus ut secundum canonicam fidem
tempora decas constituta compleas Nec quicquid dispendii assis publicis
sustinuerit de proprio exsolvere tu cogaris a quo nec fides
sue promissionis impleta tante missioni est habita reverentia ut
fides sue promissionis impleta etc. Ut columnas atque
Uuu saxa sine decore iacentes dedicat possessoribus defensoribus et curialibus

.9. Propositi quidem nostri est nova construere sed amplius vetusta
conservare Quoniam non minorem laudem de inventis quam de rebus possumus
acquirere custoditis Proinde moderna sint priorum
imitatione depactarum erigere quicquid forum paliendum venit ita
modum iusticie nostro probatur acceptum In municipio itaque
nostro sine usu iacere comperimus columpnas et lapides vetustatis
demollitos invidia Et quia in decore iacentia servare nil proficit
adornatum debent surgere rediviva augmentum dolorem morariae
valeat ex memoria precedentium seculorum Atque ideo presenti auctoritate decernimus
Ut si vera est fides suggerentium nec aliquid publico

mie ornatui probatur accomodum supra memoratas platonas uel colimpnas ad Ravennatem civitatem contendas modis omnibus deucheudas · ut collapsis metallis obliterata facies reddatur iterum de arte pulcerrima · et que situ sudant obscura antiqui motoris possint recipere qualitatem etc. Ut marmora de quadam domo deposita deducant ad Ravennatem civitatem ffausto viro etc.

Decet prudentiam virum in augendis fabricis regalibus obtemperare dispositis Roma nobilissimi civis est augusta sine precio cogitare Maxime cum sit studii nostri illa detenere quibus cunctos votum sine suis dispendiis obedire atque ideo ammonitione presenti tue magnitudini declaramus ut marmora que de domo pinciana constat esse deposita ad Ravennatem urbem per catabolenses vestra ordinatione dirigantur Sub votum vero direximus deputati ne aut vestris ordinatoribus proveniret aut laborantes aliqua detrimenta sentirent etc. · 10

Concedit dignitatem prefecture urbane Artgolito viro etc.

Optamus cunctum diem plenum beneficiis nostris excurrere Optamus ubique prestita nostra radiare · quia in cum vivit quod munificentia principalis indulsit Quid enim tam regium quam fecisse felicem · et eo usque prestare quo se erectus stupeat attigisse Inficia siquidem sunt, que regna sublimat · et liberalitatis domini nigiter post tristes, si sibi subiectos studeat ampliare Hoc magnitudinis nostre glorioso proposito · et que non qualitatis · sed paterno fovemus affectu · per indictionem quartam prefecture urbane insulas copiosa liberalitate largimur · ut primis honoribus [illegible] letetur · et sub nobis possit profitere · quicquid meruit ad nostra secula pervenire Circumspice itaque quam magnum sit primordiis tuis tandem romam potuisse committi ut in illo amplissimo cetu iudicis videaris eminere suggestu Stude ergo ut a multis tuis exigere possis · quod nos prestitisse cognoscis Avara fuge · iuste sequere · modesta dilige, iracundia contempne Quid decet speramus · qui in illa turba priorum nobile pertulisse iudicium Ubi tot patriciorum corda pronotantur ad iram Ubi bonum factum celebratur ore sapientium Nunquam maiore laude virtus agitur quam si ante roma tractetur Quas divitias estimes apertores quam in oculis senatus constitue preciosam gerere pravitate Et ante ipum libertatis gremium nullis metus esse captum Videmus reliquis fastes quia gloria censeantur Urbanus semper dignitas est honore · 11

non patitur claritas illa committi. quod possit nobilis turba nescire. Lo-
catus in medium cunctorum ad se trahit aspectum. et totius mente indi-
cium. promulgat fama perplexum. Hec tu et animo concipe et rebus
euidentibus explicare. credibile apud nos faciunt studia litterarum
ubi cognovisti omne quod deceat. et ad usum mente gloriose animo
doctorum munerum institutione formasti. Refugiat ergo doctrina delictum
. indocilis est animi ad vicia trahi edificatus libris. locum non
relinquat criminis ubi sic teneris annis acquiritur quod nata
etate servetur. Ad tramitem recti hortentur te tuorum facta seniorum
Ammoneat lectionis auctas. Deinde iudicium nostrum electio gloriosa. ut
maiora de nobis sumere possis. cum te ea que commisimus implere
cognoverimus etc. Super eodem laudando eum cui concessit
prefecture urbane dignitatem Senatui urbis Rome

12 Humanus patres conscripti dignitates eximias de nostra benignitate
nascentes. publici enim decoris nunc est mens regentis. Et quale
fuit dominantis arbitrium. talem parit libertatis aspectum
Fatalius est quippe. si dicere fas est errare nam. quam dissimilem
sibi possit princeps formare rempublicam. Hinc est quod cupimus
ut prestantis honoribus fulgeatis. Etenim quicquid de vobis fama
loquitur. nostris institucionibus applicatur. Nam cum omnia
celsa ... meam nimiam invidiam tangit. si quid vobis fortasse de-
fuit. proinde quod felicibus sanctimoniarum auspiciis Illustrem
Argolicum prefecture urbane dignitate promouemus. Ut et ille
augeatur fascibus. et nobis tanti meritis nunc subtrahatur
ornatus. Scitis enim sepe ex hac familia viros emicuisse precipuos
Recordamini provecti animi perfectum dogmatis honore ditatum.
cuius innoxiam facundiam fora mirata sunt. Studuit ut cum
abundaret obsequio eloquio. sciens se dicere peritum debere esse
puritate conspicuum. hiis meritis ad honorem celsa productus largitos
sacras protexit fida custodia. Implens etiam doctrina quam pre-
cipat magistri dignitate. Ita in utroque laudatus. ut in singulis
crederetur esse precipuus. Accedit enim provecti nobilissimus pater. Hic
comitiue primatum infulas nullius acerbitate talium primie propha-
nauit. Hic affectans fame commoda peccunie neglexit augmenta
Et quod rarum virtutis exemplum est. hiis eget temporibus con-
tinentie quibus crimine avaricia non habebat. Principis enim pro-
positum facit. aut negligere iudices. aut amare virtutes. Tot ergo
originis documenta promittens credimus bona de nobili. quia lau-
dabilis vena seruat originem et fideliter posteris tradit. Hic in se

gloriosa tu summissione promeruit. Faucete ergo patres conscripti viris dignitatibus
consecratis. ut ad maiora virtutum desideria conceteris. que nos nimirum
provocamus exemplis. **Cui qui longo tempore laboravit facit in-**
ditem quatinus Provinciarum Senebaldo viro etc.

Laborum tuorum longa seruitia. et explorate fidei multa documenta 17
hoc nobis iudicium tradiderunt. Ut qui tuos annos moderatus
es. iure alienis moribus presideas. et prestes provincie disciplinam
qui privatus amatus continentiam. Is enim post alios bene regere.
se studuit sub equitatis decore tractare. Dampnitatum itaque supplicatione
permoti hoc remedio laborantibus credimus subvenire. Spectabilitatem
tuam iubemus ad sumenda iurgia presidisti. Unde nunc emicere. ut
tam bono iudicio laudabili tuedas instituto. Aptum quod te nostris preceptis
mandatis. qui hactenus sponte propria placuisti. Intra provinciam itaque suam
si quod negotium romano cum gotthis est. aut gottho emerserit aliquod
cum romanis legum consideratione diffinies. Nec permittimus discrete
iure vivere. quos uno voto volumus vindicare. Censebis ergo licet communes
que sunt amica iustitie. quia nescit personas respicere. qui meram co-
gitat equitatem etc. **Ut corrigat excessus eorum. qui res et uxorem**
cuiusdam persuaserunt Amigeni Episcopo etc.

Omnis iudicio vestro credamus omnia facinora displicere. maxime 18
a nobis confidimus observandum. quod matrimonii genialis im-
pugnat affectum. Quibus enim aliis acontinentibus accipitur
quod etiam laicorum detestatione dampnatur. Iulianus itaque nobis
lacrimabili aditione conquestus est uxorem suam vel res auctis hominibus
iniusta usurpatione persuasas. Unde si veram petitionem supplicantis
agnoscitis. nec se rationabiliter pulsavit absoluit in auctorem facti sine
tarditate aliqua negotium resecare. Malum enim cum perseverat auge-
tur et remediabile bonum est in petitum accelerata correctio. **Quendam mita-**
xium consiliorum mittit in Gallias imperat romanis subiugatas
hortando in virtute et iustitia populos tristes letificet. Theodoro viro
etc. sublimi 19
Iniuria quidem nostra est lesa iustitia. quia violatos caret
rerum motus ad nos trahimus quas amamus. Unde illud maxime
multum esse non patimur. quod in contemptu nostre iussionis constat
admissum. Que enim procul dubio plectenda non audeat. si sacre iussiones
reuerentia contempnat. Ideoque illum. quem dudum ad iuri illustris
senioris iudicium decreuimus conuenire. qui se inveterata calliditate sub-
traxit examini vestro committimus audiendum. ut finem dotis iurgio ma-
chinatione plectibili dilatoto. Prestate itaque audientie curam aut iustie
vobis attestat opinio quando pro remedio causantium vobis committuntur ambi-
gua iurgiorum etc. **Ut iudicio suo quendam examinet et finem**

surgentibus imponatur qui ab inventa calliditate se a medio subtraxerit Gemelio uiro senatori etc.

16 Primum est inditium cuius tenetur exemplum. nec locus ambigui-
tati relinquitur ubi experimenta probabilia suffragantur. Exploravimus
efficaciam tuam per diversos industrie gradus. sed non impari me-
ruisti gratia variarum rerum actionibus equaliter approbatus. Hinc est
quod presenti tempore in gallias nobis deo auxiliante subiugatas vica-
rium te prefectorum nostra mittit auctoritas. Unde perpende qualia de te iu-
dicamus habere iudicia, qui ad illos provinciales mitteris corrigendos. quos
nostris laudibus specialiter credimus acquisitos. Cara est principi gla
et ritte est de illis amplius esse sollicitum. Unde sibi triumphorum
venisse sentit augmentum. Age ergo mandata sinceris mentibus prefectu-
ra iudicia turbulenta non ames. Avara declina. ut talem te
iudicem provincia fessa suscipiat. qualem romanum principem trans-
misisse cognoscat. Desiderat viros egregios coacta cladibus suis
efficite ut mutatam fuisse delectet. Nihil tale sentiat quale patie-
batur cum romam quereret. abscedat omnis de calamitate tristicia. Se-
quetur tandem iubilus voltus. Sentiat illam gaudere convenit. tunc
ad sua vota pervenerit etc. Ut recipiant vicarium prefectorum
et pareant ei universi provincialibus galliarum etc.

17 Libenter parendum est romane consuetudini. cui estis post longa
tempora restituti. quia gratus ibi regressus est. ubi provectiores
vestros constat habuisse maiores. Atque ideo antiquam libertatem deo
prestante revocati vestimini moribus togatis. exuite barbariem. abicite men-
tium crudelitatem. Quia sub equitate nostri temporis non vos decet
vivere moribus alienis. Proinde dignitatibus vestris innata nobis
mansuetudine cogitantes. quod feliciter dictum sit. Spectabilem virum
gemellum vicarium prefectorum. fide nobis et industria comprobatum. ad com-
ponendum provinciam credidimus dirigendum. Sperantes in nullo eum
posse delinquere. qui nobis peccantes graviter intelligit displicere. Quia
propter ordinationibus iuris eius ex iuris imperiis obedite. quia credimus
eum vobis prefectura decernere. Respicite paulatim iuridicos mores. non
sit novitas molesta. que proba est. Quid enim potest esse felicius. quam
homines de solis legibus confidere et casus reliquos non timere. Iura
publica certissima sunt humane vite solatia. infirmorum auxilia. potentum
frena. Amate unde et securitas venit. et conscientia proficit. Gen-
tilitas enim vivit ad libitum. ubi magis morte reperit propriam. qui potuerit
habere quod placeat. Vos iam secure ostentate divitias, parentum bona
longo situ recondita prodantur in lucem. Quia tunc quis nobilior erit
quantum et moribus probis et luculenta facultate reluxerit. Vos enim

vobis vicarium offerre direximus ut cum tanta dignitate et consilium
videamur regulam destinasse. Firmum quo tantum alias gaudebat
et intelligite homines non tam corporea vi quam ratione offerri que
illos multo protinus tueatur qui possunt aliis iusta prestare ec

Vt tuidam qui spretis hospitibus repatriant romam possessiones
prescientie restituantur ec

Reddentur bona qui nullum nisi sunt elegisse clementiam. ut eos 18
vacare meditasse per augmenta sua possimus ostendere. Quod si talibus
publica debetur prospiciti largitate Quanto magis eos sua dignum
est possidere. quos commune nimis probatum esse iniustum. Spectabilis itaque
magnus hostium conspiratione dampnata. quo natus est remistens
ad romanam repatriavit imperium. cuius absentiam contigisse dr. ut eius
potuisset perire substantia. atque id nunc iussione sancimus. quatinus
tam in agris quam in campis urbanis ac rusticis. Vel quicquid
sibi competens quolibet modo iure antiquum potuit comprobare sine aliqua
recipiat tarditate. Retinens ex nostra auctoritate dominii ius omne
quod habuit. nec quoniam cum rebus sibi antiqua possessione compe
tentibus voluimus restituere, cui sponte nunc est etiam nova prestare ec

Vt ordinatore dispensetur arche marmoree pro sepeliendis
funibus mortuorum Comortorium ec

Decet ut palacio nostro servientibus iustis commoda compleamus. quia 19
fructuosus esse debet publicus labor. ut quorum obsequia nobis continua
debeant servitia, tamen per moderata compendia pronatam.
Et ideo actis tue preciam delectati, qui in extremandis atque ornandis mar
moribus diligenter exercens presenti auctoritate concedimus. Vt te rationabiliter ordinante
dispensetur arche. que in ravennati urbe ad recondenda funera di
strahuntur. quarum beneficio humata cadavera parva consolacione sunt leva
tum. Si quidem anime tantum de mundi conversacione discedunt. Corpora
vero dulces quondam superstites non relinquunt. Hinc quibusdam nemini
dolores ad presentem. et miserabili sorte notorum crescit merentibus de hu
mana morte compendium. Ita tamen ut non sit iniquitas ab hac ordine
taxata. ne cogantur miseri mortem acerba luctuum gravamina plorare dispen
dia facultatum. Et nefanda devocione constricti. aut negeant monu
menta pro mortuis perdere. aut delicta corpora in vilissimis foveis potius
dolentes abicere. Sit modus in voluntate potentium. qui ipsa miseratio
promeritibus facit. Nam minus debet cui amplius pro pietatis
officio videtur imponi ec Vt tuidam reddantur sua que pre
fectus minguavit ravenvile Saioni et apparitoribus ec

20 Inter gloriosas reipublice curas. quas perpeti cogitatione deo auxiliante
revolvimus cordi nostro clenamen humilium. ut contra potentiam
superborum iure pietatis opponatur obstaculum. Ne liceat quod quam apud
nos audacie cuiusque est proponi superba calcare. Castorii igitur flebili ca-
lamitate permoti. quem exitialis hactenus divisorum perstrinxit invidia
occasionem preberemus salutaribus institutis. ut plus valeret nostre pietatis
auxilium quam iniqua calliditas improborum. Atque ideo presenti auctoritate
decernimus. ut si prefectus vir magnificus faustus ea que Castorius
possidebat. vel publicis titulis ingravavit vel privata usurpatione
detinuit. mox ei providimus cum alio eiusdem meriti vobis imminentibus
amoto presidere reddatur. Ut crudelibus damnis afflicto pietatis
nostre remedio consulamus. Si quis autem in hac presumptione me-
dius invenitur. ut ad ea que missa sunt idoneus nequeat reperiri
ad nos devinctus vinculis illigatum. ut pena possit satis fieri. cuius
facinoris facultas non sufficit ultioni. Tali ergo confusione tam
iniquae mentis impetus conquiescat. ne non tam Castorium. quam
nostrum votum prosequi videatur. Et si post hec occasione qualibet
sepe memoratum Castorium notus ille artifex nocere temptaverit
quinquaginta librarum auri. multa protinus feriatur. Sicque maiora
cruciatibus pena respicit illesum. que videre desideravit afflictum.
In fine quod cunctas protinus tempet ac corrigat potestates predictorum
prefectus bachari non est in humili lesione permissus. Et cum ad nos
assurgitur officiendi potestas impleas abrogatur. Hinc omnes intel-
ligant quo deleccemur equitatis amore. ut et potentiam indictum
nostrorum velimus minime. quatinus bona conscientie possimus au-
gere etc. Indulgetur licentia scribendi ad provintiam
et iterum redeundi romam ffausto viro illustri etc.

21 Romane consuetudinis est. et raidata plus capiant. Et quamvis
in ipsi habeantur eximia fastidium. prestet omne quod faciat pro
inde patris membus iugiter immorati disponende utilitatis
propriae tarsa indutias et postulas debere concedi. Non quod te habitatio
tam precedat. sed quod dulcior fiat renovata ingressio. Atque
ideo illustri magnitudini tue secedendi ad provintiam quatuor
mensium indutias pietas nostra largitur. Ita ut expletis eisdem
ad penates proprios redire festines. Quatinus habitatio romana. quam
multiplici volumus densare commeatu substitutis incolis civium
opinatissima non careat. Hoc etiam a nobis meditamus aptis-
simum quando senator romanus alibi posset dolere tardatus

ubi illa gratia puteorum ubi tanta memoria possit respici pulchritudo piaculi
gemmis est absentium sibi roma dimitis facte qui in ea possint con-
stitutis laribus habitare Ut veniat ad presentiam regis et secum de-
more Archimedoro viro illustri

Convenit comitatui nostro viris nos decorare nobilibus ut et illo- 22
rum expleatur votum et obsequium nostrum decoris ornetur multa
personarum Proinde magnitudinem tuam ad conspectus nostros quos
te non ambigimus esse gratissimos his oraculis evocamus ut qui lon-
ga nobiscum etate versatus est presentie nostre dulcedine rapiaris festinat
ad principem enim qui nec solum potest inde percipere Nam quilibet
hic nostra colloquia munera credit esse divina Quapropter non tardamus
desiderium cuius optamus aspectum venire te gaudenter credimus
quem alacriter festinemus Sirmiensem pannoniam committit re-
gendam armis protegendam Colloseo viro

Iuvat probatos ornare dignitate prosequi et de talibus meritum 23
gaudet eligentis Et eorum est securitas superba que committitur approbatis
Nam et optamus esse qui placeat Ita curamus ut qui placuerit
enitescat Proinde prosperis initiatus auspitiis ad Sirmiensem
pannoniam quondam sedem gothorum proficiscere illustris cinguli di-
gnitate precinctus commissam quoque tibi provinciam armis protege iure com-
pone ut antiquos defensores recipere leta possit que se nostris cognovit
parentibus feliciter paruisse Nosti qua te nobis sinceritate commendes
sola tibi placendi via est si que gerimus imiteris Equitati fave inno-
centiam animi virtute defendi Ut inter nationum consuetudinem per-
versam gothorum possis demonstrare iustitiam Qui sic semper fuit in lau-
dum medio constituti ut et romanorum prudentiam caperent et virtute
gentium possiderent Romane consuetudinis abhominare molimina vel
ibi potius non armis causa tractetur Non sit commentum negotium
pendere cum pirte abnuator alieni furtum non anima reddat ne-
plus civilis intento rapiat quam bella consumat ferita in hostes
excitant non parentes Et ne quis forte ad mortem videatur precipitare
paupertas unde pro talibus gloriam plane dampnum lecturus a nobis
gratie iudicium sanctum Ibi civile ibi potius plantare propositum Et nostris
iudiciis dignum se dispendium index subeat ut vitam periturus
acquirat Quapropter consuetudo nostra feris mentibus inseratur donec tru-
culentus animus velle vivere consuescat etc Eiusdem provintie pro
vintialibus super eodem et ut tali rectori obediant universis
suis barbaris etc

24 Institutum quidem providentia nostra non deserit. cum subiectis semper intenta pro-
futura disponit. ut ad maiorem devotionem se conferant. qui sibi curam
habuisse nos cognoscunt. Hinc est quod Callosio viro illustri nomine
meritibusque potenti. gubernationem nostram defensionemque commisimus.
ut qui sic multa dedit hactenus experimenta virtutis. augeat potius in
futuris. Atque ideo patriam vestram sepius approbatum. nunc quoque eidem
parenti iurate. quatenus in hiis. que pro nostri regni utilitate rationabiliter
agenda precepit devotione probabili compleatis. quia fidem constantie
probat. et ille integritatem proprie asserit mentis. qui in iussionibus perstitit ob-
sequiis. Illud preterea vos credimus ammonendos. ut in nos sed in ho-
stem semper manibus expiatis. Res parva non vos ducat ad extrema
discrimina. acquiescite iustitie. qua mundus letatur. Cur ad monoma-
chiam recurritis. qui venalem iudicem non habetis. nimium. pessime con-
parentes erigitis brachium. pro quibus constat gloriose moriendum. Quid opus
est hominum lingwa si causam manus agit armata. Aut unde pax
esse creditur. si sub civilitate pugnetur. Imitamini certe gothos nostros.
qui foris prelia intus norunt exercere modestiam. Sic vos volumus vivere.
quemadmodum parentes vestros cernitis prestante domino floruisse. Comit-

Comittit offitium siliquatici ut dampna publica explorando inferat
ea ad erarium Simeoni viro Comiti

25 Amamus publicis actionibus personas inserere morum probitate conspi-
cuas. ut per obsequia fidelium nobis crescat utilitatis augmentum.
proinde sinceritate animi tui et probata tua doctrina nos tenentes si-
liquatici titulum. quem fide dominatus nostre dederamus ad decursionem
indictionis prime et secunde et tertie per provinciam dalmaticam ordi-
natio est nostra committit. ut quolibet fraudis vestigio dampnum publicum tu-
te fuit explorante comptum procul dubio nostris erariis inferatur.
Cum non tantum lucra querimus. quantum mores subiectorum deprehendere
festinamus. preterea ferrarias predicte Dalmatie [illegible] te iutatus iube-
mus inquirere. Ubi auxiliante deo rigorem ferri perimit. terrena mol-
lities. et igne decoquitur. ut in dominicam transferatur. hinc auxiliante
deo patrie defensio venit. hinc agrorum utilitas procuratur et in usus
humane vite multiplici commoditate porrigitur. Duro ipsi imperat
et semper cogit locupletes pauperibus constare armatos. Convenit itaque
hanc ipsam diligenti indagatione rimari. per quam et nobis conquiruntur
lucra. et hostibus procurantur exitia. Esto ergo de ante facta discussione
sollicitus. et in presentis utilitatibus temperatus. Ut nostrorum rationabile com-
pendium crescendi et procurare possit augmentum etc. Supradictum

Officialem siliquatici sibi recomendat viro Illustri Comiti

26 Omnis prudentie sit. tunc sit utilitati publice deputatus ferre pre-
sidium. cum amotione viam se simulat. ne securus fiat. ubi se reveren-
tia nostre iussionis accomodat. Simeonem itaque virum clarissimum

tius fides olim nobis est cognita et devoto comprobata ad ordinatorem
Siliquatici vectum ferri karum ad provinciam Dalmaticam nostra ordina-
cione direximus Cui non negetis expetita solacia ut sublimitas tua no-
bis commendatur fiat cuius actibus se publicis probere festinat etc. Re-
cepit in tuicionem suam ne eum potencia prefecti persequatur
Johanni Senatori

Propositum est pietatis regie locum iniustis odiis amputare et 27
potestatis armate feralem cohibere clemencia imperiorum Infesta est
siquidem humilibus superioris offensa cum ad laudem trahitur si om-
nia de mediocribus acquiratur Proinde Januaria persecucione iac-
tatus ad pietatis nostre remedia non inmerito convolasti asserens emine-
tissimam prefecturam tibimet esse terrori ne privata in te saciarentur
odia per publicam disciplinam Sed nos qui devotas dignitates
iusticie parere cupimus non dolori contra illicitas presumptos nostra
te tuicione vallamus Ut regie maiestatis obiectu ferventium furor
animorum in suis cautibus elidatur et de se magis penas sumat pro-
terva dum cohibentur innoxia Tamdiu enim iudex dicitur quamdiu et
iustus putatur quia nomen quod ab equitate sumitur per superbiam non
tenetur Restat nunc ut assumptum impleas consularitatis officium
Et te utilitatis publicis quas tuos egisse constitit decessores sedu-
lus ac devotus impendas quantumque a nobis protegeris tantum mode-
stie pater festines Nam si gaudio perfrueris quod a leone tua presto
presidio remotus esse cognoscis qui sibi illo esse monstraris quo te ma-
le agente passurum esse cognoscis Invitat eum notando ad suum
obsequium Cassiodoro viro Illustri etc.

Gratus nobis est eorum semper affectus qui nostris annis gloriosis 28
actionibus insederunt qui preterito obsidem dederunt amoris fu-
turi cum apud nos probati sunt studere virtuti Proinde magnitudinem
tuam glorioso nobis sermone probatam ad comitatum nostris partibus evoca-
mus Ut et ornatus dextre regalibus existat obsequiis et tu nostris conspecti-
bus augearis Convenit etiam te regni qui nostra fecisti eximie tempora
predicari Ornasti de conscientie integritate palacia Reddisti prolixius altam quietem
hinc omnibus factus notior et qui te noluit positum te in potestate ne-
scivit privatum aut tribunalibus te iudicem sine dampni aliquo terrore
viderunt preciosior factus cunctis quia nullo precio vendebaris Eius
talem non deponit iudex cum nos constat pro te graciam retulisse Nam qui
alterum reprime conati sumus te etiam palacio laudamus tendere gradus
accelera festinus adventum alacer venire convenit qui se a principe pro-
sinceri posse cognoscit etc. Recomendando quendam transmittit
Romam Argolico viro Illustri

29 Quis nesciat nostrum esse commodum supplicantum ad questum et illud
bone principibus accedere. quod benigna possunt largitate prestare
hec sunt enim dona regia. quod semina sparsa in segetem coale-
scunt in unum coacta perierunt. optamusque ergo munera multis collata dimitti
ut possint ubique nostra beneficia pullulare. Atque ideo illustris et magni-
fici patricii Paulini auctorum supplicatione accepta. que dicuntur in subditis
horrea longi temporis vetustate destructa. quibus utique illud vocabu-
lum prefixit antiquitas. Sed nunc usui publico minime necessaria esse monstrantur
Nec aliqua ibidem est species. que ad fiscum pertinet congregata prefato viro
cum omnibus ad se pertinentibus absoluta libertate concedimus. ut edifican-
di et ad posteros transmittendi assumpta licentia pro utilitatis sue futura
disponat. quia confert magis rei publice munus quisquis diruta maluerit
construere reparanda. In ea presertim urbe ubi cuncta dignum est constructa
relinqui. ne inter tot decora menium deformis appareat ruina saxorum
saxo. In aliis quippe civitatibus minus intentio sustinenda. In ea
vero nec mediocre aliquid patimur. que mundi principaliter ore laudatur

Uiri Donat antiqua diruta horrea ut ea sibi reparet Argoli-
co viro

30 Romane civitatis cura nostris sensibus semper
invigilat. Quid est enim dignius quod tractare debeamus
quam eius reparationem exigere. que ornatum constat nostre rei publice
continere. Proinde illustris sublimitas tua spectabilem virum
Johannem nos direxisse cognoscat. propter splendidas romane cloacas
civitatis. que tantum intuentibus conferunt stuporem stupore ut aliarum
civitatum possint miracula superare. Videas illic fluvios quasi montibus
concavis clausos per ingentia saxa decurrere. Videas structis ma-
nibus per aquas rapidas non minima sollicitudine navigari. ne
precipitatus torrens marina possit naufragia sustinere. Hinc
roma singularis. quanta in te sit potest colligi magnitudo. Que enim
urbium audeat tuis culminibus contendere. quando nec yma possunt tua
similitudinem reperire. Et ideo supradicto Johanni officii nostri solacia
vos prebere censemus. quia ordinatos nostros publicitas volumus implere
personas privatas manus ammonentes. que audacius negligunt
illicitas etc. Ut quidam qui aquam molarum et ortorum
irrigationes ad suam possessionem seduxerat Senatui urbis Rome

31 Omnis universorum nostre infatigabiles curas despicimus impedire
Et deo favente ad statum studeamus cuncta pristinum renovare
tamen Romane civitatis sollicitiora nos augmenta constringunt. ubi
quicquid decoris impenditur generalibus gaudiis exhibetur. Perveniunt
itaque ad nostram conscientiam suggestione multorum. que prava non potest dissi-
mulare commissa. plurima in preiudicio urbis romane detestabiles presumptiones

Tercius

assume Ut enim nos primum desideravimus ad hibere studium dolum patiar
ministrum. Renarrare ordinationes nostras ad vestram faciamus notitiam
pervenire quibus amplius credimus civitatis vestre dispendia displi-
cere. Dicitur ergo commodi citra privati aquam formarum quam primo decere
desiderio seu studio communi ad aque molas exercendas vel ortos irri-
gandos fuisse dimutatam. Turpe hoc et miserabile in urbe si quod
per agros vix decet assumi. Et quia non possumus admissi qualitatem
ultra iura corrigere ne dum fabricis prodesse volumus legum culmina
destruamus. Si hinc nefandissime erit domus tricennii prescriptione
munitur accepto precio competenti sine vendat errore. Ut quod lepo-
ris prestat fabricis non presumpsit ulterius ne quod nunc sub largitate
corrigimus postea severissime vindicemus. Sed non tale aliquid modo
presumptore temptatum contra dubitatione tollatur. Comus enim desidio
prano generalis decet utilitas consiri cum vel in campis iusse. vix ant
raro potuit obmari. Mancipia non formarum servitio principum proprie
deputata imperatorum cognominibus transcripsisse dicuntur. Et preterea non minimo
pondus directorum tamen facilimum mollissimum etiam plumbum
decornatu enim referitur esse sublatum. Et que auctores nostros se-
culis contemserunt. Et enim Ionathas Sauli rex plumbum Chidasanz
regnator sigie repererere. Et qui miserimus est. Ut inde famam alii
alii providentie susceperunt nos opinionem negligentie indicamur incur-
risse. Templa etiam et loca publica que petentibus multis ad repa-
rationem contulimus subversioni fuimus potius mancipata. Et qui malaxe
rerum emendatio nos delectet ne concessa iudicatur extraciturnitate
licentia. Iohannem virum spectabilem electum nostra iusticia ad hec que sup-
memoravimus direximus ingrediendum. Ut cuncta pro ordine disposita nobis
relationis obsequio luceant. Renatus quod de singulis rebus ante de-
presumptionibus earum si oportuerit more nostre iusticie censeamus. Adhibete
te vestre studia presente solacia ut ingrediundum quod debuerat perte grata
vindicamus mente complere etc. Relaxantur tributa eis qui
obsidionem et vastitatem pertulerunt. Gemello Senatori 32
Constat apud nos fidelium non perire servitia sed impensa subsistis
in fortuna recipe meliore. Arelatensibus itaque qui nostris partibus
perduratorum gloriose obsidionis penuriam pertulerunt per indictionem
quartam fiscalia tributa nostra relaxat humanitas. Ita ut futuro tempore
ad solitam redeant functionem. Renatus et nos bone nostris inassiduitudine
reddidisse videamur. Et ab illis cum res poposcit solita devoto non re-
getur. Vacentur in libertate qui pro nobis maluerunt in angustiis
esse solicitum qui tamen vix potuit declinare postremum. A quietis
ista non obsessis inquirimus. Quid enim adomino agri exigas quem

cum nos tolisse cognoscas per quos nobis vectigal nobis dederunt fidei presenti-
iustum est ut miles perennias exigunt qui gloriosis conscientias ob-
tulerunt etc. Laudando quedam fatit eum recipi ad senatum
Artemidoro viro Illustri etc.

33 Gratum nobis est vota nostra ita patri ordinis augmenta perficere
Gloriamur tales viros erigere qui luce meanti senatoria radiare
ut laude conspicuis deferatur gratia dignitatis. Curia namque disci-
plinis veterum patet nec ei imitari potest exiens qui bonarum artium
est alumpnus. Atque ideo illustris magnificentia tua in clarissimo armen-
tario atque superno eius filio eius ea faciat exhibere que ita reverendus
curie cana dictat antiquitas. Hinc est enim prefatus Armentarius
qui et patrum bono et pro nobis commendatur ingenio exigens minus
quam prestat aliis patribus dignitate. Nam quid dignius quam et senatoris
vestiatur honore togata professio ut nulla turba doctorum audeat ar-
mentarius libram proferre suam nec fremetur impetie terror. quem
hortantur ad notem mira facundie. Gloria est domus sua litterarum
quia primum est quod in homine mores purgat secundum quod verborum
gratiam subministrat. Ita utroque beneficio mirabilis ornat et tacitos et
loquentes. Accedant ergo ad penetralia libertatis laudati viro pro
ornati nostro iudicio. Habent sine dubio gratissimum senatum Honorum
ars est facere dictato bono vel habitum. Despiciente placatum. De austero
mitem. De adversante proximum. Quod ergo patribus imponere non possit
qui flectere animum indicantis prevalent etc. Deputat prefertium
gubernatorem protectorem et rectorem Massiliensibus

38 Propositi nostri est probitas fortitudinem et moderatorem probos
ad ordinationem nostram defensionem que dirigere ut et provincialium
ratio sublevetur et utilitas publica bonis presidibus augeatur.
proinde Comitem marcianum nobis equitate comptum ad Massi-
liensium civitatem credidimus dirigendum. Ut quicquid ad securitate
vestram pertinet deo iuvante perficiat. memor quod gratie nostre cura possi-
deri iustitie. Minoribus solacium sciat. insolentibus severitate sine
districtionis obiciat. in illud denique omni presumptione patiatur in ignavia
sed omnes cogitat ad iustum unde semper floret imperium. Quapropter
designato viro in his que nobis pro publica utilitate precipit libentibus
animis obedite. Ut fides vestra que iam prioribus monstratur exemplis
subsequentibus quoque declaretur indiciis. quia gratum est obsequium
quod de corde perfecti custoditur. Nos autem reddere cogitamus locorum
incessitudini qui imperia servitia non possumus oblivisci etc. Quod
ordinatio regis que sibi litteris est prescripta debet permanere in suo robore

37 Libertatem nostram firmiter debet tenere constantiam etc. robore
Clementia incorruptissimum debet esse principis votum. nec pro studio magis
concelli quod nostra nostris preceptione firmari. Atque ideo presentium missi

censemus. ut quicquid ex nostra ordinatione patricius liberius et nostri
quod tunc per pietatem constitit deputasse in suo robore debeat permanere
nec aliquo quam inquietari irrationabiliter quem qui nostri beneficii possideat
possidens firmitate etc. Ut cum quidam audiatur et tractetur
in qua pauper gravari dicitur per potentem Amrigero viro il-
lustri Comiti etc.

Pietatis nostre propositum est miserandis fletibus audientiam non negare 36
maxime cum moris nostri est ad leges cuncta revocare. Ut et co-
quitens geneatur affectum. et pulsatus nullum se quidem
sustinuisse periculum. Proinde sunnivi contra magnificum virum
patricium Tolonanium textum se dicit habere negotium. Et frequenter
ab eo eius propositiones fuisse contemptas. Et quia in causis semper
est suspecta potencia. cum velle credit quod posse iudicatur. Ci-
ausatum arte servata reverentia propterea admonemus. ut sub sponsione
legittima instructam personam ad comitatum nostrum dirigere se promittat. qui
apud delegatos monitu nostro iudices eius intencionibus valeat
obicere responsum. Actor hic penam sue recepturus audacie. si contra ma-
gnificum virum habuerit falsitatis eventum etc. Ut eundem reddat
partem facultatis patris sui quam tenet. Petro Episcopo etc.

Si in alienis causis beatitudinem tuam convenit habere ut per vos 37
iurgantium strepitus conquiescat, quanto magis ad nos remitti
decet. quod nos spectat auctores. Atque ideo sanctitas tua a germano
nos aditos flebili allegatione cognoscat. qui se filium Luttunio asserit
quondam thomatis dicens partem facultatis patris sui anolo detineri
sibi utique legibus competentem. Cum petitio sua veritate fulcitur. Et
genitoris eius substantiam probamus iure competere supplicanti considerata
iusticia. quam doctos alios sine observationis longe dispendio sibi
debita tribuant. Quomodo causarum tuarum qualitas tepuit quam sit iudice
terminari. aliquo spectanda est magis. quam et imponenda iusticia. Quod
si hanc causam sub equitate spata. tunc nunc definit arbitrium nostris
supplicis querelam ad nostram audientiam producendam. Cum etenim de-
ces notes pauperes non debet negligi quos pro iusticia commitari etc.

Ut in provincia sua non patiatur sibi molestiam Hymaldo

Omnis pietatis nostre constet esse votum etc. comiti spectabili 38
. ut ubique moderata ubique civilia peragantur. Maxime tamen
optamus. bene geri in regionibus gallicanis. ubi et recens va-
statio non portat iniuriam. et ipsa initia bene plantare debent nostri nominis
famam principis sicut opinionem longe lateque disseminat. sub rectorum
custodita securitas. Et ubi exercitus dirigitur. non gravandi sed defendendi
potius estimentur. Atque ideo presenti auctoritate delegamus. Ut in commione
qua resides nulla sibi violentia patiaris. Comat nostros exercitus civiliter cum

cum Romanis prosit et destinata defensio. Nec aliquid illos angustiis
privatis pati quos ab hostili immitiumque oppressione liberari etc. **Ut ob-
servet antiquam consuetudinem et ne subtrahantur amigis
debita que prius sunt indulta Felici**

79 Equitatis ratio persuadet ut exstantibus leticiam publicam consuetudinis
exhibemus antiquam presertim a consule venientem. cuius constat ex-
positi ut debeat ex liberalitate laudari ne videatur aliud
dignitas promittere et aliud senatorem velle complere. Unde ita sub opi-
nione munificenti parcum non decet inveniri. quia inumbrat famam
publicam in consule tenacitatis obscuritas. Quapropter illustris magnitudo
tua a Mediolanensibus amigis nos aditos esse cognoscat. Illa sibi
nostris temporibus fuisse subtracta. que mos priscus indulsit. cum
prestantie tempore munificentia sit pro lege. Proinde si nullo preiudicio
asserta munimenta sublimitatem vestram regni tenemus vetustate. que
pro quodam privilegio velint debita que donantur exposcit. Nec licet
negari quod te cognoscis ab antiquitate largiri etc. **Volens le-
sos incolas refovere transmittit peritiam pro ipsorum relevatione
universis possessoribus Arelatensis provincie**

80 Omnis sensum nostre pietatis turba multiplex cogitationis intersecet
et diversas regni partes consueta sedulitate respicere festina tamen
remedia vere utilitatis aspeximus. quo apud conscientiam nostram
lesionis genus est perpetua tarditas. Nec possumus estimare continuo
quod ingrata fuit dilatione suspensum. Nam excrescentibus morbis
leso de barbari permittitur. cum medicina differtur. Vobis itaque ho-
stili ferocitate vastatis pro qualitate lesionis per indictionem quartam
relaxatam agnoscite tributariam functionem. quia non gratulamur exigere
quod fessis nostris solutor offerre. Ita tamen ut de illis que constat
militaria exercituales inveniuntur expense. Quia in toto devocio deserere
non debet, quos pro se laborare cognoscit. Invalidus est siquidem ieiunus
defensor. nec animus constat audacia cum virtus robore fuit corpo-
reo destituta etc. **Ut communitas devehat frumenta que destinat
de Italia Gemello viro Senatori etc.**

81 Tollerabile fit omne quod equali ordinatione disponitur. quia dum pro
omnes sub communione subiectos etiam est non gravare. Pars enim
extrema ad vim queque redit. cum summa universos includat. Et in-
itaque spem quam ob exercituales expensas nostra providentia de Ita-
lia destinavit. ne fatigata provincia huius prebitione ledetur ad castella
supra Durantium constituta de Massiliensibus horreis constat esse portanda.
Quapropter iubemus. ut studium devehendi suppedite speci communi subeat quod
velit possit si quod universitatis studio videtis assumi etc.
Qualiter ex Italia ad eorum defensionem destinavit exercitum

et expensas exercituales vniuersis provincialibus in galliis 2c constitutis

Non occurrit sub principe benigno remedia po- 42
stulare subiectos clementia supplicationi prevenit humanitas · et modo
modo potiora sunt nota quam posita Semper siquidem permoti iusticia
miseramus · ut pars aliqua illesa provincie gotthis mox alimonia
reperta constaret Sed quia licet principem humaniora tenere · dum
necessitates · non sic intuitum · quod pro beneficio sine imminutatione · Sed ut
neque minima possessores illatione gravarentur ex italia destinavimus
exercituales expensas · ut ad defensionem vestram directus exercitus nostris hu-
manitatibus aleretur · solumque auxilium provincie de magna congre-
gatione sentirent Dictibus etiam ac propositis sufficientem transmisimus
pecunie quantitatem Ubi eorum perciende · et si non potuit concupiscit · tamen
sine dispendio alicuius debuisset comparari · quia dictorum vestre · nec illa
voluimus imponere que nos potuisse ut arbitramur offerrere 2c

Ut mancipia prioribus restituant dominis Vnigis sportario

Delectamur iure romano vivere quos armis cupimus vindicare 43
Nec minor nobis est cura moralium quam potest esse bellorum Quid
enim proficit barbaros removisse confusos nisi vivatur ex legibus Ideo
per cum deo propicio gallias exercitus noster intravit si qua mancipia
sermento declinantia · ad alios se quam quibus sunt debiti contu-
lerunt prioribus dominis iubemus sine aliqua dubietate restitui
quia confundi non debet iure imperante iusticia · nec potest abiecto fa-
vere sermento libertatis defensor Aliorum forte regum prelia captarunt
civitatum · aut predas appetunt · aut ruinas nobis propositum est deo iuva-
te sic vincere ut subiecti se doleant nostrum dominium tardius acquisisse

**Propter vastationem ipsis illatam indulgeat ebnitalam functionem
vniuersis provincialibus in gallia constitutis 2c**

Omnis princeps sit lepos incolas resonere · et in omnibus malis 44
propriam pietatis ostendere · cum ubique humanitas nostra com-
git · ut et largitas remedio civibus consolamus · et ad cultum
reducere antiqua menia festinemus Sic enim fiat ut fortuna urbis
que in menibus cingitur fabricarum quoque decore monstretur pro
reparatione itaque murorum Arelatensium et turrium vetustarum certa
pecunie direximus quantitate Victualia quoque que vestras indicant
relevare expensas firmius preparari · ut nobis destinetur cum tempus
navigationis arriserit Relevate ergo animos · et deum pro nostra disponere
recreati future copie spem tenetes Divino favore decet confidentiam · quia
non minus quod nostris verbis quam quod horreis continetur 2c

Ut examinatione diligenti causam discutiat Arigerno viro illustri comiti etc.

xl Iustitie nostre convenit ut de indultis beneficiis calumpnias fieri
non sinamus. et quicquid prava inceptatione tegitur fugata nube
mendacii revelemus. Defensores itaque sancte ecclesie romane
conquesti sunt beate recordacionis et nondum Simplicium domum in
patriciatissima urbe positam ab Eufrasio acolito instrumentis factis
solempniter comparasse. quam per annorum longa curricula Ecclesiam Ro-
manam quieto iure suggerunt possedisse et in alios usus ecclesie(?) civitate
dominii transtulisse. Nunc autem existere amare suspectionis populum
improba fronte duratum. Qui synagogam ibidem fuisse inigmis
conatibus mentiat. cum humanos usus habitacula longe aliter for-
mata decreant. quam per hoc esse memorata constructio. Et ideo magni-
tudo tua consideret, sic sine probata insinuatione causam diligenti exami-
natione discutiat. Et si non cognoverit que venerunt in querelam co-
perata equitate diffiniat. Nam si humanis actibus sunt calump-
nie submovende, quanto magis emendanda creduntur que contu-
meliam divinitatis tangunt etc. Relegatur quidam in exi-
lium propter culpam capitalem Deodato viro illustri comiti etc.

xli Paterna est gloriae principalis delinquentes reatus. Et ideo ut culparum
occasiones emergerent locum pietatis non haberet. Et modicum
salubris ordinatio gerat. Et morem probitatis cuncta componat.
Arida siccitas beneficium pluvie madentis expotat et exoptat.
Salutiferis medentium manibus nisi infirma valitudo non indi-
get. sic dominum imbecillitate succumbitur. continentes remedia libenter.
Et ideo propter casibus asperis prestandum est sublevande iustitie mode-
ramine. ut nisi vindictam penam quam separare parta. nec culpam insul-
tare puniendo remissius patiamur. Dat itaque partibus allegasti
nec spectabilis Venantii lucanie et Bruciorum presulis odiorum
te acerbitate compressum custodie longo situ laborante in corpore per
raptus adulte puelle Valeriane fuisse compulsum. Et gratius
fuit spem suis rite mortis expectare. quam tormentorum crudelia sustinere
sine supremas eius hanhelantis angustias votum est potius pro
quam vivere. Et ideo detestabilis sensus penarum excludit certissime dul-
cissime salutis assertum. Illud etiam quod nunc patet iam iustitia
aditiens defensorum et proxima sepius postulanti fuisse subtracta.
Cum in adversarii florentes ingenio etiam innocentem te possent
legum laqueis obligare. Et nec supplicatio tua effectualiter in

nre pietatis intueret. paulatim qz ad mie ~~me~~ deflecteret [inra] Occurrit
Crudelior fpolis missa relatio. que priuata allegationum tragedie pre
note compossit. negando tradi contra fidem publicam fallaciter
supplicanti Ideo qz asperitate pene nostra lenitate mollimus statuentes.
ut ex die prolati oraculi cum omni patiaris exilium Ita ut nulli
post constituta nostra sub qualibet interpretatione liceat obire eius
infamie. quando fas est principi maculas notas muriate opinio
abstergere Sed hoc exacto tempore presentibus rebus qz omnibus reforma-
tum. nisi sit omne quod punitur. quia nulla enim ingenii sto
probraia ratione tenemus. que tpali volumus exilio determi-
nare penam tamen librarum [illegible] comminates Si quis aut
obmando a alio intelligendo [illegible] nostrum violare temptauerit co
stitutum Sed quoniam hec instituta admonentes referrimus usque
petendi Ne sua [illegible] nunc indicatur ignorantia profuisse. puniti
autem eos a formidine liberamus. quos ut pote nescientes in ead
causa quolibet loco uel tempore uixisse constitit Similis enim
videtur absentis qui non habet conscientiam criminis etc Relegatur
Cuidam in exilium propter homicidium ad insulam vulcanie
ffausto preposito etc

In partem pietatis tendit mitigata districtio Et sub beneficio punit XL
qui penam debitam considerata moderatione palpamus Iouinum
[illegible]cialem. quem correctior lucanie Crudelior qz humani nobis
suggerit sanguinis effusione pollutum Ab hoc enim mutue meditionis
ardoribus excitatus rixam verborum usque ad nefarium collegae dedu-
xit interitum Sed conscius facti sui. intra ecclesie septa refugiens decli-
nare se credidit [illegible] legibus ultionem vulcanie insule perpetua re-
legatione dampnamus Ut et satiato templo [illegible] reuerentiam
videamur et nec vindictam criminosus euadat in totum. qui innocenti
non credidit esse parcendum Careat proinde patrio solo. tamen exe-
crabili [illegible] medio Ubi iusta tere non desiunt. tam tot seculis
ingiter consumantur flamma ignium ista terrena. que alimentum corporis
imminutione metitur. si non assumunt extinguuntur Ardet continue inter
medias undas montis quantitas indefecta. nec minuitur quod consumi
posse sentitur. quia nature inextinguibilis potentia tribuit [illegible]
reponit. quantum illi vorax ignis ademerit Nam quemadmodum
saxa incolumia permanerent si semper ignis adinuata decoqueret
potentia ignium diuina sit de contrariis rebus miraculum fecit esse perpetuum

ut palam conspicua occultissimis instaurent augmentis. que vulcani stat
temporibus diuturnis. Crevum tum et alij montes motibus
vaporatis excrescunt. nullus simili appellatione censetur. Estimatur
quia gravius succenditur. quod vulcani nomine nuncupatur. Habi-
tatur ergo reus capitis in locum predictum vivus. Careat quo utitur
mundo de quo alterum crudeli fugavit exitio. Quando fructus recepit
quod circa mortem inflixit. Salamandre scilicet exemplum
que plerumque degit in ignibus. Tanto enim naturali frigore constr-
ingitur. ut flammis ardentibus temperetur. Subtile ac parvum
animal lumbricis assimilatum flavo colore vestitum vitam prestat
soli. qui mortua cuncta consumit. Memorant autem evi prisci sena-
tores. hanc insulam ante aliquot annos undarum rupto tiore ig[illegible]
erupisse. Cum hanibal apud prusiam bithinie regem veneno
secum ipse perimit. Ne tantus dux ad romanorum ludibria perveniret
plus inde mirabile. ut mons tanta flammarum congregatione succen-
sus marinis fluctibus hercetum absconditus. et ardor ibi indesinenter
vinceret. quem tanta unda videbatur obruere etc. Ut in ver-
ruca castello sibi domicilia construant cunctis gottis et Ro-
manis circa tarmacana etc.

28 Letitia dei esse cunctorum provida nisi domantio. quidem illud quod
vos debemus expetere nos videtis offerre. quod est gratius
quam humanis rebus semper adhibere cautelam. que enim pre-
tereuntia. aut non gravat esse sollicitam. Et ideo leodifrido Saioni no-
stri delegamus imperio. ut eius instancia in verruca castello
vobis domicilia vobis construatis. Quod appositione sui congruen-
tiore accepit. Est enim in mediis campis tumulus saxeus in ro-
tunditate consurgens. qui proceris lateribus silvis erasis totus
mons. quasi una turris efficitur. cuius ima graciliora sunt quam
cacumina. et immollissimi fungi modo superius extenditur. cum in su-
periori parte tenuetur. Agger sine pugna. obsessio secura. Ubi nec
adversarius quicquam presumat. nec inclusus aliquid expavescat. Hunc
athesis inter fluvios honorus amenis gurgitis puritate preterfluit
tetusam prestans communimis et decorus castrum pene mundo sin-
gulare tenens claustra provincie. Quod ideo magis probatur esse precipu-
um quia feris gentibus constat obiectum. Hoc opinabile munimine
securitate prestat mirabilem. Quod cives delectat. hostes. et externos
excruciat. Et quamquam deo iuvante nostris temporibus provincias secu-
ras credamus. tamen provincie nichilominus est cavendum etiam. quod non pu-
tatur emergere. Nam munita tractanda semper in ocio est. Quia tunc male

quiescit. quando inercia indicatur ut in planis patet exemplis. Mergi
quibus nomen ex facto est coniectatores piscium aquatiles volucres fu-
turas tempestates naturaliter providentes. secreta petunt stagna delinquunt
delphini fluctus pelagi metuentes. vadosque litoribus immorantur
Echini qui sunt mella canalia Cospatilis tenecitudo crocee deli-
cie dimitis maris Cum futuras tempestates cognoverint. lota minuta
capientes. quia illis pro levitate corporis nandi nulla fiducia est
lapillos quibus pares possint esse complexi quadam anchorarum
ponderatione librati scopulos petunt quos fluctibus vexandos esse
non credunt Anceps ipse adiectu hyemis pericula mutat. se per qua
litate temporis turbida quesierunt Homine et hominum solicitudo debet
requirere ut possit adversitatibus providere Nam cor humane mutabi-
litate stimulatur quatitur. Et ideo providencia dicitur ut que sunt futura tractet

De amphiteatro vetusto saxo collapso concedunt in usum
reparacionis publice Honorato et possessoribus etc.

Optabilis est nobis et grata devocio que bona perceptis imperiorum 69
et mito acceptu reddit. presertim id quod licite possumus impartire postu-
latur. felicitas enim regnantis est famulantes amare. quod expedit quando
labor nobis cogitacionis aufertur. Dum subiecti sibi profutura dispo-
nunt Atque ideo suggestionis vestre tenore comperto. quam civitate cunita in
commodis communibus prospicere absolutam. huius rei nos testes
esse licentiam. nec quicquam de hac re negamus Unde gratie expectare
premia mox debetis. Vestra enim commoda nostra est Nichilominus forde
Et quicquid vos ab invicto cupit fama nostre defensionis extendit Sa-
xa ergo que suggeritis de amphiteatro longa vetustate collapsa
Nec aliquid ornatui publico iam prodesse nisi solas ruinas turpes
ostendere licentiam vobis eorum in usus dumtaxat publicos damus
ut in murorum faciem surgat quod non potest prodesse si iaceat Ano-
na perficite confidentes quicquid tanto ad munimen quicquid ornatus
expetit ad decorem. Tantum nobis futurum gratum fore quod fatitis
quantum ex inde gracia se vestre civitatis extulerit etc. Ut liceat com-
mitere bones maiores pro maioribus provincialibus noviter etc.

Grate suscipienda est ordinacio que damna vitat et accipientem 70
pro temporis utilitate letificat Nam quis putare possit omnis ubi
maius metuit in commutacione compendium. Et ideo presentibus decer-
nimus constitucionibus. vot alemanorum boves qui videntur preciosores
propter corporis grandidate Et si itineris longinquitate defiti sunt. com-
mutari vobiscum liceat Minores quidem viribus. sed idoneos ad labore
Ut et illorum profecto sanioribus animalibus adiuventur. et vestri agri armentis
gradioribus instruantur Ita fit ut illi acquirant viribus robustos. vos
forma conspicuos Et quod raro solet evenire in una mercacione utrique

tanto prior est in / meis probabiliter ... / affectus

Videamus depredata compendia percepisse et
Remunerat histrionem describendo et laudando artem suam mirabiliter Fausto prefecto

51 Quantum histrionibus rara constancia, honestum quod votum tantum
est homines reperisse, ubi aliquid se laudabile non putamus inve-
nire. Quamvis primus Thomati aurige ex orientis partibus advenienti
annonas rationabiles compendato nostra largita est donec eius artem
probaremus ut animo. Sed quoniam in hoc agone primatum noscitur ob-
tinere quod voluntas patria delicta, ut sedes fortune delegit imperii, largitate
duximus illum menstrua solidandum. Nec ad hunc ambitum cre-
dimus, quem Italie dominatum elegisse cognovimus. Is enim
frequenter victor perditorum ora volitavit, plus vectus favore quam
curribus suscepit partem populi protinus inclinatam. Et quos ipse
fecerat tristes, laborabant iterum reddere leciores. Modo agitatores arte superans,
modo equorum velocitate transcendens, frequentia palmarum eum dici
faciebat maleficium. Nam et quos magnum videatur esse premium ad
talia crimina pervenire. Necesse est enim ad pravitatem magica referri,
quando victoria equorum meritis non potest applicari. Spectaculum expellit
gravissimos mores, invitans levissimas contentiones, evacuator
honestatis, fons irriguus iurgiorum, quod vetustas quidem habuit sacrum,
sed contentiosa fecit posteritas esse ludibrium. Primus enim hoc apud
Elidem Asie civitatem Oenomaus fertur edidisse. Quod postea Romu-
lus in raptu Sabinarum, nec dum fundatis edificiis, rurali ostentat
Italie. Sed mundi domina ad pompam suam opus extollens miranda
etiam Romanis fabricam in vallem Murtia tetendit Augustus, ut
immensa moles firmiter precincta montibus contineret, ubi magna rerum
indicia clauderentur. Arena quippe hostia ad XII signa posuit,
hec ab herculeis finibus demissis subita equalitate pandebant,
docentes totum illic, ut putabant, consilio geri, ubi magorum cap-
tio gnostitur operari. Colores autem in vicem temporum quadrifaria divisione
funduntur. Prasinus virenti verno, venetus nubilo hyemi, ro-
seus estati flammee, albus pruinoso autumpno dicatus est, ut quasi
per duodecim signa digrediens annus integer signaretur. Sic factum
est ut nature consistia spectaculorum composita imaginatione laudentur.
Bigalinc quasi quadriga solis imitatione recepta est. Equi desulti-
torii, per quos circensium ministri missos denunciat exitus lucife-
ri precursorias velocitates imitantur. Sic accidit ut dum colere
putarent astra, religionem suam ludicra similitudine prophanarent.
Alba linea non longe ab hostiis in utrumque podium quasi regula dirigi-
tur ducta, ut quadrigis progredientibus inde certamen oriretur,
ne dum semper precedere conantur, eidem spectandi voluptatem viderentur
populis abrogare. Septem metis certamen omne peragitur in similitudinem

Tercius

ebdomadis reciproce. Ipse vero mete secundum zodiacos decanos binas ob-
tinent dignitates et immitates quas ad instar solis quadrige celeres
pervagantur. Hoc orientis et occidentis terminos designant. Euripus
maris vitrei reddit imaginem unde illuc delphini equorei aquas
influunt. Obliquorum quoque prolixitates ad celi altitudinem suble-
vantur. Sed superior soli inferior lune dicatus est. Ubi sacra priscorum
caldeicis signis quasi litteris indicantur. Spina infelicium captivorum
sortem designat. Ubi duces romanorum supra dorsum hostium am-
bulantes laborum suorum gaudia perceperunt. Mappa vero que signum
videtur dare circensibus tali casu fluxit in morem. Cum nero pran-
dium protenderet et celeritate ut assolet avidus spectandi populus flagi-
taret. Ille mappam qua tergendis manibus utebatur iussit abici
per fenestram ut libertate daret certaminis postulati. Hinc tractum est
ut ostensa mappa certa videatur esse promissio circensium futurorum.
Circus autem a circuitu dicitur. Circenses quasi circuenses. propterea quod apud antiq-
uitatem rudem que necdum spectacula in ornatum deduxerat fluviorum
inter enses et fluminis locis viridibus agerentur. Nec vacat quod xxiiii
missibus conditio huius certaminis expeditur. Profecto ut diei noctis-
que hore tali numero clauderentur. Nec illud putetur irritum quod
metarum circuitus ovorum exceptionibus exprimatur quando atque ipse
multis suppositionibus gravibus omni exemplo genitura se aliqua pro-
fitetur. Et id datur intelligi volitantes atque inconstantissimos de
mores nasci quos animi motibus aptaverit. Tetra circi romam lon-
gum est sermone decurrere dum omnia videantur ad singulas causas
pertinere. Hoc tamen dicimus omnino stupendum quod illic fervor ani-
morum moderata gravitate super cetera spectacula rapiatur. Transit pra-
sinus pars populi meret prodit venetus et potior turba civitatis
affligitur. Nichil proficientes fervent insultant. Nichil patientes
gravius vulnerantur et ad inanes contentiones sic accedunt tamquam
de statu periclitantis patrie laboretur. Quod merito vitiose superstitioni
creditur esse dicatum ubi ab honestis moribus sic constat excedi.
Hec nos fovemus necessitate imminentium populorum quibus votum
est ad talia convenire. Dum cogitationes serias delectant paucos
enim racio capit raros probabilis oblectat intentio. Ad istud potius
turba ducitur quod ad remissionem curarum constat inventum.
Nam quicquid estimat voluptuosum hoc ad beatitudinem temporum
indicat applicandum. Itaque largimur expensas non quod eas semper
ex animo demus. Expedit enim interdum desipere ut possimus
desiderata gaudia continere etc. Detestatur quod fines agrorum
viribus et non legibus litigarunt cum possit agrimensor

Liber

Sicut invidiosum nimis interpellantium suggestione comperimus Inter
12 leuentium atque Pascasium spectabiles viros finalis orta contencio
est. Ita ut terminos causarum more non legibus sed manibus
crederent vindicandos. Unde miramur tanta animositate fuisse litiga-
tum. quod aut rivis fontibus. aut magnis montium. aut fluminum ripis
aut arcaturis constructis aliis quam constat signis evidentibus de-
finitum. Quod isti facerent. si in egipciacis partibus possiderent. ubi
Nili fluminis superveniente diluvio indicia finium vastissimis gurgites
abradit. Et indistincta terre facies redditur. ubi omnia limus tegere com-
probatur. Quapropter ne tunc ad arma concurrere debuissent. si qualita-
lis. nulla satisfactione privata discederet. Hinc enim per geometricas
formas. et gramaticam disciplinam. Ita diligenter agnoscitur
quemadmodum legalis omnis sermo concluditur. Et Geometricam quippe
ut est hominum genus nimis acutissimum atque sollicitum. Caldei primum
invenisse memorantur. qui racionem ipsius disciplinae generaliter colligentes
et in astronomicis rebus. et in musicis. et in mechanicis. et in ar-
chitectis. et in medicina. et ad artem logicam. Vel quicquid potest
formis generalibus contineri aptam esse docuerunt. Ut sine ea nul-
lus horum possit ad cognicionem verissimam pervenire. Hanc post egip-
cii non dissimili animi calore ferventes. propter augmenta in locuta Lene
votiva in undacione annis singulis patiuntur. Ad dimensionem terre. et
recuperandas formas finium sustulerunt. ut fieret arte distinctum. quod
litigiose confusioni inhebat obnoxium. Quapropter agrimensorem pe-
ritissimum. cui ab arte nomen est vera nihilominus adhibeat magni-
tudo. ut iam omnia que manifesta racione distincta sunt per evidenciam
doceant doctrina monstrare. Nam si egit illa mirabilis. ut in determina-
tos agros racione certa distingweret. Quanto magis iste monstrare
debet omnia que iam probantur suis finibus firmata. Augusti siquidem
temporibus orbis romanus agris divisus censuque descriptus est. ut
possessio sua nulli haberetur incerta. quam pro tributorum susceperat quan-
titate solvenda. Hoc auctor hyrometricus redegit ad doctrinam conscriptum
Quatinus studiosus legendo possit agnoscere. quod deberet oculis absolute
monstrare. Videant huius artis periti. quid de ipsis publica sensit auctoritas
Nam discipline toto orbe celebrate non habent huius loci honorem
Arithmetica dictas auditori solacium. Geometria cum tantum de cele-
stibus disputat. tantum studiosis disputata exponitur. Astronomia et
musica discuntur ad scienciam solam. Agrimensori non finium lis orta
committitur. ut contencionum pertinacitas abscidatur. Iudex est itaque ar-
tis sine foro ipsius agri deserti finit phamaticum credas. quem tortuosis
semitis ambulare conspexeris. Indicia siquidem rerum inter silvas
asperitas et dumeta perquirit. Non ambulat more communi via illi
est lectio sua ostendit quod dicit probat quod didicit gressibus suis contendit

tantum intra discernit. Et more vastissimi fluminis aliis spatia tollit aliis
plura concedit. Quapropter auctoritate nostra suffulti talem eligite post quem
partes erubescant impudenti fronte lege litigare. Quatenus possessionum
iura confusa esse non debeant, quibus est interim rebus propriis adhibere
culturam etc. De magistro aquarum sive brevearum inventore et de
signis quibus possunt aque inveniri. Consulari viro etc.

Magnitudinis vestre relatione comperimus aquilegum Romam venis- 13
se de partibus Affricanis, ubi ars ipsa pro locorum siccitate magno
studio semper extollitur, qui in locis aridis aquas possit dare habitatoribus,
ut beneficio suo habitare faciat loca nimia sterilitate siccata. Hoc nos gratanter
suscepisse cognoscite. Quatenus monstra illa maiorum libris exposita nostris
temporibus veniant comprobanda. Signis quippe virentium herbarum ac pro-
ceritate arborum vicinitate colligit decentium undarum. Terris enim dulce-
dine quibus humor non longe sub est. Arbustas quarum dum germinando semper
arridet ut est iuncus aquatilis, canna lenis, validus rubus, salix leta,
populus virens et reliqua arborum genera, que tamen ultra naturam suam
folii proceritate luxuriant. Sunt et illa huius artis inditia cum nocte
adveniente lana sicca in terram ponitur, iam pressam et rudi cacabo
tecta relinquitur. Tunc si aque proximitas arripit mane arida humida
reperitur. Sole autem declinato intuentur etiam inquirenda loca soliciti et ubi
super terram volitare spissitudinem minutissimarum conspexerint omnino
instare. Tunc promittunt leti facile quod queritur facile inveniri. Ad-
dunt etiam in columpne speciem conspici quendam tenuissimum fumum
qui quanta fuerit altitudine porrectus ad summum tantum in imum latices
late cognoscunt. Ut hoc sit mirabile quod per hec alia quoque signa dimis-
sa mensura diffinita predicitur quanta profunditate quesita monstretur.
Predicunt etiam sapores aquarum ut nec aspera dispendioso labore dicat
quoniam nec dulcis necessaria quoque sub magno horrore contempni.
Hanc etiam sequentibus prescripte tradiderunt. Apud grecos ille Apud
latinos marcellus qui non solum de subterraneis fluentibus sed de propo-
sitis ore fontium solicite tractaverunt. Dicunt enim aquas que ab oriente
austrinoque principium dulces atque perspicuas esse et pro sua lenitate
saluberrimas inveniri. In septentrione vero atque occidente quecumque
manaverint probarum sequuntur nimis frigidas sed crassitudine sue gravitatis
incommodas. Atque ideo si memorato illi iudicio sapientia vestra et lectione
cognitum et usu rerum que sunt predicta constare competentibus annonis
de publico deputatis peregrinationem eius inopiam quoque relevabis ut mercedes
accipiat que de sue artis doctrina promittit. Nam quamvis romana civitas
aquis abundet irriguis sit quoque fontibus gaudens et formarum inunda-
tione ditissima reperiuntur tamen plurima sub urbana que hanc indigeant
repedare pitiam et mito continet qui nulla parte necessarius esse cogno-
scitur. Habet tamen mechanicus omnino ingeniosus est ut undas quas

Incipiunt capitula

iste recepit. ille lenet. etatte subiecte faciat. quod ascendere non prevalat per manum scatur ego iste me reliquare arcium ingros. ne quid desiderabile putetur fuisse quod sub nobis non potuit romana civitatis civitas continere etc

Hermafredo regi Thoringorum th' rex
2 Senario viro illustri comiti privatarum th' rex
1 Regi Herulorum th' rex
Senatui urbis rome amabili viro devoto comiti th' rex
Symmacho viro illustri patricio th' rex
Senari viro illustri comiti privatarum th' rex
Honoratis possessoribus et curialibus ferolinensibus th' rex
Eximi viro illustri comiti th' rex
Iohanni viro consulari campanie th' rex
Senario viro comiti privatarum th' rex
Marabado viro comiti et gemello viro th' rex
Senario viro comiti privatarum th' rex
Teple saiom th' rex
Renato viro senatori th' rex
Senatui urbis rome th' rex
Ibe viro senatori comiti th' rex
Anne senatori th' rex
Gemello viro senatori th' rex
Gebrio viro senatori th' rex
Gemello viro senatori Argolico th' rex
Argolico viro illustri prefecto urbis th' rex
Elpidio diacono th' rex
Argolico viro illustri pontifici th' rex
Comitis in Apphia constitutis th' rex
Ffruzzar saiom th' rex
Unde viro senatori comiti th' rex
Argolico viro illustri patricio th' rex
Sabino viro illustri comiti th' rex
Emiliano viro venerabili Episcopo th' rex
Unde saiom th' rex
Actoribus Albini th' rex
Hansto presbytero th' rex
Theodagunde illustri femine th' rex

Quarti libri

Fausto ppto — th rex
Theo Sadarchado viro illustri — th rex

iiii Neptem suam transmittit sibi in coniugem virtutes eius reci-
tans laudat esse equos sibi transmissos Hermafrido Regi

Desiderantes vos nostris aggregare parentibus et Thoringorum
neptis caro pignori divinitate propicia sociamus. ut qui de
regia stirpe descendistis nunc et longius claritate imperialis san-
guinis fulgeatis. Mittimus ad vos ornatum aulice domus au-
gmenta generis solacia fidelis consilii dulcedinem suavissimam con-
iugalem. que et dominatum iure nobiscum compleat et nacionem vestre
meliore constitutione componat. Habebit felix thoringia quod nutrivit
italia. litteris doctam moribus eruditam decoram non solum genere
quantum et feminea dignitate. Ut non minus patria vestra istius splen-
deat moribus quam triumphis. Et ideo salutantes gracia competenti
indicamus nos venientibus legatis vestris impreciabilis quidem rei
sed more gentium percepisse precia destinata. equos argenteo colore
vestitos quales esse decuit nuptiales. Quorum pectora vel crura
speris carneis decenter ornantur. Coste in quandam latitudinem porri-
guntur. alvus in brevitate constringitur. Caput cervinam reddit effigiem
Eius imitantes velocitatem cuius videntur habere similitudinem. Hii sunt
pinguedine nimia mansueti opibus grandiores. Incedunt enim molles
sessores insanis festinationibus non fatigant. Requiescitur in ipsis potius
quam laboretur. et compositi delectabili moderatione agilitate
norunt continua perdurare. Verum hinc quamvis nobilissimum gre-
gem beluasque morigeras vel alia que dixistis exenia mitta-
cognoscitis. quando omnia iure superant. que decus regie potestatis
exornat. Destinavimus et nos quidem que principalis decor poscebat
sed inter maius prestamus quam quod vos decori tante femine copula-
vimus. Assint vestro divina coniugio. ut sicut nos affectionis causa co-
mplevit. ita et posteros nostros obliget gracia parentalis etc.

ii Laticlavius enim bellatorem adoptat in filium qui ipsum prote-
gat et intendat in regno Regi Herulorum etc.

Per arma fieri posse filium grande inter gentes constat esse preconium
quia non est dignus adoptari nisi qui fortissimus meretur agnosci.
In sobole frequenter fallimur. Ignavi autem esse nesciunt quos iudicia
pepererunt. Hii graciam non de natura sed de solis meritis habent. quando vincla
animi obligantur extranei. Et tanta in hoc actu vis est ut prius
se mori / quam aliquod asperum patribus videatur infligi. Et ideo
more gentium et condicione virili / filium te presenti munere procreamus. ut
competenter per arma nascaris / qui bellicosus esse dinosceris. Damus quidem

et equos clipeos et reliqua instrumenta bellorum Sed que sunt om-
nibus fortiora largimur et nostra iudicia Cumque enim uel gentes
credis qui theoderici sunt comprobaris Nunc itaque arma mitti-
mus profutura Ille a te devotionem petit qui magis a te difensari
disponit probat tuum opus et animum quit et parat obsequium
Adoptat te talis dei nutus gentes animo formidarunt Nota sunt
enim heruleis gottorum deo iuuante solatia Nos arma et dedimus
gentes animus et olim uirtutum pignora posuimus Salutantes proinde
gratia competenti Reliqua per legatos uestros patrio sermone dicenda
mandauimus Qui nobis et nostras litteras euidenter exponat
et ad confirmandam gratiam que sunt dicenda subiungunt etc.

Efficit enim comitem primo morum laudans uirtutes suas
plurimas Senatori comiti primatarum

Ad ornamentum pallatii nostri ordinique pertinere aptas dignitatibus
personas eligere Gemma de claritate commendans crescit fama
dominorum Tales enim principe prouehere debet ut quotiens pro-
cerem suum fuit dignatus aspicere totiens se recta iudicia cogno-
scat habuisse Omnibus enim debet esse conspicuus qui dat aliis
imitandus Efficile est quemcumque sibi degere Similiter autem electum
debet uirtute uincere Cape igitur per indictionem tuam illustris
comitem nostri primiceri dignitatem quam et non immerito et benit
regalis auctoritas Cui namque meis ordinationibus geminum mi-
tuatus obsequium Et consilii particeps eras et disposita laudabili
assumptione complebas Subiisti sepe arduae legationis offi-
cium Restitisti regibus non impar assertor Coacti uiri iustitiam
nostram et illis ostendere qui tamen uix potuit tanda obstina-
tione sentire Non te terrent contentionibus infrenata re-
galis auctoritas Sub magnanimo audaciam uirtutem et ob-
secutis ordinationibus meis in certiam suam barbaros contulisti
prtulisti Cuius studium tuum longa lugubratione solicitum
et laboris certamini inculpabile refecimus obsequium Opus
eo sub exceptionis officio eloquentie ingenio efficiebat ipse tui
delectatus auditor Dum meliora facteres que recitata cepisses
promittato tua nostre delectabat arbitrium quia tantum
dictantem reficiebas animum quantum se laxare poterat tua
cogitatione Fuit quoque inter pares alia nitere laudabilis quod ac-
tuaria nostra more probitate claudebas multorum costius
nec tamen tuam plura nosses elatus Collegisti gratiam humilitate

Quartus

superioribus placuisti. Hic omni parte factus est . unius animus . ex
magna dignitate sociatus. Carpes ergo probate institutionis gratis
simul fructum quando preceptis tuis . ita potuit omnes letos effice-
re ut unusquisque in te meditatur sua dispendia profecisse. Tenere igitur hanc
virtutem amabilem preclaramque constanciam . nostreque domus ante
sublimiores . tanto studiosius gratiam querere . quantum te locum bene-
ficiis respicis invenisse. Tende itaque ad hunc bonis actibus .
tuis ad potiores nostros suscipiens gratiam nostram in illo semper
augeri . qui se dignum accepto cultum desiderat inveniri etc.

Super eodem quem sublimavit dignitate comitatus laudat
patris ipsius simul multiplices Senatui urbis Rome etc.

Gloriosum quidem nobis est preces conscripti honores passim inter hec
sed laudabilibus bene meritis digna prestare. Cum aliquid enim
talibus erogamus . pro generali potius utilitate largimur. Cunctis
siquidem prestitit recti tenax preceptis . nec locus relinquitur immeri-
tum ad bona pervenire regulis disciplina. Hoc itaque preclaro
dispendio illustrem virum senatorium comitive privatorum dignitate sub-
veximus. Cum venalitatis obscura animi claritate refugiat . qui
talium premia non letetur . nec primorum ante suffultus . de nostro
sibi faciat errore compendium. Sed ius equabile possit tenere iudi-
catis. Unde nobis placere respicit sermentes . hec de illo futura
promittit facit preteritorum temporum fides. In ipso quippe adolescentie
flore palatia nostra morum maturus intravit. Et quod robustas
quoque fatigat etates nullo deceptus novitatis errore . ad imparatis
comitiis arbitrium effectum bonarum prestitit missionum. Nunc ad
colloquia dignus . nunc ad exceptiones aptissimus . frequenter
etiam in honore legationis electus . cuius multiplex nitid-
mentum apud nos reddebat officium. Non enim unius loci vir
debet dici quem multa meruerint impleri. Sed hoc amplius co-
mendabat humilitas . que tam clara . tam rara est. Novorum enim
enim sub amore principis custodire modestiam . quia gaudia semper
animos inquietant. Modus etiam raro letis rebus invenitur. Decre-
vit hec stipenda meritorum originis quoque simul claritate resplende-
nt heredes quia parte sit ditior cum copiosius utraque possidebat
hinc ergo singulatim distributa premium . merita miraculum cena per

pres conscripti assumpat principis intuentibus cuncta libertas. Nichil
degeneris vestro subtrahitur quando remuneratio notitias honorabilius
minuitur. Patentes publici de clementia nominati duplex vos
rato benignitatis invitet incipiens meatur gratiam provectus fa
vorem etc. Ut naviculari campanie lucanie et tuscie pro
ficiscantur in gallias cum victualibus etc

5 Nullum decet nostris gravamen sustinere impositiones que magis
utilitates nostrorum extollere devotorum. In gallicana quia regio
ne victualium cognominis caritate ad quam negotiator semper
prompta festinat. ut empta largius augustiorem pretio distrahantur.
Sic evenit ut et venditoribus satis fiat et illis prompto
subveniat. Atque ideo devotio tua presenti auctoritate cognoscat. omnes navi
cularios campanie. lucanie. tuscie fide in promissionibus idoneis
se debere committere. Ut cum victualibus speciebus tum proficiscantur
ad gallias habiture licentiam distrahendi sicut inter emptorem et ven
ditorem convenit. Grande commodum est cum indigentibus pacis
fieri. quando fames totum solet contempnere. ut suam utilitatem
possit expellere. Nam cum ambitionem suam sic formavit ipse modum
donare videtur. qui intendit rogatus ad saturatos cum utilibus
ire etiam est. Suo enim pretium posuit arbitrio qui victualia por
tare iemmis etc. Ut liberos foveat in roma propter studium

Symmacho viro illustri patricio

6 Rationabiles petitiones supplicum libenter amplectimur. qui etiam
non rogati iusta cogitamus. Quid est enim dignius. quod die
noctuque assidua deliberatione volvamus. nisi in rempu
blicam nostram per arma protegimus equitas inviolata custodiat.
Spectabilis itaque valerianus in siracusana civitate consistens
venerit se ad lares proprios supplicavit. Qui studiorum causa liberos
suos ad romanam civitatem deduxit. quos illustris magnificentia
tua. ex nostra continens iussione in supradicta urbe faciat commo
rari. nec illis liceat ante discedere. nisi hoc noverit prolocutum
affectus. Ita enim et illos studiorum provectus acquiritur. et nostre
iussionis reverentia custoditur. Non graviter sibi putent impositum quod
debuit esse votivum. Nulli sit ingrata roma que dici non potest
aliena. Illa eloquentie facunda mater. Illa virtutum omnium
latissimum templum. Sentiatur plane quod certum est. Non
sine gratia esse credere. cum habitaculo tanta prestantur etc

Eloquentie laus ex Roma

Quartus

Ut moderentur debita tributi his qui naufragia pertulerunt
Senatorio viro Comiti etc

Propositum nostre pietatis est iniuste patientium sublevare for- 1
tunas sciencia quod aliena vi constat impositum trahere
non possumus ad delictum. Iniquum enim ut homini merito
imputetur quod eius voluntate non regitur Et illud imputetur
patientibus unde casu datur evadere. Ac per hoc sublimitas prosecuto- tua
res fermitorum qui despilia fuerant ad gallias destinati lacrima-
bili nos aditione pulsasse. Dum susceptum onus promo misset
in pellagus adversis flatibus fuisse susceptum ubi fatiscente
compage trabium omnia vis absorbuit undarum. nec quicquam
miseris de agnatis immicte nisi solas lacrimas restitisse. Bene
illustris sublimitas tua presenti auctoritate commonita moderatione tributi
quam sub hac sorte perisse probaverint supradictis prosecutoribus
sine aliqua faciat cunctatione reputari. Crudelitatis etenim genus
est velle in naufragos ultra naufragium desevire. et illos
ad dispendia cogere quibus inope vitam probantur in miseria per-
tulisse concessisse etc. Ut recepto precio pro trabibus eas deve-
hant ad quendam locum honoratis possessoribus cana-
libus foroiulien etc

Grave videri non debet quod nostra ordinatione tenetur quia 8
non minus estimare quod nos oportet implere. Ac vobis quippe pro-
donabilem custodiri quibus promissis etiam non gravati
Unde devotioni vestre presenti auctoritate decernimus ut accepto precio
competenti de locis vestris ad alsuam trabes sine aliqua dilatione
devehatis. Quatinus et nostra ordinatio sortiri possit effectum et prospe-
ritatibus. nec vos videamur sustinere dispendium etc. Ut si quis
lite impulsare voluerit quosdam orphanos causam ipsam
ad suum transmittat comitatum viro illustri Comiti etc

Innocentie professio est nostram elegisse provinciam. ubi nec vio- 9
lentie locus datur. nec avaritie vitia formidantur. Mantenemus
atque palla precibus auxilio pa mandati. multorum se miseris testantur
exponi quorum adolescentia prima videtur incommodis tam facile
possit subripi iuvenibus parentum destitutis. Et ideo nostrum me-
rentur presidium. a quibus se calliditas non abstinet improborum.
Proinde sublimitas vestra tenore presentis iussionis agnoscens supramemoratos

adultos . si quis iurgantium pulsare maluerit . ad nostrum comitatum noverit dirigendos . Ubi etiam et innocentia proficiunt et calumpniatores iustius possunt invenire districtum etc. De hiis qui in furorem excitati quosdam in pignorarunt de facto contra decreta legum Johanni viro etc.

.10. Fedum est nobis intra provinciam primatus omnis licenciam dare. Nec modestus fervor animi est ad arbitrium proprium iudicandi. Iniquum quippe nimis est quod delectat iratum. Furentes iusta non senciunt. quia dum commoniti in vindictam feruntur rerum temperantiam non requirunt. Hinc est quod legum recepta est sacra reverencia . ut nichil manu . nichil proprio agatur impulsu. Quid enim a bellica confusione distabit pacis tranquillitas . si altercationes per vim litigia finientur. Provincialium igitur Campanie atque Samnii suggestione comperimus . non nullos neglecta temporum disciplina ad pignorandi se studia transtulisse. Et quasi edicto nostro privilegiorum licenciam praetermisisse. Hiis multo acerbiora iungentes alienis debitis ad solutionem alios trahi. Solamque tamen probabilem videri si aliqua debitori potuit vicinitate coniungi. O iniquum persuasionis errore dimittunt causae germanus filius obligationibus patris si non sit heres eximitur. Uxor maritalibus debitis nisi pro successionis vinculo non tenetur. Et audacia ad solutionem trahit extraneos . cum absolvat intra coniunctos . hoc hactenus si nostri ignorantia fortasse pertulerit. Nunc vero est remedium de legibus habere . quod nostram potuit intrare notitiam. Deinde productalis programmatis . tenore comperto spectabilitas vestra ad cunctorum faciat notitiam pervenire. Ut quisquis quod repetere debuisset pignorandi studio fortassis invasit vocem iuris amittat. Nec liceat cuiquam sua sponte . nisi obligatum forsitan pignus auferre. Si vero alterum pro alto quod dici nephas est pignorare maluerit in duplum cui vim fecerit direpta restituat . quia scelera dampna plus cohibent . et sola detrimenta cogitant . qui pudoris fere iacturam. Servi non ab hac redibitione secundum praeceptum temeritatis excusat . pro admissi qualitate facinoris in eum fustuario supplicio vindicetur. Non enim patimur impunitum . quod nolumus esse permissum etc.

Ut diligenti examinatione discutiat causam Senatori viro consulari

.11. Spes est certa remedii vota supplicum ad praecedentes etc. Primatori pervenisse iudicium . ut per ordinationis beneficium confusionis abrogetur metum. Proinde magnitudo tua cum quis ordinationem

iudex subiacte provincie inter possessores volsiensis atque tuscales eandem
causam diligenti examinatione discutiat. quatinus inter eos sopiatur querela
et nobis patefacta iusticia. Non enim decet post audienciam vestram
negotium trahi a quo post alios iudices debuisset audiri etc. Ut di-
scutiat causam ubi quidam iudice suo post posito ad heresim
alteri. Marabaldo viro Comiti etc.

Propositi nostri est ut provincias nobis deo auxiliante subiectas sicut 12.
armis defendimus ita legibus ordinemus. Quia semper augmentum prin-
cipes observata iusticia. Et quantum probabili institutione vivitur
tanto summis ad hinc provectibus aggregatur. Archotamia itaque illustris
femina flebili nobis ingemiscens nepotis sui calamitate tali conquestione
deploravit. Dum sermone cura tenerior est priorum asserens. et Theriam uxorem
suam mariti sui postposita dilectione tradam se libio iugali federe so-
ciasse. Et cum ornatior cupit nominis thalamus apparere studuerit prioris viri
nostri facultates evertere allegans ditatam filiorum spoliis. quibus magis
dedit congregari. Pro eo quod nos qui despicia supplicantium consuevimus
remittere. ad statuta domalium sanctionum. ut nec insinuacionem supplicium
reiciamus. nec adversari negotium credula facilitate dampnemus pre-
sentium vero iudicio. Hanc causam legibus committimus audiendam. Pro
limitatis vere iudicio. Theodis sacro sanctis ewangeliis
in negocio omni inrivalitate summota
cum tribus honoratis. quos partium consensus elegit. Qui legum pos-
sunt habere notitiam. quicquid pristini iuris forma constituit. inter eos consi-
derata disciplina iuris temporis proferatis. Quia non decet per vim eos
aliquid agere. qui ad nostra meruerunt regimina pervenire etc.

Ut prebeant victeria exercitui. Senatorio viro illustri comiti.

Emolumenta deesse laborantibus non oportet. ut et bone spei apiatur 13
reditus aditus. et dependancium querela iusta compensatione claudatur.
Atque ideo providencia mundi que omnes recipere partes sub celesti favore
conspicit ordinasse cognoscite. Et Colliste illustri viro pro laboribus
et militibus ad Sirmiensem pannoniam destinato. iuxta consuetudinem veterem
victualia prebeantur. quatinus dum incorato viro victua fuerint preparata
locus iniustis presumptionibus abrogetur. Disciplinam que quamvis non possumus servare
remmus exercitus. Dum quod deest semper presumit armatus. Habeat quod
emat. ne cogatur cogitare quod auferatur. Civitas moderamine non
diligit. nec potest impari. militis quod nequeunt custodiri paucissimi etc.

Ut compellat tributa solvere qui possessiones retinent Ge-
silae saioni etc.

Magni peccati genus est alienis debitis alterum
pregravare. ut qui potest exigi non meatur audiri. pia queque 14
dampna respiciat. Et is solvat tributum qui possessionis noscitur habere

compendium Atque id pnti t ante delegamus ut gotthi p piceni
me tuscias utrasque residentes te imminente cogatur exsoluere debitas
functiones Incipiis enim initiis comprimendus excessus est. ne foeda imita
tio. quasi turpis scabies paulatim reliquos comprehendat Si quis go
iussa nostra aggressus prius mre supinatus abiecit casas eius apposit
titulis fisci nostri iuribus vendicabis Ut qui iuste noluit pna solue
rationabiliter indicatur maxima perdidisse Cui enim decet ad fiscum te
lerius esse devoti nisi qui capiunt commoda donativis quando cumplius
de nostra humanitate recipiunt quam stipendii mre petetur Nam si li
beralitatis nre causa tacet nos potius voluntaria tributa soluimus
qui fortunas omni publicamus etc. **Ut loco dromonariorum**
qui morte perierunt alios inquirat Beneuaio viro senatori

17 Illustris et magnificis viri Comitis Aponomi suggestione comperimus
dromonarios xx et i de constituto numero morte in commodo fuisse sub
tractos Unde prouidentia nostra. cui cura est semper quod casus sub
duxerit reparare consilio. hoc statuisse cognosce. et supradictos droma
narios probare sine aliqua dubitatione festines. qui ad opus possint
idonei reperiri Regium enim labor operosus valentes animo et viribus
quaerit ut confidentia mentis procellis obuiare possit undosis Cum
enim audientius. qui illud insidum. ac vastissimum mare parvo intre
navigio. quod elevari facit de spatiis sola presumpto Quapropter missis
nostris hanc cautelam hic te commenit. ut querelam de congregatis de
bilibus non facias. cum nos robustissimos quesisse cognoscas etc.

Quendam sapientem qui fuerat ad gallias pro rectore destina
tus Recommendat Romanis Senatori urbis Rome

16 Utilitas publice causa. quae vir animo semper expectat virum illu
strem comitem Arigernum spectabilem etiam auliciam continue
pene vendi ... ad gallias estimavimus dirigendum Ut eius
maturitate compleri titubantium potuissent corda firmari Comitatu quippe
solicitam prudentiae commenit hic rectores Ut quemadmodum fuit inter for
matus ordo. sic curvat instituta devotio Qui rebus ad nostra vota
compositis et gloriam civilitatis retulit Et quod inter nos didicit diligenter
ostendens bellorum insignia reportavit. quem desideratum sic putamus
certi vestro redditum. ut qui longa aetate vobis placuit. mox gratior
fiat. cum eum adiecta bona commendant Quapropter disciplinae sic prefati
viri romanus ordo restituat Ut quod quietis amore percipitur animus
devotus impleat Quatenus et excessibus tollatur licentia Et quod op
tamus maxime locum nequeant invenire vindicte Si qua etiam per
eius absentiam culpa provenit. inter nos iuste consideratione corrigite. sed

nobilitati vestre convenit agere cui semper probitas placet. Eum nos spatia
impulisse cognoscite, ut error qui ab auctoribus prius nunc fuit emendatus
legum districtionibus resecetur precat(ur). Ergo prius conscripti intro multis
temporibus iam probato cui nunc est predicanda sequi qui se hactenus
suis viribus cum laude tractavit. Et in tanta frequentia nullius recepit ad-
versa iudicia. Ut possessiones ecclesie a quibuslibet persuasoribus
invasoribus occupatas precipiat restitui. Ibbe viro sublimi duci.

Deffinitam rem ab antiquo rege quantum eam constat rationabiliter esse 17
decretam, ambiguitate nulla volumus titubare. Illa enim debet
firma esse quod commendatur probabili ratione. Cur enim quassemus
ubi nichil est quod corrigere debeamus? Atque ideo presenti tibi auctoritate
precipimus ut possessiones Narbonensis ecclesie secundum prefate recordationis
Alarici precepta etiam a quibuslibet occupare pervasoribus teneantur
equitatis facias contemplatione restitui. Non enim adversari volumus
in ecclesie dispendio presumptos illicitas. Cum nostra debeat tempora
sedare confusa. Esto contra talia omnino sollicitus, ut qui es bello clarus
civilitate quoque reddaris eximius. Sic et arma tua deo iuvante
corroboras, si iustitiam mediocribus servare contendas. Improbis enim po-
tuisse resistere non parvales excusare, quando omnis tibimet libenter
cedunt, que gloriam in bellorum certamine cognovit. Ignavis
forsitan audaciam iubere nil possit. Nemo plus presumentibus imperat
quam quem sua facta commendant etc. Ut structe si presbiter
accusatus effossis funeribus quesivisset aurum in tumulis quod
ut convictus puniatur. Anne etc.

Consuetudo est nostre clementie probate nobis fidei agenda committere, 18
ut cum iudices tractatu maturo delegamus electos, locum prava
nequeat invenire surreptio. Dum siquidem ad nos multorum sug-
gestione pervenit Laurentium presbiterum effossis funeribus funestas di-
vitias inter hominum cadavera perscrutatum contagionem quod mortuis intulisse,
quem oportet viventibus cuncta prodire. Non abstinuisse prohibetur
tam crudeli contagio presbiteri dignitas consecrationibus manus aurum exec-
rabili quesivisse fertur affectu. Qui enim pecuniam decuisset egentibus dare
publicam vel privatis equitate collectam, quod te diligente examinatione pre-
cipimus indagare, ut si veritati prospexeris convenire hominis ambitu co-
tantum fine concludas, ne possit supprimere quod eum non licuit inve-
nire. Scelus enim quod nos pro sacerdotali honore relinquimus impunitum
maiore pondere credimus vindicandum etc. Ut indicatores funeri

Vini et olei libere veniant ad portum Gemello viro senatori
19 Decet principalem providentiam fessa refovere ut asperitatem casuum
mitiget lenitas iussionum Non enim sentit incomodum quod
per adversitatem constat oppressum. Concessa prosperitas ondit sublevatum
Siliquatici namque prestacionem quam rebus omnibus vendendis prouida
definivit antiquitas in fermito vino et oleo presenti tempore non iube-
mus Vobis quam remissio solucionis copiam possit prestare promercius et
respirent aliquatenus fessi. presenti salubritate decreti Clemens enim ad venden-
dum non incitet largius cui solita dispendia subtrahuntur Portus
nostros navis veniens non paveat ut certum nautis possit esse re-
fugium Si manus non incurrerint exigentium. quos frequenter plus
affligunt dampna quam solebant inferre naufragia Sic hiis forsitan
sub quiete tollerandum Geminit aut dum provincialibus prestare cu-
pimus incitum donis interim consulamus etc. Ut agri ab antiquis
principibus sancte Romane ecclesie restituantur Geberio viro sub
limi Senatori etc.
20 Si desideramus locum beneficiis invenire ut titulos nostre possimus
pietatis erigere Quanto magis aliena beneficia volumus intacta
defendi Cum ipsa cupimus sponte largiri maxime quando et illud consti-
tutum reponitur quod defisco sub antiqua solempnitate prestatur Pro-
inde viri venerabilis episcopi constancii supplicatione comperimus sacro sancte
ecclesie ipsius divum iugum veterum principum pietate collatum. et
nunc quorundam usurpatione molenta teneri Sed quia nos utinam nullum
volumus fraudibus suis presertim dum in dispendio pauperum detesta-
bili mente versetur. presenti auctoritate decernimus Ut ea que rectio consti-
terint humanitate principum deputata sub presenti incorata ecclesie sine
aliqua imminutione percipiat Manente pena etiam pervasori qui
et veterum dona. et ecclesie probatur molasse compendia etc.
Approbando servitoris diligentiam ad morem ut sit diligentior Gemello
21 Omnis efficaciam tuam iuste credamus etc. viro senatori
ommittenda et studiose deflecte que nobis cognovimus displicere Tamen
solicitum admonicio nostra non despicit ut instructior reddatis Dum ista
scriptis brevibus principiis definita Proinde ordinacio nostra nulli
modo det ingrata cum utilitas temporis exigit onera imponens
Esto itaque ad iniuncta solicitus. quia licet sit semper adhibenda maxime
tamen utilis est in utilitate custodia Parcebis ergo communionibus ut
sic possis cum provincialibus agere. quemadmodum nos respicis velle
prestare Senatum securus de nostra gratia consequaris quantumquod solicitus
in bono de pravo studio habere contempseris etc.

Ut causam quorundam qui magicis artibus incusantur examinet
Argolico viro c. prefecto etc.

Intollerabilis excessus est qui superne maiestatis affectat iniuriam et 22
oblitus pietatis crudelia sectatur erroris que eum sperabit venie locum
qui verendum contempsit auctorem. Absistant ritus e medio iam profanus
conticescat penale murmurum cantus. Cesari non licet in magicis artibus
temporibus parens. Magnitudinis itaque tue revelatione comperimus
Basilium itaque Pretextatum artis sinistre iam diu contagione pollu-
tos in accusatorum tui examinis personarum intentione deductos. Sed
quia re nostram te asseris expectare sententiam ut confidentius fiat.
quod pietatis nostre mandat auctoritas. Sed nos qui nescimus a le-
gibus discrepare. quibus cordi est in omnibus moderatam tenere
iustitiam. presenti auctoritate decernimus. Ut cum quinque senatoribus i. ma-
gnificis patriciis viris Simacho. Decio. Volusiano atque Celiano
necnon illustri viro Maximiano hanc causam legitima examinatione
pensetis. et per omnia iuris ordine custodito. si crimen quod intenditur
fuit comprobatum ipsarum legum quoque districtione plectatur. ut
rei abditi atque secreti per hoc vindicte genus aculeis talibus ar-
ceantur. quos ad leges iustitie non potest mentis notitia. Degna re illu-
stri viro comiti Arrigerno precepta direximus. ut omni violentia defen-
sione summota. si se occultant ad iudicium protrahat impetitos. cum
vobiscum in urbe causa residens. nec opprimi faciat innoxios nec
leges sinat evadere criminosos etc. Ut quosdam ubicumque re-
pertos perducat ad iudicium qui de artibus magicis accusantur
ut puniantur. Arrigero viro etc.

Omnis optat custodiam et disciplina Romane civitatis in omnibus 23
custodiri. tamen in illis maxime studiosior esse debes. que
nimium et ante delegata cognoscis. Ut ita te augeat gratia
custodita iustitia. et augmenta sumas in meritis. qui nobis de in-
tegritate hactenus placuisti. Prefectus urbis sua nobis relatione
declaravit Basilium atque Pretextatum magicis artibus involutos im-
peti accusatione multorum. quos studiis intimat alienatione mentis
elapsos. hos te percipimus ubicumque repertos ad iudicium quinquevi-
rale perducere. quod ut per te negotio nostra delegavit auctoritas. ubi
te residere censemus. Ut violenta omni defensione summota. hanc
causam discuti facias legibus et finiri. et si rei eius cuius impe-
tuntur fuerint approbati. penam subeant quam iuris definita
sanxerunt. Si vero innocentia eorum detestabili pulsata invidia

nulla eos ratione opprimi patiaris quia in omnibus causis consideratione
humana illud sibi volumus quod opinione nostre pietatis accumulat

Donat antiqua loca desolata in libertate Elphidio diacono

24 In lucrum cedunt que bene meritis conferuntur et de ipso gratie munere magis
acquiritur cum optimis digna prestantur petitionis tue proinde
tenore comperimus loca in Spolitana civitate que iam longo
situ squalor vetustatis obtexerat splendorem reparationis expetere
ut rebus antiquitate confusis novitatis facies adulta redderetur
et beneficio tuo redimita consurgant que annositate inclinata cor-
ruerant quod nos respectu meritorum tuorum et impensi longa sedulitate
tate servitii libenti animo duximus annuendum ut et votis iusta
postulantium tribuatur effectus et civitati reparationis crescat ornatus
Atque ideo petitioni tue robur presenti humanitate largimur Ut porticum
cum accola post curam thermarum Si tamen publico usui non deserviunt
absoluta liberalitate patiaris quia in licentia reparationis acci-
pitur potius premia quam donatur Habe igitur ancte sufficit
in supradictis locis edificandi plene fiduciam nec aliquam in po-
sterum metuas questionem cum te et civitatis tueatur utilitas et
renuendi principis voluntas etc. Ut quendam Bu[illegible] in tunc

promoveat ad sacrum ordinem candidatum Argolito viro il-

25 Constat eum de se presumere qui ad sacri lustri pontifici
ordinis cupit fastigia pervenire Multa enim suggerunt bone
appetentie nisus et in qualitate desiderii pro honesta mens
cognosci Quis enim palestrice artis ignarus in stadium luctaturus
introeat Aut quis certamen misceatur quod virtutis conscientia non
suadebit In ipsis conatibus egra languescunt que meritorum presump-
tionibus nominantur promoveri ergo confessio est collegium desiderasse
simorum bonum quod dese indicium tradit qui celse gradus expetit
dignitatis His ergo desideriis pietas se nostra indulget qui est
in spem exigimus nota marcescat Ut dum provectus quaeritur pro-
bitatis studia plus amentur proinde illustris magnificentia
tua petrum parentum luce conspicuum quia quod iam gravitate senatorem
in album sacri ordinis secundum priscam consuetudinem curet
referri Ut et tanto cetui proficiat minus et candidato de sacro or-
dine crescat ornatus etc. Apphanis ipsorum eminutate anti-

quam omnibus in Apulia constitutis

26 Libenti animo antiqua circa nos beneficia custodimus cum et no-
nova prestare nostris utilitatibus cupiamus Servare quippe ter-
minos ignorat humanitas et novellis decet blandiri beneficiis

post longa tempora restitutus. Proinde immunitatem vobis quam regionem
vestram constat principum privilegio consecutam hac auctoritate largimur.
Nec vobis aliquid nove presumptionis patimur imponi quos ab
omni volumus gravamine vindicari. Tertiam preterea presentis anni
relaxat vobis munificentia principalis. Ut et illa possitis
accipere que vos non contingit postulasse. Ipsa est enim perfecta
pietas que antequam flectatur precibus novit respicere fatigatos

Ut debita iniuste perquirendam officialem exacta duplicata
lege restituant. Tertulliano Saioni etc.

Detestabilis est quidem omnis iniuria. Et quicquid contra leges ad- 21
mittitur iusta exsecratione dampnatur. Sed malorum omnium probatur
extremum inde clementiam suscipere unde creduntur auxilia provenire.
Exaggerat enim culpam in contrarium versa crudelitas. et manus reatui
pondus est inopinata deceptio. Vir spectabilitas itaque Petrus ad
imitanda nobis forte conquestus est. Saionis Amare tuitionem
quam ei contra violentos indulsimus in se potius sensisse grassa-
tam. Ita ut ictum gladii in se directum aliquatenus hostium retar-
dasset obiectio. Subiecta quippe est in vulneri manus. que ut in totum
truncata non caderet. ianueque percussa robora prestiterunt. ubi las-
sato impetu. thoraca ferri acies corporis extrema perstrinxit. Execra-
bili casu. auxilium suum homicida impugnavit. Ut solatii presidio
subtracta veniret ex defensione necessitas. Hiis multo acerbiora sub-
iungens et quasi legio veniret ad premium. Ita scelus proprium enor-
mi exactione taxatum est. Atque ideo iuste in illos pietatis nostre
ira consurgit. qui benigna iussa in truculenta iniustitia muta-
verunt. Nam que erunt refugia supplicantibus. si et nostra benefi-
cia vulnerabunt. Proinde presenti iussione decernimus. ut quicquid
presumptus arma commodi nomine de causis memorati supplicantis ac-
cepit. quasi oppugnator iniustus a te constrictus in duplo cogatur
ei exsolvere. Arma sub pena restitui dignum est. quod improba te-
meritate constat extortum. De plaga vero quam educto gladio te-
merarius presumptor inflixit ad iudicium comitis Dude dictus Saio
te compellente veniat audiendus. Ut secundum auditorum scilicet
que in male commissa claruerunt. sine aliqua dilatione componat.
Timotheum vero postulanti contra inciviles impetus ex nostra iussione
salva civilitate prestabis. non exemplo accusati. sed consideratione de-
center electi etc.

Ut cognoscat causam supra scriptam ubi quidam officiales quendam vulneraverant Sodo viro comiti etc.

28 Continentiam probamus cui indicanda committimus quia dignus est ut alios sequenda decernat qui sibi modum ipsius est ultime conversationis imponere. Petrus itaque vir spectabilis armatum Saionem nostrum qui tuitio omne pro eius tuitione directus educto gladio se asserit vulnerasse defensorem quod fecisse quod vix inimicos potuisset audere. Hoc te et ultima volumus disceptatione cognoscere et probali pena tentare, cunctatimus nulla temptare ausus sit. quod nobis displicere cognoscit etc.

Reprehendit proceres quod cuiusdam quesierunt incommoda cuius debuerunt optare augmenta etc. etc.

29 Sapientie curia romane cui habenda consideratur auctoritas ultra illa debuerat expectare in quibus argumentum inveniri provide. Quamvis potuistis pridem tempore urbano cuilibet cogitare tam primum quam merentia senatus quando fame simplices profitit quod ordo satis accepit. Sed quantum viri clarissimi armentarii testatur missa suggestio in concursum fedo ambitu. De meliora eius ordinis quesitis incommoda cuius optare debueratis augmenta. Quod cum amplius esse possit incognitum quam viris in personibus expedit supplicantium vota suspendere et post facere preceptionis affatum, si diti fas est ad hunc regimen suspendimus iudicium. Sed nos quibus cordi est post primam culpam non statim desiderare vindictam ad admonitionem potius ista committimus ne sit vestra districtio nimia quam lenius patia non precedat. Adeo quod pridem ante decernimus ut in personibus nostris nulla dilationis calliditas afferatur. quia non habet venie locum qui delinquit admonitus etc.

Indulget ut in domibus desolatis et dirutis habitationes edificet Albino viro illustri patricio

30 Decet quidem cunctos augusta propria cogitare. Sed eos maxime quos respublica sibi primis honoribus obligavit. Quia ratio verum est ut cui innate sit plus debere qui ipsius e maiora suscipere. Porrecta itaque supplicatione testatus es tua te portionem que iuxta domum palmatam posita forum in modum artis decenter includit super imponendis fabricis licentiam condonari, ut et privatarum edium habitatio protendatur et antiquis menibus novitatis restatur

aspectus Ita sit ut quod per incuriam potuit labi mandetur indicat
diligentia sustineri. quia facilis est edificiorum ruina incolarum subtrac
ta custodia Etenim cito vetustatis decoctione resolvitur quod homi
num cura non tuetur. Unde quia urbe habitare cupimus nitore compositam
fingentur facultate concedimus postulatam Ita tamen si res petita
aut utilitati publice non officit aut decori Ceterum ipse rebus spatio
certis imitere. ut dignus romanis fabricis habitator appareas perfe
ctum quoque opus primum laudet auctorem Nulla enim res est per quam
melius possit agnosci et prudentis ingenium et largitatis affectus

Ut aque ductum quem inchoavit celeriter perficiat Emilia
no viro Episcopo etc

Ad finem decet perducere quae prudentium intentio iussa est suscepisse 31
quia sicut perfecta laude pariunt. ita et vituperationem generant. quae
in medio coepta conatibus deseruntur. Defectus enim rerum aut
consilium titubare. aut vires arguit defecisse. Ceterum ipse sanctitas
vestra a tali oblocutione refugiens Opus quod in aque ductu re
ficiendo probabili cura ex nostra auctoritate suscepit celeriter ad effectum
faciat pervenire Nam quid aptius quam ut sitienti plebi pro
videat aquas Beatissimus ille sacerdos. et humana providentia
eos faciat. quos etiam miraculis pasce debuisset Quoniam enim
antiquissimus ille moyses. qui israhelitico populo longa ariditate siccato
dopari stillitate latices copiosos eduxit. et ad implendum miraculum
inde fecit currere humidos liquores Ubi erat sicca durities tu
autem si fontes irriguos saxorum constrictione dedutis hoc labore tuo
ostendis populis quod ille miraculis etc Ut quidam super re

bus testatis conveniantur Dode Saioni

Cum in omnibus causis velimus iustitiam custodiri. quia 32
regni decus est equitatis affectus In eis maxime. que
fisci nostri nomine promittuntur Non quemquam detestabilis calum
nia invidiam regnantis affligat patimur enim superari salva equitate
per leges. ut inter arma semper possimus esse victores Nam qui licet
subiectos superat non debellat adversos Marini itaque relatione com
perimus res testatas apud Iohannem quondam sub emptione arcuarii
phi fuisse deportans Et quia nobis competere manifestum est quod
ad fisci nostrum negotium pertinere potuit Ideo quoque presenti auctoritate precipimus

Ut uxorem praediti Iohannis filium que eius damnaris moderata
executione convenias. Et si testata minime se retinere cognoscimus
equitatis consideratione restituant. Vel ad minus competenti spon-
sione promissa ad consularem Campanie veniat legibus audiendi.
Ubi coram partibus positis te imminente. quod forma continet
sanctimonii coniugalium censeatur. Ita ut nullo preiudicio nulla
iniuria nullo dampno innocentia pergravetur. ne actione accusatoris
invidiam tuam facere videaris offensam etc. Virtutem legum
eminat et describit et amuit ut salventur privilegia iudeorum
Iudeis Ianue morantibus etc.

33 Custodia legum civilitatis indicium. et reverentia priorum principum
nostre quoque testatur devotionis exemplum. Quid enim melius
quam plebem sub precepto degere velle iustitie. ut conventus
multorum disciplina illud sit adunatio voluntatum. Hoc enim
ipsi ab agresti vita in humane conversationis regulam cogitant
Hec ratio a feritate divisit ne arbitrio casuali vagarentur. quos
divino regi consilio voluimus. Oblata itaque supplicatione deposita
depositis privilegia vobis debere salvari. que indultis institutis pri-
mitus legum provida decrevit antiquitas. quod nos libenter
annuimus. qui mandaverimus ad nostram cupimus reverentiam
custodiri. Atque ideo presenti auctoritate censemus. ut quecumque legum sta-
tuta continuerint ita vos illibata sentient. Renatius quod ad
civitatis opem constat esse receptum devotione perpeti teneatur.

Ut perquirant aurum et argentum in terra custoditum
34 Prudentie mos est in humanos usus ... Dode Saioni etc.
talenta terris abdita revocare. commercium que viventium non
dicere mortuorum. quia et nobis infossa pereunt. et illis in nulla
parte profutura relinquuntur. Metallorum quippe ambitus solatia
sunt hominum. Nam divitis auri vena similis est. reliquie terre
si latitat usu recessit ad pretium. Unde et apud vivos sepulta sunt
que tenaciis manibus reperire includunt. Atque ideo moderata
inspectione determinamus. ut ad illum locum. in quo late plurima
suggeruntur. sub presenti testificatione convenias. Et si aurum ut dicitur
vel argentum fuerit tua indagatione detectum. compendio publico
fideliter vendicabis. Ita tamen ut abstineatis manus a cineribus
mortuorum. quia nolumus queri. que per funesta scelera possunt re-
periri. Edificia tegant cineres columpne. vel marmora ornent

sepultura Talenta non teneant qui vivendi commercia reliquerunt
Aurum enim sepulcris iuste detrahitur ubi dominus non habetur immo
culpe genus est inutiliter abditis relinquere mortuorum unde se vi-
ta potest sustentare viventium Non est enim cupiditas eripere que nullus
se ingemiscit dominus amisisse Primi enim dicitur aurum Eacus ar-
gentum Indus rex Scithie repperisse et hoc humano usui summa
laude tradidisse Quod enim in commune nos negligere non debemus
Ne sicut latentia tunc laude sunt prodita ita inventa tunc in
temperatione iudicantur esse neglecta etc. Restituit bona
heredum in integrum actoribus viris illustribus

Consulto provida decrevit antiquitas minores contractus 35
liberos non habere ut et mediantium laquei frustrarentur
et lapsus lubrice etatis subveniret Obruitur quippe innocentia
si relaxaretur audacia cum et timentis fallendi studium et fraus
subreptitium lucraretur effectum Et ideo post consuetudinis supplica-
tione porrecta suggessit patronus vestrum in annis minoribus constitutum
in facultatibus suis potius aggregasse dispendia Dum ignara pru-
dentia consilia gerit que profutura putavit Et inter id tempus etatis agere
quo per ignorantiam lapsis subveniri possimus Allegantes ut
quod intra ebuerunt intra quoque beneficia largiantur Atque ideo si pe-
titio vera auctoritate non deviat et intra spatia degit quibus hoc
beneficium leges sanctissime constituerunt Et si inde est quod con-
vestrum iure referatur per omnem solempnitatem causa cognita in
integrum eum restitui nostra quoque permittit auctoritas Ita tamen
ut omnia secundum leges et iustitiam peragantur Clementia sic suppli-
cantibus consulere volumus ut eorum adversarios per iniustitiam
non gravemus etc. Relaxantur ebuta provincie pro
exitus transiens sata eorum conculcavit Faustino ppo etc.

Prudentissimi principis est gravamina imminutis relinquere tri- 36
butariam functionem ut redivivis studiis ad implenda solemp-
nia redeant qui pressi dampnorum acerbitate defecerant Nam
si fessis modo relevetur omnis de utilitate tenetur ratio constitutus
Melius est enim parva dampna contempnere quam exiguo questu
preciosa commoda non habere Atque ideo illustris magnificentia tua provin-
cialibus alpium cottiarum assem publicum per indictionem tertiam
nos relaxasse cognoscat quos transiens noster exercitus more fluminis

dum irrigant opprimit. Nam licet per gratiali feruitate fermenti admiratione prorumpit, pertiens tamen istorum culta vastavit. Vadit enim semper flumen alienum suum et licet mollitie egrediens vicina fecundet, illud tamen reddit sterile quo collectus insedit. Unde vestre fuit cura vastatione directo porrigere dextram salutare, ne ingrati dicant se perdisse soldos pro defensione vestrorum. Inspeciant potius letitie qui victum Italie defensoribus presiterint. Tributa enim attritibus non dent exigi, per quos tributarios feliciter exquisivit. Ditat procellis ire circumque, quod regi non potest imputare subiectis. Et enim in dispendio prosperitate gottorum nos inveria per bruis ut hostes vincentium illesos

Ut causam prius litigatam et iudicio definitam non sinat iterum lite repetere. Theodosio etc.

37 Oportet prudentie vestre curam subiectorum negotiis adhibere custodiam, quia nostris ordinationibus illa fieri debent que regiam possint demonstrare prudentiam. Hic enim credimus clementia memor natalium tuorum a te abicias omne vitiorum et illa sola diligere possis que et nos amare confitemur. Forsitan oblitterentur exempla elongantium se agenere mores sunt sua recordari. Similes autem filii patrum prompcia mox sectentur. Renatus itaque flebili nobis aditione conquestus est nobis delegantibus cognitores iudicatum se cum inquilinam nomine post longa intervalla temporis meruisse et expensis dampnis ex confecto iterum tandem prosperisse iustitiam. Nec tamen litigantes improbam cessare calumpniam. Dum redivivis litibus temeritate nisequentur supplicantes. Ut non tantum vincendi votum quam quiesse inquietatur adversarii. Clementia propterea si nobis iubentibus iudicata cognoscere cognoscitis, nec constat adversarium pronotasse legaliter finitum mei negotium, in sua manere facias firmitate, ne longa questio litigantium non tam vegetat prudentia sed enervat, et quod sit ambitu lucri causa videatur esse dispendii etc. Ne graventur in censibus in tertia siliqua constituti. Fausto preposito etc.

38 Cum omnes reipublice nostre partes equabiliter desideremus augeri sed incrementa causam fiscalium tributorum iustissimo sunt pensanda iudicio. Clementia serventium imminuto est huius illationis accessio, quatinus pars proficit tantum se hec firmitate subducit. Sed a nobis que sunt utilitate stabili volumus diuturnitate constare, excludenda est dispendiosa semper enormitas. Nam augmento suo tumens summa deficiat, inspiciat, quia magis decesse quam nisa est immaniter detrerisse. Proinde illustris magnitudo tua Catinenses atque Portinates nobis supplicasse cognoscat a Mammaia. Sed et probo discussoribus iniquis se oneribus iustanorum ingravatos. Cum sterilitas iciunia locorum nulla sibi augmenta se patiatur repugnante sequidem natura quelibet cedit industria. Nec prodest studium laboris impendere quod ubertas loci non agnoscitur cumulare. Ubi per

census addi. ubi cultura profecit. inde et nata tributa. quia non est agrorum
una fecunditas. Atque ideo consuetudinem eis pristinam renovandam esse censemus
ut sicut Odovacris tempore tributa solverunt. Ita et nunc ab eis praesentis
utilitatibus confirmatur. Et siquidem amplius probatur adiectum competenti ratione
defectarum minui subveniemus. Nolle enim tale aliquid inditi quod sit ne-
cesse renuntiari etc. Ut qui bona innocentum diripuerunt per portionem
restituant Viro Spectabili Patricio etc.

Inter ceteras quibus humanum genus sollicitatur illecebras. praecipue malesuada 39 De avaricia
est alienarum rerum turbida ambitio. Quae in immensum rapta rapit
si iustitiae ponderibus non firmatur. Avaritiam siquidem radicem esse omnium
malorum et lectio divina testatur. quae tali sorte potita est. Ut cum multa
rapiat semper egeat. Quam propter vicinitatem generis nostri. sic ut in quo annis
nostris convalescere. ut illi nec initia concedamus. Quid enim faciunt
sordes animorum in splendore natalium. Illud te potius decet eligere. quod
nos possit ornare praeclari sanguinis virum. Non decet vulgare despicere
quia generis sui esse conspicit purpuratum. Corrigimus itaque te per me-
tamenta praeceptionis in quo ad haec non debemus esse districti. Domitius
itaque vir spectabilis data nobis supplicatione conquestus est possessiones
iuris sui pridem ab hominibus vestris ausu temerario neglectis legibus
fuisse pervasas. Quem tamen oportuit recipi si inde videbatur expositus. Sed
quia de vobis non patimur diutius obscura iactari qui generis claritate ful-
getis praesenti auctoritate censemus ut imminente Duda saione nostro sine momenti
tempora suffragantis occupata nuper cum omnibus quae direpta sunt sup-
plicanti faciatis sine aliqua dilatione restitui. Et si quicquid partibus vestris
de legibus creditis posse competere instructam personam ad nostrum co-
mitatum destinare vos convenit. ut intentionibus partium sub equitate di-
scussis feratur sententia quam iuris dictat auctoritas. Hos quippe viros
omnia convenit sub moderata similitudine peragere. quia tamen potentibus
saepius crepit invidia. quantum plurimi posse creditur qui fortuna inferior
comprobatur etc. De relevatione oppressorum Actoribus Probini

Districtius aliqua iubere compellimur amore iustitiae. Dum circa innocentes 40
fortunas clementiora sunt nostri pectoris instituta. Trahit enim ad maiora
qui potuit subdi. Et hoc habet blanditum medietatis sine. ut probatione
salva interim moneat ad dolorem. quia crudelitas sublevat humiles
peremit invidia pectores. Datis itaque precibus allegatis Basilium virum
spectabilem nostra audivimus praecepta meruisse. ut possessio Artmatina quam
promissis vir accomige eius Agapita iuris sui fuit solempnitate mercata
postposita dilatione cum documentis omnibus praedicte coniugi redderetur. Cum
se apud penetralibus sollicitatam lacrimabiliter quereretur uxorem. Addentes
nihilominus iustitie postea fuisse praeceptum. Ut si priori vir de cause qualitate

pertinent ad vestrum comitatum titulis destinarent. ut que Rom[ane] committere po-
terant velut amicitie fontibus emanarent. Rnappt si nullo mediante
initiantur asserta per officium nostre sedis. Capitulum determinatum ad
monu[m]. Et si nichil est quod pro suis partibus possit opponere quo-
minus in hac causa pulsetur vestris intentionibus resistens occurrat
seu ad comitatum venire seu in competenti foro migrare maluit quia
nullis necessitatem longinquitatis nisi qui suis comodis hoc expedire
cognoscunt. In cuius signum beneficii nostram presentiam damus. Et
ideo non debet invitis imponi quod invitum optari etc.

De relevatione oppressorum Johanni

81 Propositum regale est subiectis labe fortune pietatis remedio sub-
venire. et acerbos casus inimicie meliori sorte mutare. Pate-
fecit quidem supplicatione congruentis virum spectabilem romanis legum
artificio quo callet ellatum personam tuam abiectis et emulatoribus
insectatum. et eo usque proventum. et indefensum contra iuris ordinem
vicarii urbis eius rome sententia dampnaretis. Nunc autem religiose
mentis affectu odia mundana iuris dampnasse auctori quod pro tunc
displicuisse periculum. Et ideo si nullis inpugnationibus enervata asser-
ta. lesionem non patimur iustis in heredem. quam suis constituit machi-
nationibus displicere. Rnappt in abolitum iussa sententia. que a vicario
urbis rome super hac parte nostris promulgata preter te omnibus quod
rebus iura reddit cunctas. ut nec ullo tempore talium inpunitati super hac
parte formides. sed ne cuiusquam forsitan plectenda temeritas iure in-
petitum reparare possit audacie. patritii albini salutis legibus tuitionis
te deputatam committimus. quia nil erga eum si volumus in cumul-
tuuis quotidianus labor est progeneralis quiete tractare etc. De

pietate et defensione humilium Argolito Pontifici Theo-

82 Bene principalis clementia suscipit quos pietas prima Alex
destituunt. quia sub parente publico genitoris nunc sentiri
debet amissio. Ad nos siquidem nunc recurrit infantia destituta
quibus utriusque hominum prefecit incrementa clarissimorum ipse adul-
torum martiam atque maximi nos querela pulsavit. Cum pascha-
libus diebus primum luctus essent volvere sanctati. et in ipso letitie
tempore soli cogentur exitiam suspicere. Utilitatem propriam pio neglex-
xisse contemptum. cum nil fine etati. ut lacrimas ista cogitatione
genus infamie indicatur. Cessat enim luctus ambitus. cum vocatum
ad ploratus. nec mens planctu aliud capit cum eam qualitas
pietatis implevit hoc crudeli preceptione capta Theodericum cum atque

locum amplificat illustris recordationis pater vester detestabilis ambitu avaris suggerunt fastibus expetitam. Nuper insidiatorum non humanitatis ullus devotavit affectus. non simul terruit tamen gravavit infantia. cui non subvenire multo pudoris estimatum esse iactura. Sed nos qui regulas veterum qui pietatis monita servamus salubri ordinatione censemus. Ut si quondam patricius atque magnificus vir Volusianus ~~non decant pertim cum germine senatorum~~ pro suppliciam supramemorata loca communi iure possedit. filiis patre non decant pertim cum germine senatorum nonis cupiamus beneficiis crescere non inter ipsa initia spe adulte etatis aliqua lesione comprimi. Atque ideo illustris magnificentia tua si quod tale factum esse invenit nomine corrigendum. Ne iniqua presumptione venerandum examen senatorii ordinis temeretur etc.

Ut incendarii culpas hominum incendiis vindicantes legum distructione puniantur

Senatori urbis Rome

43

Urbis romane celebris opinio pro conservanda est. nihil omnino instituto. Nec vitia peregrina capit. que semper se de morum probitate iactavit. Levitates quippe seditionum et ambire ipse civitatis incendium non est velle romanum. Quod quod in auctoribus fuit legum est servanda distructio. nec detestabilis affectus aspectus incendii ad imitationem nefandam vulgi pectora comprehendat. Nam illustris atque comitis Arigerni suggestione comperimus incendiorum querela se fuisse pulsatum. quod in domorum sedem prorupit servilis audacia. Et hoc cum fuisset prodi stitutione publica reseratum statim plebis inflammata contento demagogiam temerario duxerunt incendio concremandam culpas hominum fabrarum excidio vindicantes. Cum si quis incendiorum probaretur excedere ipse debuisset in iure subiacere. Non ante instrum fuit ad seditionem feda concurri aut fabarum incendia festinari. Sed nos quibus deo propitiante cordi est precatam commissa digerere. ut cunctis possit placatis moribus convenire. puniri ante determinamus. ut tantam supramemorata ultima discussione nostratis. Et invasores patris quos deos potius huius incendii

repite distrittione Hita tesctatis quia nolumus aliquid detestabiliter
fieri Unde roma gravitas debeat accusari Illud pari ratione cen-
sentes. Ut si aliquid sibi contra iudeos rationabiliter quisque crediderit
suffragari ad vestrum iudicium veniat iudicandus Ut quem reatus
involuerit censura condempnet Hoc enim nobis vehementer displi-
cuisse cognosco ut intercionis vanissime populus usque ad incendios
pervenit fabricarum Ubi totum presumere volumus esse compositum etc.

De causa tractanda et possessionibus iniuste occupatis resti-
tuendis Viro Venerabili Episcopo etc.

ll Quam invidiosa est contra eum querela cui sunt reverentie iura servanda
quia vestro quod admissum grave creditur ubi contra reverendos
plerumque non tenetur Stephanus siquidem flebili adi-
tione congestus est. Casam iuris sui ante decessorem prede-
cessorem vestrum longa etate possessam. Cum hos serenissime
nieses ab hominibus ecclesie vestre presertim despecto civilitatis ordine
fuisse pervasam Quod si ita factum esse cognoscitis eam iuste con-
sideratione moniti iure restituite supplicanti Decet enim a nobis
corrigi quod a vestris familiaribus non debuisset admitti Desti
si partibus vestris in tua monetaria vel principali iustitiam
adesse cognoscitis Tractato prius diligenter inspecto quod negocio
quia sacerdotem non decet protendere improba litem instructa
legibus ad comitatum nostrum destinate personam ubi qua-
litas negotii agnosci debeat et finiri Quia propter sanitatis vestre
animus non gravetur nec se fallacibus verbis doleat accusatum.
Multo maior est opinio purgata quam si de sementibus querelis
non fuit impetita etc.

Mm Ut quibusdam de patria propria ad eos
propter inopiam peregrinantibus manibus subveniant et annonis
comitibus defensi et inalibus etc.

l1 Ad comitatum supplices Herulos auctore deo nostris venire
prospeximus constitutis quibus navis est prebenda sub vectore
in patria vestra ad hunc provincie sic laborare videantur ino-
pia certa quod patri inspicione commoniti et navis eis opem usque
ad Ravennantem urbem et annonas dierum quinque sine aliqua
dilatione prestate ne aliquid nobis eis interim deesse faciatis
Quatinus provincia se deservisse reminiam copie inventione
cognoscat Erit quod illis uberior peregrina terra quam provincia

Ut causa cuiusdam generis in iudicio comitatus arbitris et trac-
tetur legibus. Marabaldo viro etc.

Convenit pietati nostrae petitiones supplicum salubri ordina- x6
tione disponere, quia subiectorum animi revelantur, quoties
merentium querela componitur. Vir spectabilis itaque Libe-
rius dolenda nobis aditione suggessit coniugem suam in vestro
iudicio contra iuris ordinem praegravatam. Et si ita est remotis
praeiudiciis sumant arbitros quos partium consensus elegit et in-
nocente causa legibus audiatur. Et si illic finis negotii nequit
inveniri per instructas personas, si tamen ipse venire non eligunt,
nostro comitatui occurrendi licentiam partibus non negamus,
ubi nec redemptio sit forte suspecta, nec insidiosa possit no-
cere calumnia etc. Praecipitur sub poena ne veredariorum
velocitatem suam rebus multis ingravent. Gudisalo saioni.

Assidua sollicitudine reponenda sunt que cotidianis etc. Longi xl
certiciis subiacere noscuntur. Quemadmodum cum subvectio-
ne veredorum ulterius labori sufficimus? Sic impedimentis utique
permittatur excedi. Incitamentum siquidem improbe praesumptionis
est neglecta custodia. Legatorum itaque virorum suggestione cur-
suales equos usurpatione frequenti comperimus fatigari. Et
quos utilitatibus publicis cupimus custodiri, in usum cognovimus
privatae voluntatis assumi. Atque ideo in urbe Roma ordinatione
praefecti praetorii et magistri officiorum quousque utilitas suscipit te residere
censemus, ut nullum Gotthorum vel Romanorum exinde egredi
patiaris praedictarum dignitatum nutus agentes forte dimiserunt,
eo quod vobis frequenter usurpatum esse suggerimus. Si quis inter
his quibus haec cura mandata videtur praesumptuose fortassis
assumpserit cuiuslibet nationis fuerit vel honoris, per unum equum
centum solidos mulctae nomine cogatur instruere aulis inferre.
Non quod tanti aestimanda sit unius iumenti lassio, sed quod gravi
damno reprimenda est iniquissima praesumptio. Nullum praeterea
saioni discursus facere patiaris, sed ad eam quam directus fuerit
uno tantum itinere permittatur attendere vel redire. Quibus in superiore
multa cadat interdicta frequentia parhipporum. Erit etiam unciarum
centum librarum nullus excedat. Expeditas enim sarciones hi mol

sine denariis sic volumus. non migrare tesenus. Incertum quam
prodit quisquis secum multa portaverit. nec cogitat de celeritate
qui delicata se maluit conversatione tractare. Boves denique
pelagios transiture per nodos capillos uncis pedibus complec-
tuntur ut nec cornicum levitas vento nimio rapiatur nec
natura celeritas iniquis ponderibus ingravetur. Hoc imitari
nequeunt qui se ad publicas utilitates electos esse cognoscunt. Et
non quinquaginta solidorum multam iam non veredarius sed cata-
fulensis incurrat. quisquis ultra centum libras parhippum
crediderit onerandum. His autem qui suprascriptarum dignitatum
nitibus in urbe presentie observare precipimus quatinus ex eis
qui ab illis detectus fuerit ex cautione tua suprascripta condempnatione
premiatur. Si quis autem intemperans culpa protulit collectam
quantitate per vices agentes commentariis commitionum volumus
applicari ut curialis tractus inde habeat remedium quod hac-
tenus sumpsit incomodum. Quidam siquidem rebus frequenter
nascitur de adversitate prosperitas. ut homines cum lede cupiunt be-
neficia frequentius largiuntur. Et omnia sic efficaciter ac diligenter
implebis. ut pronotati bonis actibus devotionem tue et maior
committere debeamus etc. Datur licentia ad certum tempus

xlviii in amenitate provintie de urbe egrediendi Eusebio viro illustri

Post tumultuose urbis solicitudines tediosas et observationum
molestias ingravantes magnitudo tua provinciali quam
amenitate desideravit recreari. asserens occupationum tibi
causas prioribus emersisse temporibus. quibus expeditis in tali
desiderio gaudere quietate. Et quia vere illa securitas est que in
iussionibus datur. cum tempus fuit occupationis emersum
octo mensium inducias in Lucanie dulces recessus nostra antea
concedimus. ut ex illo tempore supputentur. cum te egredi ex urbe
divino favore contigit quibus peractis multorum desiderio ad Romanas
sedes venire festina convictu nobilium condigna tuis moribus
conversatione reddendus etc. De testando scelera deputat presentem
provintie universis provincialibus et capillatis defensoribus

xlix Districtio semper subtrahi non debet regie iussionis. ut audaciam
metus comprimat. et laceratos spes futura refoveat. Quoniam
cum denunciata commatio plus efficit. quam pena compone

Et ideo aspice Fredabaldum locis vestris preesse ex nunc primus qui ab actionibus a malicia letiuna (?) senitate coherceat homicidia resecet esset
furta condempnet cunctos quoque vos a sceleratis ausibus revocat
quos nunc presumptio nimia dilatavit. Convenit competenti vivere
bonis moribus instituti. Nullius natio nullius promittit honor
excuset. Unde est vindicte subiaceat qui pravis moribus
obsecundat etc. **De natura mirabili cuiusdam montis
totam vastantis provinciam Fausto ppto de compen-
satione secundum commensuratam**

Campani vesuvii montis hostilitate vastati clementie 10
nostre supplices lacrimas profuderunt ut agrorum fructibus
enudati sublevarentur onere tributarie functionis quod
fieri debere nostra merito pietas acquiescat. Sed quia nobis dubium
est universam quam industria calamitas magnitudine vexavit
ad Nolanum atque Neapolitanum territorium probate fidei virum
precipimus destinare. Ubi nimietas ipsa domestica quadam le-
gione grassatur ut agris ibi diligenter inspectis ingenium
possessoris laboranti utilitas sublevetur: quatinus mensura-
tim conferatur quantitas beneficii. Dum modus integer cogno-
scitur lesionis laborat enim hoc uno malo iste deflorata pro-
vincia. que ne perfecta beatitudine frueretur huius timoris fre-
quenter acerbitate concutitur. Sed non in totum durus est eventus
ille terribilis premittit signa gravia ut terribilius sustineantur
adversa. Tantis enim molibus natura rugire mons ille
hiatus immurmurat. ut excitatus quidam spiritus grandisono
fremitu vicina terrificet. fiunt enim aera loci illius exhala-
tione teterrima. et per totam pene Italiam cognoscitur. Cum ad
illa indignatio commovetur volat per inane magnum cinis de-
coctus. et bonis imbribus excitatis transmarinas quoque provin-
cias pulvereis guttis complevit. Et sic quid Campanie pati possit
cognoscitur. quando malum eius in orbis alia parte sentitur
videas illic quasi quosdam fluvios ire pulvereos. et arenam
sterilem impetu fervente velut liquida fluenta decurrere sup-
positas. subito usque ad arborum cacumina dorsa intumuisse camporum

Ut luctuose subito calore vexata que letissima fuerant inundatione
depicta. Vivit fornax illa perpetua primitias quidem. sed fertiles
arenas que licet fuerint diuturna adustione siccate. in varios
fetus suscepta germina mox producunt. et magna quadam celeri-
tate reparant que paulo ante vastaverant. Hec est ista singularis
exceptio unum montem sic intremere. ut tot mundi partes perfectum
aeris permutatione terrere. Et sic suam substantiam ubique dispargere
ut non videatur dampna sentire. longe lateque pulveres rotat
vicinis autem quasdam moles eructat. et tot seculis mons hic
qui erogationibus tantis expenditur. Quis credat tam inge-
tes glebas usque in plana deductas de tam profundis hiatibus
ebulisse. et spiritu quodam efflante de montis ore conspuisse quasi
leves paleas fuisse proiectas alibi catinam magna Hararum
localiter videntur ardere huius incendia pene mundo datum est
cognoscere. Quemadmodum ergo non credamus incolis quod
testimonio potest universitatis agnosci. Quapropter ut dictum est tale
eligat vir prudentia. qui et remedia lesis conferat. et locum
subreptionis non relinquat etc. Ut quia latro proprios
in Roma decoris fabricis erexerat eidem reparatio theatri
committatur Simmacho patricio etc.

// Cum privatas fabricis ita studueris. ut in laribus propriis quedam
menia fecisse videaris. Dictum est. ut Romam quam domorum
pulchritudine decorasti. in suis miraculis cognoscere nostrales fun-
datorem egregium fabricarum earumque comptor eximius. quia utrumque
de prudentia venit. et apte disponere. et exquisita competenter ornare.
Notum est enim quanta laude in suburbanis suis Romam traxeris
ut quam illas fabricas intrare contigit aspectum suum ex urbe
esse non sentiat. nisi cum se agrorum amenitatibus interesse cogno-
scat. Antiquorum diligentissimus imitator modernorum nobilis-
simus institutor. mores tuos fabrice loquuntur. quia nemo in
illis diligens agnoscitur. nisi qui in suis sensibus ornatissimus
invenitur. Et ideo theatri fabricam magna se mole solventem
consilio vestro credimus esse roborandam. ut quod ab antecessoribus
vestris in ornatum patrie constat esse concessum. non videatur sub
melioribus posteris imminutum. Quid non solvat senectus. que
tam robusta quassavit. montes facilius cedere putarentur

quam tua soliditas imitatur. quia et moles ipsa sic tota fuit de cautibus
vt preter artem additam et ipsa quoque naturalis esse credatur. Hec po-
tuissemus forte negligere si nos contigisset talia non videre. cautes illos
saxis abscisos ita iuncturis absconditis in formas pulcherrimas conve-
nisse ut captas magis excelsi montis credas quam aliquid fabricatum
esse iudicares. fecerunt antiqui locum tantis populis parem ut haberent
singulare spectaculum qui mundi videbantur habere dominatum. sed quia
non decet doctos preterire libet repetere quid nobis antiquitas
nobis sermone probatur esse testata. Hec memoria tradidisse. cum agricultores feriatis diebus
sacra diversis numinibus per lucos vicosque celebrarent Athenienses pri-
mi rurale principium in vrbanum spectaculum collegerunt. Theatrum
graeco vocabulo a visione nominantes. eo quod ibidem turba astantibus a longe
sine aliquo impedimento videatur. Frons autem theatri scena dicitur
ab umbra luci densissima ubi a pastoribus inchoante verno diversis
sonis carmina cantabantur. Ibi actus musicus et verba prudentissimi
seculi floruerunt. Sed paulatim factum est ut honestissime disciplinae
improborum consortia fugientes verecundia se exinde tota consideratione subtraherent.
Tragedia ex vocis vastitate nominatur. que concavis repercussionibus ro-
borata talem sonum videtur efficere ut pene ab homine non credatur
exire. Erigitur autem in hircinos pedes. quia quisquis inter pastores tali
voce placuisset capri munere donabatur. Comedia a pagis dicta est.
Comus enim pagus vocatur. ubi rustici vestientes humanos actus le-
tissimis carminibus irridebant. His sunt addite orchestrarum loquacissime
manus. linguosi digiti silentium clamosum. expositio tacita quam musa
Polimnia reperisse narratur ostendens homines posse etiam sine oris affatu
suum velle declarare. Hinc se non ex sua lingua qui homines dicuntur invent-
a sunt virtutes. quod in terris sibi esse videantur. His levium pennarum
acumina ideo in fronte pingunt. quia earum sensus celi cogitatione sub-
lecti res altissimas intuentur. Panthomimo autem qui a multifaria
imitatione nomen, cum primum in scenam plausibus invitatus advenerit assi-
stunt consoni chori diversis organis eruditi, tunc illa sensuum manus
oculis canorum carmen exponit Et per signa composita quasi quibusdam
litteris edocet intuentis aspectum, ut in illa legatur apices rerum, et non
scribendo facit, quod scriptura declaravit Idem corpus Herculem designat
, et Venerem feminam presentat et marem, regem facit et militem senem reddit
et iuvenem Ut in uno credas esse multos, tam varia imitatione
discretos Mimus etiam qui nunc tantummodo derisui habetur tanta philo-

Incipiunt Capitula

stionis cautela repertus est. Item eius actus ponetur libris. Cuncti mundi curis edacibus estuantem levissimis suis temperaret. Quid acti-tabulorum tinnitus, qui qui sunt dulcissimi soni referam percussione voca-li modulantes. quo tanta gratia commoditatis accipitur. Ut inter reliquos sensus auditum sibi ad animum summum. tunc homines estimet fuisse col-latum. Ubi etas subsequens miscens lubrica per eorum inventa. traxit ad vitia, et quod honeste causa delectationis repertum est ad voluptates cor-poreas precipitatis mentibus impleverunt. Hos ritus romani per cetas cultu-ras ad suam rempublicam utiliter trahentes. Edificium alta cogitatione conceptum magnanimitate mirabili condiderunt. Ut non immerito tradit Pompeius hinc magnus potius fuisse vocitatus. Et ideo sive masculus pi-lis sive talis fabrica refectionis studio potuit innovari. expensas vobis de nostro cubiculo curavimus destinare, ut et vobis acquiratur boni homi-nis fama, et nostris temporibus videatur antiquitas decentius innovata.

Tituli quinti libri

Liber quinti

Regi unarnorum laudat fabros qui attulerunt arma sibi missa

Theodricus Rex

Cum pueros piceis imbutus et candore gentili lucentes arma nobis deferentes, per spatia vestra firmitas destinavit, ferro magis quam auri pretio ditiores. Splendet illic claritas expollita, ut intuentium facies fideli puritate restituat, quorum margines in acutum tali equalitate descendunt, ut non limis composite sed igneis fornacibus credatur effuse. Horum media pulcris alveis excavata, quibusdam videntur crispari posse vermiculis, ubi tanta varietas umbra concludit, ut intextum magis credas variis coloribus lucidum metallum. Hoc vestra cotes diligenter emundat hoc vester splendidissimus pulvis industrie detergit, ut speculum quoddam faciat ferream lucem, qui ideo patrie vestre natura largiente concessus est, ut huiusmodi rerum opinionem vobis faceret singularem. Enses quos pulcritudine sui putentur esse Vulcani, quos tanta elegantia dinoscitur excolere, quicquid enim ipsius est, ut quod eius manibus formabatur, non opus mortalium, sed creditur esse divinum. Proinde per spectabiles industres legatos

nostros solventes debite salutacionis affectum arma nostra nos libenter accepisse
se declaramus, que bone pacis studia transmiserunt vicissitudinem muneris
pro expensarum vestrarum consideratione tribuentes, que tamen vobis reddantur
accepta, quam nobis vestra fuerunt gratissima presentent divina concordia
ut hec nunc nos grata mente facientes gentium nostrarum velle iungamus
et munere soliciti mutuis possimus obligari utilitatibus etc.

Eidem principi qui de longinquis partibus sucinum sibi destinavit regratiatur. Hestis Theodricus Rex

2 Per legatis vestris venientibus grande vos studium notitiae nostrae
habuisse cognovimus, ut in Occeani littoribus constituti cum nostra mente
vos iungamini. Suavis nobis admodum et grata petitio, ut ad nos per-
veniret fama nostra, ad quos nulla potuimus destinare mandata. Amate
iam cognitum, quem requisistis ambientes ignotum. Nam inter tot gen-
tes viam presumere non est aliquid facile concupisse. Et ideo salutatione
vos affectuosa requirentes indicamus sucina que a vobis per harum
portitores directa sunt grato animo suscepta fuisse, que ad vos Occeani
unda descendens hanc levissimam substantiam, sicut et vestrorum relatio continebat,
exportat. Sed unde veniat incognitum vos habere dixerunt, quam ante
omnes homines patria nostra offerente suscipitis. Hec quodam Cornelio de-
scribente legitur interioribus insulis Occeani ex arborum succo defflu-
ens, unde et succinum dicitur, paulatim solis ardore coalescere. Fit enim suda-
tile metallum teneritudo conspicua, modo rubens colore croceo, modo
flammea claritate pinguescens, ut cum in maris fuerit delapsa confinio
estu alternante purgata vestris littoribus tradatur exposita, quod ideo indi-
candum credidimus, ne omnino putetis notitiam nostram fugere, quod
occultum creditis vos habere. Proinde requirite nos sepius per vias, quas
amor vester aperuit. Quia semper prodest divitum regum acquisita
concordia, qui dum parvo munere leniuntur, maiore semper compen-
satione proficiunt. Aliqua vobis etiam per legatos vestros verbo man-
davimus, per quos destinasse, que grata nobis esse decrevit, declaramus.

Quendam questure dignitate subvehit cuius frater eiusdem no-
minis et tituli eadem pollebat dignitate. Honorato Theodricus rex

3 Vir sapiens pronunciavit bene mitos dona necessitate suscipere. Sed tamen mercedi-
tatis principis et beneficia venditasti honorem fratris adipiscens.
Quem iam sapiencia quoque germanus est, ab eisdem bonis non repellimus,
quem similem comprobamus. Fiat nunc ut parentes et liberi bonarum
artium studia incitamento sollicitudinis eruditionis. Quanam inter fectimus
legem parentes in administratione succedere, hinc provectus non admittitur,
sed imitatur. Quia licet persona subrogata sit, familie tamen non deficit
quod gestis precipuis germanus acquirit. O vere vestis electa munus et auspicio

nominis honorati presentiunt quedam pene post in prole vocabulis ven-
turarum rerum typus ex alto est. Amplius divinitatis cogitatio propagatur
instruitur loqui datur quod nos sensisse nescimus. Sed post casum re-
invenimus, quod ignorantes vaticinando dixeramus. Tali igitur omine decoratus
enituit. Enituit inquam ac si honoribus palatii meritis nostro laudibus
immiscuit dignitate fruens, quam solemus dare prudentibus. Hic pla-
ne super tectos adipiscens quod potuit emergere post electos sub ingeni-
o sui luce nitere pios quidem, sed reverenter astabat. Impositurus tacitus
nectareis copiosis tuarum nostrarum eximius reverentie. Et cum prefatis
nostre gratia ditaretur more magis laude contentus mediocribus se
potius equabat. Comitatur nos recordato honore, quia fides hominis
nescit cum morte desinere. Cetera nostra quasi obliviscetur occulerit
gessa quasi describentur per ordinem recitavit. Sine avaritia sermonis
et gratiam nostram sine cupiditate perquirens. Dimittimus quidem ad bo-
niti laudes. Sed compendio sermonis assumpti, cum illud referimus
te docemus fuit nimirum gratus, qui apud nos et post fata esse non
desinit. Tristes quinimo, quem nos amisisse dolemus. Sed acerbum
casum mitigat, quod ei in talia virtute succedis, quia non perdidisse se
sentit, quod in alterum invenisse cognoscit. Non externa sectetis exe-
mpla. Cui domestica tamquam magna suppetunt premia. In decoratus
ex illo es, ille honoratus in te est. Ad invicem mito qui vixe sit nova
Nam de te usque credimus meliora que sequuntur, quia semper es dilige-
ntior imitator patris, quando te precedentis bona licet eligere et nova
cumulare. Atque ab initio etiam questure te dignitate subvehimus
fatimus cum nostri consilii claritate vincere honoratum, ut esse nunc incipias
quod antea vocabaris. Age nunc in herendo iusticie, ut qui in excepto ho-
norem dedimus meliora tibi probatissimo conferamus etc.

Concedendo cuidam questure dignitatem laudat eum de multis. Senatui urbis Rome

Certum est patres conscripti prudentibus
viris vestrum fore consilium, sed et hoc probatur egregium quod
vobis permiscetur dignitas litterarum. Omnes enim quos ad questure
culmen vehimus doctissimos estimamus, quales legum interpretes et con-
silii nostri decet esse participes. Dignitas que nec divitiis, nec solis nata-
libus invenitur. Sed tantum doctrina cum continentia potest impetrari pruden-
tiam. Nam licet in aliis honoribus beneficia conferamus, hinc
semper accipimus. Est enim curarum nostrarum felix portio. Quamvis nostre
cogitationis ingreditur pectus quo quales tunc volumus cognoscit estimare
quid de illo debeat iudicari, qui tanti particeps sit secreti. Ab ipso legum
peritia postulatur. Illi vota consuetudine supplicantium. Et quod est omni thesauro
preciosius, penes ipsum civilitatis nostre fama reponitur. Questure iusto

Liber

innocentium tuitio sit secura. Improborum tamen vota reddimus anxia, cum
malis perficiendi spes tollitur, studium bonis moribus adhibetur. Per se
continet comitiumque ipsa iura custodit. Quaestoris professus nescius decipe
promptissimam subvenire. Ingenio principis servit. Et quod vir ipse
putat, illius ore loqui cogitur, cui nulla similis invenitur. Hunc so-
cium meis variis virtutibus plenum, qui sub nostra potuit expedire prin-
Nonne vobis dignus est esse collega. Scitis enim quia gloriatur saepe provin-
tus meminisse quem decoratum adnotationis laboribus inspicitis, quia se
Romanique honorum commixit probitate. Tamen vir fidelis orator. Affuit
ceteris rebus insistens indicantis portavit annum ad subsellia cogni-
torum, cui multo frequens palma contigit. Causa sapiens alleganda
tractavit. Duobus supinere iacturam nescivit, qui se primus indice cor-
rigitur. Illustrior gradu praestat viris consularibus se promovit. Et tum
impar viris haberetur honoribus in patriciatus decore celeberrima e cogni-
tione susceptus. Nimis carum est patres conscripti solidum loqui. Et tum
multa neque est dicere titubantia non proferre. Hoc incorrato etiam sinerit
fuit. Hoc autem nostra iudicia vos probastis. Cuius enim tempore suo cum
quaestor gubernatorem licitum ignorare potuit, qui cancellarie scripulos tuspire
contendit legibus profecto minus indiguit, qui eius solatia non sumpsit.
Iam non de eius morte festinata conquerimur, ex cuius fecunda pullulavit
stirpe germanus. Nam qui prius fratris umbra tegebatur, illo nec lege
subducti famae sue comas per apta distendit, sequendo germinis iste pro-
intulit, quem nascendi ordine primus evaluit. Sic factura nobilis fruc-
tum quod in decessore perdidit in successore servavit. Concordia hunc
familie ramus ille ditissimus, qui in Virgiliano carmine semper enascitur.
Hoc enim avulso non defuit alter aureus, et simili frondescit in ga-
tallo. Invenit quippe et hic adnotatione sanctitudiam opinionem Romana
urbe cedens sui spolitanorum se maluit miscere negotiis. Haec tantum
dura quantum aucta prudentia cognoscitur segregata. Inter bonos moratos
asseruisse iusta facillimum fuit. Provincialibus autem se vaga libertate
tractantibus nimis arduam videtur iuris servasse modestiam, ubi
quoque videtis cupiditate plerumque improba rapiunt. Et quanto sibi
inter mediocritate videntur esse potiores tanto sunt prius aliorum volunta-
tibus obviari. Inter talia legem vindicare difficile est, et magne per-
suasionis viris ad propositum recto venalitate nuditum renovare. Committe-
gitur patres conscripti libenter nostra audacia iudicia, et honoratum quaesture
culmine provectum, gremium vestrum gratanter recipiat. Dignum est enim
a nobis diligi, qui par meritum tantis honoribus recepi

Comitiue de officio Vercellorum Mamme Saioni

Laudabile est in illa parte geminare custodiam, qui constat decreto 5.
utilitatibus exquisitam. Per hanc enim et legationum utilitas
et ordinationum nostrarum celeritas explicatur. Hoc etiam an licitis prestatibus
per varias iussiones ministrat effectum. Hoc crebris illationibus nostrorum
ditat sacrum, ut pene quicquid in republica geritur cursuali ministerio
compleatur. Decet proinde semper esse paratum, quod utilitatibus publicis
probatur accomodum, ne quod ad celeritatem repertum est, incongrua potius
festinantibus nuntiat tarditatem. Atque ideo ubi prefectus pretorio et magister officiorum
pro republica te locum delegerint, ordinare statim excedentium impudentiam
presumptionem, tali te precipimus districtione resecare, ut sive Gothus sit, a
Romanis, qui sine iussa nec eorum quorum interest evectione veredum p-
sint attingere, per unum equum centum statim solidos a te cogatur exsol-
vere. Et de illis quoque pari severitate censemus, qui super evectionum nu-
merum cursuales equos usurpare presumunt. Parathippis qui etiam no-
ultra, quam centum libras iubemus imponi. Nimis enim ab-
surdum est, ut a quo celeritas exigitur, magnis ponderibus opprimatur
cum ipsa iumine onere gravata progreditur. Carine que labore non sen-
tiunt replete mercibus non moventur. Quemadmodum quadrupes facere poterit, qui
pondus nimium te succumbit. Si quis autem a modulo diffinito amplius
fuit hic repertus, duarum unciarum cum dampno feriatur. Etiam
p-sima protinus exacta, sed iam anterioribus edictis constitutum est p-
officium magistrie dignitatis cursum proficere debere censemus. Iustum est
enim, ut cogatur illa vendere, qui publicum equum male cognoscitur
onerasse. Sit inditatibus expeditus, qui velocitate noluit esse cele-
berrimus. Propterea commonemus, ut ad praetorum incommoda non permittas.
Sed quicquid pro parte hac tenenda sanxit antiquitas, nulla usurpa-
tione denegetur. Nos enim pro te volumus custodiam non antique consuetu-
dinis remone cautelam etc. Ut quondam neglectoris substan-
tiam iuri publico applicet Stabulario

Suspicienda est pietas, que publicis utilitatibus non repugnat, et amplec- 6
tenda dispendia privatorum, quo sic communem querunt remedium, ut nos
non indicant gravare dispendium. Qui itaque clarissimi Iohannis querela
comperimus Thomatem dominus nostre certa possessionia suscepisse vel illud atque
illud, et nunc decem milia solidorum reliquatorem vestris utilitatibus extitisse
et per diversas laudificationes non implere debita quantitate, quod apud nos
quoque procerum nostrorum suggestione perclarint. Ideoque tam tali credi-
mus remedio immedendum, ut universam substantiam supradicti Thomatis
sub hac conditione fixis titulis iuri vestro publico applicare, quatenus si infra

Kalendarum septembrium diem quod rationabiliter exposuit, atque Thomatem mi-
nime fuit exsolutum praedicta substantia Iohanni viro clarissimo contra-
datur, qui eius debitum luere nostro aerario. Et si obligationi praedictus
Thomas solvere intra praefinitum tempus fortasse potuerint, commissa
ei quae sublata sunt illibata reddantur. Ita ut nec fiscus noster sustine-
atur incommoda, et nos cognoscamur subiectis solitam iustitiam
praestitisse. Possemus et ad hunc ultra differre, sed quid prodest neglige-
tissimum sustinere, quem per tam longum temporis spatium sic invenimus
impatientem etc. Ut ratione pensionis non solutae non metuat sibi
imminere quaestionem Iohanni viro consulari etc.

7. Decet eorum vota maturitate reddere qui malunt utilitates publicas
continere. Nec patimur de damno proprio esse sollicitos, qui nos ad di-
spendia fecere securos. Tua igitur suggestione comperimus per illam inditio-
nem nostri praedia in Apulia provincia constituta v. i. d. atque illus-
tri honesto viro Thomati libellario titulo commisisse, sed eum male ad-
ministranda suscepta usque ad decem milia excepto solidorum de indicto-
nibus illa atque illa reliquatorem publicis rationibus exstitisse. Ac ma-
ioribus frequenter nostris admonitus debita reddere detestabili calliditate
neglexit. Et ne forte aliqua in posterum quaestio nasceretur publicis uti-
litatibus debitam quantitatem sub hac ratione satisfacere te velle testaris,
si forte praedia supradicti debitoris loco pignoris contradantur. Hinc est
quod desiderium tuum iusta ratione conceptum praesenti iussione firmamus,
primum ut nullam ex hac re nomine publico metuas quaestionem. Deinde sub
hac condicione forte universam substantiam, quam vel nunc tenet vel primo
tempore possidebat, cum certis rationibus obnoxius esse iam ceperat
Thomatis debitoribus adicimus, quam praedictam nostro nomine fixis titulis
securus venditari. Hoc tamen humanitatis intuitu relaxantes, ut usque
ad kalendas septembres spatium habeat reddendi debitam quantitatem.
Tunc tamen ad supradictum diem in pecuniam viro illustri comiti patrimonii
nostri quae debetur intulerit, facultates eius universas, sicut diximus, tuis
compendiis applicentur. Et tamen non credimus esse perdenti, qui nec ex toto
videtur amittere, quod te generum suum cognoscit acquisisse. Ita quod
potuit adipisci iure successionis, alia condicione possideat emptoris.

Ut sine corruptione et damno quorumlibet quadrati ad urbem
R. devehantur Anastasio etc.

8 Convenit sublimitatem tuam nostris iussionibus oboedientiae fervore
celeri secundam famulitate, quatinus ad effectum trahatur quod salubri
ordinatione disponitur. Moderate siquidem nomini commissa, sub re completa
prudentia et sine magnitudinis veneno delegate explicabili

pariter consilio. Atque ideo ad sententiam civitate simile exercendum te perpetuo destinare, ut sine tumultu contusione vel dampno quadrati. Ad Ravennam iam dicte urbe ex nostra iussione vehatur. Et nati et nostro desiderio gratulemur impleto et generalis vociferandi ampliter occasio etc. Ut in regione omnium communitas construat civitatem. Possessoribus Feltrinis etc.

Necessitas publice utilitatis multorum debet devotione compleri. Quia non decet paucos sustinere quod constat plurimis expedire, ne regia iussa tepescant, dum res utiles delegatur infirmis. In Tridentina igitur regione civitatem construi nostra precepit auctoritas. Sed quia territorii parvitas non potest magnitudinem operis sustinere, hoc sollicitudo nostra prospexit, ut acceptis mercedibus competentibus paraturam murorum omnes in commune subveniant. Qui in civitate vicinum nati accomodato communi solacio celerius impleatur quod paucis inexplicabile fortasse cognoscitur. Hac sane conditione definita ut nullus ab his oneribus excusetur. Unde nec divina domus excipitur. 9

Ut exercitui transeunti provideat ne fatiget penuria. Veranae saioni Theodricus Rex.

Cum deo iuvante procinctione generali felicissima producatur exercitus, providendum est ne aut ipsi incomposita fatigentur penuria, aut quod dici nefas est, vastatores incidant nostre provincie possessores. Primus enim prosperitatis gradus est suis non esse dispendio, ut pro quorum compendio laboramus, eorum non videamur afflixisse fortunas. Et ideo devotionem tuam presenti auctoritate delegamus, ut multitudinem Gepidarum, quam fecimus ad Gallias custodie causa properare, per Venetiam atque Liguriam sub omni facias moderatione transire, ne aliqua excedendi prebeatur occasio. Per unamquamque ebdomadam sumpta eis tres solidos largitas nostra direxit, ut illis cum provincialibus nostris non rapiendi votum, sed commercii sit facultas. Illud plane peritorum quoque laborantibus indulgentia nostra concedit ut si aut eorum carpenta in itinere longiore quassantur, aut animalia attrita languescunt, te custode atque mediante cum possessoribus sine aliqua oppressione mutentur, ut qui dantur sint corpore aut qualitate meliora quam sunt partis eorum cum animalibus accepisse, quia meta est vita eorum qui nimia fatigatione lassantur. Ita fit ut nec illic defit subvectio necessaria ut nullus se lesum tali 10

permutatione cognoscat etc. Gepidis deputat stipendia ad Gal-

11 Fuerat quidem dispositionis nostre etc. lias destinatis
ut nobis iter agentibus annonas mederemus expendi. sed
ne species ipse aut corrupte aut difficiles preberentur in auro vobis
tres solidos per ebdomadam eligimus destinare. Ut et mansiones
vobis prout herbarum copia suppetit possitis eligere. Et quod vobis
est aptum magis emere debeatis. Nec et possessori hec res offertur
facit, si nos in materia comparare cognoscit. Monete feliciter ita mode-
rati tale sit iter vestrum quale debet esse qui laborant pro salute
cunctorum etc. Exhortando consanguineum ad iusticiam
mandat ablata restitui Theobaldo etc.

12 Si iusticiam colere universos et amore propriam cupimus, quanto magis eos
qui nostra proximitate gloriantur. quos omnia decet pro laude
gerere, ut regie possint fulgorem consanguinitatis ostendere.
Hec est enim indubitata nobilitas que moribus probatur ornata
quia pulcrum est commodum fame perdens neglexisse lucra pecunie.
Argoliti itaque viri illustris et Amandiani viri clarissimi hereditas
supplicatione nobis aditione questi sunt. Palentianam massam, quam eis
pro compensatione largitas nostra transfuderat, ut tamquam arbitrarie
amissionem ac commoditate solaretur ab hominibus vestris nullius cause
astantibus indecore ablatam. et inde crevisse culpam per invasionis
vicium. Unde dare debuit glorie moderationis exemplum. Ideoque
si nullo mendacio asserta vitiantur magnitudo vestra que sunt ab-
lata restituat. Et si quid vobis credit posse competere ad comitatum
nostrum instructam mittere personam modis omnibus destinate. ut
civiliter placita causato finem de legibus sortiatur. Ubi enim
quicquid geritur invidie crimine potius applicatur. et maiora detri-
menta fame suscipis dum talia non vitare contendis. Hii autem
confligunt cause viribus pares. et sine derogatione qui libet
mediocritatis aditur quando teste iusticia superatur etc.

Ut exercitui annonas constitutas prebeat ne per provinciales
per exercitum penuriam sustinentes vastatione pergravarentur
Hentirpio Theo Rex

12 Studium veri reipublice grata mente debemus impendere quia
nos agnoscitis benevolis multa prestare. Nam pietatis ituru
sollicitudinem pollicemur. cum tamen pro vobis omnia inbeamus.
Atque ideo presenti iussione vos credimus ad monendos ut annonas

constitutas per vestrum exercitum dedit. Quapropter nec illi negligantur ad necessario
victo. nec provinciales per incuriam debeant granaria vastato. Commodius
enim sibi ex pensarum lege tenetur exercitus. quam si cuncta fuit vastare
permissus. Ignorat quodammodo servare praesumptio. nec potest sub modo
redigi. cui licentia fuit missa concedi. Quapropter consequatur exercitus
annonam deputatam. ne qua pars praedictam possit sustinere
molestiam etc. Ut considerata iustitia equalitate tributorum
modetur Severiano Theodoricus Rex

Iusticie ratio persuadet excedentes reprimere. ut ad cunctos possit equitatis IX
humanitas pervenire. Nam quemadmodum equalitas agitur
si vires mediocrium consurgere non sinantur. Sic profecto admittitur
tenuitas. nisi vires nobilium moderationis officio tendantur.
Provinciales itaque sepius dilatione comperimus possessores idoneos
quidem non solum tenuiorum praestare tributaria functionem in tenues
reliquisse fortunam. Comperimus etiam scelere commercio aliquid ex militis
suis applicare compendiis. ut fructuo publica commoditas sit privata.
Hoc quidem per plurimos desideravimus corrigi, sed factum nescimus
in tuam laudem mereri potuisse differri. Quapropter fides hereditaria ac-
ceptorum. quam post multos negligentes studium vestrum efficacissi-
me comprobatur. Atque ideo prudentia. qua notus es. omni sub pos-
sessore considerata iustitia te iubemus inspicere et equalitatem
tributi hac ratione moderari. ut que sibi aliis facta est omni rectifica-
tione cassata pro possessionum atque hominum qualitate assis publicus
imponatur. Sic enim et iustitia perficitur. et vires nostrorum provincia-
lium sublevantur. Eos autem quos sine iussione nostra censum impo-
suisse constiterit. et pro libito suo quorumdam onera in alios praeter
legum severitas inspectatur. Ut omnia illis detrimenta reparentur
quibus iniquo competente dampna fecerunt. Illud quoque comperimus
inquirendum. ut iudices defensores curiales et possessores illatorum
ratio vestigetur. Et quicquid ab octava indictione nuper exempta
pro tributariorum solidis se possessor probaverit intulisse. nec nostro
arcario constat illatum, aut in expensis necessariis, que in provincia
facte sunt, iusta ratione non claruerit erogatum. iniqua praesumptio mo-
dis omnibus corrigatur, Hanc quoque partem non estimes neglige-
ndam, ut si hoc quod tabularius a cubiculo nostro suscepit ratio
non docuerit expensum, ab iniusto retentatore reddatur. Quid enim
tam absurdum, quam ut liberalitas nostra qui omnibus proficere

volumus Nunc a pauciis furtis compendio confirmat Iudices quoque pro
vincie vel curiales atque defensores, tam de curpsi quam de aliis rebus illi
cita dicunt possessoribus irrogare dispendia Quod te perquirere et sub
ratione legum emendare censemus. Antiquum barbari qui romanis mu
lieribus elegerunt nuptiale federe sociari quocumque titulo predia quesierunt
fiscum possessi respicit persolvere ac super indictis oneribus parere cogantur
Iudex non romanus propter expensas metnalium que gravare pauperes sug
geruntur per annum in unumquodque municipium semel accedat Cui non
amplius quam triduane tribuatur annone per legum carmina fuerit
Maiores enim nostri decursus indictum non oneri sed compendio provin
cialibus esse voluerunt Domestici gotthorum nuncion et vicedomini aliqua pro
vincialibus contumaces terroribus abstulisse, quibus iustitia nostra in examina
tione reddatur. quidquid in hac parte inique gestum esse noveris amotis
dilationibus legali ordinatione His ergo ac talibus que ad utilitatem privatam
vel provinciales pertinent sub omni ratione discussis. ea te per omnia
volumus agere, que nostre magnitudini non debeant displicere Illud sane pru
dencia nostra respexit, ut omnibus ante spoliata atque equabili indagatione
competens poliptici iubeant absolvi Quatinus et testimonia fidei tue clamant
et nulla post hec que abrogari volumus semina fraudis iterentur etc.

Destinat presentem ad Gemellum itinere fatigati propterea iustitia
veniant ad curiam universis possessoribus in Gemina

17 Licet cunctis laborantibus comitatus noster concedat deo auxiliante iustitia
et habere subiectos remedia ad reliquas mundi partes. quasi a uno fo
te descendat Tamen frequenti aditione permoti ingeniosa pietate reperimus
et equitate vobis concedere. et fatigationem longi itineris abrogare. quia
dulciora sunt beneficia, que nullis difficultatibus obtinentur Quapropter itaque
illustrem et magnificentissimum virum Bucnerinum nostris institutionibus erudi
Ut hoc apud vos gerat quod vobis semper placuisse cognovit Vidit enim
quam honorabilis apud nos iustus habeatur, quemadmodum bonis actibus
clementia nostre serenitatis arrideat Exercet profecto. quod nos gratanter estimat
accipere Nec potest amari rapacitas continenti principi nulla ratione placi
tura persimilem ergo commoneat ad eum lesorum tumultus Super remedium
qualibet perpessus minima difficultate vobis querele submonemus Dum
commissa in ipsis criminalibus scelera fecerunt sine aliqua formidine pene alie
ni fuerit sarcina gravatus. exclamet acceptus. remedium quod de legibus
habeatur Hic enim confidimus, quia per eos quos instituta nostra com
ponunt innocentibus detrimenta non veniant Qua lia non permitte
nostra vel equalitate fuerit disponenda censimus oracula nostra, que
decernimus ad supradictum virum illustrem senerinum volgata declarabunt et
unusquisque Unde supplicare debeat evidenter agnoscat etc.

Habundantio de navigiis fabricandis etc.

Omnia utilia reipublice nostre semper consuetudine tractamus, et ob id omnibus 16
possunt esse gratissima, que iubemus, quia tunc est prefutura nostri temporis
Unum est tamen, quod principis desiderium nullis cristere debeat oncrosum
quam et si provide cogitata, non bene agantur imperfecta sunt Illud autem solum
nos pertinere dicimus, quod devolumtate simul et actione laudatur. Cum nostrum igitur
animum frequens cura pulsaret naves Italiam non habere, ubi tanta lignorum
copia suffragatur, ut aliis quoque provinciis expetita transmittat, deo no-
bis inspirante decrevimus mille interim dromones fabricandos assumere
qui et frumenta publica possint convehere et adversis navibus si necesse fuerit
obviare. Sed ante rei, quem desideramus effectum magnitudinis vestre
solicitudine credimus esse procurandum. Ideoque per universam Italiam directis
artificibus apta operi ligna perquirere et sicubi cupressos aut pinos rep-
pereris in vicinitate littoris dato competenti precio dominis succidant. Hec enim
tenti sunt que ad taxationem notent, cetera in vilitate pretii non indigent esti-
mari. Sed ne promissio nostra in medius conatibus deserta langueat nautarum
te iubemus sub hac moderatione, iam nunc competentem numerum diminutate
spicia procurare. Et si is qui nobis necessarius estimatur servus fuit alicuius
aut conducat enim classibus serviturus. Aut si ipse hoc magis elegit
accepto precio rationabili pro eo tradat proprio iura domini. Si vero libertate gau-
det electus a nobis solidos donativos et annonas se noverit accipere competent
eo non et illi tractandi sunt, qui a propriis dominis eximuntur, quando libertatis
genus est servire rectori frequenter enim labores patientes existunt, quibus
districti domini colla presserunt Ita tamen ut propter dictos naute arcarum
nomine per homini qualitate binos, aut ternos solidos aureos debeant sede pri-
pere, quatinus compensque cum fuerit admonitus paratus debeat inveniri
Piscatores non vero iubemus in hac diffinitione concludi, quia dolent
amittit, qui ad peruitas delicias possidentur, quando et alta consuetudo
est, et ventis frementibus occurrere et littora prospera sultare et c.

XVII Abundantio Theodericus rex de prosecutione inceptorum et c.

Placeret incumbendum est inchoatis, cum iam vicinitas perfectionis ar- 17
ripit, quando spes effectus tedium laboris excludit et magnum genus
incitamenti est cerne desiderata compleri. Audivimus quod magnitudinem
vestre ex italie littoribus officia nimium preparat nautarum. Et dromones
quos industria fabricare valuisset, magnus regnum promissa suscipet
electionem quod videns ostendisti, cum fuit indubitata perfecto efficatissimus
impasse quod quantum celeritas illico completum, quod vix credi po-
terat inchoatum, ut pene quanta velocitate navigari solet constructio
navium, tanta sit celeritate completa. Nec solum verba narrata sunt Obtu-
listi oculis subito classem plenam domos aquatiles exercituales pedes, qui
nullo labore deficiant, sed incolumes homines, ad destinata perducant.

Trireme vehiculum remorum tantum numerum prodens, sed hominum faci-
es diligenter abscondens. Hoc primum instituisse legimus Argonistas, quod ex-
armatis aptum et congruum probatur esse commerciis, ut quas per regna
classes optabamus aspicere nunc mittamus aliis provinciis et terrore
pariter et decorem. Vndasti rempublicam tua institutione reparatam. Non hab-
et quod Graecus nobis imputet, aut Afer insultet. Illud apud nos nunc i-
ngere respiciunt. Unde illi per magna spatia sua nota complebant
nunc praedictis rebus armenta procurate. Vela propone alarum alas navium
facientia lignum volatile, quod speciem currentium carinarum per iuncta merito
auxilia, cuncta nautarum, quorum beneficio consistunt ociosi, quod accelerari-
nibus vix probatur impleri. Hoc ipse tamen prima suspendit, cum per maria
Arpotitam filium suum audacter ferina pietate perquireret. Ita dum ma-
terna caritas suum desiderium festinat explere, mundo inusta est ignota re-
peritate. Atque ideo divino nobis auxilio suffragante, cum universis est hominum
vota perfici, proximo die iduum Iuniarum ad urbem Ravennatem con-
gregatio navium cuncta conveniat. Renatumque vos vicino sinu gaudentes
ad plenissimum perducatis effectum. Sed quia dromonum numerum nimium
Deo cupimus ampliari, si qua ligna fabricis eorum utteria per utramque
Padi ripas invenire poterint, nullo obsistente iubemus abscidi, quia
sine praeiudicio dominorum opus tam publicum volumus universa concedi. Mittet
Padus vir indigenas pelago naves, et quas ab eisdem fluentis maris
unda suscepit. Marmarum cumulos separare dispat undarum. Illud
etiam quam magnopere credimus amputandum, quod vestra suggestione
comperimus. Ne quis in fluminibus navigeris dominis tutoribus meatibus
vel in nimio ollio auferre antioberi, audeat fluminum alveos piscando
studio turpissima sepi concludere, et quae sunt praesumpta protinus aufe-
rantur, quia patet amplius in navium cursus, humano dispendio con-
fectis artibus delicias quaerere non commeatu rustico libertatem fluvii impedi-
re. Ne quod dici nefas est utilitati publicae voluptas videatur obstitisse
iiii privata re. De eodem Vuile comiti primonij Theodoricus Rex

18 Utilitas publica sicut ad consternatorem respicit omnium, ita decet profectis ac labo-
re cunctorum, quia magne laudis occasio est, si in tempore commune aliquid
compleverit videatur impleri. Efficit enim unde commendetur a reliquis
qui tamen et sibi profuisse cognoscit. Pridem quidem vobis iniunxisse meminimus
ut per domum vestram navigandi quaerentur artifices, quos Deo auxilian-
te promptos ad Ravennatem urbem die iduum Iuniarum praecipimus
incunctanter occurrere, ut adventus eorum ad constructionem navium
opportune videatur afferri, ne res divisae ignare sibi videantur aliquam
tarditatem. Et parum sit unam perficere, nisi contingat utramque procurare.
Si qua etiam per ripam fluminis Padi ligna fabricandis apta dromonibus
in praedictis regalibus poterint invenire artificibus, huic operi a magnifico
viro Abundantio praefecto praetorii deputatis abscidendi sit permissa licentia

Volumus cum hoc exemplum a nostris partibus inchoare, ut nulli gravis
sit iussio quae constringit et principem etc. **Committitur ei aliud officium**
denuo qui bene administravit in priori

Meliora sibi facit credi quisquis officiali iniuncta peregit, quia meri- 19
to dubitant illi aliquid committi, qui optime comprobatur. Et honesto
suffragium est sedi indicium documentum prioris. Atque ideo ordinatione ma-
gnificorum virorum Abundantii praefecti praetorio atque Wilie comitis patrimonii
ad illam provinciam te in Ravennis exercere. Ut tam de domo regia
quam in locis aliis dictantes secundum prius praecepta primos, navitas
ad urbem Ravennatem die idus Ianuarii deo auxiliante festinare
compellas. Renatur nulla tarditas, tam praeclaris iussionibus affe-
ratur. Cave ergo ne te venalitas maculet, aut neglectus turpis inclinat
Et tam magne rei supra te credentis pondere comprimaris si tantis
ac talibus rebus impar extiteris etc. **Provinciarum lignis ad**
naves fabricandas et ut sepes piscatorie in fluminibus navigia im-
pedientes destruantur. Gudinando Saioni Theodericus Rex

Per utramque Padi ripam reperti ligna compluribus fabricandis apta 20
dromonibus. Ideoque praesenti iussione delegamus, ut secundum
ordinationem magnificorum virorum Abundantii praefecti praetorio atque
Wilie comitis patrimonii ad loca designata cum artificibus imminentibus
accedas, et sive in domo regia, sive in privata reperta fuerint, sine tardi-
tate aliqua facias parari. Erit nulli grave credimus probe moto-
modum, quod pro communi utilitate, auxiliante domino paratur. Per
ita volumus te iniuncta peragere, ut nec ad ledendum possessorem
studiose videatur inquiri, sed tantum utilitatibus publicis tanta quae sunt ne-
cessaria praeparentur. Non exigatur aliquid a domino, quod postea
pro te non dicatur acceptum, ligna silvestria in Ravennis credi, non aliquid
de alienis facultatibus violenter aspici. Talia nobis proponunt qualia
nostros gravare non possunt, quae si tanta prius non exigerent illa se credent
non habere. In Mincio Ollio Ansere Tiberi et Anzo fluminibus, comperimus
quosdam sepibus totum fluvius qui cum ad navigandi studium pertinet im-
pedisse. Quod te volumus ordinatione magnifici viri Abundantii praefecti
praetorio modis omnibus amputare. Ut nec tale aliquid permittas quemquam
ultra praesumere, sed inviolati alvei tractus navibus relinquatur, ex ripis
dantur cum retibus non sepibus esse piscandum. Nam sunt quoque dete-
stabilis aviditas proditur, ut sibi tantum festinet includere quantum admit-
tere poterat pervenire etc. **Constituit eum medice curie exhortando**
et instruendo Capuano viro sublimi Theodericus Rex

Si te tironem militiam nostram delegissent, si ad examinis tentamina venisses, 21
incognitus monendum estimaremus, qualitate prudentia, quo te de-
tineres, sed omni credis intelligentiam esse virtutum, quia exerci meministi

Simulitia Liuariu Estimas cui qua te decus modestia contine qui alieni viri
es vota negotii peregisse Nam si te meditis prospicio sena tetigisse lau
dando iustitiam lenem ac penetrabili remedio eius animum corrigebas obti
nens sciam per suasione quod superiori no potuisses impone Cuius go
dubitat illa te diligere que constat vote te pu ta suasisse professa
bona non henetur ambigua nec cuiusquam acquiescit ingeniu ubi qd
ipse potuit emerits ab aliis exquam indeatur indis credere prolati docu
menti fidem si litima vote poscebas examinans si retinerent incorrupta
sermonia veritatem Iudex nunc exhibe quod te volebas apud alios obti
nere Age ne tua t obiciatur oro quia pondus est pudoris gravissi
ssa vote condenti Esunic go auctore deo recturus de curar humanoru
actiu verissimu testem securitate possidentium pu te fidi splendissimu
templum Unde tur t laudis acquitur quitore illic utilitas incorrupta
servatur Veniat t spectus seculis decedentium voluntas timeant in poste
ros iudicia parentum. securius tuus senectur om quos alii honores habeant
et tribulos fastes, tibi inte humane gratissim indeant militare
custodes Ubi enim absolutos sunt hom, vincula causare, cathena liti
carcer furoris Decepno vocitus dicent, vates mantuanus Clauduntur
lites porte furor impius intus inclusus fremit horrida ore cruento
Decurialis q bita inito estimatione diligito, quia no decet tante u
bi id appellare quod inle est Maiores etiam natu vote cu sunt inte
sua, fictus tot patribus senior, tantis tacentibus vox senatus Vide quid
dignitatis accepis ut inter tot eloquentes viros sis dicendi primarius
quos esse credendos nos etiam profitemur Assume go contendere que
iubemus prestare que credimus ut illis apperias ianuas curie quos
nostra electio aulam inspicit libertatis intrare etc.

De laude inditam Senatui urbis Rome etc.

22 Licet tante semper eligendus sit, qui nobis mittitur approbandus
quia ipse magis traditur examini, cuius sententia noscitur prolati pensi
illas tamen prudentibus viris sociari cupimus, dignitates que ro
manis artibus qui gemine nobiles affigunt Ubi enim dignus elogiis
qui in civitate perficit livarum Ut ibi declaret genitum ubi invenit
ingenium Aptum est omne bonum locis suis et laudabilia queque sordescunt
nisi sede congrua potiantur Elegerunt pugna valida manus desiderat
magnificum pectus animosum Sic sermonia vera fide propositum sit cuncta facun
da disertum Multa go deliberatione pensandus esse credit qui consortio
nostris sensibus offeratur Capnam go spectabilem virum estimatio no
stra respexit qui tunc nostre sententiam maioris natu cuncte facundius ederet
et senatus sermonia consuete puritate servaret Ut actus illos mundo celeber
rimus sua reddat integritate laudandos Magnum munus est patres conscripti
ad integritate diligi nec mediocre probatur constantia cui commissa e vitas se
culorum Nam si probatur testis qui in parvi negocio vera dixit qua laude

tenseri potest, qui tunc temporibus ceca tui sic mittit. Sed quoniam alumpni | studiorum gestu et certamina
nostri licet cuncta gloriosissima, iuvat magis illa repetere que omni con-
sensu possit agnoscere. Id est semper electa quedam sermonum gratia blan-
ditur auribus quietem trahit, utitur prosperitate facundie quale de-
pura decet conscientia emanare. Est enim quoddam speculum mentis agentis
oratio, nec vanis potest esse quieti testimonium, quam qualitas inspec-
ta verborum. Nam ut eius ipsa describamus, patitur in simplicibus
rebus lingue retinaculum. Huius eo tamen tenentur, cum poscat. Et hec ille
ad quem datum est providente natura. Ut que prioribus hesitate indicas
eloquentie in certaminibus obstupescas. Illa iam memoria, que oratorum the-
saurus, nunc notatur, tenuita in eum firmitate consedit, ut semel audita
recepto apud eum putes esse recondita. Magnum huiusmodi oblivionis ne-
scire defectum. Et quedam similitudo nature celestium est tempore decursa
semper habere presentia. Que huic iam declaramus, ut cognoscatis subiectorum g-
ratias nos habere virtutes. Et iudicium nostrum non pro transitorio votum, sed per
electionis studium doceamus esse conceptum. Huius ergo presens conscripti Ca-
pnam tot bonis dotatum apud inditione decurrat redem esse perpi-
mus. Maiores etiam natu ante sibi eius Ut qui se immoris mor-
tuum maturitate tractavit, quod est amplissimum venientie genus i voto
ordine etatis honore gratuletur. Augebit eloquentiam officio meliore
ditatus, qui multo facundior est, qui suam dicitur, qui ille qui suppli-
cat, libertas verba mittit copiam motus aut frequenter incipit. Actus
quoque ipse longe dissimilis, ut qui pridem assistebat, etiam mediocri-
bus humilibus quam fortunis, nunc introducatur vere tunc consulares etc.

Ut sagittariis ad exercitum euntibus provideant de annonis

Aliarem rationem nostre cum sagit etc. Habundanto proposito | zz
tarum ad illustrem virum comitem Williamum estimavimus esse dige-
rendum, Ut vanis pro inde robur duplicatis exitus, et ostendent
iuvenes nostri bellis, quod in gimnasio didicere virtutis. Schola mar-
tia mittat exercitum pugnaturos lucido, qui se exercere consuevit, in otio.
Atque iam illustrem magnitudinem tuam eis annonas, et naugia secundum
consuetudinem prebere censemus, qualiter iuvante deo quo directi sunt de-
beant pervenire. Rere enim solicitudini damus maximum efficaciam in-
sionum, quam nullatenus destitui posse credimus, quando iuvante deo
tuis orationibus inchoatur etc. Si Johanne mortuo nullus
heres proximus successit ex tunc bona sua comitat ad fiscum
Epistanie consulari provintie etc.

Iohannia Andree quondam iugali suo successisse leges commune prohibent | zzx
que intestata nullis existentibus proximis lite dicitur esse prenata, cuius
substantia, admissi nullo legittimo iure successores, vix suspicatur volunt aliam suggit
possidere. Et quia caduca bona fisco nostro competere, legum instituta decernunt.
Ideo te presentibus oraculis ammonemus, Ut huius rei veritate discussa, si re vera

ad nos prolatum est, nullo ei aut testamento heres extitit, aut per inmitur
iure successit fisci nostri eam facias compendiis aggregari, qui innocen-
tie professio est nostra compendia non negligere, aput quem tolerari
minime potuit locum invenire. Rogari enim in talibus causis non
fraudari principem decet, quia negligentie vicium est presumptos relin-
quere, quas nulla stirpis amputare. Ut quid autem non repperis
domos here patiaris, quia magis illa nostra sunt patrimonia, que
ambiciosis licentie possidentur etc.

De subsidiis senectutis Rathande viro sublimi

27 Emensos annos munificentia vestra corroborat dum etate occiduam per-
venire non facit detrimenta sentire. Emeriti namque sequentes virtus presumpto de
laboris amatum, sola senium nostra est quies invenisse remedia. Atque
ideo tua supplicatione permoti designati tribunatus curam in Mediola-
nensi urbe diligentissime peragendam decrevimus pervenire. Ita ut quod
est in re ipsa nulla nomini donet in ipsis minime et successorem tribuat
tiruncinum perfectam presumptis quatenus in exhibendis voluptatibus huius
officii tuam magnitudinis nostre beneficio ingiter perfruaris. Huius votaque
quod tuam consoletur etatem, loci commodum et leticia voluptatum etc.

De utilitate serviendi principibus Dumas gothis etc.

26 Omnis munificentia nostra sit omnibus ubique gratissima multo tamen
acceptiora credimus que nostri presentia conferuntur. Quia maiora decus
principis per se sumitur, qui de largitate beneficia consequitur. Nam pene
similis est mortuo, qui apud dominantem nescitur, nec sub aliquo honore
vivit, quem regis sui notitia defendit non defendit. Et ideo presenti iussione
mandamus, ut octavo idus Junuarium die deo auxiliante ad presen-
tiam nostram venire debeatis, quia solempnie regalia dona suscipitis
si venire protinus festinetis. Illud tamen interius commonentes ut eunti-
bus nullus pro veniente possit excessus, ne possessorum segetes aut
prata vastetis, sed sub omni commentia properantes de custodita disci-
plina grata nobis esse vera possit occursio, quia expectuales ideo gra-
tanter subimus expensas ut ab armatis custodiatur intacta civilitas

Ut pitenos et samnanos faciat venire pro donantis acci-
piendis Gudinni Saiony

21 Consuetudine liberalitatis regie commonemur ut Gothis nostris donativa
sollempnia dona largiremur. Et ideo devotio tua millenarios provin-
cie piceni et Samnii sine aliqua dilatione commoneat, ut eos qui
annis singulis nostre mansuetudinis premia consequentur, pro accipiendo
donativo ad comitatum nostrum faciat incunctanter occurrere, quatinus
qui bene nobis meriti fuerint maiore munificentia gratulentur, intol-
perabilis enim nimis est vivat, qui suam preciosa non nitit principibus offen-
dam. Bonos enim laus malos querela comittat. Decet et vos sub hac

ortione singulorum sciat perquiri, ut nulli possit perire, quod fecit in acie. Nam
qui semper consuetudinarias res expectat, exitus utinam non potest amare ne-
gligenter trepidus distat ad indicta venire, qui se non meminit aliquid auda-
citer egisse, ut melius possit hostibus violentus insurgere, qui inter mansuetu-
dinis imputationis voluntatem declinare etc.

Ut veniat ad obsequium regis Carino viro illustri etc.

Oabant hec gloriosum perpetuum honorem multa personare, ut occasio torpe- 28
re non sinat, qui rebus actionibus innotescunt. Et ideo tamen de presidio
nostro satisfacientes, quem vos necessarios esse credimus, nostris presentibus
evocamus, quatenus et inter nobilibus nostra decorent obsequia et que uti-
lia nobis credimus per te expedire possimus etc. Ut subveniant inditum
qui virum nobilem privatum nobilibus sibi in servitute redi-
caue gere subegerunt Neudi Theodericus Rex

Movit nos quidem ceterum fusa precatio, sed magis corpora debiliorem ce- 29
cidit viri luminis privi adeptus ornatus, quia necesse est ut amplius per-
moveat visa, quam audita calamitas. Ubi enim perpetua nocte sepultus
ad remedia nostra mutuati luminis visitatio festinavit, ut quem videre non
poterat saltem clementie humanitate sentiret. Clamavit enim sibi Gudila op-
pima incognita pro genere condicionem servitutis imponi. Cum pridem
pro libertate iuris fruimini sentiri exitus. Mirati primus eos per tales in fa-
mulatum trahi, qui a nec domus debuissent expelli. Nominis ambitus
talem servum querere, qui possis horrere servum ex dire, cum debeas divina
consideratione servire. Adiciens etiam huiusmodi calumpnias opinione pri-
thie comitis celebrari per decus estimatione pro se mota, quia ante infirmitatis
sue mole compressus iniuriam vindicare non posse, que prona fortibus pro-
batur assistere. Sed nos quorum est propositum inter pares ac dispares equabi-
lem iustitiam custodire, presenti iussione decernimus, ut si in indicio supramemo-
rati quondam Pithie se probaverit ingenuum, calumpniantes protinus
amovere, nec audeat ulterius vexationibus alienis illudere, quos scel-
cometos decreverat pia vota dampnare etc. Ut amoneat quorundam
onera que de libertate in servitute sunt pribacti Brandilani viro sublimi

Onas duces eligimus, eis simul et equitatis momenta Th. rex etc.
iure delegamus, qui non tantum armis, quantum indiciis nos effici cupi- 30
mus clariores. Costula igitur atque Dalia cum deo propitio Gothorum nostrorum
libertate letentur, onera sibi servilia, a quibus causantur imponi, que nec
propositos decet pati, nec cuiquam rationabiliter fas sit imponi. Quod si ita gestum
esse cognoscis, sine aliqua dilatione facias amoveri. Ne ad nos exinde
querela revocet ulterius, et incipiat crimis esse cum veteris in duce consolata
causatio, quem magis optamus talia parare, que nos delectat audire etc.

Ut si quidam comiti fuerint debitores summa fisci persolvant etc.

Thomas vir clarissimus inter Apuliam Calabriam rozato viro devoto
briamque provincias desiguatam titulo indictionum octave nove undecime 31

Primae secundae et quindecimae quas ad ... nostram pertinuisse commemorat
nonnullos maxima parte quantitatis reddidisse cognoscitur. Et quia utilitates
publicas diuturna non convenit indiscussione differri, ideo devotio tua
praedicta dictata percipiens Martinum presbyterum, Andream et Simonium
vel reliquos, quos brevis subditus amplectens eloquitur, servata in omnibus
civilitate conveniat, ut si eos non calumniam sed per manifestos
testes fisco debitores esse constiterit, summam quae bona ... postulat sine ali-
qua imminutione persolvant. Providendum est enim ne propriis commoda-
tis personarum publicis bonis aliquod inferatur affere dispendium.
Si vero nihil intenta cognoscunt, admonitum competens te imminere
conveniat, ut quod aequitati cognitum utrarumque partium allegatione re-
cognita salvis legibus impleatur etc.

Ut uxorem suam maritali districtione arguat quae uxorem alterius dicitur offendisse.
Brandile Theodricus rex

32 Venit nos in munere Patzenis repetita vicibus conquestio Rano-
nilde cum esset in expeditione felicissima constitutus, a Procula coniuge
coniuge tua uxorem suam asserit tua sic fuisse caede laceratam ita ut vix
beneficio desperationis evaderet, cum vero plagis fessa sed iam crederetur extin-
cta. Hanc nos si tamen vera est in femina quamvis maxime miratos auda-
ciam transire non patimur impunitam, atque ideo decreto te praesentibus admone-
mus, ut si factum evidenter agnoscis delatam querimoniam pudori tuo con-
sulens maritali districtione redarguas, quatinus ex eadem causa ad
nos querela iusta non redeat, quae legibus nostris recitari posse quod decor
tuetur domestica districtione corrigas. Et si mendacium magis petitoris
attemptans tantum dicere fortasse volueris, submoto dilationis obstaculo ad co-
mitatum nostrum cum supradicta coniuge tua merentiam occurrite. Accepturi
aut de iniqua praesumptione vindictam, aut de muliebri improbitate victoriam.

Ut corrigat quendam pro adulterio comitatu Duci Theodricus rex

33 Gravis est clementie nostrae sensibus Patzenis intimata etc. **Rex**
conquestio, qui se cum expeditione Gallica constituto in eum Brandi-
lam prosiluisse protestatur excessum, ut uxorem eius reginam suo sociatam
duceret esse coniugio, et iniuriam uxore tempore adulterarium simulata
matrimonium fruit lege commissum. Hec nos si vera nos sunt turpia neque
patimur impunita. Nam quando affinis castos tutos, quibus liceat, si tunc
sceleri subiacebit, cum pro omni salute pugnavit. Respicite impudice gentes
cum turturem castissimum generis, quod si a copula sua fuerit casu intercedente divi-
sum perpetua se abstinentie lege constringit, quod iterum contrectionis non repetit quam
reliquit fidem servat. Dum laudem pudoris ignoret et moribus studet
deprehendit, quod nulla viduitatis observatione gloriatur. Mulierum se profes-
sor votum coniuge nequierunt, quibus castitatem carorum persuadi, lex penalis impo-
nit. Hoc maritalis extorquet, perierunt perfecto mores si nec illis comparari pu-
niti quae bone carentia superantur. Et ideo sublimitas tua inspecturos ad summam

faciat examine occurrere et rerum veritate discussa, petit intra intra precipimus cog
qui invidia maiorum et reipublice manifesta dispendia talia presumpserit
et tam scelerata prorsus fuit factione corrupti districta legum animadversione per
cellas. Nam sine dubio confundi desiderant, qui temptaverint legibus
inimica. Sed melius est parcorum dampno malorum corrigatur intentio ratio
onis minimorum, quod absit interitu relinquitur, si in tanta severitate, sine
aliquo terrore peccetur. De varietate frontosi mendacis hominis

Abundantio prepositio Theo Rex

Frontosum sui nominis teste frequentem frequenti nobis insinuatione 38
suggestum est pecunie privatae decoxisse non minima quantitate leve
admeruisse indiciis fecimus iusta examinatione perquiri. Ne forsitan ut
assolet eum non vitas, sed invidia infamaret. Ille omnia confessus reddere
se posse constituit, si ei large prebeantur indutie, quibus frequenter emensis
immemor promissionis sine ad constituta semper impatus occurrit. Effugere quod
est nescius, sed sine sponsionis ignarus, oblivionis tamen relinquitur, si quidem
tamen tenetur. Mutat verba, variat constituta, nec in una dicti sui qualitate
contentus, diversis imaginibus immutatur. Audito tamen leonti bestie confundi,
que pardorum serpentum consimilis forme, atque tam capite et reliquis mem
bris sub albente pratassim colore distinguitur. Hec quotiens humanos
aspectus meruerit, dum ei fugiendi velocitas denegetur, nimia timiditate
confusa colores suos multifaria qualitate commutat, ut modo veneta
modo blactea, modo prassina, modo prassina, modo possit tinea reperiri. Unde
mirum est in una specie tot diversa conspici, qui non immerito pandit ge
mine dictum esse consimilem. In qua omnis se fulgor non potest continere
fluctuat aspectibus tremulis, dum lapis teneatur immobilis. Nam
quod modo videris, mox aliud ibi, atque aliud, si amplius intuearis ad
uertis. Sic mutatum credis, quod nemini eripuisse cognoscis. Huius
permutationibus estimatis mens frontosi simillima reperitur, que di
cti non habet fidem, que tot varietates continet, quod verba protulit pereg
fabulis more potiandus, qui subito compellens sibi bene sine forma om
modis non habeat habebat. Nam ut celaret homines, aut leo frendebat, at
sibilabat anguis, aut in undas liquidas solvebat. Et quia si notum est eud
facies ad tam venire indicium. Primum agito ne promittat aut se va
dem constituat, quia levissimi animi mos est polliceri, facile que non
dispo[s]uit implere. Reliquum autem persolvere conspicata equitate potest
constrictus sine aliqua dilatione, iam reddat, quia post tot scrutinibus
argutie sue imputare potest, quod se frequenter cognoscit illusisse. Ut

Ut vectores frumentorum multa pecuniali priventur, qui frumenta
romanis de hispania transmissa in itinere vendiderunt. Tum comiti

Cum prouenti temporis eventu romanas edes inopia famis castigata 39
pulsaret. Et quamvis rara, tamen tam pulchre civitati videtur esse

fedissima tenui meditamur hispanie tuteas illi copias exhibere ut an-
tiquum vectigal publicis nobis fessorum romana recipiet iussis siquidem nostris
viri spectabiles Marciam laude digna fecerunt industria sed parum
diligenter impleta sunt que fuisse constat optime procurata Ebiz enim qui
portanda susceperunt morarum tedia non ferentes destinatum frumentum in
Affrice partibus proprio dicuntur vendidisse compendio Quod quamvis im-
ine tunc debuisset cumultum et amor nostri commodi tot plurimum
remota vota suspendere tamen quia nobis insitum est culpas remittere
quas possimus tanta ordinatione corrigere Catellum et servandum viros
strenuos esse credimus dirigendos Ut quia naucleri ducentos octoginta
solidos intuitu et in naulis septingentos quinquaginta octo solidos ac-
cepisse probibetur. Si aput vos facti vitius innotescit summa i ore
collecta ab eis simul triginta otto solidorum quantitas inferatur Ut
qui vindictam omnimus dampna minime sentiamus in qua parte ita
qui vindictam omnimus damnpna diligenter impedat ut et iustitie satisfecisse et pu-
blicas utilitatibus videatur etc. Ut miles corporis in bellis exha-
usti vita indulgetur otiosam Sacerdotio viro sublimi Theodericus

36 Continuatis laboribus ad etiam corpus debilitate et causa. Rex
Aris attulisse meliorum. ut qui ante bellicis aptus fuias in pugnibus
mic vel ad otiosam vitam vix idoneus apperis expetens ut ad expedi-
tiones felicissimas non cogaris aquibus non voto, sed necessitate subduceris
Atque io allegationibus tuis perquisitis diutius et ad rerum fidem deductis
deductis etiam est non ignobile parti missione largimur. quia non est ignavie
culpa, que excusat miseranda calamitas Sed sic est remissam vitam
concedimus ita te donativum parti ante privamus Quia non est equum
ut cum de tuo cognoscatis idoneus rem laborantium accipe dicas otiosus
fruere igitur secura vita ad imperium in pedibus nostro remunere libe-
ratus, nec aliquis tibi imputabit desertoris opprobrium Quando illi quan
contingit ammicitia morbi causa suspendi Eluti sunt inter excepti sound
venendi Nec enim dignus est aquo qui redarguit qui iure indicto metuet
Confirmat libertates iudeorum ne ab exactis vestris dentium etc. absolu
Iudeis mediolanensibus

37 Libenter annuimus que sine legum iniuria postulantur maxime cum
pro servanda civilitate, nec illis sint neganda beneficia iustitie, qui
adhuc in fide noscuntur errare Atque io sistant rerum bonarum praemissi
mum saporem, ut qui humana iustitiam mituntur querere sollicitius inci-
piant divina iudicia cogitare Proinde quoniam non nullorum vos presumptione
frequenter causamini laceratos Et que ad sinagogam vestram pertinent prohibetis
iura restrindi opitulabitur vobis mansuetudinis populata cunctis Quatenus
nulla ecclesiasticus ea que sinagoge vestre iure competunt violentia intercedente
invadat Nec vestris se causis importuna acerbitate permisceat Et ut religionis

quintus

tulit ita et aliquid sint commissione districti. Hac tamen moderatione principalis auxilii beneficium concedentes, ut nec vos quod asserente ecclesie iure
vel religiosas tue personas legibus pertinere constitit incivili intractatione tempteris. Excecrabilis enim humano generi patrona presumptio a nobis
et timetur inimice servatur. Causa neque commodalia nos ut cum a nostris proprium
pristine dispendia vel iniurie, ut hac pietatis iure defensionem iure petitio
vestra ab illicitis se liberatam gratuletur incomodis. Concedimus quod
clementie nostre consuetudine que rogasti. Sed quam inde supplicitas temporalem quietem quesivisti per eternam requiem immemores non possis etc.

De mundicia aquarum et arboribus edificiorum dimissis possessoribus Theodricus rex

Admonet nos formarum cura perpetua, et que possunt noxie crescere 28
decamus celerius amputare. Ut natis et soliditas aque ductus
deo auxiliante incorrupta servetur. Et vobis leve sit opus, quod
internis arboribus adhibetur. Nam que nunc virgulta sunt, erunt
si negligantur et robora. Ista enim que miro ambitione facili diruuntur,
posita inter sentibus ita succumbunt. Atque ideo sociata debetis operatione
contendere. Ut pariter diligentia fructum laboris evadatis incomoda. Hec
est enim similis inceptio sine oppugnatore destruendum acies. Ut ita diximus
fabricarum. Unde precipit omnem silvam que in parietibus iuncta consurgit
de Ravennata forma iubemus radicitus amputari. Et structuram antiqua tempta reparata construendo talem nobis reddatis ligno rem, qualem potuit a fontibus suscipere primitus. Tunc enim exhibito decora formarum
tunc purissime vitreis fontibus fluctuabunt. Tunc erit que diluat aqua
non inquinet. Ita ut non ammodo lavari totiens sit iure. Additur etiam
quod si ad potandum unda suavis influxerit omnia vero victui reddatur
accepta, quando humane iure nullis cibus gratum efficitur, ubi aquarum
dulcium presentia non habetur. Nam si lavari cupimus purissimis lignorum
cibus, quanto magis saciari talibus festinamus. Atque si nunc fructa traccentur nulli labor facit tedium, qui sumitur pro delectatione cunctorum.

De parte provintie de reductione patrie ad statum uberem Ampelio clarissimo Theodricus rex

Decet provincias regno nostro deo amplificante subiectas legibus et 29
bonis moribus ordinari. Quia illa vita vera hominum est, que iure
ordinis ordine continetur. Nam beluarum ritus est sub casu vivere quod dum
rapiendi ferunt ambitu improvisa temeritate succumbunt. Agrum sunt
denique ad innosis sentibus doctus purgat agricola. Quia laus excellens
est, si agreste solum dulcissimis fructibus ameniet. Sic quies suavissima populi et disposito tranquilla regnorum per comunem probatur esse regnantium. Multorum itaque querela comperimus in provincia Hyspanie, quod
summum in mortales crimen est, vitam hominum nagata per principes populari

et secundum ordinem causarum subire multos initium. Sic mala parte quaes-
sitio corruunt, quanti vix potuissent cadere sub necessitate bellorum. Dehinc
non aulicis publicis ut moris est, sed arbitrio compulsorum suggeruntur
provincialium subiacere fortune. Quod genus evidenter est prede
pro illius voluntate dare qui ad suum commodum amplius festinat
exigere. Cui rei nos regali providentia succurrere cupientes sublimi-
tati vestrae per universam Hispaniam loco muneris credimus destinan-
dam. Ut sub ordinationis vestre novitate inictate possit correctum
nil lite. Superum ut mediocrum more senioribus morbis decolata
remedia tribuamus. Inde curationis nostre fiat initium ubi maius no-
scitur esse periculum. Homicidii scelus legum auctoritate resecari iubemus.
Sed quantum vehementior pena est, tanto eius rei debet inquisitio plus
habere, ut amore vindicte innocentes videantur nec periculo succumbere. Per-
eant itaque soli in iustitia nocentes in correctione multorum. Quando
et hoc pietatis opus cohercere infantiam criminis, ne invenescat augmentis.
Exigentes vero asserunt publicum per granariam ponderum premere dis-
pendia possessorum. Ut non tam exactio esse videatur, quam preda.
Sed ut totius fraudis abrogetur occasio ad libram cubiculi nostri, que
vobis in presenti data est, universas functiones publicas iubemus.
Quid enim tam nefarium, quam si presumptoribus liceat in ipsa etiam
trutine qualitate peccare. Ut quod est iustitie proprie datum hoc
per fraudes noscatur esse corruptum. Conductores domus regie, quacum-
cumque gente sint editi, ad liquidum intate discussa, tum detrimentis
solvet, quantum nostra predia constitit pensitare. Et ne cuiquam labo-
rius mercatur ingratus, salaria eius pro qualitate rei locate vero
volumus equitate constitui. Non enim nostra, sed illorum iura
dicenda sunt, si pro voluntate conducentes modus eneruat pensio-
nis. Transmarinorum igitur canonem, ubi non parva fraus sub utili-
tatibus publicis intimatur, vos attente iubemus exquirere atque
statuta nimium pro mercium qualitate definire, quia contra fraudes
utile remedium est nosse quod inferant. Monetarios autem quos
specialiter in usum publicum constat inventos in privatorum didicimus
transisse compendium, que presumptione sublata pro mercium qualitate
functionibus publicis applicentur. Thelonei quoque etiam canonem nulla
faciatis usurpatione confundi. Sed modum rebus utilissimum, quem
prestare decet, imponentes commerciandi licentiam equabili ratione
enorate, ne se tendant in vagum ambitiosa enormitas exigentium.
Actus pretea loci cuius contraria fama pulsatur invidia sub competenti
nobis censemus equitate perquiri. Ut nec fraus astutie machinatio-

occultatur. Hec innocentia falsis criminacionibus ingravet⁹ Quos tamen
nō in furtis actionibꝫ repperis fuisse v̄satos, pro fortunarum quantitate
suspicam reddant vestra estimacōne pecuniam Quod si hec per alios
dispersa esse constitit, et illi nichilominus teneantur obnoxii, qui
cōs scientes passi sunt in tali actione misceri Complices enim extite-
runt omnes, qui nō detexerunt facta raptoris Sbendarum tenor.
acceptus, quē nostra dimsis largitur humanitas provincialibꝫ
suggeritur intollerabilis causa esse dampnorum Quando et in spes
exigitur et impudenter eius preciū postulatur Detestabilis cupidi-
tas est, ista dominicia competencia sibi distrahe, et ad exigendi
impudenciam mox redire Quod nimis improbum, nimis indecum
absurdum. Ut et nostra constituta pterierunt, et ebutariorum qui
fenendi sunt indicant afflixisse substanciam Erunt ergo prefixo modo contem-
to, sive ibidem positi, sive hinc nichilominus destinati, habeant
liberum, unum tamen de duobus expetere. Dum modo examinata exactione
fortunas alienas nō deant ingruare Exactorum quoque licencia
fertur amplius a provincialibus extorqui, quam nostro tributo
constet inferri Quod diligenti examinacione discussum ad hunc nos
modum functiones publicas reuocare decrevimus quo Alarici
atque Eurici temporibus constat illatas. Per Veredorum itaque pro-
lectiones exigere eos qui hinc veredos acceptos provincialium quere-
la compimus. quod nullum penitus sinatis sumere Quando per
turpissimos questus, et possessor atteritur, et comeantium celeritas
impeditur Sillitorum quoque genus, quod ad dampnosam tuitorum
quererunt invictum, tam de privata possessione, quam publica funditus
volumus amoveri, quia nō est defensio que prestatur invitis,
suspectum ē quod patiuntur nolentes Nam hoc ē vera bussitium
si sine murmure feratur acceptum Servicia igitur que gottis in
civitate positis superflue prestabant decrevimus ammoveri Non enim
decet ab ingenuis famulatum querere quos misimus pro libertate
pugnare etc. De laude advocati et iudicium Cipriani comiti
Omnis ultra stipendia suppliciū frequenter nos etc. Theodoritus
perstitisse bussitia gaudeamus Et quod est difficilimum in eadem
dota superemus ambiciones humane Hec tamen libentius amplec-
timur, que nos fecisse cunito gloriamur Dum quippe trutinandus Rex

Liber

est cui traduntur examina Talis ergo debet a principe diligi, qualis et
ipsa potest lege dictari Bene marcent divitiae nisi auri fulgore nite-
scunt, et gemmarum pulchritudinis capiunt, quia nulli degeneri vicinitate
sordescunt Sic bona merita splendidis dignitatibus sociata altius
honoris adminantur, et unius rei facies de admixta venustate
pulchrescit Non enim debet aliquid redimire laudi, aut loquaci
famae credidimus qui nobis saepe spectantibus placuisti Nam suppli-
cantium siquidem conspicuas querelas districta nimis, ac lucida relatione
narrabas Et qui per se dolores exprimere non poterant, tuis commendati
allegationibus obtinebant Et ne favoris alicuius putarentur ex-
cessus despecta supplicium ipsis partibus intimabas, ubi tuo alterna-
tivum despecta convenit, et quod difficillimum genere genus utrique parti
districta laude placuisti Hinc eos ipsos oratores quoque postponit
Nam cum illis sit propositum dum tractari unius partis dicere tibi
necesse fuit repentinum negotium utrique late declarare Additur
etiam regalis praesentiae gravissimum pondus sub quo ita facile te
congit expeditum Et quod illi vix per artificiosis schematibus
auditibus obtinere tu probationis a principe praesentis legum regalium
allegationibus impetrare Sicut nunc serenitatis nostrae in bonum
publicum parata sententia, quia nullam tarditate in cognoscendo negotio
sustinebat Mox enim ante narrata causa conspecta est, et tunc tar-
daretur negotii finis cum tu suggestione lucida brevitate
concluderes Didicisti ut credimus indicare nostris sermocinando inditus
ita quod efficacissimum disciplinarum genus est, agendo potius instructi-
us quam legendo Talibus igitur institutis edoctus dignae sumpsisti
legationis officium cum spe ad summe quidem peritie viros nulla me-
tus trepidatione confusus es Gemina nihil est post nos potuit esse
mirabile Instructus enim trium linguis nil tibi gratia quod nomi
ostentatio convenit Nec ipsa quae nimium praevalet te transcendit
argutia accessit nunc tuis cunctis laudibus praecipua fides, quam
divina diligunt mortalia venerantur Nam inter mundi fluctuan-
tes procellas unde se humana fragilitas continet si nostris actibus
mentis sinceritas non adesset Haec inter socios amicitiam servat Haec domi-
nica integritate nectit familias Haec summae maiestati reverentiam
pie credulitatis impendit Et si beneficium tantae rei latius quaeras
incommutabilis fidei est omne quo fruimur Cunque igitur per indicem

etiam patrare largitionum decoratum dignitatum, comite congruus tuis natali-
bus institutus. Meruisti hactenus ut honore tibi credemus fasti-
gia. Age nunc ut et de gratia nostra tempora per amplius conferam.

De laude candidati Senatui urbis rome Theodricus Rex

Licet candidatos nobis frequenter genuerit ministeria principalia XLI
et fecunda indulgentia nostra nobis alta sit nata, habetis
nunc profecto virum, quem et nos elegisse deceat, et vos suscepisse
conveniat, cui per fortunatum fuit a nobis eligi, ita erit laudabile
vestrum honore legibus vestro coetui sociari. Hoc tamen tunc felicius
provenit, quod vobis expolitus tiro militat. Illa enim non recipit
nisi qui iam dignus honoribus potuit inveniri. Convenienter ergo
ordo vester cognominatur eximius, qui semper est de probatissimis congregatus.
Non enim illic prophanus reservatur introitus, sed tales illuc permit-
tuntur accedere, quales inde etiam merentur exire. Suscipite
itaque collegam, quem pallatia nostra longa examinatione probarunt,
qui regiis ita intrepidus militavit obsequiis. Ut ipsa nostra
saepe nobis spectantibus atque laudantibus explicaret. Cognoscitis profecto
quem loquimur. Hic est enim virum Cyprianum devotione sublimatus
est. Nam qui solatia eius petiit, mox eius beneficia nostra suscepit.
Obtinuit saepe ille responsis in declarationibus nostris quod in consisto-
rio agi solebat antiquius. Si quando enim relevare libuit animum
cura reipublicae fatigatum, equina exercitia petebamus, ut ipsa
varietate rerum soliditas se maior quam corporis recrearet. Tunc nobis
causas multiplices relator delectabilis ingerebat. Fuitque eius
infastidita progressio sub inditis animo tedioso. Ita dum causas per-
standi benignus artifex ingerebat, reficiebatur animus beneficiorum
aviditate succensus. His ergo adhesit obsequiis candidatus, qui
sic militavit animo nostro, ut nulla eum gravaret offensio. Grastu-
bamur saepe talis in propositis, licet tamen lingua displicere poterat
relatoris. Dampnabamus interdum negotium, cum placebat asser-
tor. Et impetum nostri animi frequenter sustinuit, cum gratia nostre
munimenta possedit, prelatus etiam non extrema luce natalium. Nam
pater hinc sicut meministis fuit opilio. Vir abiectis quidem temporibus
ad excubias, tamen palatinas abiectus, qui multo amplius
crescere potuit, nisi fides eius sub remunerationis sterilitate avi-
dissima iacuisset. Quid enim poterat conferre donator eius, qui et

si rempublicam non ditavit, ei tamen non nocuit. Erat magne abun-
dantie laus est, in penuria rei publice, vel mediocria munera incun-
cte felicitate seculorum priores vicit ipse maiores. Et quod amplius
evectus est nostris est temporibus applicandum. talis quippe est
in subiectis cunctis prorectum, qualis fuit et distantia divorum
Et nuper patres conscripti pretium Cipriani prius mitis et natalium splen-
dore fulgentem ad saciatam largitionum tulerunt exceximus. Sit et ut
augeatur numerus et incitentur devoto fervencium. Estimate
reverentissimi patres quid de vero ordine senserimus, quando eos quos
vobis agitandos credimus allegatione multiplici predicamus

De pugna cum bestiis. Maximo viro illustri Th. rex

82 Si conspilatorem omnificenciam pronuntiant, qui per emuncta corporum
flexibilitate luctantur, si organo canentibus vicissitudo redditur
premiorum, si venit ad sensum delectabilis cantilena, quo munere
venator explendus est. Qui ut spectantibus placeat, suis moribus
elaborat, voluptate prestat sanguinem suo et in felici sorte constitu-
tus estimat populo placere, qui enim non optat evadere. Actus detestabilis,
certamen infelix, cum feras velle contendere, quas fortiores se
non dubitat invenire. Gula est ergo in fallendo precipites omnium
in deceptione solacium, qui se feram quam non meatur effugere nec
nec sepulturam potest invenire. Ad hunc spectante homine perit corpus,
et antequam cadaver efficiatur truculentis absumitur, captus esca
fit hosti suo, et illum proth dolor satiat, quem se perimere speraverat.
Spectaculum tum sabratis clarum, sed actione teterrimum in ho-
nore scilicet Diane repertum, que sanguinis effusione gaudebat. O
miseri deceptionis errore illam desiderasse colere, que hominum morte
placatur. Primum sibi per lucos et silvas agrestium populorum vota
conciliavit et venationibus dedita, hanc fefellit deam. fla ima-
ginatione fingebant ipsam in celo lunam, ipsam in silvis Dia-
nam, ipsam apud inferos proserpinam esse firmantes. sed solum hec-
ubi potestatem, non inproba forsitan estimarunt. Et nunc tali felicitate de-
cepti in profundas immo tenebras cum suis erroribus intrarunt. hunc
ludum crudelem sanguinariam voluptatem, religionem impiam, in-
humanam ut ita dixerim feritatem. Athenienses primum ad civitatem
sue duxere cultura iusticia permittente divina, ut ad infelicem spectaculum
pervenirent, quos falso religionis ambitus invenisset. Hoc tibi potentia

principalis dominatio profusissime cogitavit edificium fieri. Unde caput
urbium fieri potuisset. Et cum theatrum quod est emisperium grece dicatur
amphitheatrum quasi in unum iuncta duo visoria recte constat esse nominatum
Ovi speciem eius arenea arena concludens, ut et currentibus aptum daret
spatium, et spectantes omnia facilius providerent. Dum quedam prolixa ro-
tunditas universa colligarat. Sed tunc ergo ad talia que fugere debet hu-
manitas. Primus fragili ligno confisus currere ad ora belvarum. Et illud
quod cupit evadere magno impetu videtur expetere pari in se cursu fe-
stinat et predator et preda, nec aliter tutus esse potest, nisi huic quem vitare
cupit occurrerit. Tunc in aerem saltu corporis elevato supinata membra
quasi vestes vilissime iacitur. Et quidam arcus corporeus super libram
libratus. Dum moras descendendi facit sub ipso velocitas ferina discedit
Sic accidit et ille magis possit mitior videri, qui probatur illudi. Alter
angulis in quadrifaria mundi parte compositus rotabili facilitate pre-
sumens, non discedendo fugit non se longius faciendo discedit. Sequitur
insequentem poplitibus se reddens proximum, ut ora vitet ursorum. Ille
in tenuem regulam cervicalem feram ventre suspensus invitat. Et nisi pe-
riclitatus fuerit, nichil unde vivere possit acquirit. Alter se gestabili muro
cannarum contra sevissimum animal ericii exemplo receptatus includit,
qui subito in tegimentum suum refugiens intra se collectus absconditur
Et cum nusquam discesserit, eius corpusculum non videtur. Nam sicut ille ve-
niente contactu revolutus in speram naturalibus defensatur aculeis. Sic
iste consutili crate precinctus munitior redditur fragilitate cannarum. Alii
tribus ut ita dixerim dispositis obstaculis patam in se rabiem provo-
care in patenti area cancellosis se postibus occultantibus, modo fa-
cie, modo tergo... (?) ut mirum sit evadere, quos ita per leonum dentes vi-
ces, modo terga mirantes, ut mirum sit evadere. Alter labenti rota, feris offertur eadem
gyres quas respexeris volutari. Alter... Sic hec machina ad qualitatem m
alteri erigitur ut periculis auferatur. Sic hec machina ad qualitatem in
fidi mundi formata. Istos spe refovet, illos timore discruciat. Omnibus
tamen vicissim, ut decipere possit, arridet. Longum est per tot periculorum casus
sermonibus evagari. Sed apte ingemiscendum est, quod aut de miseris ma-
ternitatis... quas fatuus cives sceleratum comprehendere formas. Quis omnia penarum pre-
nomina possit. Sed vos quibus necesse est talia populis exhibere largius ma-
nus fundite premia, ut hec in sceleris faciatis esse votiva. Alioquin mole-
sta compulsio est solempnia dona subtrahere, et mortes detestabiles impac-
cta. Et ideo quitquid in longam consuetudinem antiqua liberalitate provenit sine
aliqua dilacione concedite supplicanti. Crima homicidii reatus est illis esse
tenacem, quos editio vestra invitavit ad mortem. Heu mundi error dolendus

Incipiunt capitula

si enim ullus equitatis intuitus tante divitie pro vita mortalium debent dari, quante in mortes hominum videntur effundi etc.

Cum sororem dedit in coniugem reprehendit quod suum foveat et dicit iniuriam Trasimundo regi Wandalorum Theodericus rex

R Cum diversis regibus expetiti pro solidanda concordia aut neptes dedimus aut filias deo inspirante coniunximus Nulli tamen estimamus nos aliquid simile contulisse quam quod germanam nostram generis amalis singulare vestrum fecimus esse coniugium feminam prudentie vestre parem que non tantum reverenda regno quantum mirabilis possit esse consilio Sed stupeo vos his beneficiis obligatos Gesaletum qui nostris inimicis dum a nobis fovetur admixtus est in vestram defensionem sic fuisse susceptum Ut qui ad nos viribus destitutus, privatus que fortunis venerat subita pecunie ubertate completus ad gentes exteras probetur esse transmissus Qui quamvis deo iuvante ledere nichil possit, tamen animi vestri cogitationis aperuit Quid expectent extraneorum iura, si sic meretur affinitas Nam si causa misericordie susceptus est in regno vestro, teneri debuit Si nostri pro nos expulsus non oportuerat cum divitiis ad aliena regna transmitti Que ne nobis redderentur infesta, nostra fecerunt absolute certamina Ubi est quod tanta lectionis sapientia? magnatus nos solebas docere de moribus, hoc si voluisses cum sorore nostra tractare, utique nobis non potuisset accidere Quia nec fieri promiserat ledi, nec maritum fecerat in rebus talibus inveniri Atque ideo illum et illum legatos nostros salutantes honorificentia competenti petimus ut hanc iniustitiam deliberatam vestra pertractet Nec putetis nostrorum animus evidentibus causis excitatus cogitet aliquid temptare ad pactum videatur irrumpere Gravamur siquidem ledit iniuria que contigit inspirata Et si inde provenerit dolus unde credebatur auxilium Quedam vero per harum portitores verbo vobis insinuanda commisimus, ut estimantes omnia, quid fieri in tanta causa oporteat, providentia vestra reponat, quia non est leve prudentes viros in pactis constituta peccare etc.

Laudando humilitatem regina glatur se excusatorum tamen tractate accepisse Trasimundo regi Wandalorum

R Ostendistis prudentissime regum post errores eventum sapientibus subveniri posse consilium Nec pertinacie vitium vos amare quod brutis hominibus videtur accidere Obligastis animum nostrum tanta vos in melius celeritate mutando Nam cum rex satisfaciat quelibet dura dissolvit Quia sicut est in principibus humilitas gloriosa, quemadmodum in mediocribus odiosa, potest esse iactantia Nuper nobis obiecimus Gesaleti quondam regis dolosa meditatione discessum, sed nos nobilitatis vestre memores et honoris factum rei nobis venit et subito declarasti Unde non fuit sic inimicabile honore parentis susceptionibus locum dedisse, quantum gloriosum est errante tam celerrime se potuisse purgare Ille enim qui minus cogi poterat animum non passus est secreta velare Cum laudis vicissitudine in qua possumus

parte reddentes suarum purgationum pura mente suscepimus, sed cum tristissimi
munera non tenemus, ut et ipse intelligat tamen per iustitiam fuisse motam
quam nulla potuit frangere venalitas. fecimus utrobique regalia. Sed nos
superamus tirannicam cupiditatem. sed et vos vicisse constat errorem. Redeat
ad cubiculum vestrum munera, quorum tantum oblatio videtur esse gravissima
Negligatur autem ubi clementia est copie primum patiatur aliquis repulsam
, quod semper avaris regibus impetrabat. Erat nunc actus iste pergentes
ut pateat vos excusasse culpam et lepos animos nostros nunc respersisse
pecuniam. Ita quod per bella solebat quam amoris studio. declaramus sic po-
tuisse contempni. Intelligant parentes tales fuisse. qui studio avaritie
causas debere reprimere excitare. Omnia siquidem superavit affectus, tunc recipit
peccatum magis deprecatione quam pulsatus obiecta non passus est abnegare. Recti-
pite quam communia sunt sensibus suscepta, non vicinibus suarum. nobis sunt ista sol-
vere reddere, quam multo gaudio suscepisse. Estote nunc ad similia tanti ad-
ventura solliciti. Omnia instructior redditur animus in futuris, quam preteritorum
commonetur exemplis. Quapropter illo et illo legatis vestris redeuntibus
plenissime reddimus salutationis affectum, optantes ut sospitatem vestram di-
vina concedant, cuius nobis animos esse cognovistimus validissime so-
ciatos etc.

Capitula sexti libri etc.

liber vi

Formula consularitatis
Formula rectoris provincie
Formula Siratusane comitie
Formula comitie
Formula honoratis possessoribus
Formula de comitie principis militum

viii Sequitur Formula Consulatus

1 Pristorum indicio qualis sit consulatus hinc omnino datur intelli-
gi quod inter mundi dignitates tenuerat solus quas felicitas
dabat. vestes meruit habere palmatas. prima coniunctum nomen
annorum compensato sola, cui debebantur omnia, statum reipublice romane
viri fortis dextra tuebatur fortunas omnium ac liberos cives eius consilia
vindicabant. et tot magnis debitis sola erat huius rebus dignitas
recepta. in libertatis ornatum. invecta ad genua gaudiorum per illam
imminere status imperii ingiter tremit Illam semper felix roma suscepit
Merito pridem genus habebatur imperii Merito supra omnes times potatur
qui ab hoste patriam vindicabat. Utilitates publicas sub equitate dispo-
nens nis dicebat etiam capiti. sed tuto illi commissa est potestas necis
qui fuat auctor salutis hinc est quod ex fasces atque secures tante
potestati precepte sunt illigari Ut tum tardius solverentur mora delibera-
tionis acciperent, si de cede aut nece hominis aliquid censuisset Ita ut
enim omnia eius tradentur arbitrio ne insolescet animo consul dictus
est a consulendo. hinc tanta largitas profluebat, ut illa dextra, que
sanguinem copiose fudat hostium. inter auxilium civibus manaret ir-
riguum Et quos felices per bella fecerat studio largitatis explebat in
augmentum etiam proprie glorie solvebat. famulos iugo servili, qui liber-
tate tante dedat civitati Sed nunc sinimus ista felicius. qui nos hominis
labores consulimus, et vos gaudia dignitatum palmate siquidem vestre
vestre probantur esse victorie Et prospere conditionis eventu. vos in
pace ingenuitate conceditis. famulis. cum nos securitate demus per
bella romanis Atque ideo per illam inditionem consulatus te decoramus
insignibus pinge vastos humeros vario colore palmate. valida ma-
num. victoriali scipione. nobilita. lares proprios etiam calceis auratis egredere
Sellam curulem propria magnitudine multis gradibus eminens ascende
Ut tu subiectus otio merearis. quod nos post maximos labores assumimus
Imparitos rem victoriarum agitis. qui bella nostis. Nos immutate deo
regimus. nos consulimus, et vestre nomine annum consignamus vincitis feliti-
tate principes. qui et honores summos geritis, et dominationis tedia non
habetis. Unde precipue erige confidentiam mentis tue. Consules esse magna-
nimos decet. Opes privatas non cogites. qui donando gratiam habere publicam

decrevisti Hinc est enim quod alios iudices etiam non rogantes enechimus Consules
autem sperantes tunc promovemus Ut soli ad has largitates veniant qui se pa-
res tantis expensis esse cognoscunt Alioquin onera essent potius quam honores
si supra vires aliquid imponeremus invitis Fruere igitur decenter optatis Hic est a-
bitus qui probatur esse mundo clarus et prosperrimus, tuis autem posteris feliciter
imitandus etc. **Fformula patriciatus De excellentia patriciatus**
Si antiquitatis ordinem dignitatum origine perscrutemur patriciorum 2
familia Romi nostri fuisse ditata Ut summum dei se putarent cultores
locum primatus possideret Sed quia vos aliquid hic debebat eximium, et nomen
ipsum patribus se magna in civitate vigebat superstitione derelicta, ad verum
cultum felici conditione iungunt Omnia pontificalis laus contra senatui
rite potat potat convenire Sic ex angulari familia reges quoque legit
institutos non minima, quia decuit a tali proposito nectere, qui prima poterat
mira tractare Hinc est quod et honor ipse cinctus est cum natat in l mis-
dicionis huius, et meditantis cingulum non deponens, in quo felicitas perpetua
nascitur. Cum successoris ambitio non timetur Nam mox ut datus fuit
in mite temporis reliquid honor sit coevus, ornatus individuus, cingulum
fidele, quod nescit qui deserere, quem de mundo homines contingat exire Hic
do ad similitudinem pontificatus Unde veneat rem fuisse formata, qui
sacerdotium non deponunt, nisi cum vite munus dereliquerint Additur quod leges
tanti illis reverentia detulerunt, ut in sacris positus, cum hoc fuit honore
senectus patrie potestatis nexibus exuatur, nisi con ipsa a principe caucatur
Quod constat ratione probali constitutum Ut qui amplissimum geminum prose
libertatis acceptat, infelicissima conditione cum subditis non habet pretorios et ac-
dignitatum intus procedit unico cedens fulgori, quod necdum etiam a nobis con-
stat assumi Proinde necessario laudatam intellige dignitatem, ne aut nos
parum dedisse videamur, aut tu negligentius tractes, si te aliquid mediocre
suscepisse putaveris Quapropter ab illa inditione nostris nunc sublevatus pa-
triatus culmine ascende Quod quidem viditor esse dum a patribus volunt
effecturus omnia que tantam reverentiam decet Nam quamvis magna
contulit nostra clementia habes ad hunc quod expectes si te probabiliter trac-
tare contendas etc. **Fformula De excellentia prefecti pretorii et huius
que ad eius pertinent officium etc.**
Si honoris antiquus est origo laudabilis, si bonum initium, sicut tibi 3
Si rebus potest dare principium talis auctore prefectura pretoriana gloriatur
qui et mundo probatissimus prudentissimus, et divinitati maxime pro-
batur acceptus Nam cum pharao et ex egiptiis de periculo future famis
in auditis sompniis urgetur Nec visorum tanta humanum posset revelac-

consilium Ioseph vir beatus inventus est, qui et futura veraciter prediceret
et periclitanti populo providentissime subveniret. Ipse primum dignitatis hu-
ius infulas consecravit. Ipsum carpentum reverendus ascendit, ad hoc glo-
rie culmine evectus, ut per sapientiam conferret populis, quod prestare non poterat pote-
ncia dominantis. Ab illo namque patriarcha, et nunc pater appellatur imperii,
ipsum hodie resonat vox preconis instruens iudicem, ne se patiatur
esse dissimilem. Unde merito ut tanta potestas potuit dari, videtur semper
subtiliter admoneri. Accedant enim huic dignitati etiam nobiscum sunt
iura communia. Exhibet enim sine prescriptione longinquos, magna consti-
tute multat errantes, fiscum pro sua deliberatione distribuit. Evectiones
simili potestate largitur. Vacantia bona prescribit, delicta provincialium
iudicum punit, verba prefecti dicit. Quid enim non habeat commissum,
est vel ipse sermo iudicium penes est ut leges possit condere, cum
eius reverentia sine appellatione possit negotia terminare. Ingressus palatium
qui nostra consuetudine frequenter adoratur. Et tale officium morem
videtur solvere, quod alios potuit accusare. Potestate igitur nulla dignitas
equalis, mittit sacre ubique indicat, nullus ei miles de foro sui auctoritate
prescribit, excepto officiali magistri militum. Credo ut illi aliquid antiquitas
cederet, qui videbatur procinctualia bella tractare. Curiales etiam verberat,
qui minor senatus appellati sunt legibus. In officio suo ius retinet
singulare, et talibus tantum quod noscitur iubere, quos etiam provinciarum
iudices non audeant in aliqua parte contempnere. Officium plane gemina-
tum efficitur instructum, et tota ac firmitate prevalidum, quo sic pera-
guntur iussa. Ut nullis morentur dilationibus imperata, militia
prefinitis temporibus et novorum honorum praebet. Et milites suos illis
exequatur, qui nostris preceptis iuncti nostris iussionibus obsecundant. Pretoriale
implemus que ille constituit, cuius reverentia, et nos ita constringimur
ut sine dubitatione faciamus que illum decrevisse cognoscimus. Non
immerito cum palatium sua provisione sustentat servientibus nobis, pre-
bet annonas, humanitates ipsis quoque iudicibus facit, legatorum
gentium voraces explet ordinationibus suis. Et licet alie dignitates
habeant titulos prefinitos, ab ista pene totum geritur, quicquid imperio
nostro equabili moderatione tractatur. Hanc denique curarum omnium
pulcherrimam molem, eo quod prospere nobis utile reipublice sit, ab
ista indictione tuis humeris decenter imponimus, quia tu et ingenii
virtute sustineas, et summa fide tractare contendas. Que quanto duris
sollicitudinibus constringitur, tanto maiores laudes amplissima dig-
nitas hec triumphat. Et ideo tantum lumine glorie sit actionibus vestris, ut
et palatio nostro fulgeat, et in provinciarum longinquitate reluceat.
Pax tempore tui potestate prudentia constet, tunc quadrifaria vita assideat

tribunal tuum Adeo tam excelsum sanctum esse novimus, ut locutus ibi in aliquibus ab
iectum seu humile cogitares Considera quid deas dicere, Quum enim datur quod
alicui excipit, Commonita per ista talia continet, que se legisse nullus
erubescat. Partem mirabilis pro nul nunquam habeat tuum delictum, qui nisi aliquid
egit eius assidue fecit culpam, nec sociorum meruit Nam si predictus auctor
ille sanctissimus recolatur, quoddam sacerdotium est prefecture pretoriane
competenter agere dignitatem **Formula prefecture urbane etc.**

Cum de dignitate commissa laus semper iudicis estimatur Et potior
habendus est qui preest illi quibus preesse cognoscit. Nemo amplius
videtur accipere, quam cui potuit Roma committi Grande quidem est preesse
esse, sed multo grandius de precibus iudicare Senatus ille mirabilis
opinione gloriosus probatur habere presulem, quem nimia constrinxit iura co-
dente. Ecce quod fit illi ut vocantur in senatu pretore prefecto qui apud te re-
sidentes dicere proprias causas Rerum hoc quoque modestia esse cognoscit predica-
da, ut optent se legibus teneri, qui ab ipsis sunt potuisse constitui Re-
rum pro parte nobis est absolute commissis, sed hac sola ratione districta, quod
alteri subdi non possimus. qui iudices non habemus Respice tot doc-
tos viros, et considera quale sit his aliquid dicere, nec errores vere-
cundia formidare De talibus disceptas, quos esse cognoscis esse pro-
ceres Sic ergo cuncta tractanda, ut omnis te iudicem honorate con-
gregationis agnoscant Considera semper omnes consulares prima primo-
diris, et in libertatis aula reverendus aspicis, in qua consulos habe-
mundi primarios appellant Cernis iam de obscuro iudicio cogitare,
qui inter tot mores lima esse cognoscit Omnis odium non recipe studium
ac gratificationis exclude. pro tuo amore necesse est habeas, si sectetur
nec promittas Erit nimirum magnum et singulare preconium si iudices
non accipiant Abi sunt qui multum dare contendunt. Dictioni tue
non solum Roma commissa est, quinimmo in illa continetur omnia
Decimi et intra centesimum praestare. te pretende antiqua iura volunt
ne tante civitatis iudice muralis ager includeret, cum Roma
omnia possideret Tu etiam ex designatis lege provinciis ab appellatione
cognoscis Adnotati tibi militant eruditi, qui in illa patria difficile
non est oratores implere, ubi ingenios eloquentie continuit semper audire
Carpento veheris, per nobilem plebem Vota te per ista comitantur
Fautores gratissimi consona tecum note precedunt Bene age, quia
te veniente decet licet populus et tacere, habes copiose Unde tibi gratiam
tante civitatis acquiras Sed victu omnia, sub nulla venalitate
vendantur, si exhibito salubris attenta terminare rapinarum

Liber

Ardoribus nō tepescat Sed spectaculū quod pbetur voluptati
nō sit causa litigij Quamuis eñ cogit gratum ee pplm, quisqs
in certaminibus peni declinat iniustum Tanta eñ vis est glo
riatis, ut etiam in rebus seuitis equitas desideretur Ad mom
tū igit ordinē decurso per iudiciom illam titulo te cosulate dignitat
ornamus, ut uidunt veste romulea iura decas affectare romana
Nam si isti dignitati par fuis nichil est, quod anas minuo te
quaris Ad omnia eñ tali suffragio tēs nichilomino dignus
si attoz tuam laudet senatus Perfecta eñ rei fides est, ubi con
sentanei testes probentur, summates esse ze

Formula questure de laude questoris et eius offitio

4 Si tantum clare sunt dignitates, quantum nostris aspectibus
pximitur, si publica frequens prodit dominantis affectum Nullus
ita inditium pot esse glosius, quam ille qui est in cogitatoum nrar
participatoē susceptus Aliis eñ pecunie pri te pretorianum comit
timo Aliis causas concedimus audiendas Aliis primorum nro
rum delegamus Questuram toto corde recipimus, quam nre lin
gwe vocem esse censemus, Hec nostris cogitatoinibus necesso fa
miliaris applicatur, ut pprie dicere possit, quod nos sentire cognoscit
arbitrium sue voluntatis deponit Et ita mentis nostre uelle
suscipit, ut a nobis magis, quam ab eo putetur exisse quod loquitur
O quam arduum est subiectum, uerba dominantis assumere, loqui
posse, quod nrm credatur ppositum Et prouectum in decore
pri. tū glosam redde mitatem Considerate quid ponderis habeat
pait et decoris, si quid dubitamus, a questore requirimus, qui est
thezaurus pri te fame, armarium legum paratus semper ad subitum
Et ut ait Tullius mgr eloquentie Nichil pstabilius uidetur
quam posse dicendo tentatis homi mentes allicere Voluntates
impellere impellere quo velit Unde aut velit deducere Nam
si oratoris est pprium grauiter et ornate dicere, ut possit animos iudicum
commouere, quanto facundior debz esse qui ore principis pplos nostri
admonere, ut recta diligant, peruersa contempnant Bonos sine fine
laudent, pessimos vehementer arguant Ut pene sit feriata districtio
ubi prevalet eloquentie fortitudo sit imitator prudentissimus antiquorum
mores et alienos corrigat, et suos debita integritate custodiat Ta
lem demiqz oportet esse questorem, qualem portare principis decet
imaginem Nam si nos ut assolet causas gestis audire contingat

que auctoritas etiam lingwe, que sub oculis regalis gemini possit impleri
Adesse debet praeterea iuris cautela sermonis Ut nemo debeat reprehendere
quod principem constiterit censuisse Opus est praeterea animi firmitate, ut
a iustitie tramite, nullis muneribus, nullis terroribus auferatur. Nam
pro equitate servanda, et nobis patimur contradici, cui etiam oportet
obediri Sed inde tantum doctrine deferas, quatenus probabiliter omnia
perquisita exponas Alie quippe dignitates assessorum
solatia quesierunt Ista non dignitas principi consilia subministrat
Atque ideo prudentie et eloquentie tue fama provocati questuram
et gloriam litterarum familiaritatis exemplum genitricem omnium dignita-
tum conscientie domicilium virtutum omnium sedem, per illam indictionem
deo prestante concedimus, ut sic agas quemadmodum te parem rebus
predictis esse contendas Ad te enim provincie sua vota transmittunt
A te senatus iuris querit auxilium A te docti probantur expetere quod
noverant, et necesse est te omnibus sufficere, quitos a nobis contigit
legum remedia postulare Sed cum omnia postulare hec feceris.
nullis elationibus efferaris, nulla moderatus invidia alienis
calamitatibus non leteris Nam quod odiosum est principi, non
potest convenire questori Ex te pietatem principis conditorem subiecti
sit ore nostro glorificatus eloquio, ut te tamen eorum credas nobis indi-
cibus redditum Ubi aut culpabilis vicissitudinem recipit, aut bonus
compositi gloriam laudatus acquirit etc. **Formula magistrie dignitatis** 6

Iucundum honorem sumit, quisquis magistri nomen accepit.
Rema hec nobilium scholis deputata venit, et cui nomine cogno-
scitur quid sit de moribus estimandus Ad eum nimirum pallacii
pertinet disciplina Ipse insolentium scolarium mores precipites mo-
derationis sue freno prospere dissenat, tam multi ordines sine con-
fusione aliqua componuntur Et ipse sustinet omnes omnium, que habe-
tur ba districtum, sic nominis sui gravitate perfunctus, ornat actibus
principatum, per eum senator veniens nostris presentatur obtutibus
Admonet detentum omnia decamus audire Aspectus regii trepidum
componit loquentem, sua qui etiam verba solet inserere, ut nos de-
centi omnia deceamus audire Aspectus regii habent invitus primus sor
collocutionis nostre gloriosus donator aulici consistorii, sic quidam
lucifer Nam sicut ille venturum diem premittit, sic iste desiderantibus
aspectum nostre serenitatis attribuit Cancellorum preterea maximarum prodi

in eius audientie finibus optima securitate reponimus. Ut eius curis
fidelibus sublevati, utilitatibus publicis vivacius occupemur. Decer-
dorum qui etiam opportuna velocitate quorum status semper in cursu d-
diligentie sine districtione custodit, ut sollicitudinis nostras, quas con-
silio innat, beneficio celeritatis expediat. Per eum exteris gentibus ad
laudem reipublice nostra ordinatur humanitas. Et volentes red-
mit, quos venientes excepit. Per eum quippe nobis legatorum
quorumvis festinatum promitiatur adventus. Per eum nominis
nostri destinatur evectio. Et isti principaliter creditur, quod tam ne-
cessarium esse sentitur. Huius etiam laboribus existimat potestatem
maximam hanc decrevit antiquitas. Ut nemo iudicum per pro-
vintias fasces assumeret, nisi hoc et ipse fieri decrevisset. Sub diu-
eius arbitrio aliena iudicia, ut ad ipsum rediret, quod alter nisus
est presumpsisse. Molestias quidem non habet exigende pecunie, sed late
bono fruitur potestatis incepte. Credo ex diversis titulis deflorarentur
dignitas ad levamen principis instituta. Per curatores etiam
victualium rerum in urbe regia propria voluntate constituit, et tamen
utcumque rei iudicem facit. Ipse enim gaudium populis. Ipse nostris
temporibus prestat ornatum renovando tales viros tempore publice preficit,
ut plebs querula seditionem habere non debeat satiata. Officium ve-
ro eius tanta prerogativa genium decoratur, ut militie perfunctus
muneribus ornetur nomine principatus. Miroque modo inter pretoria-
nas cohortes, et urbane prefecture milites videantur minus esse
primatum, agminibus hic humile solvebatur obsequium. Sic in sermone
magni hominis convinsticia quedam a legibus venit, dum alicuius
excubiis proponitur qui militasse alibi declaratur. Admitior etiam
magistri nostris putatur obtutibus, ut contraria sorte beneficium nos
eligamus eius presidium, qui nobis prestat fidele solatium. Hanc
igitur dignitatem tot titulis decoratam, tot insignibus opulentam
per indictionem illam gubernandam et congrua gravitate committimus,
ut omnia que gesseris magistri fecisse videaris, quia meritis moribus
respondent reliquint, si quod absit a tanta maturitate peccetur.

Formula comitive sacrarum largitionum

Grata sunt omnino nomina que designant protinus actiones,
1 qui tota ambiguitas audiendi tollitur, ubi in vocabulo in-
cluditur, quod geratur. Donis enim presidere regalibus con-
tinua sacrarum largitionum iudicia rerum verba testantur, quod

Sextus

ve decorum Hec fuit omnimode exquisitum in donore regalium
parte sequestrata fuisse dignitate, et alternis honorem dicere dum
nos constet dona conferre actus innocens pietatis officium illud spar
gere unde se fama principis possit augere. Magna est profecto
felicitas regalibus militare donis, et dignitate frui de publica
largitate. Alii iudices obtemperant regendis utilitatibus regnatoris
hec sola est que tamen servit admonita pietatis. Rex enim piratas
districtum geritur, nil severum forte censetur, sed tunc obsequimur
quando pro nobis vota fundimus. Exemplum per te fortunas et
cunctis kalendis ianuariis affatim dona largimur, et letitia
publica militia tua est. Cum hanc liberalitatem nostram alio deco
ras obsequio, ut figura vultus nostri metallis usualibus imprimatur
Monetam facis quam fatis nostris temporibus futura secula commo
neantur. O magna inventa prudentium. O laudabilia instituta
maiorum. Ut et imago principis subiectos videtur pascere per com
mercium quorum consilia convigilare non desinunt pro salute cunctorum
sed huic ut ita dixerim communicare dignitati per donum largitatis
nostre primo felicitatis indicium, litterarum quoque primitias adiungimus
Ut per te decennis honores, per quod et nostre pertinent conferimus lar
gitates. Multo quando et simili gratia utrique prestantur. Et ab uno
debuerunt iudice geri, que pari videntur laude compingi. Quare
quamvis quod provinciarum iudices tunc subiacebant dignitati, tuis
quoque potestatibus cartarum confirmas officium. Nemo perfectum non credit
nisi quod fuit pro solempnitate completum. Vestis quoque sacra
tibi antiquitus noscitur fuisse commissa. Ut quod ad splendorem
regum pertinet, tuis etiam ordinationibus obediret. Civitas quoque
litorum ad venientia lucri promissiones communes negotiatores quos
humane vite constat necessarios huic probati manifestum est esse
subiectos. Nam quicquid in vestibus, quicquid in ere, quicquid
in argento, quicquid in gemmis precipuum humana potest
ambitio tuis ordinationibus obsecundat, et admodum tuum
consilium, que de extremis mundi partibus advenerunt. Talis
quoque continuo inter vestes sericas et preciosissimas margaritas non
inepte te deputavit antiquitas. Ut sapientiam tuam evidenter
ostendere, cui talis species deputata serviret. Murice pillas modico

comitiue sacrarum et primiceriatus ẽ conferimus dignitatem. Ut multis laudibus decorari possis, qui honorum summitate perfungeris quarte ius solempnibus titulis tuis, et signum ẽ de antiquo priuilegio uestis abstulit, pro summa cete quem uindicare debeas dereliquisti. quia duarum dignitatum gloria simul curra, sed et labo riosa tibi ẽ commissa custodia, que ẽ copiosum fructum decoris afferunt, si probis moribus excolantur etc. **Formula comitiue priuatarum** etc.

Comitiua priuatarum sicut nominis ipsius sentitur insonare uocabulum per rebus uram quondam principum priuatam fertur gubernasse substantiam. Et quia minoris fastigii esse non poterat nisi homines extremis condicionibus inclinatos. Alios quoque titulos pro magna blanditione suscepit. Nec dignitas Latialis tantum tantummodo iudicatur habere cum famulis, sed urbanis actibus tunc se felicius occupauit. postquam aggressa est causas et tenere cognitionem. Quod enim presens facerit nisi seruos inter presentia, qui personam legibus non habebant. Nullus ibi advocatus aderat. Non se partes solempni actione pulsabant. Erat securitatis impolita condicione infirmum, et appellati ab omne iudicio ubi non allegabant apud dicta prudentium. Continuit dignitas libertorum causas et ... pro uace habetur. Committitur tibi contra nephanas libidines, et humani generis improbos appetitus, qui parenti publico decreta custodia est. Ne quis se probrosa commixtione polluerit. Dum uicino sanguini reuerentiam non habet. Grauitas enim pru[den]tia proximitatis sanctitate et concionis grauiam uaria estimatione discernit, quia longe aliud debet proximitati nec, quam corporali possimus indulgere licentie. Contra hos eligeris uindex et contines inquisitor. Sic dum talia probra persequeris conseruas pretiosa castitatis defunctorum qui etiam sacram quietem equabilia intra tue constitie commiserunt. Ne quis uestita marmoribus sepultura nudaret. Ne quis columpnarum decorem irreligiosa temeritate uastare presumeret. Ne quis fustare cineres alienos, aut longinquitate temporis. Aut morati flamma consumptos scelerata perscrutatione detergeret. Ne corpus quod semel reliquerat mundanas molestias, humanas iterum patetur insidias. Nam et si cadauera furta non sentiunt, ab omni impietate alienus esse demonstratur, qui aliquid mortuis abrogasse inuatur. Uide que ẽ commissa sunt castitas uiuentium et securitas mortuorum. Habebas quoque per prouincias de perpetuario iure fabulorum non minimam quantitatem. Canonicarios digi possessores ad mones et cum aliis iudicibus non modica intra partiris. Caduca bona non sinis esse uacantia. Ita quod uix compa rator potuit inuadere, tu fiscum nostri facis inscii compendiis obtinere. Priores defunctorum nobis legales anponis, quia in hoc casu principis persona post omnes est. Sed hec optamus non acquirere, dum ... sint, qui relicta debeant possidere. Repositione quoque petimus que longa uetustate ...

domos amiserunt, inquisitione tua iure applicitatur erariis. Ut qui pa-
rentes patrimonium possidere, aliena nobis dant libenter officia sine dampno
siquidem inventa prodit, qui ipsa non amittit. Proinde quod felicibus applicitur
auspiciis, per indictionem illam comitive privatarum te honore decoramus, quam
leges perfectissimas quoque parte esse decreverunt. Est enim et ipsa aulica potestas palacio
nostro iure tenenda, quam tu facies ultra terminos suos crescere, si susceptam
constanter exerceas dignitatem etc. **Formula Comitive primiceriorum**

Antique consuetudinis ratio persuadet curtis nostris illos imbuere, qui le-
ge posita transmissas acceperunt dignitates. Ut quos non poteramus
presentes instruere, lecto probabilius commonere. Sed te quem ad primiceriatus nostri
curas regalis defloravit electio non destinatis preceptionibus instruimus, quem
operi collocutionis serenissime principalis presentia erudimus. Confabulatores
siquidem nostre certum est instrumenta iusticie, quando illud cum nobis esse
perspexeris, quod et divinis potest convenire mandatis. Primiceriorum siquidem
nostrorum pro sublevandis privatorum fortunis et creditorum non pro mendicis. Ideo
tranquillitatis iure rem iuste considerans quoddam regie domus fa-
milis providendo humilitatem imponis. Propositas quippe utilitates inop-
bet domus quo quo modo initium venditare. Ceterum qui bone fame
studet cognoscitur, nos semper medio plus cognatur. Insolens libertatis
genus est rusticorum, qui voluntaria esse licere putant adeo ut quod cum imag-
ditantur superbiam pertunc. Esto igitur illis cum certa potencia moderatus, te
patientiam solis damnis, cui posse concedimus. Considerata suscepta dignitas
quo debeat splendere tractatam, per quam super ceteros iudices familiaritate
nostre principis meruisti. Nam sicut sol ortus corporum colores fugata noc-
te detexit, ita sensus morum tuorum qualitas assidue nostro principe non celabit.
Mens tua et oculis nostris probabitur et auribus in vultu, et in nocte co-
gnoscimus serenitatis mores, si facies tranquilla, si nox modulata suggessit
credas esse probatissimas causas. Nequaquam enim turbulentum devinctum iusticiam
non putamus. Nam qui perscribit loqui cum dominantes examinen. qui ne-
queunt proprias tegere voluntates, qui suas putant proferre sermones. Spe-
culum siquidem cordis hominum verba sunt. Dum illud cuique moribus
placere credit, quod sibi ipse ad agendum elegisse miratur. Superbus quem
etiam varietatis gressibus per totum diu fervore laudum declaratur. Sub-
dolus terrenum semper amat aspectum, leves inconstantia prodit oculorum. Avarus
obiectis unguibus explanat. Aristoteles denique quoque qualis est talia (Auar)
dicit et operatur, et vivit. Et ideo ad quas pervecti estis studete virtutibus
Rema nemo potest principe fallere qui etiam rerum naturalium causas in nobis
optime probatur inquirere. Nam ad comitivam primiceriorum nostri te per indictionem
illam deo iuvante promovemus, ut in amatis iudices palacia nostra

testentur, quem nos iudicamus esse promeritum. Quod cum maius tam-
as, quando si te linguas nobilium laudare cognoscas, qui alibi forte iudices
formidaverint iniustos. Hic ubi remedium prius petitur, redempta summa non
timetur, quinimmo querimonias possessorum sine veniali praestitutione distinguere. Omne
siquidem iustum fidelitatis commodo transit ad beneficium. Et quod debito
redditur, tali gratia cumque putatur. Possessiones nostre, quod vel que sunt
immobiles, non egrediantur terminos constitutos, ne conditione contraria, quod
non potest moveri, malis moribus contingat extendi. Trade etiam militi-
bus tuis, quam sectari diligis, animi castitatem. Cum ille merito per diti(onem) suam
quo non probatur excedi. Crescit igitur auctore deo concesso tibi felicitatis
privilegio dignitatis, incitet te ad bonorum desiderandum id saepissime, quod
iudicas. Cuncta in his quae feceris iudex et testis es. Nam et si epulas
nostras sollicita ordinatione disponas, non solum nostro palatio clarus, sed et
gentibus notus es. Redderis eximius. Legati enim paene ex tota orbis parte
venientes, cum nostris ceperint interesse conviviis, admirantur copiose repertum
quod in patria sua noverint esse rarissimum. Stupent etiam abundantiam convi-
vii mense tantas posse turbas servientium satiare, ut iudicet consumpta recre-
ari. Unde tante copie probantur exire. Sunt nimirum in sua patria
quod loquantur, dum parentibus suis dicere gestiunt, quae viderunt.
Sic iste modum in toto mundo celeberrimus redditur, qui promoveris nostris
apparatibus conveniunt. Adde quod tempora nostre leticie secreta tua sunt, cum
pectus redditur curis alienum, et tunc libertas sumitur suggerendi locus, qui cuncti
admittitur. Et cum ito ut qui es iudex tanti apparatus, velut epulatorum
delicatissimus cibus amicus tibi regia concedatur. ex

Formula qua proceres fiunt de dignitatibus vacantis conferendis

Periclitarentur graviter boni mores, si aut solis divitibus, aut corpore
valentibus praestarentur tantum modo dignitates. Dum multos invenimus
excubias palatii fugere, qui magis possunt laudabili conversatione ful-
gere. Multis enim facultatibus facultas parva non sufficit ad triumphum.
Multis philosophantibus corporis valitudo subtrahitur, et fit plerumque
ut sapientes virum veritati iactant, si semper homines ad honores con-
tinenti observatione perveniant. Clarum est enim multa cum consue-
tum omnibus dicat regnantis pietas subvenire. Quid si expensas con-
sulatus pauper nobilis expavescit? Quid si sapiens clamis praefecture negotii
praesentis molestias? Quid si pondera questure affluens lingua formidet?
Quid si religionis fasces molestiarum tedio plus forte nitentur quam militis?
Nonne si [?] viri talia fugiant, in verecundiam nostre mansuetu-
dinis quandam repulsam suscipiunt dignitates. Est non iustum et bono prin-
cipi inremuneratum in celis relinquere, quod fecit natura laudabile.
Sapiens est quae honores metuit, totum aliud extrinsecus venit, sola est pru-
dentia, quae rebus omnibus praeponitur, quando in homine feliciter invenitur.

Spectus

Dit aput nos et fortunis integerrimus consularis, sint et sine labore primates
habeant exercitia prima sua. Sed et iste honorabilis locus sit qui tantum militie
comparatur. Neque enim absurde leges sacratissime censuerunt eos, quos bone
opinionis fama commendat, codicillis vacantibus tales querere primitates
quos et si facultas in tanti honoris appetitu desereret, votis conscientia non relaxaret
animandi sunt ad talia, qui de sua videbantur desperare fortuna. Hoc
et validissimus ad labores, hoc et imbecillis torpere meretur ad laudes. Ita
omnes sub dignitate perditantur, quos huiusmodi honoris votum amplectitur, et ma-
gis nostris quid amplius muti extorsisse creditur, qui rei laboratam ordo suis
meruisse sentitur. Atque ideo presentibus codicillis ab illa indictione illud te propria
dignitate descendit. Et considerata ratione presentis temporis adepti honoris ordine
potiaris. Ita tamen ut illi modis omnibus preferantur, qui sudore maioris
nostris aspectibus affuerint. Iniquum est enim ne unum tedat initium duobus
emeritum. Alioquin omnes ad quietas presentium currere dignitates, si laborantes
ordinis minime preferantur. Consequuntur illa qui presunt, ne nobis desint illa
que cedimus. Sic utraque gratia concitati, et illi ad palatia nostra festinare
potuerunt, et vos optati honoris gaudia comitantur etc.

Formula Illustratus

Constat felicem esse rempublicam que multis honoribus resplendet 11
ornata. Nam sicut celum stellis redditur clarum, sic relucent urbes
lumine dignitatum. Non quia fiat homo aliud adeptus honoribus, sed
quia modestior efficitur, cum proprio conversationis ordo melior postulatur. Quis
enim opinionem suam inculpabilem tractare nolit, qui se propria ad laudes electum
esse cognoscit. Illum significant honores glorificant, que commendat et vita.
Nam malo instituto vivere, nec principi fas est, qui et de illo populo
occulte potest dicere, cui mores suos palam nullus ausus est imputare. Ca-
pe igitur proside ac laboribus tuis comitive domesticorum illustratum vaca-
tem, ut et tuis honoribus decoratus appareas, et quod est dulcissimum
meritis bonis in gremio propriis utilitatibus occuperis. Quid est enim fortu-
natius, quam agrum colere, et in urbe lucere, ubi opus proprium delectat
auctorem. Nec aliquid fallendo conquiritur. Cum labore suam horrea
cumulantur. Una propter nos credimus dedimus delectabilem honorem, tu
conversationis modestia associa dignitatem. Nam utraque sibi commixta
sunt. Cum pendet ex altero. Non coalescunt sparsa semina, nisi et terre
qualitas fuit optata. Habitus messem de nostra gratia copiosam, si acce-
ditia nostra cognoverimus optime fuisse tractata etc. 12

Formula comitive primi ordinis

Aliquid quidem et nunc vites ultimi videtur habere gemmarum pro te utili-
tatis probis actionibus occupari. Sed quanto felicius honore splendidu

animi et cogitationum molestias non habere. Interdum enim assiduis laboribus et ipsas
invisas faciunt dignitates. Quam imbecillitas humana cito solet sustinere
fastidia, et quod prius ambisse creditur, postea mutare velle sentitur. Sed
hoc multo praestantius adesse conspectibus regnis, et abesse molestiis.
Otium habere loci, et molestias mutare discedendi. Dulce est aliquid sic mereri
ut nulla possit anxietate turbari. Quam multo gratius redditur, ubi
prosperitas sola gaudia sentiuntur. Sit igitur honor, qui te respicit otiosa re-
muneratione prestitum, quem plurimis laborantibus antiqua nostri proponere
collatus. Et rectores provinciarum cum actione laudatos, vix ad hoc
culmine adducunt, quibus confitebantur plurima se debere. Consiliarii quoque
praefectorum consiliarii clarissimi, dictatores praecipui, qui in illo actu amplissime
praefecture sic videntur exercere facundiam, ut ad utilitates publicas ex-
pediendas altam credas esse quaestuam. Unde frequenter et nos iudices
assumimus. Summa eos doctissimos comprobamus. Recognosco de tali honore
senciatur agnosce, qui perfecti in pro tot laudibus institutis huius
provocemur prima dignitatis. Et unito cum tanta pompa reditur, que
senatorum quoque ordinis splendore censetur. Spectabilitas clara et consisto-
rio nostro dignissima, quae inter illustres ingreditur, inter proceres adno-
tatur. Otiosis cingulo honore praemitta dignitas, quae nullum novit offen-
dere, nullum cognoscitur ingravare, et sic omnia bona continet, nescit
invidia. Quo circa pronotati moribus tuis comitivam te primi ordinis
ab illa inchoatione maiestatis favore largimur. Ut consistorium nostrum
sic togatus ingrederis, ita moribus induti exornes. Nam unique ho-
nor est illustribus. Quem aliis mediis non habetur. Delectet te illos imi-
tari, quos proximitate contingis, tu te locum amplum et honorabiliter
facis, si te moderata conversatione tractamus. Admoneat te etiam, quod su-
scepta dignitas primi ordinis appellatione censetur utique, quod te sequuntur
omnes, qui spectabilitatis decorantur honore. Sed vide ne quis te praecedat
opinione, qui sequitur dignitate. Alioquin grave pondus invidie est
splendere cinguli claritate, et morum lampade non lucere. Et cetera.

Formula de referendis in senatu

Si honor otiosis defertur frequentius, si natalium aut nobilitas
eligitur, aut ad promovendum aliquid personae tantum gratia suffragatur,
quo studio remunerandi sunt, qui ad agonis sui praemia pervenerunt.
Considerandum est quali labore servitum sit, et ita de remunerationis
praemio cogitandum. Harum quippe rerum mensura de consilio venit. Quam
tale obedientibus dari debet, quale in inde notis potuit esse periculum.
Verendia sunt quae sustinent, exturbantes personas contumaces ad parendum
cogunt, latentes in cubilibus suis prudenti sagacitate vestigant, sub
modestia aequalitatem componunt. Ita quod a videntibus breviter dicitur applis

cessitatis familiaritate completur Notum est quod plerique sustineant Qui ad causas mittunt alienas Dum sequimus agat petitor queritur Reus districtus pulsatus vociferat, sit merito utrumque diversum rara laus est invenisse pro omnium dignitatum pace salva dicamus facilius est laudatum invenire, quam militie munera sine offensione complere Aliud est dicere tamen licentia. aliud ad terminum deduxisse instituta laudabilia quod bonum dicitur, sed multo gloriosius statuta complentur Verba tamen dignitatibus assiduus A militibus autem postulatur effectus, per omnia periculis dum constricti aliquid verisimile conquiratur, frequenter nocuit aliis, ipsa quoque integritas actionis Nam multos quos in executione contristare sunt visi ipsos postea imperiosos iudices pertulerunt Offendunt enim frequenter ignari quibus sunt peccata pariturum, et dum tantum alienis fidem custodiunt merito periculum pro se salutis incurrunt Recte in hec militie evasisse laudatur Nomine iuste videtur esse inaclm Talibus quod militie vicissitudo reddenda est, et nimio torpentes labore indultis compensationibus mitigemus Recte igitur confidenter quicquid veteranis iura concessita tribuerunt Nulli sordido subiacendo onori, qui te purissima conversatione tractasti honore te etiam reverendorum in senatu que tali militia perfunctis curia deputavit antiquitas, secundum statuta dominalia venditabis Hec quoque prestorum beneficio consequeris, sed nostri nominis contra incivilis impetus, et queque talia detrimenta, perenni tuitione vallaris Ut officium quod nostris in ipsis omnibus spirituali sollicitudine famulatum est, aliquid amplius potuisse mereri, pro militibus ceteris videatur, multa quoque decem librarum auri percellendum esse censemus Si quis statuta nostra contra te qualibet crediderit violanda, nec tamen aliquid contra te valere permittimus, quod dolosa fuerit machinatione temptatum etc. 12

Formula magistri scrinii

Optamus quidem curiam senatus amplissimi naturali fecunditate compleri, sobolemque eius tamen crescere Ut quod difficillimum amplitatis genus est nota videatur satiare parentum, sed minus amate est non aliquid amplius querere Unde tamen numerum possit augere Agricola diligens provenienti ad invat imbrem celestem, et ante rigat plantaria qui plurimas inveniant optatas arborum qui etiam fetus meliorare contendens diversi generis surcos instituit, ut multiplicata dulcedine fructuum ortus proprius consecrat varietatis ornatum Sic nos votivum rotundissimis laudibus Bairum deprecamus includere, ut germen alienum amplexum gratie colligatum curie moribus molestat Sed hec cultura

longe dissimilis est. Arboribus enim quod melius putatur inseritur ad
illas peregrina veniunt, ut de illorum potius suavitate dulcescant.
Nobis autem ut agrestia proficiant offeruntur. Nam quamvis ignis noc-
te relucat, soli tamen prelatus obscurus est. Hinc est quod ad illum ordinem
nichil potest eximium deferri, nisi quod per se ipsum probatur augeri.
Et ideo natalium illum splendore conspicuum ingenii valore pendentem
attentissime senatus hunc excipiat. Hactenus enim fuit suis meritis
clarus, sed iam erit de vestra prosperitate plurimus. Pandite
curiam, suscipite candidatum. Nam senatui predestinatus est, cum nos
contulimus lati clavi dignitatem. Benignos nunc est publicos
patres, qua hoc vocabulum non tamen pro debito gerimus, quantum stu-
dio votoque generali etc.

Formula vicari urbis Rome. De laude viri

14 Sicut agentium mos est sic iudicum voluntatibus obedire,
ut per eas non suam voluntates splendent mutuato lu-
mine nituntur viribus alienis, et quedam in illis videtur esse unitatis
imago, qui proprium non habent vim fulgoris. Tu autem vicarius di-
ceris, et tua privilegia non relinquis, cum ipsa est iurisdictio
que datur a principe. Habes enim cum prefectis aliquid portionis,
partes apud te pretoriana adnotatione confligunt, vice sacra
suam ditis. Et quod maxime fidei signum est, in inscriptionibus
vita et commissi hominum, quod inter mortales constat esse preciosum.
Addit quoque quod nec salutari te sine clamide voluerunt, mira velung-
ut sub veste militari semper visus iungi credis esse primatus.
Sed hec omnia ad perfecturam gloriam indicamus esse concessa. Et
qui tante sedis vicariam dicit umbratile videt. Considera qua-
lia de te prestes, qui tanta ante veheris eminendus acumine non
satulitate que iudicatur anxia. Nam quid tibi debet possis, si in-
minis suis imputet quod crepit. Ad similitudinem quippe primorum
carpento veheris intra quadragesimum sanctissime urbis in-
custos. Preposti ludo sedes in vice consulis, et in honorem
positus dignitate senatoris acquiris. Et illa tibi panduntur atria
que summatibus probantur esse collata. Hinc est quod in aula li-
bertatis locum patrum tenes. Et ibi interes consessum, ubi est
vel intrasse preconium. Cui qui etiam senatores, qui precedunt
ordine, aliqua indecentia ate victoria postulare. Sed quod prestes

potioribus te, nec immunito metu per tyrannos censendus es, qui aut inmac
ulatos aut ledere consulares age amicos sub equalitate modestie.
Tales una quaeque dignitas qualis est administrantium voluntas. Nec
abiectum est quod in corpore tractatur, nisi malis forte fuerit moribus
viciatum. Nam si humilium pratorum placet equalitas, quanto
magis grata est in potestatis culmine custodita, que difficile modum
servat dum ad summum velle festinat. Proinde vicariae dignitatem
et serenitatis nostre estimacione conferimus, qui sic Rome gloriam et
conscientiam tuam tante civitati facias dignissimam, utens omnibus
privilegiis que tuos decessores habuisse constitit. Et ma sit a nobis
antiquorum instituta depositimus. Ita et dignitati vestre vetera
non negamus etc. Formula notariorum de secretis habendis 16

Non est dubium secretum principis semper ornare subiectos,
dum nullis estimant archana posse committi, nisi qui fue
rint fide magna solidati. Publicum est quidem omne quod agimus,
sed multa non sunt ante scienda, nisi cum fuerint deo auxiliante
perfecta, que tanto plus decent occuli, quanto amplius desiderantur
agnosci. Regis consilium solos decet scire gratissimos. Communi de
bent armaria, que continent monumenta cartarum, ut quando ab
ipsis aliqua instructio queritur, tunc loquantur, ita ut totum sit dis
simulare dicant quod scientes nesciant. Nam solicitis inquisitoribus
sepe vultu proditur, quod tacetur. Assit innocentia, que cuncta
commendat, quia in placida mente regia decet verba deponi. Sed
quia te probatis moribus institutum venatricis bone conversacionis soli
citudo nostra reperit, ab illa indictione notarium nostrum te esse decer
nimus, ut ordine decurso milicie ad primiciatus feliciter provehas
dignitatem, honor qui efficit senatorem, cui parem aula non numina
vocatur. Nam qui mentis cunctis militat assidua lucubracione
iuste videtur et etiam libertatem intrare. Additur etiam presenti
laboris aliud munus ut signis quoque nomine ad illustratum vel
vacantem merenti per nomen omnibus debeat anteponi, qui eodi
cillaris illustratibus probatur ornari. Unde absolute colligitur
primiciatus noster dari, ut in uno eodemque titulo dispar est
dignitas equaliter acquisita. Animari deo igitur ad labores, qui
tibi tale premium propositum vides quale se gaudent cunctis invenisse primates

Se

Formula referendariorum de laude offitii et instructione officii

17 Omnis tantum sit clara unaqueque dignitas, quantum eam pre-
sentie nostre conspectus illuminat, dum semper honore suscipit, qui
nostra colloquia decenter attingit. Nullis tamen sermones nostros tantum
iungitur, quantum qui referendarius esse dinoscitur. Per eum nobis
causarum ordines exponuntur, per eum interpellantium vota cognosci-
mus, et ipsis responsa reddimus, ut negotia compendio solvamus.
Magnum est in hoc agone principali sedere prudentie, et ad subi-
tum sic dolores alienos asserere, ut conquerentium videatur vota ser-
vare. Quale est enim in tumultuosis processibus nostris nulla permix-
tione confundi aut nimietas clamoribus impediri. Utere hoc a tur-
batis exquirere, quod nobis possit placabilius intimare, et distinctius
referre, quam potuisset audire. Arduum est trepidantium dicta compo-
nere, et verum dicere. Non tamen interpellator formidat negotii sui
causam, quantum sustinet iste in relatione periculum. Si quid minus
dixit, iniquus asseritur, si plus dixerit, pretio redemptus clamatur; nego-
tii dominus, timoris proximo potest sua verba committere. Referenti autem
non licet aliquid immutare. Omne non nostre tanta maiore cautela
tenende sunt, ut nihilominus nil additum esse videatur. Nobis
plerumque audientibus nostra dicturus es, et difficile conditione constitu-
iudicio nostro subiaces, dum alienas causas explanare contendis.
Quapropter referendarium te electio nostra constituit, quod tu purita-
tem conscientie, et nitatem lingue nostris missionibus ad subiecto erudi-
tionem non mutabilem et collocutio nostra concedit, que dum per te alios
ordinat qualitate tue mentis exornat. Sub nobis enim imperitos
esse non licet, qui iniucte totis ingenia splendidiora reddimus, que cau-
sarum assiduitate polimus. Quapropter illa tu intente nos iussisse re-
ferre, que aut debuisti, aut potuisti accipere, nostra sit probatio, si iu-
sta reddidistis. Amate quod vos glorificat, sit velle vestrum quale in
dictis nostris esse propositum. Ad summum vos tales esse cupimus, ut etiam
per vos iudices corrigamus. Peculiare aliquod de nobis vectigal
exigimus, ut sicut vobiscum familiariter miscemus affatus, ita
et vestra opinio semper a nobis mereatur affectum etc.

Formula prefecti annone de eodem

18 Sic ad hanc mensuram censende sunt dignitates, ut tanto
quis honorabilis habeatur, quanto civibus profuisse cognoscitur.

profuisse cognoscit. Iste etiam debet esse gloriosus, qui ad copiam romani populi pro-
batur electus. Tui siquidem studii est, ut sacratissime urbi preparetur an-
nona. Quid de tradendi panis copia. Et velut una mensa tam magnus
populus satietur per officinas pistorum cibos quos distribuis, penuriam et inediam panis
esse exiguis, nec nimis inditas esse. Unde de roma possit laudare, nimio, quia
gloria singularis est illius civitatis asseris. Et ne magis aliquid putetur ex-
tremum carpentum profecti urbis iuxta gratificationem ostendis. Tu illi in
spectaculis comitatissimus gemmis, ut plebs quem industria tua satiat
in propriam reverentiam te honoratum esse cognoscat. Nam si querela panis,
ut assolet, concitetur, tu promptior libertatis seditiosas civitatis momentanea
satisfactione dissolvis. Et per te prospicitur ne quid a populis conquerentibus excedatur
vel nimio. Pompeius fertur copie quantitate promissa usque ad rerum processisse
fastigia, quia nimio singularis amor est populi, cum potius abundantia liberali-
sunt ille gratificatores meruit plausum quam popularium. Hinc venit semper adeo
est, et in gratia civium omni vicit fama maiorum, qui ne aliquem in honore duce-
rum nominis creatione vocabat et magnus. Hoc te exemplum invitet
ad prospera quam ille honoris tui locum egisse cognoscitur, quem felix roma
mirabatur. Ne quis autem putet te abiectis hominibus imperare, dignitati quoque
tue pistorum iura famulata sunt, que per diversas mundi partes possessione
latissima tendebant, ne inopia ingruente vilescerent, quod romane copie cu-
repti tuo deputati videntur ex annis glorie privilegiis acquisitis. Tribunal
tuum non est inter minimas dignitates, quia et romana gratia fervens, et pro-
vinciis iura transmittis. Quod et actionis ipsius in totum vita prestiterint
facturas, quoque copias perfectuas proviana … Sed non minor laus est dispe-
sationem probabilem facere quam frumenta colligere. Item in quantis abundantia
querela non tollitur, si panis elegantia nulla servetur. Sit certe frumenta
dicitur invenisse. Panarium non primus conspersas fruges coxisse perhibetur.
Unde et nomine eius panis est appellatus. Ita et illa predicata est que re-
pit et iste laudatus est, qui decenter edenda humanis usibus applicat.
Atque ideo cognoscentes industriam tuam, que semper est amica sapientie prefecture
annone, per illam indictionem nostra electione deferimus. Considera nunc, quia
non licet aliquid furari de populo. Nam quod in civitate dampno committitur
plenius non celatur, nescit plebs tacere, quia et hoc modum loquitur, quod
annone prevaricatur. In fraudulentis distringe panis pondera, et quis ex
amator mercede solicitus auro perpetur. Unde a quotibus vincitur, quia
gratior nobis est leticia favente populi romani, qui copia preciosissima me-
tallis. Attinere certe quod loquimur. Quid hec melius quod optes, quam
illius populi gratiam querere, quam nos etiam constat optare etc.

Formula comitis archiatrorum De virtute medicine

19 Inter utilissimas artes quas ad sustentandam humane fragilitatis in-
digentiam divina munera tribuerunt, nulla prestare videtur aliquid simile
quam quod potest auxiliatrix medicina conferre. Ipsa enim morbo periclitan-
tibus materna gratia semper assistit. Ipsa contra dolores pro nostra imbe-
cillitate confligit, et ibi nos nititur sublevare ubi nulle divitie, nulla
potest dignitas subvenire, causarum periti palmares habentur, cum nego-
tia defendunt singulorum. Sed quanto gloriosius est expellere, quod mortem vide-
batur inferre, et salutem periclitanti reddere, de qua coactus fuerat despe-
rare. Ars que in homine plus invenit quam ipse in se cognoscit, periclitantia
confirmat, quassata corroborat, et futurorum prescientia valitudini non cedit, unde
se eger putat debilitate turbari amplius intelligens qui medetur,
plus credens lectioni quam oculis, ut ab ignorantibus pene presagium medici
putetur quod ratione colligitur. Huic peritie deesse iudicem nonne hu-
manarum rerum probatur oblivio. Et cum lascive voluptates recipiant
tribunum, hec non meretur habere primarium. Habeant itaque presulem, qui
nostram committimus sospitatem, sciant se huic reddere rationem, qui operan-
dam susceperunt humanam salutem. Quod ars prudenter elegit, non quod
casu quis fecit accusetur, alioquin periculis potius exponimur, si
vagis voluntatibus subiacemus. Unde si edificatoria sint mox que
paratur obstructa, minimum est hominum salus temperies et torus humoribus
constans, ubi quantitas horum excesserit ad infirmitatem protinus corpus adducit.
Hinc est quod sicut aptis valitudo fessa recreatur, sic venenum est quod incompe-
tenter accipitur. Habeant itaque medici pro incolumitate omnium et ordinem
magisterium. Vacent igitur libris, experientiis delectentur antiquis.
Nullus iustius assidue legit, quam qui de humana salute tractabit.
Deponite medendi artifices noxias egrotantium contentiones. Ut cum
vobis non vultis cedere, inventa vestra invicem videamini dissipare. Habetis
quem sine invidia interrogare possitis. Omnis prudens consilium querit,
cum ille magis studiosior agnoscitur, qui cautior frequenti interrogatione
monstratur. In ipsis quippe artis huius initiis vel initiis, quodam
sacerdotii genere sacramenta vos consecrant. Doctoribus enim vestris pro-
mittitis odisse nequitiam et amare puritatem. Sic vobis liberum non
est sponte delinquere, quibus ante momenta scientie animas imponitur
obligare. Et ideo diligentius exquirite, que curent sauciatos, corroboret im-
becilles. Neque delictum medici est lapsus, et iuset homicidium crimen
est in hominibus salute peccare, sed credimus iam ista sufficere, quando eum
prefecimus, qui vos debeat admonere. Ex hac presenti tempore comitive archia-
trorum honore decoraris. Ut inter salutis magistros solus habearis eximius,
et omnes tuo cedunt iudicio, qui se ambitu mutue contentionis excruciant.
Esto arbiter artis egregie, eorumque distingue conflictus, quos iudicare

solebat potius effectus Imperitis egros curas, si contentos eorum noxias
pendent abscessus. Magnum munus est subditos habere prudentes, et inter
illos honorabilem fieri, quos ceteri reverentur. Visitatio tua sospitas sit
egrotancium, refectio debilium, spes certa fessorum. Requirant rudes quo-
ciens visitant egrotantes, si dolor cessavit, si sompnus affuit. De suo
vero languore te egrotus interroget, audiat a te verius quod ipse pa-
titur. Habetis et vos certe verissimos testes, quos interrogare possitis. Perito
quidem archiatro venarum pulsus enunciat, quod intus natura patiatur.
Offeruntur etiam oculis urine ut facilius sit vocem clamantis non advertere
quam non ad huiusmodi signa sentire. Indulge te quoque nostro palatio. Habeto
fiduciam ingrediendi, que magnis solet preciis comparari. Nam licet alii
subiecto iure serviant, tu rerum dominum, studio praestanti observas. Fas est
tibi nos fatigare ieiuniis, fas est etiam contra nostrum sentire desiderium
et in locum beneficii dictare, quod nos ad gaudia salutis excrucies. Ta-
lem tibi demum nostri licentiam esse cognoscitis qualem nos habere non probamur
in ceteros etc. Formula consulatus etc. 20

Quamvis dignitatem tuam a consulibus descendere nominis ipsius indi-
cantur testimonia declarare, tamen et insignia tanta consistunt, ut
nullus possit ambigere, te de illius lampadis claritate lucere. Securis enim
et fasces quos illi genio dicavit antiquitas tuis videntur faleris deputa-
ta, ut iurisdictio concessa paucis utrique possit admonere provincias. Hoc quoque glorie
tue esse, quod curules meritas probatur ornare vultus, qui etiam regen-
tium gemmata pompa promittit obsequium, ut non solum fori indiciis, sed
etiam domorum reverentia cumulatus accedas. O magne temperationis inven-
tum de nomine consulis promitteris clementissimus, et de principum ima-
gine metuendus. In aliquibus ad hanc provinciis ornatus penula
decoraris etiam sublectione carpenti, ut multis declaretur indiciis per ex-
pressas rerum imagines vices te percepisse geminae dignitatis. Considera ma-
gnum esse quod suscepisti et nulla deiectione communium inviceris. Nominis tamen auc-
tor nulla tibi consuetudo laudatur. Tu age ne ullis cupiditatibus attu-
eris. Ut si dare pro proventu non vales, certe moderari te velle festines, primus
enim dicitur donandi gradus posse dici abstinens esse rerum alienarum, et e contra fedissi-
me contrarietatis est vicium studere furtis et habere vocabulum largitatis. Eri-
gat ad laudem tuos animos, quod notamus non te pretio imparem factum nisi
si turpissime ambicionis delicta calcaveris. Studeas errores noxios vincere,
vicia maculosa superare. Nam ista revera est aditus de moribus consulatus,
licet enim semper prudentissimi veterum talia rebus nomina imposuerint. Hunc
continentie magne praesulem provinciis miserint consulare. Tempora iura
publica largire iusticiam, et ex fortiore parte imitari proconsules, quem nonnisi
proximitate contingis, petimus potest indigere mediocris, morum talenta non
potest non habere qui iustus est. Non paupertas largas consulum manus

Habent et boni pauperes divitias suas. Illud ergo ante omnia quere, quod in pectore
humano nascitur, non quod terre visceribus continetur. Quanto melius triumphare
ex animi thezauro, unde inimicum nascitur peremptio qua nec efficeris
tenuis, cum plura concedis, quanto locupletior reddis, quantum te bonum
conscientie sparsisse cognoscit. Quapropter opinionis tue laude perlectus, per illam
indictionem illa provincia consularitatis te per ipsius agere dignitatem
ut quod non sit acceptum, quod probatur legibus inimicum. Illa magis di-
lige, que equitatis iura commendant. Nomen tuum auctoribus proba-
consule fessis, et tunc nature dictis consularis. Sed ut omnia equabili
moderatione pensentur, stude iustitie per manus non querere, et agnosces co-
piosa quod munera provenire. Hanc enim conditionem humanis actibus
divina posuit, ut ille magis possit ditescere, qui lucra turpia nescit
optare. Ignorantes accipiunt qui bene agunt, quia iustum est ut dum
parumper malorum ambitus contempnitur, superno munere plus donetur.

Formula rectoris provincie De moribus et errore malorum

21 Omnino provide decrevit antiquitas iudices ad provinciam mitti, ne
possit ad nos veniendo mediocritas ingravari. Cuius enim latronum
non ferret audaciam, si longe positam cognosceret disciplinam, absolu-
te potius vis permissa grassari, si conquirens tardius metuitur audiri. (medrocitas)
Sed quanto melius in ipsis cunabulis ad hec mollia resecare, quam
in dimicata crimina vindicare. In compendium mittimus mala si precia
faciamus esse iudicia. Cuius enim audeat peccare, cum super cervices suas
districtionem cognoscit imminere. Et ideo te illi provincie rectorem per illam
indictionem nostra mittit electio, ut zona cingere militaris, quos tibi commissos
esse cognoscis. Clamidis tue prelucentibus ... alia clanos extende, quos
scias non inaniter positos, nisi ut cum publicam participantes, purpuram
inter ceteros te vigore semper principis admoneres. Senatus veste prosa-
mencis, quam filio suo pamo venus dii texisse, ut eximie pulchritudi-
nis mirum singulari ornatus filius testaretur. Respice quantum dederunt
leges, et ad mensuram te potestas extende, quod fiscalium tibi ... credita
iuratur exacto. Constat esse tue fidei commissum principi remittere,
quod in provinciis probatur emergere. Tu etiam senatorem ibidem
residentem iuberis audire. Et in perfectorum militem, cum ipsius tui consilia
vindicare, cum nonnisi in suis scriptoribus inseruit veteres honoratos pro-
vincialibus ante ferre. Quid dicere existimatum sit datum adiuti, cui tot
videntur nobiles potuisse postponi. Additur quod a principi si votalis
ut nobilitate priorum nominis tollaris ac nimium utilitate. Cogita tantorum
hominum tibi commissas esse fortunas. Fama tui crevit in temporis tui mode-
sto inite contentionis, ut possis in alios esse iudex. Prima equitas est
a se presules inchoare, ut deant eiusdem metuere quem negent ple-
reperire. Nullas enim in se culpas timet reus quas hic cognitorem re-
spexerit, quoniam agente mala, nisi de bonis sit moribus, non estimat displicere.

nos actus nullus dampnat in alto, quia natura est humani animi, ut hic imitatur potius vendicare, quod se cognovit amisisse. O quale est liberum tribunalibus insidere, non esse obnoxium reo prius, ne incipiat potior fieri qui redemit. Timeat districtum, timeat continentem, non audiat blandum, ut rigidam possit penam formidare. Avari iudices nesciunt quantum se longius. Nam tum vendunt aliena crimina propria faciunt esse peccata. Ergo accepte esto sollicitus ut bone actionis tue laudes potius audiamus a nobis considerent exigis, quod remittis, quia tum de remuneratione tua cogitamus, quantum te petitas non quesisse cognoscimus etc.

formula comitive Siracusane etc.

Regalis est prudentie tales mittere personas eligere, ut ad comitatum necessitatem non habeant veniendi, quos in longinquis regionibus contigit immorari. Nullum enim tale negotium est facile, quod itineris tantas pati possit expensas. Dum commodius sit tamen perdere, quam aliquid per talia dispendia conquisisse. Non enim querelas de Sicilia volumus venire, sed laudes, quia gravat apud nos acta provincialis, si eam tam longinqui petitores potuerint accusare. Plus enim dolor esse non creditur, ubi tanti laboris tedia subeuntur. Et ideo maiore cura illa quidem tractanda sunt, unde invidia plus timetur. Proinde per illa indictionem comitivam te Siracusane civitatis propitia divinitate concedimus, ut omnia sic agere mereris, quemadmodum nos te promisisse cognoscis. Dedimus vota tantarum sustinemus. Unde aut ultro regimus unde ad nos difficile venire posse sentimus. Habes que te decorare debeant, si tu tamen ibi defectatus cum scientia venis. Militum tibi nostris iussis servit expensis. Reddis munere arma geminata et possessio tua provincialis ornatus est. Exercitu utreis paratis, nec pericula belli subis et armorum pompa decoraris. Decrumtamen meam hec timore cognita disciplinam, non permittas milites esse possessoribus insolentes, annonas suas sub moderatione percipiat, tamquam non inspiciant extraneis possessionibus omnes se cognoscat electum, qui se gloriatur armatum privilegia dignitatis tue, nec volumus minimi, nec in bernis extendi sufficiat tibi tantum genere quantum decessores tuos constitit ronabiliter effecisse etc.

formula comitive de Rectore

Inter cetera vetustatis inventa, et ordinationem rerum ob stupenda promia hoc cunctis laudibus meretur efferri, quod dignitatum civitatum decora fastes, aptis administrationibus videtur ornari. Ut et tamenitas nobilium contraponere celebri colligatur, et tantarum nodi iuris disceptatione solvatur. Unde nos quoque non minorem gloriam habere cognoscimus, qui sua veterum annis solemnitatibus innovamus. Nam quid prodesset inventum, si non fuisset iugiter custoditum. Exeunt a nobis dignitates relucentes, quasi a sole radii, ut in orbis nostri parte resplendeat custodita iustitia. Ideo enim tot emolumentorum commoda ferimus, ut securitatem provincialium colligamus. Messis nostra cunctorum quies est, quam non possumus aliter instaurare

nisi dum subiecti non conqueruntur quod irrationabiliter perdidisse Et ideo ad com-
itivam te Neapolitanam per illam indictionem libenter adducimus ut simi-
lia negotia equus trutinator examines, tantumque famam tuam
habita maturitate custodias, quantum te illi populos nec in levi culpa
facile displicere cognoscas Urbs ornata multitudine civium abun-
dans marinis, terrenisque delitiis, ut dulcissimam vitam te inve-
nisse iudices, si nullis amaritudinibus miscearis, pretoria
tua officia replent, sed militum turba custodit Consedis gemma-
tum tribunalis sed tot testes pateris, quot te agmina civitatis
cognoscis praeterea littora usque ad praefinitum locum data iussione cu-
stodis Tue voluntati parent peregrina commercia, prestas ementibus
de pretio suo et gratie tue proficit quod avidus mercator acquirit
Sed inter hec preciosa fastigia optimum esse iudicem decet qui se non
potest occulere, qui inter frequentes populos cognoscitur habitare, fertur
tibi erit sermo civitatis Dum per ora fertur populi, quod an-
dire contigit actitari, habet votum suam hominum frequentia si lo-
quatur adversa Et de iudice iniquum esse creditur, quod multis
astipulatoribus personatur Quod ergo melius, quam illud populum
gratum respicere, cui cognoscitis presidere, Venale est perfrui
favore multorum, et illas voces accipe, quas et clementes dominos
delectat audire Nos tibi proficiendi materiam damus, tuum est ut agere
sua iustitia principem delectet augere etc.

Formula honoratis possessoribus de eodem

2 Tributa quidem nobis annua devotione persolvitis, sed
nos maiore vicissitudine decoras, vobis reddimus dignitates
ut nos ab iniuriantium pravitate defendant, qui vestris iussionibus
obsecundant Erit nostrum gaudium vestra quies sicut lucrum
si nesciatis incommodum Degite moribus compositis utamini legi-
bus feriatis Quod opus est quemquam facere unde penas possit
incurrere Querat iudex inter vos causas et non inveniat Ratio
motus vestros componat, qui rationabiles vos esse cognoscitis Impro-
bis iudicem, testem bonis moribus destinemus, ut nemo se
cogi sentiat nisi quem pravitas de private conversationis accuset Atque
ideo illi nos comitiva Neapolitane civitatis, per illam indictionem
dedisse declaramus, ut vestra gubernatione, laudatus alteram
mereatur de nostro iudicio dignitatem, cui vos convenit obedi-
re prudenter, quia utrumque laudabile est, ut bonis populus iudicem

benignum faciat, et mansuetus iudex gratissimum populum equabilizatione componat etc.

Formula de comite principis militum

Omnes apparationes habere debet iudices nos bellum cum populis admin et militia denegatur, sed nos quibus cordi est lotis[?] suis, virum vos ardines continere, meditandi illis continuam Neapolitanam domino invante largimur, ut iudicibus amma successione reparatis vobis solempnitas non peccat attonitis. Una ppl designato iure potestate competeter obsequium. Ut sicut vos non patimur emolumenta et comoda perdere, ita et vos parendi debeatis pristinam regulam custodire etc. 27

Capitula septimi libri

Liber

fformula comitive provincie cognitate sceloris et tracte malorum

.I. Omnis quidem dignitatum officia a mauri secludantur armata et civilibus vestibus videantur induti, qui districtionem docentur publicam operari. Tua tamen dignitas atrocibus ornatur, que gladio bellico rebus etiam pacatis accingitur. Vide quo iudicio fueris evectus, qui aliis rigorem fascium videamus esse traditum. Tibi autem ab ipsis legibus ferrum constat esse porrectum. Rem tremendam animo pacato dederunt. Ut et noxii nimium metuerent, et leges de optata lesione ultione gauderent

Septimus

Alioqui culparent potius si temperata omnia non fecissent. Sed cum intelligas te
ad moderamen electum, humanam facile non concupiscas, exitium rerum, qui de-
et probetur gladio puniendi remedium, datum est pro salute multorum. Arma
ista iuris sunt non furoris. Hec ostentatio nimirum est contra noxios instituta
ut plus terror corrigat, quam pena consumat. Non enim cogitur ferro seviri
de robusta, qui ad hunc tenorem urbis emittat audaciam. Similis est pavor iste
non bellicus, quod sit facies esse gloriosum, si tamen non probetur excessum. Hec
etiam et ferrum inclusorum metuendum. Claudantur nexibus cathenarum
quos scelerum cumulus pulsat invidia. Cunctator esse debes, qui iudicat de sa-
lute. Alia sententia potest corrigi, de vita transactum non patitur immutari.
Signa tua ab actores timeant, fures pavescant, latrones exhorreant. Inno-
centiam tantum respiciat leta, dum sibi auxilia venisse credit, que le-
gum disciplina transmittit. Nemo redemptoribus tuum velle deflectat.
Gladius contemptitur ubi auro prostituitur. Tu te inermem reddis, si
auri amore cupiditate recesseris. Age ita per indictionem illam comitive, et
in illa provincia tribuimus dignitatem, ut ad titulos tuos pertinentia
non execrabili lucro, sed civilitate laudabili exequaris. Nec quicquam
presumas facere, nisi quod privatus posses legibus vindicare. Ipsa est enim
recta administratio que et sine potestate defenditur. Ut tunc probetur fu-
isse iustus, quando ei que maluit obici possit inimicus. Nec tamen spes
vestra velut fastidita despicitur. Nam pro bene provincia administrationibus
presidentis honores vos amplissimos sperare leges inito consueverunt.
Unde iam pene videtur debitum quod nobis attamen ante ultro no-
scitur fuisse promissum etc.

Formula presidatus excitatio et instructio iudicis

Presidens omnimodis inspexerit antiquitas provinciarum dignitates .2.
successione annua reparari, ut nec dominia potestate unius insolescat
et multorum provectus gaudia reperiret. Sufficit enim unicuique discessisse
laudatum, quia dum tempus potestatis prolixum, quamvis culpare obprobria
non vitantur. Illa enim vel in brevitate declinare mirabile est, dum
frequenter et hii surripiunt, quia fastibus sub velocitate discedunt. Annus
enim unus et ad declaranda conscientie bone sufficit, et facilius se a certoribus
ab errore custodit. Sit in vestro proposito administrationis unius anni prestitute
num est bene uti tempus angustum, quia non facile removere turpium
quos iustos esse sentimus. Pro comitationis tue moribus invitati
per illam indictionem presidatum et in illa provincia propria dignitate conce-
dimus. Ut sic debetis agere, quemadmodum nobis possessor gratias cum
tributis mereatur ex olim decessorum bona exempla sequere, a vitiorum
te imitatione disiunge. Non ponetur omnis consuetudo probabilis, tantum
te alienis, error debet reddere non sequacem. Prodit stultitie culpam qui
sequitur actatum. Sed illud melius eligitur. Unde prendit opinio

sub admiratione laudatur. Respice quantis sit provincia plena nobilibus
hos qui et bene de te loqui decant, et derogare praesumant. Nemo nulla potestas
est que qualitate fame sue de ore hominum possit auferre. Eius ante qui sui
niti opinione laudabili per consimiles it firma provintias et ibi invenit pro
xi ssimam laudem ubi non invenit potestatem. Additur quod intermineatum
non relinquimus quem exisse probabiliter audiamus. Honore vivendo et prin
cipis meritis affectui voluntate. verum in legibus hos illis obtemperare
et nostra cognoscis implere mandata etc.

fformula gottorum per singulas provintias

3 Cum deo iuvante sciamus gotos vobiscum habitare per mixtos ne quid
inter consortes ut assolet indisciplinato nasceretur ut certum duximus
illum sublimem virum bonis nobis moribus comprobatum, hactenus ad
vos comite destinare qui secundum edicta nostra inter duos gotos litem debeat
amputare. Si quid etiam inter gottum et romanum natum fuit forte sine ne
gotium adhibito sibi prudente romano certamine possit equabili ratione distinguere
Inter duos autem romanos romam audiant, quos per provintias dirigimus co
gnitores, et unicuique iura sua serventur, et sub diversitate iudicum unum vos
una iustitia complectatur. Sic pace communi utrique nationes dulci otio di
vinitate propitia perfruantur. Scitote autem unam nobis esse in vos omnibus
equabiliter caritatem, sed ille se amplius animo nostro commendare poterit qui
leges moderata voluntate dilexerit. Non amamus aliquid incivile scelestam
superbiam, cum suis detestamur auctoribus violentos, nostra pietas execratur
in causa possint iura non brachia. Nam cur eligant querere viole
ta qui presentia probantur habere iudicia? Ideo enim emolimenta iudicibus damus
ideo tot officia diversis largitionibus continemus. Ut inter vos non sinamus
crescere quod possit ad odium pertinere. Communi vos amplectatur vivendi vo
tum, quibus unum constat esse imperium. Audiat utraque populus quod ama
mus. Romani vobis sicut sunt possessionibus vicini ita sint et caritate
coniuncti. Vos autem magna studio gottos debetis diligere, quos et vobis
in pace numerosiores populos faciunt et universam rempublicam tuentur
per bella defendunt. Ita quod destinato a nobis iudici vos convenit obedire
ut quicquid pro conservandis legibus censuerit modis omnibus impleatis
Quatinus et nostro imperio et vestre utilitati satisfecisse videamini etc.

fformula Ducatus retiarum

4 Omnis spectabilitatis et reliquarum honores unus honor videatur consiste
re in his aliquid aliud nisi tempus soleat anteferri, tamen rerum
qualitate perpensa multum his creditum videtur quibus confinales
populi deputantur. Quia non est tale pacatis regionibus ius dicere, quale su
spectis gentibus assidere. Ubi non tantum vitia quantum bella suspecta sunt
nec solum vox preconis insonat sed tubarum strepitus frequenter insultat
Retia namque munimina sunt italie et claustra provintie, que sic appella
ta fore non immerito iudicamus, quando contra feras et agrestissimas gentes
velut quedam plagarum obstacula disponuntur. Ibi enim et impetus gentilis

excipitur et transmissis iaculis sauciatur fulminanda presumptio. Sic gentilis
impetus vestra venatio est et ludo geritis quod vos assidue feliciter egisse sentitis.
Ideo quia validum te ingenio ac viribus audientes per illam indictionem duca-
tum tibi credimus Retiarum, ut milites et in pace regas, et cum eis fines nostros
solempni alacritate teneas, quia non parvam rem te respicis fuisse commissam
quando tranquillitas regni nostri tua creditur solicitudine custodiri. Ita tamen
ut milites tibi commissi vivant cum provincialibus iure civili, nec insolescat
animus qui se sentit armatum. Quia clipeus ille exercitus nostri quietem
debet prestare Romanis. Quos ideo appositos constat, ut intus vita felicior
secura libertate carpatur. Quapropter responde nostro iudicio fide nobis et industria
placiturus. Ut nec gentiles sine discussione suscipias, nec nostros ad gentes
sub incuriositate transmittas. Ad necessitatem siquidem rarius venitur armorum
ubi suspecta surreptio custodiri posse sentitur. Privilegia vero dignitatis
viii tue nostris tibi iussionibus vendicabis etc. **Fformula cure pallatii**

Hula nostra sic agnoscitur peritis dispositionibus instituta. Ita doctorum 7
in ea diligens debet esse cautela, quia pulcritudo illa mirabilis, si sepe
non reficitur senectute obrepente subito viciatur. Hec nostra sunt oblec-
tamenta potencie. Imperii decora facies testimonium preconiale regnorum. Hoc le-
gatis sub administratione monstratur. Et prima fronte, talis dominus esse
creditur, quale eius habitaculum comprobatur. Et ideo magna voluptas est
prudentissime mentis pulcerrima iugiter habitatione gaudere, et inter publicas
curas animum fessum reficere dulcedine fabricarum. Quas primum ciclopes dicuntur
et antrorum modum amplissimas in Sicilia condidisse, postquam in caver-
nis montium Poliphemus ab Ulixe singulares oculi lugendam pertulerat
orbitatem. Inde ad Italiam fabricandi peritia legitur fuisse translata, ut quod
talibus actoribus institutionibus inventum est emulatrix posteritas in suum
commodum custodiret. Hinc est quod spectabilitatem tuam ab illa indictione
curam pallatii nostri suscipere debere censemus, ut antiqua in nitorem pri-
stinum contineas, et nova simili antiquitate producas, quia sicut decorum
corpus uno convenit colore vestiri. Ita nitor pallatii similis debet per omnia
membra diffundi, ad que sic poteris idoneus inveniri, si frequenter geometricum
legas Euclidem, si scemata eius mirabili varietate descripta in tue mentis
contemplatione condideris, ut in hora commonitus cuius rei famuletur copiosa
notitia. Archimedes subtilissimus exquisitor cum Martrobio tibi semper assi-
stant, ut ad nova reddaris peritissimus, qui libris probaris veterum conditor.
Non enim tibi cura minima delegatur, quando animum nostrum fabricandi studio cupidis-
simum artis tue ministerio probaris explere. Nam sive aut civitatem reficimus
aut castellorum fundare volumus novitatem, vel si construendi nobis pretorii
amenitas blandiatur, te ordinante ad oculos producitur, quod nobis cogitan-
tibus invenitur. Decorum magisterium, propositum omnino gloriosum in tam longas
etates mittere. Unde te debeat posteritas admirata laudare. Quicumque
enim aut instructor parietum, aut sculptor marmorum, aut eris fusor, aut camerarum

rotator aut girapharstes / aut musmarius ignorat te pendente interrogat b
tam magnus ille fabrilis exercitus. ad tuum recurrit iuditium ne possit aliquid
habere confusum Unde ergo cura debet nosscere. qui possit tantos instruere. hec
operis certe bone dispositionis tue ubertimum fructum, cum tu de illorum
labore laudaris. si abeas diligens sua monstrauis Unam propter quicquid ad te
pertinet. ita decenter ita firmiter volumus explicari, ut ab opere veterum
sola distet nouitas fabricarum. Sed hec possibilia facis si dona nostra nulla
cupiditate suppressus castigatis omnia impertit artifici qui enim competenti
non patitur comoditate fraudari manus larga artium imitetur inge-
nium Nam qui de victu non cogitat perficere iussa festinat Illud quoque
considera. quia gratificatione tractis, ut aurea virga decoratus inter obse-
quia multa ante pedes regios primus incedaris incedere, ut ipso te-
stimonio vicinitatis nostre agnoscamur et nostra palacia commisisse

Formula comitive formarum de formis et aquis urbis

6 Omnis commoditas fabrice tollatur sibi ubique possit precipue reperiri, quod
totum usque in admiratione noscitur exquisitum. quod ibi decuit
esse fundatum Unde esse tamen arbitramur modo / quod materia utili-
tas gratificat Et quod pulcritudinis tanta causa comendat Traiani
forum / vel sub assiduitate inde miraculum est, capitolia celsa conscende-
re hoc est humana ingenia superata uidisse Sed nunquid per ea uiuit-
/ aut corporis salus aliqua inde delectatione recreatur. In formis autem
romanis utrumque precipuum est, ut fabrica sit mirabilis, et aquarum salubri-
tas singularis Nam quot illic flumina. quasi constructis montibus perducta
Naturales credas alueos soliditate saxorum, cum quibus tantus impetus
fluminis tot seculis firmiter potuit sustinori Cauati montes plerumque sub-
ruunt meatus torrentium Et opus illud veterum non destruitur Sed
industria suffragante seruatur. Respiciamus certe aquarum copia. quantum roma-
nis membris prestat ornatum Nam thermarum illa pulcritudo quid esset si
dulcissima quondam. equora non haberet Currit aqua virgo sub delectatione pu-
rissima / que ideo sic appellata creditur / quod nullis sordibus polluatur /
Nam cum alie pluuiarum minietate terrena commixtione molentur, hec ae-
perie serum purissimo labens unda mentitur. Quis possit talia sermo-
nibus idoneis explicare claudiam per tanta fastigii molem armenti-
ni cacumine esse perductam / ut cum ibi ex alto lapsa ceciderit cacumen
illud excelsum ex omnium vallem rigare videatur. Egiptius nilus
certis temporibus crescens per campos tacentes sub ducto diluuio. aere
sereno turbulentus exundat Sed quanto pulcrius est, claudiam romanam
per tot scitas inoticum munitates lanacris ac domibus liquores puris-
simos fistularum uberibus emisisse, et ita equaliter fluere. ut nunquam
se possit desiderata subducere Ille enim dum recedit. hinc est dum
uenit insperante diluuio Quis ergo famosum nilum urbis rome in
fluuiis non estimet esse superatum / cum ille incolas suos, aut veniendo
terret. aut recedendo destituit Neque hec non superflua commemoratione narramus

ut possis advertere, qualis eas diligentia perquiratur, cum pulchritudo tanta committitur. Quapropter per indictionem illam comitivam tibi formarum sub magna deliberatione credidimus, ut primo studio mutaris efficere quod tantis ac talibus rebus respicis expedire. Inprimis noxias arbores, que inferunt fabricae ruinas. Nam sunt quidem menium importabiles arietes, tenuissimis radicibus amputari, quia nulla lesio remonetur, tunc origo non tollitur. Si quid autem consistente senio fuit demollitum, pervigili celitate repetur, ne crescente defectu augeatur nobis causa dispendii. Mixtus aque fortuna tua est. Diu incolumis eris, si illa solidaveris, tunc enim aput nos profitebis, quantum te illis studuisse probaveris. Agat ergo precipua fides tua, ut et constructio fabrice illibata permaneat et aque distributio nulla se custodum venalitate subducat etc.

De furibus capiendis formula prefecti vigilum

Quamvis nomen tuum ad civitatis te vigilias debeat excitare, ut possis implere quod diceris, tamen providentie solita cautela non deserit, quin eos quos ad agendum delegimus, ad paratiorem curam iugiter incitemus. Quid enim tam pulcrius, quam in illa urbe operam navantem impendere diligentiae, ubi tales testes videntur assistere. Cautela quidem tua, mox ut excitata fuerit per patronorum ora et consilium discurrit. Vix te contingit aliquid sollicite facere. Et audis proceres cum admiratione laudare, mediocrem dignitatem regis et in summa opinione versaris. Custos Romane civitatis diceris, qui eam ab intestino hoste defendis. Quapropter circa fures esto sollicitus, quos etsi leges punire nimie precipiunt, tamen eos indagandi licentiam contribuunt, quamvis raptores sint detestabiles, fures tamen longe deteriores existunt. Quos tue providimus dignitati committere. Igitur per indictionem illam prefecture vigilum potestate honor tibi pro merito ademptus est. Non putas. Nam lex aquo volunt malos capi, quam cepit plus timeri. Eris igitur securitas soporantium, munimen domorum, tutela claustrorum, discussor obscurus, arbiter silentiosus. Cum fallere insidiantes fas est, decipere gloria. Actus tuus venatio nocturna est, qui miro modo si non cernitur, tunc tenetur. Furta magna, in furibus facere cum illos circumvenire niteris, quos omnibus illudere posse cognoscis. Prestigii genus est, quod agis ut latronum versutias mitare possis. Faciliius enim existimamus spingis enigmata comprehendi posse, quam raptoris fugacem experientiam reperire. Ille circumspectus ad omnia, instabilis ad ventura, trepidus ad insidias, quemadmodum potest capi, qui more venti nullo situ noscitur contineri. Vigilia, impiger cum nocturnis avibus. Nox tibi pandat aspectus. Et sicut ille rapinam in obscuris cubilibus. Ita tu possis invenire. Pro immo esto ante ad munera sollicitus. Venalitas tibi non adimiat, quod tocius industria. Nam licet fiet sub profunda caligine, videantur geri. Nullus tamen actus est, qui possit abscondi. Privilegia quoque tua, vel officii deputati ex nostra tibi auctoritate rationabiliter venditabis, quia necesse est in tam magna civitate per diversos iudices agi, quod ab uno non potest explicari.

Formula de custodia civitatum etc.

Liber

8 Quamvis dignitatem magni nominis prima fronte detegeris, quam
non potuit antiquorum prudentia summa vocabuli similis appel-
latione deferre, ne splendorem quem primus dabat alterius vilitate pol-
lueret. Tamen hinc intelligitur, quid sentire maiorum potuisset auctoritas,
quos prefectos vigilum nominibus appellare voluit, qui pro generali
quiete discurrunt. Tibi enim fortunarum securitas, civitatis ornatus,
utilitas omnium commissa est. Sic ut contra domesticos grassatores bellum
paratum geres, si quem civium ledendo esse sentires. Custodis for-
tunas omnium, securus somnus te vigilante carpitur et molestia nulla
sentitur. In pace positus pugnas. De nocturno fure victorias, et tuis
laureis mane civitas defensa letatur, que dum captos respicit,
tunc se occulto hoste caruisse cognoscit. Cotidie triumphas, si
bene vigilas, et cum rara sit gloria bellici certaminis, tibi vigilibus latro-
nibus familiariter imminet. Donatum nimia civium affectum suspectus
assumes predones inquirere, quos non valet mundi domus invenire.
Et duplicia communi tristitiis a fortuna furta prohibes, aut admissa
concludis. Nomen ista est ineffabilis quedam gloria civitatis, dum
hoc in se prestipe, quod videtur omnibus expedire. Merito et gloriosum
nomen prefecti prudens antiquitas deputavit, quia istud fieri non poterat
nisi qui totius civis plus amabat. Officium quoque tuum non
constat munere sublevatum, quando et ipsi momenti multa dilata sunt
qui pro civium utilitate militare noscuntur. Que cum ita sint prefecturam
te vigilum per illam indictionem delectati tua opinione concedimus, ita
ut et curam huius dignitatis et privilegia que competentia modis omnibus
exequaris. Sed quamvis non odiosissimum fuerit qualis persequatur
assensus, tamen quia de effusione humani sanguinis agitur, nichil
subitum aut indelibatum inveniamus assumi molestiam sequere, qui
dampnas audaciam continentiam dilige, qui furta condempnas.
Ad gesta producti audiantur aliquid pro salute dicturi. Quoniam quemquam
non distulit iustitia non putatur. Convictis vero atque confessis que sunt
VIII decreta serventur. Cum vendere nichil efficit qui sequitur leges.

Formula comitive portus

9 Delitiosa magis quam laboriosa militia est in portu romano comiti-
ve gerere dignitates. Illic enim copiosus navium prospectatur adventus.
Illic velligerum mare peregrinos populos, cum diversarum provinciarum
transmittit. Et inter tot spectaculo dulcedo rerum commodo tuum est venien-
tes evasisse pericula. Primus prandio fantibus romane delitie sentiuntur.
Et unda tiberinis quasi per alveum vadunt, que ad comertia civitatis
ascendunt. Bene inclita dignitas que copiam videtur ornare

romanis Nam quid elegantius pot agi qm vnde probat populus iste
saciari O inuenta maior. Q exquisita prudencia ut qua longius a littore
roma videbatur posita inde magis esse inuipet Ubi decorum ingressum
namque possidet uno quippe meatus aluei tiberim decorat ornatissimam
ciuitatem et eam tamqm duo limatta pristepunt ne vacaret aqua quod tal
te vrbi ministraret expensas Eximia ergo res tibi committit si moderate
peragit En copiam feritis dum ingredientes iste tractatus cinara
manus portum claudit Et cum digitos attrahit namque simul vela co
cludit Cuncto ergo illa imitatores cuncti respiciunt que sibi dispendiosa ee
cognoscunt Quapropter ad ... ibi uentus est moderata presumpto itaque
platidum mac dampnat qui undas cupiditatis exaggerat ...
pro solempnitate comoditas offerat voluntarium munus exenia sunt
enim ista non debita a parantis accipit qui nimium querit Et sibi ipse me
ruit ita munia qui moderatur oblata Sit tibi ergo circa percipienda non solli
te abstinere verecundia cohibe presumenti manus quia non est bene in
illa ubertate delinquere qui decet cunctos modesiuet optare Quocirca
per indictionem illam comitiue portus te honore decoramus ut per te dif
tas dulces delicias administrat Ita tu honorem opinionem laudabilem
de lingwas etc. Formula tribuni voluptatum etc.

Quamuis actos liberte honestis studiis sint remote et histrionum vita 10
vaga videatur officii posse licentia tamen moderatrix prouidit an
tiquitas ut in totum non effluerent cum et ipse iudicem sustinerent Ad
ministranda enim est sub quadam disciplina exhibitio voluptatum teneat
scenicos si non verus vel umbratilis ordo iudicii Temperantur hec le
gum qualitate negotia quasi honesta imperent inhonestis Et quibusdam
dam regulis viuat qui viam recte conuersationis ignorant Student enim
illi non tam comoditati sue quam alienae letitie et conditione peruersa
cum dominatum suis corporibus tradunt seruire potius animas compulerunt
Dignum fuit ergo moderatorem suscipere qui se nesciunt iuridica modera
tione tractare Totius quippe tunc huius gregibus hominum veluti quidam
tutor est positus Nam sicut illi etates teneras ad sita cautela cu
stodiunt Sic ate voluptates fundit impensa maturitate frenande sunt
Age bonis institutis quod nimia prudentia constat inuenisse maiores
bene desiderium et si verecundia non cohibet districta ponderata modificat
Agantur spectacula suis consuetudinibus ordinata quia nec illi pote
venire gratiam nisi imitati fuerint aliquam disciplinam Quapropter tribunum
te voluptatum per illam indictionem nostra facit electio ut omnia sic agas
quemadmodum vota ciuitatis adiungas ne quod ad letitiam constat in
ventum tuis temporibus ad culpas videatur fuisse transmissum cum fama
diminuitur salua tua opinione vocare castitate diligere enim subiacent
prostituta ut magna laude dicatur vitutibus studuit qui voluptatibus
inserebatur Optamus enim ut per ludicra administrationem ad seriam per

venias dignitatem etc. **Formula defensoris cuiuslibet civitatis qualis debeat esse defensor**

11 Si ad quod libere negotiorum peragendorum talis eligitur, qui consilio et gravitate laudetur, multo praestantior esse debet, qui suscipit negotia civitatis. Nam si parvum est unum decipere, quid erit imparem tantorum iudicio extitisse. Causa enim multorum bene acta nobilitat, quando totum bono proposito agere creditur, qui generalibus desideriis adesse sentitur. Defensorem te itaque illius civitatis per indictionem illam civium tuorum supplicatione permoti nostra concedit auctoritas, ut nihil venale vel improbum facere velis, qui tali nomine nuncuparis. Commercia civibus secundum temporum qualitatem aequabili moderatione dispone, diffinita serva, quae inserteris, quia non est liber vendendi summas includere, sed pretia statuta castissime custodire. Imples enim rem boni defensoris officium, si cives tuos nec legibus patiaris opprimi, nec caritate consumi etc. **Formula curatoris civitatis**

12 Omnis per se honor bis beatur, qui vel minimam solitudinem civitati quae videtur impendere, et nec nos magna reverentia praesenatur, qui cives se amare professus est. Tamen indubitatus honor est, qui ab electione confertur, quia probitas bonis institutis creditur, tamen aliquid auctoritatis principis delegatur. Et ideo ab indictione illa illius civitatis curam ad te volumus pertinere, ut laudabiles curiae ordines sapienter gubernes, moderata pretia a populis quorum interest facias custodiri. Non sint incentes in pretate, sola vendentium aequabilitas grata custodiatur in omnibus. Pulcherrima siquidem civium et hinc gratia colligitur, si pretia sub moderatione servent. Tunc vere curatoris imples officium, cum et solitudo fuit, dentilitate curatorum consuetudines antiquae et externae antiquitus defende, quas in eodem loco tuos constat habuisse maiores etc.

Formula comitivae Romanae

13 Si clausis domibus ac munitis et in securitate manentibus insidiari solet nequissimum votum, quanto magis in Romana civitate videtur allici qui in platea pretiosum reperit, quod possit auferri. Nam quod populus copiosissimus statuarum gregibus etiam equorum abundantissimis tali sunt cautela servandi, quali et cura videtur affixi. Hoc si esset humanis rebus ulla consideratio, Romanam pulchritudinem non vigiliae sed solus deberet reverentia custodire. Quid dicamus marmora metallis et arte pretiosa, quae si valet carpere rara manus est, quae possit attactu abstinere, ubi sunt exposite generales divitiae, et quae mundi labores facere potuit. Quem vero ista esse decebat negligentem, cuius in causa tali patitur esse penalis, quando gravissimum dampnum potest fieri in pulchritudine singulari. Una de re per illam indictionem comitivae Romanae cum privilegiis et instrumentis commodis suis tibi concedimus dignitatem, ut fideli studio, magno quoque instituto contra invidas impetus manus, et inspiciantes aut pinatorum fortunis aut membris ad tuum facias venire iudicium et veritate discussa congruam subeant legibus ultionem, quia iuste tales

persequimur publicis dolor, qui decorem vestrum fedant detruncatione mem-
brorum faciunt quod illa in monumentis publicis, que deus pati. Officium tuum
et milites consuetos noctibus, potius invigilare compelle. Iudice autem
civitas se ipsa custodiat. Vigilans enim studia non indiget alieno, qui
se custodit, sed tunc praesumptor facile capitur, cum insperatus invenire praevenire
sentitur. Statue nec in totum mute sunt, quando a furibus percussae
custodes videntur tinnibus admonere. Proinde diligentiam tuam
devotione laudabili sentiamus, ut tibi iam laboriosos fasces inungimus
securos honores postea conferamus etc. Formula comitive Ravennatis.

Festinanda est dignitas ex labore, et laudabilis sollicitudo actuum 14
publicorum parit gratiam liberalem sermenti, prima gratificatione locu-
tus hinc sis est, quin suis utilitatibus probatur adimere nostris ordinationibus
tarditatem. Nemo enim nesciat quantam copiam navium, leviter procurres
admoniti, a dignitatibus palatii nostri vix in erectionibus scribitur
et iam ante prima celeritate complet. Nam nostris dimissorum festinatos
anxias vix sufficit alloquendo, quod te vicinatis contingit implere negotia
torum operas consuetas, nec nimias exigis, nec venalitate relinquis,
sic modo qui non possit gravare laborantes, ut cum res querulosas
sine quaerimoniis egeris maiora de nostro examine merearis. Proinde
comitivam Ravennatem per illam indictionem tibi serenitas nostra concedit, ut
dignitatis tue privilegia perfruaris, et laedendi et praestandi et labores of-
ficium tuum equitatis consideratione moderare semper sibi et laedendi et prae-
standi causam invenit, qui prudentis actionibus adhibetur. Sed quantum
ad institutionem tuam nostre mediocres agitur tanto deo equalitate utique tu-
tiari, quia illud potius expedit tenere medium, qui defectam nostri
gubernare substantiam. Idonei dampna vix sentiunt, tenues autem levi di-
spendio collidantur, qui vel mediocri iniuria totum videtur amittere
qui exiguum cognoscitur possidere etc. Formula ad prefectum urbis
De architecto faciendo in urbe et eius premio

Romane fabrice decus peritum convenit habere custodem, ut illa mi- 15
rabilis silva menium diligentia subveniente servetur, et moderna
facies operis antiqui dispositionibus construatur. Hoc enim studio largi-
tas nostra non cedit, et facta veterum exclusis defectibus innovemus, et
nova vetustatis gloria vestiamus. Proinde illa illustris magnitudo tua
romanis artibus ab illa indictione datum te architectum esse cogno-
scat. Et quia iustis commodis studia cognoscat artium intenda ad eum
volumus pertinere quicquid decessores eius constat rationabiliter consecutos.
Videbit profecto meliora quam legit pulcriora quam cogitare potuit statuas
illas auctorum suorum. Sed ad hunc per signa retinentes, ut quamdiu laudabilium
personarum opinio superesset, tamdiu et similitudinem vitae substantie imago
corporis custodiret. Conspiciet expressas in ere venas nisu quodam mu-
sculos tumentes, nervos quasi gradu tensos. Et sic hominem fusum in di-
versas similitudines, ut esse credas potius generatum. Has primum

Tusci invenisse in italia referuntur, quas amplexa posteritas pene par
populum urbi dedit, qualem natura procreavit. mirabantur in formis capi-
tum signa etiam inesse nervorum. Crispatis etiam naribus et contractis
constrictis membris, ambulantibus remissis credere forsitan corporis appetitu, cum
se novella movit metalla non movere. Quid dicamus columpnarum
iunceam proceritatem, moles illas sublimissimas fabricarum quasi quibusdam
erectis hastilibus contineri, et sub tanta equalitate concavis distinctas
canalibus, ut magis ipsas estimes esse transfossas ceteris mollibus factum
quod ex metallis durissimis videas expolitum. Marmorum iuncturas
venas dicas esse genitales, ubi dum falluntur oculi, laus probatur
crevisse. miracula ferunt posteri seculo narratores fabricarum septem tantum
terris attributa miracula. Ephesi diane templum regis mansoli pulcher-
rimum monumentum Aquro et Masoleta dicta sunt. Rodi solis eneum
signum quod collosus notatur. Jovis olimpici simulacrum quod Phidias
primus artificum summa elegantia ebore auro quoque formavit. Ciri medo-
rum regis domus quam memnone arte prodiga illigatis auro lapidibus
fabricavit. Babilonie muri quos Semiramis regina latere cocto sul-
fure ferroque construxit. Piramides in egipto, quarum in suo statu se
umbra consumens ultra constructionis spatia nulla parte respicitur.
Sed quis illa ultius precipua reputabit, cum in una urbe, tot stupenda
conspexerit. habuit honorem, quia precesserunt tempore in rudi seculo. quicquid
emersisset novum pro choro hominum iure ferebatur eximium. Nunc autem
potest esse veridicum si universa roma dicatur esse miraculum. Quapropter
virum peritissimum, talia suscipere decet, ne inter illa ingeniosa priscorum
ipse inveniatur esse metallum, et intelligere non possit, que in illis artifex
antiquitas, ut sentiretur effecit. Et ideo det operam libris antiquorum
instructionibus vacet. Hec quod ab illis sciat minus in quorum loco
cognoscitur surrogatus etc.

Formula de comite turritane insule celsine

·16· Constat plerumque bene posse agi, ubi persona non desinit monitoris.
Omnia enim sine principio confusa sunt. Et dum cuiusque mixta
voluntate suadet cogitat, ubi regulam cognoscitur obtinuit discipline.
quapropter antique consuetudinis morem secuti turritane et celsine insule iudi-
cem per illam indictionem te concedit auctoritas. Iustum est enim, ut quia a
reliquorum hominum sunt conversatione divisi, ad habitationes eorum quis vadat,
qui eos probabiliter componat. Ne credatur sit auctoritas notitias immisse
homines atque longe positos ignorasse. Hec tote hunc igitur qui inter vos
emergentes causas et audire debeat et finire. Et si quid etiam a nostra
sunt pietate decretum eodem commonente peragite, quia a civibus locus
tollitur qui vobis cum dicatis observare declaratur, que credimus ita
bonis actibus studere, ut augmenta inde gratie possit accipere. Pro
ceteris ut a nobis remunerationem sumat si vobis que sunt profutura disposuerit

Formula de preposito calcis

Gloriosum opus est fermenti unde romana civitas probatur ornari 17
Quum tamen omnis apud nos proficit, quicquid predicte urbi pro labore confert
Dubium non est coctilem calcem que est muribus concolor, spongiis le-
vior, nostrum esse maximum fabricarum. hec quidem ignis adustione di-
solvitur, tamen ex inde parietum firmitas roboratur. petra solubilis
saxa mollities, harmatus lapis, qui tunc potius attendit quando
aquis copiosissimis irrigatur. Hinc quo nec saxa fixa sunt, ut
aternarum minuta solidant. Et ideo maius studium metuit accipe, quod
primum locum in romanis menibus noscitur obtinere. Quo cita mon-
stram tuam multorum sermone celebritatem ad totam distributionem quod talis
abunditione illa nostra proponit civitas, ut tam publicis quam privatis
fabris abunde procurata sufficiant, et ad edificandum cunctorum animi
excitentur. Quum indecernit prius esse quod queritur privilegio vos loci
tamen nostris missionibus conabile venditabis, ut maiora mereri pos-
sis si bene delegata compleveris etc. Formula de armis fabricandis 18.

Considera quid principis et intelliges locum te dare non debere pretat
Arma enim bene construere, hoc est salutem omnium velle custodire
Prima quia facie ipsius terretur inimicus et incipit animo cedere
si se cognoscit similia non habere. Atque ideo abunditione illa, militibus te
et fabricis armorum imitati morum tuorum opinione perfecimus. Ut
tale opus ab artificibus exigas, quale nobis placere posse cognoscis
Seueritas te meritis non moveat absentie, quicquid feceris non videmus
Age quia nos ipsos subtilissime perspicionis errores artificum possu-
mus prima fronte reprehendere et laudabile operata indicare. Unde ergo
qua diligentia, quo studio faciendum est, quod ad nostrum venturum con-
stat examen Age itaque ut nulla te venalitas, nulla culpa denigret
quia venale esse non potest quod in tali causa delinquitur, ne inde
primaris de qua parte petimus. Opus quod morte minatur et salutem
mittitur petentium custodia bonorum. Contra improbos necessarium semper auxilium
Hoc primum Foroneus Junoni dicitur obtulisse, ut inventum munimini
primi ut putabant auspicio consecraret. Hec in bello victoria, in pace de-
cora sunt. Hec denique inbecilles fragiles et mortales cunctis beluis
efficiunt fortiores etc. Formula ad prepositum de armis

Multorum insinuatione compertum illum probis moribus institutum 19
commissa sibi posse fideliter expedire. Ideo illustris magnitudo
vestra nos eum elegisse cognoscat, ut et militibus secundum morem pri-
stinum et artificibus videat possit armorum. Quatenus consuetudines suas
sic eligant ad impleant, ut nulla in eis inveniri possit offensio
Nam licet ubique culpa ledat, hoc tamen graviter puniti, si bellorum instru-
menta neglexit prodiconis. quippe instar est exitium substrahere quod
enim constat armare quibus consuetudines suas vestra providentia

deputabit. Ut dum illis excusatio inutilium tollitur necessaria
ornatius exigantur etc.

Formula binorum et ternorum si per iudices agantur

20 Ad geminam dignitatem tuae credimus pertinere si competentia et indi-
cimus iniungere. Quia tanto quis gratior redditur, quanto parendi
causas amplius constrinxisse monstratur. Et ideo binorum et ternorum titulos
quos a provincialibus exigi prisca decrevit antiquitas, per sacrarum largi-
tionum transmittere maturabis. Ita ut omnis quantitas intra kalendarum
martiarum diem solempniter impleatur, ne de proprio reddere cogaris, quos
procurare neglexeris. Quam enim tetigisset iniuria si ad eos titulos minime
exigere, quos a te preceperunt leges sacratissime pertinere etc.

Formula binorum et ternorum

21 Omnis prisca consuetudo binorum et ternorum exactionem ad te meruit perti-
nere. Tamen ne te multiplex occupatio protinus tardaret. Et impedimenta
tua sollicitudo faceret, gemina illum et illum scrinarios officii nostri duximus
destinandos. Ut tu officio tuo decenter immineas. Quatenus cum eorum
solacio intra kalendarum martiarum diem ad illustrem virum comi-
tem sacrarum largitionum solempnis quantitas deferatur. Ne opinionis
publice reus efficiaris, si largitiones sacras per moram aliquam putaveris
esse tardandas. Ita ut te excipiendum esse non estimes, quem nos ere-
dimus admirandum. Illam siquidem magis fuit quam oportebat illatum
de tuis hoc nomine facultatibus exolvendum etc.

Formula commonitorii scrinariis etc.

22 Non dubitamus esse gratissimum quando quis commonetur officium
implere susceptum. Quia illud est potius grave si miles vivat
otiose, cui quietus est actio sua. Honor principalis in initio. Simul
enim distinctio legitur, quam ignobili corpori relinquitur. Quapropter indictionem
illam, ad illam nos principiam iubemus attendere, ut cum indice, vel
eius officio intra diem kalendarum martiarum que debitis et ternis
quantitas solempniter postulatur. Ad comitis sacrarum largitionum scri-
nia postposita dilatione dirigatis. Sic tamen ut nec cerarum vestrum aliquid
nimis a consuetudine percipiat. Nec possessor supra modum professionis ex-
solvat. Et non dubitetis commonitionis nostre periculum sustinere, siquidem actum
contra priscum ordinem potius agnoscere etc. Formula vicarii portus

23 Beneficia nostra quamvis tue specialiter damus, si te agere commissa rationabiliter
habebimus, nec enim iure muneratus taceres, si et populos peregrinos pru-
denter excipias, et morum commercia moderata equalitate componas.
Nam latet ubique sit vera prudentia in hac potius actione videtur
accomoda, quando inter duos populos nascuntur semper certamina, nisi fuerit iustitia
custodita. Quapropter arte placandi sunt, qui mores offerunt simillimos
venti de quorum nisi, prius animo temperantur in maximam contemptum natura
facilitate prosiliunt. Quia de re modestie tue fama provocati tuas te

illius portus per illam indictionem hac tenseamus, ut omnia ad tuum titulum
pertinentia sic agas, quemadmodum ad meliora pervenias. Comparatis enim
dicitur cum potiora praesentantur etc. Formula ad commendandos comiti principes 24
Magna nimis collegas nos nimis prerogativa decoratur quisquis sit mi-
litiam nomine principatus. Cognoscitur enim agere locum primatum
quando in rebus humanis magna pars nominum asserit excellentiam di-
gnitatum, hoc etiam tui loci probatur exemplo, sine quo nec secretum
praestantur accessus, nec postulatoris pompa patitur, totus quippe ille motus
genus. Ita est probatur creditus, ut sine te nequeat esse praesulis Comiti-
vus quid provinciarum potestas data est, sed tu iudex ipse est commissus es. Tu vice
tenos improbis cominatorum. Tu disciplinam nostre nostra custodis. Tibi insolen-
tiam peccantes fas est distringere, qualiter populi non licet iudicare. Ce-
teram perante tota est distringere ... sa quicquam totius actus te subscribente complentur. Et consensus tuus
sta quicquam totius actus te subscribente complentur. Et consensus tuus
quitur, postquam voluntas iudicis explicatur. Agent qui talibus po-
quitur, postquam voluntas iudicis explicatur. Agent qui talibus po-
nentes ea implesse nimio sentias. Ita quippe per indictionem illam, ad illa-
te provinciam iubemus exercere, ut mixtus iudicis officio, competentia
tu loco tuo pagas. Et qui principes a nobis egredis, in illis civitatibus
accusseris. Venerabilissimum enim te omnibus facis, si quod de nomine tuo
creditur et in moribus sentiatur etc. Formula Comitive 25
Invitat nos consuetudo solempnis, et vobis ornatum officii digne
et priscos ordines excubantium custodire nostra enim laus est, si vos
romana militia comitetur, quando talibus ministris potestas agere
quod videtur praesentis sanctionibus convenire. Sit enim gotos nos deo
iuvante permixtim, ut et armis sint instructi, et equitate compo-
siti. Hoc est quod reliquo gentes habere non possunt. Hoc est quod nos
effecit singulares, si assueti bellis videamini legibus vivere romanis.
Quapropter ex officio nostro illud, atque illud ad vos credimus esse dirigendos
ut secundum praesentem consuetudinem, qui vestris iussionibus obsecundat
eos rationabili decanit antiquitate moderari, quibus gravium vestrum
conservandis annonis et consuetudinibus suis ex nostra iussione
probabiles. Debent enim a nobis diligi, qui a nobis meruerint depu-
tari etc. Formula comitive diversarum civitatum
Certum humus honor humane mentis est manifesta probatio 26
quia libertas animi voluntate propriam semper ostendit, dum se conte-
mpnit occulere, qui sibi alios cognoscit subiacere. Sed humane
mentis felix illa condicio est, que arbitrium districtionis sic iuste
moderationis includit, et sic rapit dignitatis brevissimum spatium
ut omnibus suis temporibus reddatur acceptum. Quapropter medium iudices
ad blanda descendunt, laboriosum quidem, sed non est impossibile
iustitiam suadere mortalibus quam ita timitor sepius bustitur

dignitatis attribuit. Ut et qui nesciunt mira, rem tamen mutatis ag-
noscant. Rectum est enim ut quod antea conceditur, sub monente iterum
eadem suaviter cumulatur. Et ideo non laborem plus imponere
quod eos constat et propria voluntate sentire. Facile enim sequimur
vestigia ubi alieni, qui se possunt monitore compelli. Propterea
per indictionem illam, in illa civitate comitivae ordinem secundi ordinis
tibi propitia divinitate largimur, ut cives commissos equitate regas
et publicarum ordines missionum constanter adimpleas. Cognatumque
tibi meliora presternimus, quando te probabiliter egisse priora senserimus.

Formula bonarum rerum possessionum

27 Utile est unum semper eligere, cui reliqui debeant obedire. Rema-
si voluntas diversorum vaga relinquitur, confusio ex parte
amica generatur. Itaque civitatis vestre comitivam per indictionem
illam, tali nos largitos fuisse noveritis, cui saluberrimam
pacem commodate, ut causis vestris ferat remedium, et missionibus
publicis per vices effectum. Ceterum quod si quis se probabiliter devotione
tractaverit, similia de nostris sensibus hanc virtute postulabit.

Formula principis militum [illegible]

28 Gratum nobis esse confidimus, quando militie vestre indices
destinamus. Ea tunc ordines vivos agitis quotiens
vobis non desunt priora meditantes. Relatura ista intellectu sunt nomina
si superiorem adveneris militem non relinquis. Apparitio enim tollitur
quotiens qui iubere potuit abrogatur, vobis ergo actum credimus
dum ad vos dirigimus dignitates, et tamdiu vos militare vos fa-
cimus, donec indices destinamus. Nec istud bene creditis beneficium
ut tum vos statis obsequium vobis conveniat electo cognitorum.
Et ideo per indictionem illam illum comitem militie vestre cognoscite de-
stinatum. Quem ita acturum esse putamus, tam in causis publicis
quam privatis, ut eum laus committetur optata. Cui devotionem
iustissimam commodantes in hiis que nobis precipit solempniter
obedite, quia reverentiam nostram, honoratam esse credimus, si bene hitos
nostros indices senciamus &c.

Formula de custodiendis portis civitatis

29 Nullatenus decenis fide dubium, qui ad custodiam civitatis
eligitur, quem probate conscientie constat esse credendum, quod fuit pro
securitate multorum. Atque ideo curam porte civitatis illius, nostra tibi auctoritate
concedimus, ut et inprobis non pateat adiectibus, et honoris non rece-
det accessus. Nam si porta semper observata sit, instar est carceris

Sit tibi ingressus pandatur introitus, nil prodit hic inveniam quod ego vere quod modestum, ut et custodie nocturne satisfactas et incompetenter eam claudere non permittas. Erit itaque in via civium et ingressus meritum singularium. Amicus sis copie, quam optas intrare. Et inde ego alimonis imitare venientes. Non est quod despiciatur, est creditum, quod quibusdam fautibus civitatis proponis, qui ingredientibus mutualibus posse nostrales. Quod te oportet sine querela perficere, ut in parvis agnoscere possimus, cui maiora credere debeamus etc.

Fformula tribunatus provintiarum

Agnitati convenit, ut unusquisque ad finem militie suo tempore 30
debeat pervenire, et laboris recipiat premium, pro compensatione meritorum. Unde quia per scrinii consuetudinem iam creditur, ut a nobis debeat designari qui vobis tribunus esse mereatur, ideo hac auctoritate censemus, ut ille quem locus invenitur exposcere vobis in supradicto honore prosideat. Ut suo tempore ad tempus venire constitutum optato honore potiatur. Omnia sunt ista iudicia non humana, ut quem superna ad debitum tempus voluit perducere, inito iudicatur, et laboris sua premia persistere excubiarum. Iam igitur competentia privilegia consequatur, quia nullum emolumentum consueto fraudari desideramus, quem sine culpis ad primatum venisse cognoscimus. Quapropter illi pro utilitate publica disponenti moris omnibus obedite, quia partem iudiciis habuit, priores qui a vobis requiruntur, ita quod a nobis insolentius excedatur etc. Fformula principatus

Cum in urbe Romana plurima sit excepta ad urbis Rome et intra sit parte ibi esse comitiati officium, ut publice utili- 31
tatis videantur impleri, meliore nostro prospeximus. Et quia principium Cardinalem obsequiis nostris deesse non patimur. Tu eius locum vicarii nomine in urbe Romana plenius debeas continere. Quatinus et ille primatus suis laboribus perfruatur. Et tu in altius honore possis discere, quod in tuo debeas feliciter exhibere. Et quos et comitiatores ad comitatum iudicaveris esse dirigendos consulens obsequio in tuo sublevabit arbitrio. Hii autem quos retinendos putaveris indulta serenitate patientur. Ita tamen ut vitissim omnia moderis quatenus nec excubantes continuus labor atterat, nec segnis iterum rubigo ocii fugienda comprimat etc. Fformula qua moneta committitur

Quamvis quidem utilitas publica fideli debet actione compleri, totum 32
tamen ibi quaeritur, ubi conscientie puritas non queritur, tum omnino debet monete integritas queri, ubi et vultus noster imprimitur, et generalis utilitas invenitur. Nam quid erit tutum, si in nostra peccetur effigie, et quam subiectus corde venerari debet manus sacrilega violare

Resistit. Additur quod venalitas cuncta dissolvitur, si initialia metallis vitiantur. Quando necesse est respui quod in mercimoniis corruptum videtur offerri. Quis ergo patiatur omnis esse commercii dispendia scelestia nutritorum. Ut detestabile vitium venire possit ad primum firmum quod ad formam nostre serenitatis adducitur. Claritas regia nihil admittit infectum. Nam si vultus cuiuslibet sincero colore depingitur, multo iustius metallorum puritate principalis gratia custoditur, aurum flamma nulla tinctura permixtionis albescat, argenti color gratia candoris arrideat, eris rubor in nativa qualitate permaneat. Nam si vindicare legibus putatur esse dampnandum, quid ille mereri poterit, qui in tanta hominum multitudine peccavit. Pondus quin etiam constitutum denariis precipimus debere servari, qui olim tam penso quam numero venderentur. Unde verborum vocabula competenter ab origine trahens compendium et dispendium pulchre nominavit antiquitas. Pecunia enim a pecudis tergo nominata Gallis auctoribus sine aliquo adhuc signo ad metalla translata est, quam non sinimus feculenta permixtione fieri contemptibilem, ne cunctis in antiqua cognoscatur reddere utilitatem. Proinde te cuius nobis laudata est integritas actionis, ab illa indoctis pergere quinquennium monetam curam habere precipimus, quam decernimus rex in certe primo inspexisse prohibetur. Ita ut tuo periculo non dubites queri, si quid nulla fraudis poterit inveniri. Nam sicut tam prospicis, si quid fortasse deliqueris, ita irremuneratum non delinquimus, si te egisse inculpabilem sentiamus etc. Formula legatorum gentium

33 Omnis dubitet utilitati publice interesse eorum, ut quibus nos constat dona conferre nulla inducantur iniuria itineris sustinere, qui nec vobis morarum detrimenta faciunt, et illi beneficii se habitos fuisse cognoscunt. Atque ideo humanitate nostre annexam vos equos celeres legatis regionis illius sine aliqua tarditate prebebitis. Donatos ad sedes suas irremuneratos non sinant pervenire, quia festinantibus gratior est celeritas in redeundo, quam quelibet munerum magnitudo etc. Formula qua princeps dirigit etc.

34 Non dubitamus ultronea gratie principi, que in locum muneris solent postulata conferri. Clementia domini recordatio concedit augmentum. Nam probat esse gratissimorum varia iudicia participantes. Quapropter ad comitatum nostrum iussis te presentibus evocamus, ut non mediocri gaudio perfruaris. Et id delectatione otii postposita ad illum diem ad urbem illam venire deproperta, ut et tibi aspectum nostrum gratum fuisse indicemus, cum te festinasse cognoscamus. Dependat enim clara sua probitatem bonorum omnium nescio quo pacto, quicquid regali sapie

gratum esse cognoscitur, et diuino iudicio comprobatur. Quia ille qui corda mundi
regit ipse etiam quod decernimus sentire concedit etc.

Formula evocatoria etc.

Manifestatio est constantie bone prouinciam ipsi principis expetisse. Nam solus 35
ille desperatione potest qui de magna mentis puritate confidit. Aspectum
solis eciam solum requirunt lumina. Quia illi possunt tamen rutilantes pati ra-
dios quos constat oculos habere purissimos. Sic prouinciam principis ambiunt
qui de cordis puritate presumunt. Hic est quod veniendi et ad comitatum fiducia
grata mente largimur ne honor euocationis qui propria gloria constat inmerito
ad iniuriam comitatur. Dum aliqua fuit dilatione tardatus. Munitamque
primo dependia ueniencium quia inde magis crescimus, si viros nobiles
nostris obsequiis aggregamus etc. **Formula comitatalis de munitate**

Nemo dubitat varietate rerum hominum recreari. Quia in continuacione loci 36
terminatione rerum magnis mentibus constat esse fastidium dulcedo mel-
lis, si assidue sumatur, horrescat. Serena ipsa quoniam magnopere deside-
rentur, iugiter adepta sordescunt. Non inmerito, quia cupit homo commutabilis
nec sic habere desperat qualitates. Et ideo festinanti et prouinciali oblecta-
tione resoueri copiam decrevimus, in supradicta prouincia concedimus
inmorandi. Quia pene reclusus adducitur, tamen mutare solum liberum
non uidetur. Ita tamen ut premissas indutias deo iuuante transegeris
ad urbanas sedes redire festines. Nam si tedium est continuari in urbis
celitate uiuere, quanto magis in agris diutina tempora peregisse. Libenter
igitur damus indutias descendendi, non ut urbs ita debeat deseri, sed ut
amplius concedatur absenti etc. **Formula spectabilitatis**

Optamus nobis deo auxiliante subiectos uaria dignitatum prerogatiua 37
conferri. Desideramus probabile genus hominum impensa gratia dignitatis
ornare, ut laudabilius unusquisque possit uiuere, cum se honores recte
recedere cognouerit percepisse. Erit enim et aduentus studia decentem ascenditur
et a bonis ciuibus respondetur quod plus amatur. Atque ideo te spectabilitatis nitore
decoramus, ut personam tuam in conuentibus publicis spectandam esse cogno-
scas. Cum inter nobiles decorus assedis, ut si haec preditabiliter conuersatione
titutamus in futurum premiis melioribus augearis etc.

Formula clarissimatus de laude et premio bonorum

Constat commodum esse rerum bonarum saporem et utilem ambitum laudis 38
quam appetit pars magnifica uirtutis. Hoc nos studium proinde libertatis
infundimus, ut maior sit cultus morum dum crescunt dependia priorum.
Clarissimatus igitur honoris ornamenta meritis nostra regia et largitur auctoritas.
Ut ei probeat exacte uite testimonium et future prosperitatis polliceatur augmen-
tum. Quia propter nichil iam obstante age patiaris. Eris clarissimatus
perfulgida dignitate resplendens. Quia inde siquidem uite testimonium est

non tam clarum quam clarissimum dici quod pene totum de illo optimum
creditur, qui tanti fulgoris superlativo nomine vocitatur etc.

Fformula tuitionis de fensione etc.

39 Superfluum quidem videtur tuitionem specialiter a principe petere cuius est propositi
omnes communiter vindicare. Sed quia serenitatem tuam quorundam
violentorum exercitanda temeritas inquietat non piget dolentium querelis ad hanc
partem pietatis adduci. Ut quod omnibus prestare cupimus supplicanti potissimum
conferamus. Atque ideo suscipimus te quemadmodum conquereris dispendiis fati-
gatum in claustra defensionis nostre clementer excipimus. Ut cum adver-
sariis tuis non amplius campestri certamine sed murali videaris
protectione contendere. Ita fit ut truculentis viribus superius reddaris auxi-
liis regalibus exceptus. Quapropter tuitio nominis nostri que validissimarum
turrium contra inciviles impetus et conventionalia detrimenta munimenta con-
cedit cautas. Ita tamen ne huius presumptionibus sublevatus civile respuas
prebere responsum. Et tu videaris insolens calcare iura publica, quem pri-
vata detestanda premebat audacia. Et quia ministros effectus nostra debes
habere precepta. Nec decet principe loqui, quod non videtur posse compleri presentis
beneficii iussione adversus gothos illa, adversus romanos ista facile te fides
et diligentia custodiunt. Quia nemo laborat defendere, nisi quod timeat
offendi. Dum prestans dominus si formidatur ingratus. Fruere igitur nostra
clementia beneficio letare suscepto. Nam si volueris, a quoquam submi-
litate temptatus, tua de multis potius vota complebis etc.

Fformula de matrimonio et liberis legitimis faciendis et dispen-
satione seu legitimatione

·xl· Aeternum est beneficium quod posteritatis fuit favore collatum. Nec plus
est conveniens regi, quam si humane prestet origini. In lucem quippe
venturus capitis suscipe non metuit adversus ne ante gravamine dis-
terminis incurrat quam gaudia superne lucis inveniat. Oblata itaque sup-
plicatione de primis mulierem quam te placitus illigavit amplexus, benefi-
cio nostro legali honestate debere sociari, ut ex ea liberi nati nascantur
heredum. Nam cum spontanea copula ammiratia iuncta consociet dig-
num quia utrumque videatur esse quod placuit. Durum est utique eam liber-
tatem liberam non habere. Unde liberi procreantur. Et ideo illam que fuit
iure percipitur honestate non probatur fuisse equalis legitima et si te coniugem
uxorem et filios ex eadem coniuge, nunc qui suscepti sunt, nunc qui suscipien-
di heredum volumus iura potiri. Ut sub nulla dubietate diligas quos
et absolute successores futuros esse cognoscas. Natura enim te fecit fi-
lios sed nos tali serenitate facimus esse carissimos etc. Fformula de venia
etatis

xli Gloriosa est supplicatio que veniam querit etatis, quando gratia
mitate de moribus profitetur accipe. Cum maturitate vite ad hunc non con-
tigit venisse minor nascendo, grandevos cupis esse consilio. Ita quia
in humanis rebus audacissimum est ad civis auxilium beneficium

contemptis annorum. Gratanter oblata supplicatione deposcis ut tuum t[ibi] sit rata
firma. et actionis tue providentia non relinquatur ambigua. Ne infirmitate iure
non possit utilitate tibi vana titubare. Hoc nos quibus cordi est bona desideria
perficere libenter accipimus. quia nullas se captare velle profitetur insidias
quisquis habere libidos contractus constanter affectat. Atque ideo si ad tempus
constat elapsum, quo ad hanc veniam accedi iura voluerunt. Nos quoque
probabilibus desideriis licentiam non negamus. ut in competenti foro
ea que in huiusmodi causis tenenda legum dictat antiquitas solempniter
actitentur. Ita ut in alienandis rusticis vel urbanis prediis restitutionem
servetur auctas. ne cum opinioni bone prestare volumus utilitate pu-cam
ledere videamur. Cape igitur nostro beneficio potiorem annis etatem. et quod
petis adornatis moribus exhibeto. Nam professio maturitatis arbitrium totum
denegat actionis. qui multo gravior est culpa. quam pre promissionis
impugnat auctas etc. **Formula edicti ad questorem ut ipse edicere
debeat quibus Saioni meretur**

Frequentes saiones quos a nobis credimus pia voluntate concedi querelis 42
maximis cognovimus vulgatos. Corruptum est proh dolor beneficium
nostrum credendumque potius de medicina calamitas dum ad alios usque
petentium malignitate translati sunt qui eos nostra remedia sustulere
Unde nobis mentis fuit remedio salubri votis pestiferis obviare. ne dum
pietatis studio ad equalia beneficia trahimur perceptionum iniquissima pa-
tiamur. Atque ideo edictali programmate prefinimus. ut quicumque contra violen-
tas insidias propter inevitabiles utilitates suas mereri desiderat forte saio-
nem officio nostro penali se vinculo cautionis astringat. ut si precepta
nostre iussionis immissione plectibili Saio qui meretur excessit ipse
pene nomine det auri libras tot. et satisfactionem promittat. quecumque eius
adversarius sustinere potuit tam commodi quam itineris detrimenta. Nos
enim talia reprimere intimiles animos volumus pergravare innocentiam non
debemus. Saio autem qui pia voluntate modum perceptionis excessit
donativo se noverit exuendum. Et gratie nostre se dampnis omnibus
graviter mereri posse periculum. Nec sibi volumus credendum. si iussionis
nostre. cuius executor esse debuit temerator extitit etc.

Formula probatorie cartariorum etc.

Constat militiam bene geri que probitatis moribus videtur imponi. 43
quia ipse securum potest reddere quod iudex cum potuit admonere. Ma-
xime tamen ad primordia dominice domus talis meatur accedere. qui cupidi-
tate acceptabili detestabili non possit attendi. Deinde cum splendidissimum
officium censoria quadam gravitate reluceat. et turpe sit illis misceri
qui non possint dignis moribus comprobari. Congruum videtur tales querere
qui in nullo debeant displicere. Atque ideo te bonum cartariorum suggestione
comperta penes quem officium est digna revelatio. Ab illo die cartarii

te voluimus nomen adipisci, ut qui nobis bene acturus promittis doctrinis laudabilibus appareris. Avaritiam declina, longius fuge iniqua compendia, multo melius proficitur si bonis moribus servatur etc.

Formula de competitoribus

44 Nescio quid grande de se videtur promittere qui loca deperdita putat possidere. Hoc enim ita fieri decet si res squalida in meliorem loci faciem transferatur, et renovetur adornatum, quod pridem iacere videbatur incultum. Atque ideo dependenti tibi illum locum competitionis iure concedimus praeter aes atque plumbum vel marmora, si tamen ibi fuerint latere comperta. Age itaque ut per te decorem sumat quod neglectum memoria vetustate iacuerat, quatinus boni civis laudem invenire merearis, qui faciem tuae civitatis ornavis. Securus etiam ad quoslibet tuos posteros transmissurus quod proprio fuit labore compositum, quia tanto firmius unusquisque tua possidebit, quanto se actores eius prius amplius expedisse probaverit etc. Formula qua census relevetur ei qui unam casam possidet pregravatam etc.

45 Cum agri utilitate iuvatur, et omnibus inde certum sit instrui vitae compendium tributum illud possessionis in illa provincia constitute sita onere obnoxium, ut universas tuas voluit facultates, latus ille vastissimus functionis, et quod aliud aliunde magno labore potest colligi per illam videatur absumi, cuius utilitate nimia transcendit illatio dum plus compulsoribus redditur quam a sceleo proscetur. Quapropter credimus te evadere posse inopiam si dominum huius urbis aspicias, cui magis felicitas de compulsoribus venit, ne condicione miserabili servias utilitati, cuius dominus esse meruisti. Sed quia hoc genus beneficii praestari mediocribus leges sacratissime temperaverunt, ut qui provincius census enormitate deprimitur, nec alterius comoditate sublevatur moderatione habita ei debeat subveniri, magnitudini vestrae cum cordi est cogitare iustitiam praesenti auctoritate decernimus, ut si ita est, tot solidos tributario nomine huius quidem inesse faciatis inferri, et respondeant registris regalibus ita mandamus deleri, ut huius rei pro amplius etiam vestigium non debeat inveniri. Sed perscriptio sine errore servetur, quod una tantum summa concluditur etc. Formula qua consobrine legittima fiant

46 Institutio divinarum legum humano iuri inseruit exordia. Legum, quando in illa velut capitale praecepta leguntur, que duabus tabulis probantur asscripta. Pater enim Moises divina institutione formatus israhelitico populo multa alia diffinivit. Ut conubiis prius a vicinitate proprii sanguinis abstinerent, ne esse se in proximitate redeundo pollueret et dilatione in providam in genus excrescere non haberet. Hoc prudentes iuris sequentes exemplum praedicatam observantiam longius in posteros transmiserunt. Reservantes principi tamen beneficium in consobrinis impetrandum quod spiritali copulatione iungendis intelligentes carnis posse procurari

institerant postulari. Admiramur inventa et temperie rerum stupenda conside-
ratione laudamus. Hoc ad principis fuisse remissum iudicium. Ut qui
publicorum mores regebat ipse et moderata continentie frena laxaret. Et ideo
supplicationum vestrarum tenore permoti si tamen illa tibi consobrini sanguinis
vicinitate coniungitur, nec alio gradu proximior approbatur, tuo eam esse
decernimus matrimonio sociandam, nullamque vobis exinde iubemus fieri
questionem quando hoc et leges nostra permitti voluntate consentiunt, et vota
vestra parentis auctoris beneficia firmaverunt. Erunt vobis itaque deo favente
post solempnia heredes. Castum matrimonium gloriosa permixtio, quia quicquid
a nobis fieri precipitur, recte est, ut non culpis sed laudibus applicetur etc.

xlvii Formula ad prepositum ut sub cognitione curiales predia vendant etc. xli

Precavit hoc improvida mortalium plerumque conditio, ut cum leviter pre-
matur, compilat, et cum compilare medetur affligat. Sed illud ma-
gis est eligendum quod prodesse cognoscitur. Nam venena ipsa si inmatu-
ris probantur accepta sunt. Et contra refugienda est suavitas mellis que
inferre dinoscitur lesiones. Summi ergo sapientis est agere quod expedit
cum nec votum respicit, qui prodesse contendit. Predia quidem curialium
non facile distrahi, prudens diffinivit antiquitas. Ut ad necessitates publicas
melius proficerent, si sibi in unam plus herent. Et in hoc tamen recte
prospexit, ut si vos inevitabilis urget necessitas. Ipsi vobis parare rex
compendio subveniret. Nam quid prodest si quispiam videtur ydo-
neus, et fieri non possit a contractus nexibus absolutus. Egenti similis
est, qui reddere nequit alienum. Nec dives potest aliquid esse quod libare
dominum non videtur addictum. Sed quamvis hoc vere precauti fuerit legum aucte
concessum, tamen vos rarissimi facti nominis alienam sustinetis in-
vidiam. Nos municipalis curie allegatione permoti eminentie vestre
presenti iussione precipimus, ut ad liquidum veritate discussa si aliter
solvi nequeunt distracta ligamina liceat predium suum quod propria vo-
luntate delegit distrahendi. Ita ut reddat debitum quod probatur
esse contractum, ne vitio voracitatis imbutus facultates suas absorbere
videatur esse permissus. Constet apud vos probabilis causa dampna-
toris, quem volumus illis subvenire, qui duris necessitatibus probantur astrin-
gi. Ceterumque eum potest esse culpabile, aut malis moribus frena laxare,
aut iustas tamen querelas excludere. Quapropter pridem nobis permisit
antiquitas, de illis cautius discernere, quorum consuevit utilitas tamen
custodire. A quibus etiam munia potuerunt sustineri si tantum rerum
passim videantur abscidi etc.

Capitula octavi libri

Iustiniano imperatori

Iustiniano imperatori Athalaricus rex

liber

Senatui urbis rome Athalaricus rex
Populo romano Ath
Omnibus romanis per Italiam et Dalmatias constitutis Ath
b Tiberio populo galliarum Ath
a Omnibus gotis Ath
Omnibus provincialibus per gallias constitutis Ath
Victorino viro venerabili viro epo Ath
Lelio viro patricio Ath
Senatui urbis rome Ath
Senatui urbis rome
Opilioni comiti Ath
Senatui urbis rome Ath
Senatui urbis rome Ath
Senatui urbis rome Ath
Fideli viro questori Ath
Senatui urbis rome Ath
Albieno viro prefecto Ath
Cipriano viro patricio Ath
Bergantino viro comiti patrimonio Ath
Clero ecclesie romane Ath
Johanni viro venerabili Ath
Omnibus renatinis et universis Ath
Maioni et Florentiniano Ath
Viro Arusio Comitiano Ath
Commygasto viro Ath
Honoratis possessoribus et curialibus parmensis civitatis Ath
Eundem Florentiniano Ath
Senesio viro Ath
Senero viro Ath
Senero viro Ath

Recomendat se imperatori optans omnino amicitiam et pacem

I. Iuste possem reprehendi clementissime principum si pacem vestram ingenere tepide quam parentes meos constat ardentius expetisse. Aut in qua parte dignus heres existerem si antecessoribus meis impar in tanta gloria reperirer. Non nos maiorum purpuratus tantu decoo

Octauius

claritat Non sit regia sella sublimat · quantum longe lateque potens gra
vestra nobilitat Quia cum regno nro pfcte constare credimus · si haut
nobis nune deesse sentimus Sed et pietati vre pronale est eos dilige
quorum pres contigit vos amasse Nemo enim creditur impedisse vetib
pntate inmotum · nisi qui eorum spem hre pbatur acceptam Claudat
odia cum sepulto Ira pire nouit cum protinus Gracia no det occum
be cum ditis · Sed magis affectuosius tractandus est · qui apud regni
rolas innocens inuenit Perpende quid a nobis honorum meatur suc
cessor Ut auum vrum in vra ciuitate celsis milibus extulistis vos
genitorem meum in Italia palmata claritate decorastis Desidio quoque co
rdie factus est p arma filius qui annis penes vobis indecebatur egmi
nis Hec nouve adolescenti congruentius dabit · qualia vris senioribus
pstitistis In parentele locum · vr iam del tupire affuis Nam ex filio
vro genitus nature legibus vobis no hetur extraneus Atque ideo pace
no longinquius · sed proximus peto Gratia tunc michi dedistis graui
nepotis · quando meo parenti adoptionis gaudia pstitistis Introducamini
et in vram mentem · qui adepti sumus regiam dignitatem Illud michi
est sppendium tm · ut talem creorem hre sperem Primordia itaque ma
solatia meant · principis hre longeuum prima tuicionem gre consequat
Nam no in totum apicibus destitumur · qui tali ptectione fulcimur
Sit vobis regnum nostrum gre omtibus obligatum Plus enim in illa pte
regnabitis · ubi omnia caritate iubetis Quapropter ad senitatem vram et illu
et illum legatos nostros estimauimus esse dirigendos · ut amicitia vram
nobis illis pactis · illis conditionibus concedatis Quas cum dine meorum
domus auo nro inclitos decessores nros constat habuisse Aliquid forsitan
et amplius meor sinceritatis Cuius nec etas uidetur esse suspecta
Nec gratio iam pbatur extranea Quedam vo pmisspospros legatos serenis
simis sensibus vris vbo intimanda commisimus · que clementie vre mere
ad effectum facite peruenire et De electione et successione sua ad
regimen romanorum Senatui urbis rome et Sirantl

Plenissimum gaudium constat esse pres ressppti cognoscere exortum · Sed
Pqui creditur omnipos posse protege audiatur ad regni culmen processisse
inenarrata letitie de magnitudine nuncii venit Et tanta sit alacritas animi
specta fuit et consideratio rei Nam si prudentes viros exigunt comoda
pdita sodalium · si amicorum corda relevat sospites inuitata Quanta exul
tatione suspicitis dei omni rectorem feliciter processisse uestrorum Quo no ptulit
tuum commota seditio · Non bella ferventia pepererunt Non rei pnce
dampna lucrata sunt · sed sic factus est p quietem · quemadmodum venire
decuit tranquillitatis auctorem Magnum pfecto felicitatis genus est · obtinere
sine contentionibus principatum · et in illa republica adolescentem domini
ficari · ubi multos constat maturis moribus inueniri Non enim pot tranquillitati
etati deesse consilium · ubi tot pntes pro tos constat inuitos Prelata

est ergo spes nostra cunctorum mitis, et certius fuit de nobis credi quam quod
de aliis potuit approbari non inmerito, quia quemvis claritas generis cumulat
excedit. Et sicut de nobis quis nascitur ordo senatorius nuncupatur. Ita
ex hac familia regio dignissimus approbatur, probata sunt predicti facto quod
loquimur. Nam cum domnus avus noster urgeretur extremis animi in clari
tate conspicua magnitudine dominationis sue tanta in nos felicitate transfudit
, ut non tam regnum quam vestem crederes esse mutatam. Tot proceres maximo
, consilio et gloriosi, nullum murmur ut assolet insonuerunt. Sed ita tu
magno gaudio secuti sunt principis sui iudicia. Ut voluntate ibi po
tius agnosceres constituisse divinam. Quapropter interim dudum diximus provisio
Deo de ortu regni nostri nos facite certiores. Quia potius dilatatum quam
mutatum videtur imperium cum transit ad posteros. Nam quodammodo ipse
putatur vivere, cuius vobis progenies cognoscitur imperare. Hoc habuit
vestra vota, hoc illius fuit indubitata sententia, ut heredem bonorum suorum
relinqueret, qui beneficia eius in vobis posset augere. Amore principum
constat innexum, ut similiter civis fides servaretur magnis. Quatinus
ventura progenies videt auctorem, qui sibi rempublicam multis
beneficiis obligasset. Sed quanto verior qui vivit in posteris per quos
plerumque et forma corporis redditur, et mores animi protelantur. Et ideo
nobilitatis vestre fidem maiore nunc studio debetis ostendere. Quatinus priora
munera nostris videantur esse collata, ut futuram indubitater eius presentemus
, quos pretitorum pie merces fuisse senserimus. Nonnullis etiam divina pro
videntia fuisse dispositum, ut Gothorum Romanorumque nobis generalis consensus
accederet, ut etiam voluntatem suam, quam prius presentibus offerebant, etiam
iuris iurandi religione firmarent. Quod et nos acceptare confidimus
, qui vota precedentium sequimur tempore non amore. Non a nobis potuit nichil aul
, quod presenti longinquitate sequimur. Constat enim excellentissimos pa
tres tanto amplius posse diligere, quanto maiores honores pretiis ordinibus
vos sunt accepisse. Sed ut primordia nostra, et cito vos benignitate
possitis agnoscere. Quapropter decet tamen vestram beneficiis iuniore illustri
Sigismere Comite nostro vobis cum hiis qui directi fuerunt sacramen
ta prestare. Quia inviolabiliter servare cupimus, que nunc per ea ante
promittimus. Si que autem a nobis postulanda credideritis, que vestre dignitatis
incrementa multiplicent indubitanter commoniti petite, quos ad fundendas
preces nos etiam videmur hortari. Promissio enim est ista potius quam
commonitio. Nam qui venerandum senatum supplicare precipit, quod im
petrare possit nichilominus compromisit. Nunc verum est tale aliquid impe
trare: quod commune rempublicam possit augere etc. Etiam de electione
sua ad regnum Romanorum populo Romano etc.

3 Si vos externis gentibus Italici imperii successio presumpsisset dubitare for
sitan poteratis, ne quos prior dilexerat inviolando subsequens non amaret.
Quapropter nescio quo pacto cum successor amplius laudari nititur precedentis
fama levitatur. Nunc vestra persona tantummodo non aut nobis gratia

est mutata, quando recte nobiscum agi credimus, si cum veneranda prisca
mutet. Nostre igitur opinionis magnum est, ut quos ille munivit benignissime
etiam nos stabili constantia copia et beneficiorum ubertate pascamus, ni-
mis cogitantes qui optimis principibus etiam in mediocri etate succedunt.
Nos talis precessit, ut exemplis patris virtutibus eius sequi vestigia debeamus.
Atque ideo aspicite quod Deo auctore sit gloriosi domini avi nostri ita nobis sanc-
tis ordinatione dispositum, ut Gothorum Romanorumque in regnum nostrum
paene consensus accedat. Et ne rebus talibus aliqua possit remanere
suspicio, vota sua sacramentorum interpositione firmarunt, se dignatum nostrum
tanto gaudio suscipere, tamquam si illius domini avi nostri fatali sorte
non videtur esse subtractus. Nec solis linguis, sed etiam animis pectoribus
paruerunt esse devoti. Quod si, ut optamus, libenti animo similia
feceritis, harum portitores sub obtestatione divina nobis fecimus polliceri.
Presumimus nos et equabilem clementiam, que plebes nutrit, innatam domino
custodire. Et Gothis Romanisque apud nos ius esse commune. Nec aliud
inter vos esse divisum, nisi quod illi labores bellicos pro communi utilitate
subeant, vos autem civitatis Romane habitatio quieta multiplicet. Ecce
ad condicionem clementissimam sacramenti melioratio nostrum exigimus prin-
cipatum, ut nichil dubitetis, nichil formidolosi possitis habere,
quos auctor noster beatus enutrivit. Ecce tertiam nostri clarum seculis
recipiamus exemplum. Sinat vos pertinere innatus, nec potestis ab illo aberrare
falli, quo innotato non licet impune mentiri. Erigite nunc animos
sed Deo propitio meliora semper optate. Sed sint acritate potestatem re-
gnum inchoavimus. Ita tranquillitate Deo placitura sequentibus temporibus
exequamur etc. De electione sua ad regnum Romanorum hortando
eos ad fidelitatem prestandam omnibus Romanis per Italiam et Dalma-
tiam constitutis. C. xiii

Honorabile credimus indicare, quod fama potius teste cogno-
scere. Sinere igitur de se bene arbitrabitur estimatum, qui regnum
metuit alloquium. Regia dignitas est subiecti meruisse dominantis affa-
tus, in ea presertim causa in qua omnium corda sunt videntur esse solli-
cita, ut si non cognoscant prosperum, credant semper adversum. Nam qui
audit mutatum nomen, nescio quid formidat in pectore. Et rerum nescius
quod esse creditur cogitare, qui tardat inter initia benigna promittere.
Atque ideo locum sinistris cogitationibus amputantes, aliter de vobis non
patimur credi, quam quod de nostris potuit parentibus estimari. Et ideo
quod divinitate propitia domini sit glorioso domino avo nostro feliciter ordinante
tam Gothorum quam Romanorum previo accedente consensu incepti regni
solium suscepimus. Quod vos quoque facturos esse libentissime indicamus,
ut qui fideles parentibus nostris extitistis, nobis quoque devotione

Liber

simili paratur. Quamvis enim diligit heredem qui beneficiorum recordatur auctoris.
Sed ut vobis benivolentie nostre iam mitis integritas innotescat iurisiurandi
vobis fecimus religione promitti, quod et nunc possit declarare propositum et
spem dedit munire cunctorum etc. De electione sua universis Gothis
per Italiam constitutis etc. Capitulum

Voluissemus quidem vobis domni avi nostri longeve mitte gaudia
multiplicare. Sed quia diligentibus dura condicione subtractus est nos
heredes regni sui deo sibi cooperante substituit, ut successione sanguinis
sui beneficia vobis a se collata faceret esse perpetua. Dum nos illa et augere
et tueri cupimus, que ab illo facta esse cognoscimus. Cuius ordinatione
ad Gothos consistentes in regia civitate ita sacramenti interpositione sociata
sunt vota cunctorum, ut unum crederes promittere, quod generalitas videbatur
optare. Hoc vos sequentes exemplum pari devotione peragite, ne quid
a presentibus minus fecisse iudicamini, a quibus creditur totum simile
posse compleri. Tulum vero comitem vobis fecimus inmutata voce promittere.
Ut sic nobis verum animum devotissime prodatis, sicut optata de nostris se-
sibus audiatis. Recipite itaque prosperum vobis semper nomen Amalorum
regalem prosapiam, lacteum germen infantiam purpuratam, per quos deo
iuvante parentes vestri decem evecti sunt, et in tam splendidum ordinem
regni susceperunt ex augmento. Credimus enim dum dignitatem preciam
que maiores nostros dignavit adimit. Nunc etiam nobis gratiam sue
dignacionis impendet, ut et nobis regnantibus bonarum rerum fructus
dulcissimos afferatis. Cum sub nostris parentibus copiosa virtutum lau-
de floruistis etc. Consolatoria lugentes super morte avi sui Liberio prefecto

Semper quidem avum nostrum decoratum gloriose memorie dominum etc. Galliarum. Capitulum
Sani nostro acerbo dolore fatigari. Dum omnia bona gravius deside-
rantur amissa. Plus tamen quisque conqueritur dum donis desiderabilis
abrogatur. Expedit enim ante studio pietatis afflictam mentem compensatio-
remedio consolari. Cuius vix sentitur amissus, cui iam non succedit ex
nens. Sit enim deo sibi imponente prospexit dum erat et post fata prouidus
, ut regionibus suis pacem relinqueret. ne aliqua novitas tempora
quieta turbaret. In sellam regni sui nos dominus collocavit, quatinus
decus generis, quod in illo floruit in successores equabili luce protinus
radiaret. Cuius ordinatione gotorum romanorum que desideria convenerunt,
Ita ut sub iurisiurandi religione promitterent fidem se regno nostro
devoto animo servaturos. Quod ad illustris magnitudinis vestre noti-
tiam credimus perferendum, ut ab his qui in Galliis regno pietatis
nostre devoti sunt simile proferatur exemplum. Ut sic animos vestros ita
se movere non deponerant effici. Ita pari condicione teneantur astricti

Similiter sub eodem universis provincialibus per Gallias constitutis

C ijm

Sileret gloriose memorie domni aui nri precellentibus meritis tristis vobis indicatur occasus. Tamen quia ille humana conditione decubuit, ad continuandam gubernationem quam singulariter gesserat nos relinquit, ne dampnum boni principis sentiretis, cum vobis posset regnare progenies. Nullus enim apud nos perdidit quod illi parum, sed duplicata largitate munificentia et illius debita reddimus et futuris obsequiis beneficia pietate ingenita mutuamus. Atque ideo fidem primam maiore nunc vos convenit devotione monstrare. Quia bene prospicit rebus humanis futuras qui regnantium servit initiis. Nam ipse et reliquis praestare creditur, qui primordia fore sentitur. Additum quoque favore divino, cum ad regni culmina pervenerimus, omnia nobis sic felicia sit tranquilla cessisse, ut unum locum credas, quod gravitas insonabat, nec putaretur, quod tot vota plurimorum ingentium nihil parata sunt hec concinnum. Unde vos quoque praedicta commonemus imitari, ut Gothi Romanis praebeant iusiurandum et Romani Gothis sacramento confirment se unanimiter regno nostro esse devotos. Quatinus et nobis vestra puritas laudabiliter innotescat et ad quietem nostram proficiat mentem promissa concordia. Erat nunc vos legalis missa tranquillitas. Potior nullus non sit infestus. Habetote animum paratum qui libellum non habetis exterum. Quia primum inde nobis placet potius si nobis habeat ratione prospicitis etc. Simile super eodem Victorino viro venerabili Episcopo etc.

C iijm

De fide atque constantia tales sunt commonende persone que dum superiore dependens gratiantur humanis; vos autem quos sapientia firmos efficit et mens religiosa consolidat ad provincialium confirmationem potius convenit animari. Quia iuste debitor fit alieni arbitrii qui a pluribus meretur audiri. Quapropter salutatis veneratione qua dignum est, quod nos quidem merorem possit inducere transitum gloriose memorie domni aui nri cum dolore maximo nunciamus. Et inde pro vestra tristitia temperari, quia nos in sede regni sui divinitate propitia collocavit, ut in toto desiderio vestro non indicatur ereptus, qui nobis consurgit in successore reparatus. Sancte nunc orationibus patris vestri libenter auspiciis, ut rex celestis humana nobis regna confirmet, gentes externas arceat, peccata absolvat, consolidet et conservet propitius, quod nobis dignatus est praestare parentibus gloriosis. Quapropter sanctitas vestra provinciales cunctos ammoneat, ut inter se concordiam habentes regno nostro pro omnia deant esse promptissimi. Exspectamus enim in subiectis fidem reperire, cum largam possimus pietate munerari.

Eligetis ipsum in consiliarum laudat senum consilia Lelio viro patricio

9 Quamvis ad regendos populos idoneos efficiant quos ad augustum cubile divina provexerit, quando nec impedit aetas, ubi sese potentia caelestis infundit. Tamen ad revolvendam sollicitissime nostrae aetatis solitudinem convenire nobis visum est te in consilium virum prudentissimum adhibere, quem constat esse etiam domini avi nostri tractatibus inclitum et laudabiliter adhesisse. Quod si dignum fuit illud te talem tantumque habere, quanto magis nobis convenit solatium quaerere, quos pro adolescentiae flore decens ad hec possumus indigere. Magna est enim infinita prudentia, quam nemo sic assequitur ut eam non inquirat et per alios quaerere videatur. Senes ipsi consiliis propriam distinguunt et amatius in commune conquiritur, quod pro omni utilitate tractatur. Solatium curarum frequenter sibi adhibent maturi reges et meliores estimantur, si soli omnia non praesumunt. Quod si longevi domini subiectorum ingeniis adiuvantur, compescite relaxamus aetatis nostrae breves ferias, ut tuis incrementis cuncta prosperis robustior ad imperii pondera sustinenda consurgat. Atque ideo te cum favore divino suggestu principalis praefectoratus evehimus, ut pro re publica nostra tractantes sedis celsa sublimet. Haec prima salutatio, cui parere debet similes a loco videatur venisse communis hic est honor, qui et a ramis contemnit et in parte resplendet. Hinc illa divina gratia, quae multa gloriosissimo domino avo nostro debuit gratificata persolvit. Vel amicum fortis hi mores. Clarum de vestis purpura, sicut eius calcens iste romanus et digne indutus est accipere quod se cognoscebat assumere pro honore. Crescebat in eius studium cons plebs herba in in dum vestis quo pacto in illo, qui bellicosus creditur multa plus amatur. Hac igitur honoris remuneratione contentus indefessa devotione pro ceteris partibus laborat. Et privare cum suis parentibus principi dignabatur obsequium, qui tantorum regum saepe fuerat protractatus. Sic se magnorum beneficia semper extollunt ut et quibus imperare nequiverunt, iura venerationis imponant. Diligunt omnes sui profectus semper auctorem et mortalitatis iura nesciunt qui beneficiis non tenentur. Sed longum est de eius gloria sufficienter loqui, quae singularem gentibus fecunda secula genuerunt. Ipse proprie te labor instituit, ut nos magis laborare deceamus. Tecum pacis ac tecum belli dubia conferebat et quos apud sapientes reges singulare munus est ille solitus ad omnia scire et pectoris pandebat archana, tu tamen nullos vires eludebas ambiguis. Amasti in audiendo patientiam, in suggestione veritatem. Saepe quae ad eum falso pervenerant recti studio corrigebas, et quod rarae confidentiae genus est medium resistebas contra vota principis. Sed pro opinione tractus patiebatur enim invictus ille plus propria fama superari, et dulcis erat iusto principi rationabilis contrarietas obsequentis. Ama nunc sublimior iustitiam, quam serviens diligebas. Unde te illius esse discipulum, qui magnum laboravit in tanto inclitus amali genus nobilissima et facta consortia. Omne siquidem bonum

regia suadere quid affinitas Iuncturis etiam cognata prudencia Ut laude
morum fastigium contigisse videaris excelsum Extat gentis gotice hermis
probitatis exemplum gensimundus ille toto orbe cantabilis, solum armis
filius factus Tanta se amalis devotione coniunxit Ut heredibus
eorum curiosum exhibuerit famulatum Quamvis ipse peteretur ad regnum
impendebat alijs meritum suum, et moderatissimus omnium, quod ipsi conferri
poterat, ille parvulis exhibebat Atque ideo eum nostrorum fama concelebrat
vivit semper relatoribus, qui quandoque moritura contempsit Sic quamdiu
nomen superest gottorum fertur eius cunctorum attestatione preconium Unde
fas est de te meliora credere, quem nostra constat germanitatis affinitate gaudere

Tholonem affinem suum facit militem candidatum Sena. ur. ro.

Habetis patres conscripti, unde gloriosam gratiam referre debeatis, quando percelso 10
viro Tholoni et nostra affinitate fulgenti vestri ordinis contulimus
dignitatem Actus est enim patricius gemmis fulgide radiantis ornatu nec
distincta iacet toga iam pro meritualibus effecta Ante vobis honores
contulimus Sed nunc ipsam ereximus dignitatem Per omnes enim nimirum
splendor refunditur, que prius potuit habere patricius quando illa est natura
purissima luminis, que refulget et preeminens Sed quamvis sit nobis notissimus
candidatus, qui domini avi nostri tam claris ac diuturnis adhesit
obsequiis Tamen innata illa repetere, que constat ad institutoris eius
gloriam pertinere, Primum quod venationes erimio est gothorum stirpe
nobilissima gloriatur, qui mox ut inter parentes reliquit infantiam, statim
rudes annos ad sacri cubiculi secreta portavit Agens non ut etas
sed ut locus potius expetebat Nam licet omnia regum obsequia
magna cautela peragenda sint, illic tanto timoris amplius acquiritur
quanto proximus plus videtur Arduum nimis est interesse principis
secretum, ubi siquid cognoverit prodi vel alio formidatur, has procellas
moderator sui sine offensione transmisit carus sumatius sumatibus
collegis semper acceptus Ut iam tunc magne felicitatis videretur
esse presagium gratiam meruisse cunctorum Cum vero ut cepit etas adolescere
tenerique anni in robustam gentis audaciam condurari Ad ex-
peditionem directus est sirmiensem, ut quod ab illo martio viro didi-
cerat, hoc actibus strenuis in camporum libertate monstraret Egit
de hituris me alios triumphos Et civitatum laudem primis congressibus
auspicatusque neci dedit Vulgares toto orbe terribiles tales mitne mad
cunabula bellatores Sic parate sunt manus, ubi exercetur animus
Auctus in otioso servitio laboriosos subegit Et quod exercitatione non didicit
itus prona complevit Redit subito ad principem veteranus egres-
sus primevus, ait non paratis obsequiis, sed armis semper studuisse cer-
nitur Hoc ornator ille actuum, et honorum remunerator inspiciens

vigorem illi regie domus utilitatis contemplatione commisit, ut que inge-
niosum bella probaverant fortissimi regis consiliis insereretur. ad inve-
nienda subtilis ad implenda robustus ad celanda continentissimus. Egit
lectum iuncto pri. ti secreti, cum ipso publica, cum ipso negotiorum equa-
bilia disponebat. Et in tenuitate se similitudine eius cogitationis ad-
iunxit et tanquam recognitis, quod ille velle poterat iste sua sponte
peragebat. defensorem omnium suis tractatibus adiuvabat, et in stre-
nuo consilium regebat ipse rectorem. Admonet etiam expeditio Gal-
licana, ubi iam in ducis virtus et prudentiam suam bellis
et periculis promptissimus ingerebat. Arelatus est civitas super undas
Rodani constituta, que in orientis prospectum tabulatum pontem
per nuntiati fluminis dorsa transmittit, hinc et hostibus tape, et nos
defendere necessarium fuit. Quippe excitata sunt Gothorum Francorum-
que validissima tempestate certamina. Affuit illic dubiis rebus cauda-
tia candidati, ubi tanta cum globis hostium concertatione pugnavit.
Et ut multos a suis depserit ammonuit et vulnera fortiorum pro-
signa suscipet. Vulnera magnorum opinio inseparabilis sine assertore
preconium propria lingua virtutis. Que licet ad presens periculum inge-
rant, reliquum tamen vite tempus exornant. Eget enim astipula-
toribus corpus illesum quando alios, qui visa divulgent de for-
titudine probata non ambigitur, que tali testimonio comprobatur.
Conflictus virorum fortium mutua tela non respuit. Nec semper
tutus fuit, qui cum maiore hoste contendit. Vir hoc fortis tam integre
solerter clauditur, qui multis resistit apte, qui non credidit vulnera
excipit, que multa nunc sunt gloria, quantum tunc fuerunt pericula.
Iuvat quoque fortissimi viri narrare quietis felicitatis exemplum, quia
non est prestita laus in duce semper asperos labores asserere. Francis quoque
et Burgundis decertantibus rursus mittitur ad Gallias contuendas,
ne quid adversa manus presumeret, quod vir excitus imperiis laboravit
vindicasse. Acquisivit reipublice romane aliis contendentibus absque
ulla fatigatione provinciam, et factum est quietum commodum nostrum,
ubi non habuimus bellica contentione periculum. Triumphus sine pugna,
sine labore palma, sine cede victoria. Tantum ergo eius glorie dominus
quantum utilitatis accepimus, quem et ille arbiter rerum largitione,
redituum iudicavimus dignissime prosequendum, ut ibi fieret dominus pos-
sessionum, ubi utilitati publice procuravit augmentum. Aquiliensem
quoque tempestate iuve ins cos prospera memoramus. Prima distima
dum feliciter tradunt sensus praemisse memorie derelinquunt. Cum

neutis seuientibus feruente pelago spuma testatur vndarum In iac-
tatum nauigium / timens fluctus absorbuit / nullum relinquens forti mo-
solatium / nisi tantum remigia brachiorum / tunc iste nantis pereuntibus co-
caro pignore solus euasit Ubi amor piissimi regis / ibi metus probatur
est periclitantis, quando regnator ille vix littori restitutus Sed enim
certo preualet eripere vndas tantum desiderabat intrare Tunc eius pericula
formidauit cui saluti prope tunc nesciuit Nonne vobis patres con-
scripti asperis casibus diuinitus uidetur exemptus / cui prius probatur
euentus Hunc itaque vix bellis exercitatum felicitate clarum, pru-
dentia comprobatum Quos deo auspice dum sit ad patriciatus pntal
tulme eximia ffancte nunc auspiciis candidati et viris fortibus
libertatis atria reserate Conuenit getem conniveam martios,
nitos habere collegas etc. **Senatui urbis rome C IIm**

Confido patres conscripti quod agendas optimo regi gratias omnium
vestrum studia debeant concitari Quando prouectum meum excogi-
tatum nostis prontilitate cunctorum Atque id alacriter excipiendum
est quod utriusque fuisset optandum Omnibus quidem utile est inditia
principum sequi, sed ipse facit propria, qui gratanter suscepit aliena
Detinetis me senatus semper fouisse cetum, Sed nunc maxime
cum vestrum uideor intrare collegium Assumptio dignitatis ordinis
uestri mihi gratiam duplicauit, qui me inter eos esse sentio a quibus
me amari posse confido Accedit etiam illud quod mihi contigit gratissimum
pignus, quod patriciorum generis per nos constat euectum Quando
nemo unquam gentilium in vobis putauit abiectum. quod in me
respicit honoratum In expetendis quoque honoribus apud gloriose
memorie Theodericum principem regum. mea vobis sepe nota conixi
ut quadam primitia talia uidear promisisse, ad quos metu gla-
dii debebat intrare Considerenimus enim illud expeditur / ubi post colla-
ta beneficia firmatur Sepe consules. sepe patricios. sepe prefectos benigna
intercessione promouimus Vobis impetrare contendens. quod in ardore
potuisset optari Congaudete nunc patres conscripti meis auspiciis qui
vestris fui semper honoribus. voluistis fere quia vos affectione complec-
tar Insertus quippe regie stirpi nobilium vobiscum habere commune.
Comite deo propicio scitum, et quod est felicissimum amicitatis generis ex-
ultate cum liberis vestris Studete sic semper pro dictis moribus romanis
et bonorum actuum famam per alta querere perquirite Valeat nunc
glorie. ut quorum nunc annexus eos similitate propitia sucamur etc.

Illustri cum comitiva domesticorum Opilioni Comiti

12 Perfectionem necessariarum rerum indicamus esse completam quem-
admodum eligendo virorum magnificum praesulatum armatae reipublicae
deputat providentia nostra ita et desociando et litterarum peritissimo consul-
amus Decet enim tractatores habere doctissimos quibus potestas summa
committitur, ut nullo minorum impediente defectu promissa reipublicae uti-
litas expleatur. Illi sunt honores qui se ordinaria promotione com-
ponunt de gradu aut sedulitate solicito talis associandus fuit, qui
patriciis studiis non haberet Neque enim ad hunc minus probatus ag-
gressus, licet primaevus nominis ad honores advocationis te campus ex-
cepit, te iudicii nostri culmine elegit Nam quamvis iuris tam
ampla fuit professio litterarum, tum tamen ibi consenescere non patieba-
mur ingenium Auspicatus es inclite cum implere potius cogitatores
Et quamvis traheret te eloquentia pro defensione dicere suadebat
aequitas iudicanda perferre probatum est quod utilitatis habeat mollis
armata facundia Nam sic proclive est doctos prava suadere
sic salutare nimis est cum veritatis amicos disertitudo vestit
ex te de, Sed ut omittam supra exemplis potius laudabilibus asseramus
Armat te pro te pomposam legationem, cum non communibus verbis, sed quo-
dam torrente eloquentiae flumine peregisti Directus enim de partibus Dal-
matiarum ad dominum avum nostrum, sic utilitates provincialium, sic uti-
litates publicas allegabas ut apud illum magna cautela so-
licitum et copiosus esses, et fastidia non moveres Abundantia siquidem
verba cum lepore suavissimo defluebant Et cum finem faceres
adhuc dicere cupiebaris delectando movendo implebas magisteria
oratoris insignis, cum iam consiliarii deservisses officium genito-
ris qui etiam tibi facundia et moribus admiraris Cum quo te
eloquium instruere potuit etiam si libris veterum non vacasses Fuit
enim ut scimus egregie litteris eruditus, et ut aliquid studiose exqui-
situm dicere indicamus Has primum ut frequentior tradit opinio Mer-
curius repertor artium memoratur volatu multarum Strymoniarum
avium collegisse Nam et hodie grues quibus nomen ex facto est
pennis aerem secantes dum se consociant alphabeti formas,
natura imbuente describunt Quam in ordinem decorum redigens
vocabulis consonantibus quae congruenter admixtis viam invenit repertam
per quam alta petens ad penetralia prudentiae mens possit velocis-
sima pervenire Hinc clerus auctor Graecorum plura dixit eximie
virtutem eius compositionem quae subtilissima narratione describens

ut in ipso initio possit agnosci, ne aequaret tantum copia litterarum Sed ut ad
propositum redeamus Patrio quidem exemplo ingenium extendisse credendus non es
cum in romano foro eloquentiam cinxisti Et bene magistrum felicissimum quem
disciplina qui affectuose didicit, quod aliis doctorum terror extorsit Ro-
mani denique eloquium non suis regionibus invenisti, et ibi te tulliana lec-
tio dissertum reddidit Ubi quondam lingua gallica resonavit Ubi sunt qui
litteras latinas rome non etiam alibi asseruerunt esse discendas Enaserat tul-
lius pondus verecundie si hunc provectum poeta secula genuisset Solvita est
quippe vis illa sine nitet et lingua tullios pares cognosce quid ex nutri-
tus estimavimus, quando illius te vides consilio sociatum, qui inter im-
perii tractat archanum Hinc est quod te comitive domesticorum illustratum
honore decoravimus, ut multo maiora de nostris deas studere sperare iudiciis
qui inte ad hunc meliora credimus inveniri Grande est negotium vi-
des esse commissum Antiquum egregiis qualitas sentit Nam qui potest
in universitate peccare gloriosius minus est si nescit excedere

Opilioni Comiti C. 13m

Securius celsa conscendit, qui se in
parvis bonis moribus approbavit Et certo procedit vestigio, qui gra-
datim presidio potitur accepto Sine invidia remuneratum putatur
omne quod est subitum nec inexploratum suspicionem refugit, quod
repente provenit Firma omnia delibata robustiora sunt et totum bonis
actibus obtinuisse creditur, qui post documenta laudate militie pro-
monetur Audivimus ut gimnasia litterarum ab illo mitorum inspectore
actitus qui meritis suis etiam futura vere prodidit pronatorum largito-
rum fascibus prefuisti suscipiens patrocinium mitorum Ita gratiam do-
minantis acquisisti Et tibi sepe committeret quod dignitas non habebat Ro-
si laudabile est, vel mediocribus esse honoribus paternis quanto prestantius
meruisse moribus aulicam dignitatem, Hec cum tu sub tanto iudice lau-
data pageres, gratiam quoque loci altius invenisti Dictatoribus enim
probaris adhibitus Cum sit offensionibus alterius expulsus, et ita su-
spensum honore tuum sustinebat ingenium ut pallatia decesse non sines
inditum tamquam ad tempus abrogatam cognoscimus dignitatem Non sunt
imparia tempora mea transactis habemus sequaces emulos quam priorum
Fuit iterum ad questuram commisso venis ingenio Credide nunc plurimum
et sume traianum, Hec magna que dicas si et tu simili ordine re-
splendeas, fama temporum de litteraria atque eloquentie missione generatur Omnia
signum bona cumulat lingua diserta, et quos a nobis percipit gratia
ditantes ornatum Esto nobis ad bona suggerenda promptissimus et ad-
versis improbitate mala persuadentium constans erectus Hic auribus mis-
etiam, quod non est omnino pro nobis, Bonis princeps ille est, cui licet
pro iustitia loqui Et contra tirannice mitatis meritum audire nolle

constituta veterum principum. Renovamus tecum illud celeberrimum traiani
sententie dictatum: si bonus fuero pro re publica, et me, si malus, sed pro re publica
in me. Sed inde quid a te queramus, qui nec nobis aliquid iniustum licere
permittimus? Decreta ergo nostra priorum resonent constituta, que tantum suavitatis
laudis inveniunt, quantum saporem vetustatis assumunt. Pro iudicia, que nos
horremus in aliis, non amamus. Obligamus te tue qualitati. Dum
absolute percipimus iura servari. Quod ideo nunc dicimus, ut in te oportune
complevisse omnibus videamur. Decet enim premonere, ut te iam tardius
post aliena pericula invanimus, indicamus velle corrigere. Honore ex compla-
cere, et nobilitatis tue memor intende quod illi digne ad initia generis
sui redeunt, qui contemptibiliter sepe nascuntur. Prius quam in bonum pri-
ncipis per quantam feliciter indicium questure et insignia deo prestante con-
cedimus honorum precedentium, fonte omnium dignitatum, quidquid exinde proce-
dit quod indulgentie nostre largitate manavit. Age ut qui ad consilium no-
strum assisteris prudentia cunctis gravitate quam preminere noscaris.
Nam quid est convenerit aedes, vox legislatoris ducis dum nos ma-
condimus. Incumbe nunc probitati et fidei, ut per te prior honor dig-
ferit. Alteri ita secundus tertie faciat dignitati etc.

xiiii Ut eundem favorabiliter accipiant Sena. urbis Rome etc.

·ix· Accipite patres conscripti iudicium, quod nostra pertulerunt initia, qui que-
runt acta sunt plus animo cogitantur. Prima talis subsortitus credi-
tur quale primordium venisse sentitur. Nemo enim futurum esse putat dili-
gentem, quem in ipsa novitate opinionis sue non videt esse custo-
dem. Prorsus institutor ortum sui fecundis nititur ornare plan-
tariis, ut reddant fructus optatos. Que solicitis fuerant exculta la-
boribus. Quanto magis regum decet nostrum initia pacis amenitate com-
poni, ne terre spem agri videatur inculti. Et ideo beneficiis nostris quasi
quandam ianuam cogitamus talem dare questorem, per quem venien-
tium dignitatum culmina decenter ornentur. Sunt nobis certe de can-
didato note virtutes, cum sint moderna que loquimur. Nam tunc
tristitiam gloriose memorie domini avi nostri subiectorum anxia corda
lugerent. Domini quippe amissum, dum queritur, plus amatur per
eum et nostri auspicii, et vestre securitatis optata gaudia patiuntur. In-
telligite quali eum equitate constringimus institutis. Ut ipse vobis
legum fiet custos, qui consonande iustitie fuerat promissor effectus, qui
sunt mandatis legibus eloquens et decorus orator, premulcens etiam
inspectus quos gratissimos reddebat auditus. Tales enim decet esse am-
bitos nostros, et nature bona indicio frontis aperiant, et possint agnosci
de moribus cum videntur. Tacens enim plerumque despicabilis est, qui
is semper in honore perdurat que lingua decora nobilitat. Sic cui est tran-
quillus animus eum quoque serenissimus commendat aspectus. Hoc demum fecit

testamur copiam nos habere prudentiam quando talis eligitur. Cui in extraque
parte laudetur. Eloquentie vero bona in optimum est in questore predicare. Cum
ad hoc spaciu perfectur affatus, ut opinio temporum concedet qualitate. Ceteris
aliis enim inditis, provinciarum committitur exactio. Aliis privati erarij cu-
stodia delegetur. Hic autem aulice forme insignia reponuntur. Unde plerique
multi opinio vulgata laudet. Quod vobis pres (?) conspecti estimamus, fore
adeo repetendum, ut tales nos querere credatis, quales vestre laudi, et vere
securitati expediat inveniri. Agnoscite dicti boni principis votum. Co-
fidite de bonitatis, qui habere plenam noticiam literarum. Cognoscimus e corpore
tum se adiunctum cognoscat certe dominus imitasse. Et nunc patres
conscripti, illustri Ambrosio questure culmine decoratum, favor vester
benignitatis excipiat. De illo enim non debet dubitari qui ad eo ordine
tam prima dignitate meruit approbari etc. Ffideli viro questori etc.

Gratissimum nostro presentemus animo quod gloria vestra eum nostre respo- 17
dictis in electus electione indito. Oportebat enim arbitrio boni prin-
cipis obediri, qui sapienti delibatione, per tractans omnis in aliena
religione talem missus est pontifice delegisse, ut nulli de miro de
beat displicere, ut agnoscatis illum hoc optasse principe, quod bonis
sacerdotibus etiam omnium religio postulavit. Recepistis itaque virum
et divina gratia probabile institutum, et regali examinatione laudatum.
Nullus adhuc possima contentione teneatur. Pudorem non habet victi, cum
votum cedit a principe superari. Ille animo suum effecit, qui eum
per prioritate dilexit. Nam quamquam sit causa doloris quando hoc et in
isto recepit, quod alter in parte sinceritatis optavit. Cuncta sunt ista ter-
tamina, pugna sine ferro rixa sine odio. Clamoribus non doloribus.
res ista peragitur. Nam et si persona summota sit, nec tamen a fidelibus a
mittitur, cum ad optatum sacerdotum possidet. Et nunc proinde redeunte legato
viro illustri viro Publiano venerabile imprimis ad cetum vestrum saluta-
tionis affectus destinare. Magna enim iocunditate perfruimur quotiens
cum vestris patribus verba miscemus. Et hoc quoque gratissimum nobis
minime dubitamus, si quod illius fecistis, imprio nobis et esse cogno-
scitis gratissimum etc. Cinctum patricium largitionum comitiva con-
ceditur Senatui urbis Rome C. 16.

Solent quidem venientes ad dignitates aulicas exploratione trutinari
dictum. Nam imperiale iudicium aliquid probare videatur ambiguum
vel quando gratum regium est repperisse in dubio exemptos. Sed tam frequens
est felicissimus proventus nostre familie tam multis personis declarata pru-
dentia, ut licet quemquam vos eligat ad publicum, nichil fecisse videatur.
meritum similitudine morum felix vena transdedit, quando pendet de
longinquiore, qui similia requirunt in suo genere reperire. Hinc est

quod melius agnoscitur elegisse nobilem, quam fecisse felicem. quia iste commem
per veterem se factum custodit, ille exemplum non habet, nisi quod fecit. Cnappe
secure et ciodinug, cui totiens tuo germano commissum fuisse gaudemus. Pat
hiis fastibus profuit, sed et frater eadem resplendendit claritate. Ipsa quondam
mo dignitas in penatibus meis larem posuit et domesticum factum est de
cus publicum. Nam sub laude fraterna militie ordine didicisti. Cui mu
tuo conceptus affectu implebas laboribus socium et consiliorum particip
atione germanum ad te primo potius dimidians, quod frater acceperat
hac baculo reclinabat ille felicior. Ac tu astutior, quedam negligens
presumptione tamen quia per te omnia tenebat impleri. Est dulce frater
obsequium et priscum temporum antiqua concordia. Bene talibus semper
merito creditur, qui servare mores naturales sentiuntur. Sed si acem re
cessus et provinciale otium forte liberasset ad te tamen tam sanctum
et amplia turrebat vota legorum. Boni iudicis nam eos assumebas of
ficium ut futurorum quodam urgente presagio, quod a nobis accipere poteras
meritis parte sathagebas. Meminimus etiam qua nobis in primordiis
regni nostri devotione serveris. Unde maxime necessarium fidelium est
obsequium. Nam cum post transitum dive memorie domini avi nostri an
xia populorum vota trepidarent et de tanti regni ad hunc metu herede
subiectorum se corda profundent auspicia nostra liguribus felix portitor mu
asti, et sapientie tue allocutione firmati. Meruerunt que de ceteris conce
perant, ortum nostri imperii in gaudia commutabat. Immonato regis sine
aliqua confusione transiit, et sollicitudo tua prestitit, quod nos nulli
offendit. Atque ideo probato talibus institutis ab indictione feliciter sexta sa
crarum largitionum comitivam et spiritia dignitate concedimus supra
es omnibus privilegiis atque emolumentis, que ad tuos decessores per
tinuisse noscuntur. Absit enim ut in aequa calumpnie machinatio
ne quaciant, qui actionis sue firmitate consistunt. Fuerunt enim tempus
cum per delatores vexarentur et inditos. Deponite iam formidinem
qui non hesitis errore fructibus vestram utrimque dignitatem. Nam
quod vobis predecessores predecessores quam vestris temporibus domini avi
nostri consuetudo longa donec indulgentia quoque nostra custodit. Con
ferimus et honorem germani, sed tu fidem eius imitare servientis. Nam
si prelium sequeris multos laude precedis, inter auctis maxime probate
constantie, qui sub tanto principe et sine culpa paruit et invidia
laudatus exivit. Promptum est enim estimare quid gerit qui subin
grato successore palatinum officium pro ratione eius tacere non potuit. Dif
ficile itaque non moribus sequi posse germanum. Prima et in comparationis
fructu plerumque consentiunt, qui unius semine procreantur etc.

Eundem laudando mirifice recomendat Senatui urbis Rome

Octauus

Tanta est pres conscripti in candidato copia meritorum Ut meamur ne tardius ja.
punctatur electus quam no sit indicio comprobatus Nam cum dnic meo-
cauus nr optimos viros exquireret Nobis enim irremuneratum pro-
ne specior fortuna seruauit Illi paruit, illi multa officiositate famulit
et a domino largissimo bnficiore sine aequa retributione constat esse re-
lictum Credo dilata est compensaco muti ut nobis aptior fieret ta-
litum Credo ... Conueniat ergo se pietas nra lege nec enim dignum est abhe-
sitandi Conueniat go se pietas nra lege ne enim dignum est abhe-
de solui, quod collatum constat auctori Cur enim munificentia nra
eum differret, cum enim pfice conspiciendo sine nobilitate vigeret Pri-
hinc nam clarus, at prima fuit more nobilitate conspicuus Q
nec serimentia bella respuerunt, cum tranquilla ocia pduraret Corpe
validus, animo robustus eum antiquitate gestabat Abiectis secul-
aribus ditatus claris honoribus, huius temporibus habitus est eximius, cum
princeps ecce erectus Sed quid antiquam parentum eius nobilitatem
repetimus, cum virtute resplendeat lucte generali. tuns no dictam pfi
mitati Sed vel amicitie coniunctum fuisse pot esse laudabile humq
virtutibus ita se sociauit atque commiscuit, ut hoc potius sit meum
virtutibus ita se sociauit atz commiscuit, ut hoc potius sit metu
gnis magis pducitur expalto Amicitijs ille pstet fidem, sed ma-
gnam primis debet esse constantiam Ille quoque auaricia vacuus
et iste pbatur cupiditatibus alienus. hinc est quod nouit regi-
bus seruare fidem, quia nesciunt mi cupiales extra psidiam Illicz
mores facilius pbant, ubi natiua psiblitate mutatur Quomodo
go sibi puritate non seruat domus, qui nesciunt illu pspse collegis
huius laudibus electus a coniuge Bapliane sociatus fertur esse
familie Quod plerumque euenit amicus coniungi posse nobilibus
Inspicite in eo s plaz etiam familiarem uita, quia sepius moribus
viris miros monstros hec signa pdidunt Res hinc priuata tanto
sunt moderamine disposita Ut nec aliqua tenacitate sordesceret, Nec
item effusionum nimia laberetur Gentiles multum iumanos sibi indicijs
obligabat, Et unde ingratitudo dignitatibus plerumque venit Iste
discepticando sibi amicitias colligebat Uidete quid faciat nobi-
lis natura ex indicijs natus arbitrium agebat, quod nisi ex mor-
pbitate nulla pot contingere ratione Nam fascibus obedire pler-
que pterea necessitas cogit Pnato iudici parere sola suaue pro-
bitas facit Unde nobis plus laude uidetur hre voluntarius
iudex, quando ad iudicia audienda, no eligitur, nisi qui iustus
esse moribus estimatur Quapropter pres conscripti fauente vris assump-
tis, et nostris fauete iudicijs Credo ad vram curiam venit qui
et ex senatore natus est, et aulicis pbatur dignitatibus honoratus

Cipriano viro Illustri etc

18 Professioni constat esse letitie et iusticie legum peritos indictis
ordinare Prima in te potest negligi qui novit equitatem Rec-
facile vitio sordescit erroris quem doctrina laudabilis et scientia digna doctrina purgavit
undum te forensibus negotiis insudante oculus imperialis
aspexit Et late potuit qua fide suscepta peregeris quam luculenter
tractata per oratores Ex quo gradu eloquentia atque conscientia
pariter incedebant Nullus susceptus quod amplius desideraret
habuit Nullus inductum quod iuste corrigere posset invenit Claus-
sit etiam venustas oris, et castitas animi innocentie te solus decor
ondit ab ore pumeno tanta verba manarunt Contendit itaque flos
etatis, et maturitas mentis, sed potius illa superavit, que nos ad
virtutum gradus gloriam que perducit Quapropter aptamus munera no-
minum et mitis tuis ut archana regia fidelis accipias, et nun-
eloquens litterarum repertas dignitatem Nunc causas glorioso mu-
ta quas laudabiliter perorabas Assideat tibi ipsa exercitata que doctri-
na est felix et certa negotiorum conditio, quando ille suam dicit
qui non potest ignorare, quod elegit Non enim decet iudicem
in istero esse voluntatis alterius, ut magis alteri pareat, cui tot
milites obsecundant Certe si in aliis tollerandum, ut tamen
minus in questore patiendum Et qui eligitur ad principis con-
silium solatium expectet alienum Et ideo quia deo auspice dudum
perceptam indutam questure tibi conferimus dignitatem Sed tamen
honor est incipitis obprobrium Nam per contraria leta est que
prehenditur unde Ita sub reatu iacet qui se impare cognoscit
muneribus respectum Habes predecessores viros, quos imitari te decet
procede fama, quem sequeris dignitate Nam si te privata vita
virtutibus extulit, quanto provecta melius declarabit Sed impositi
nominis excitatus custodi ut semper lectis mutate vocabulo Ita
tamen omnis appellatio ad declarandas res indicatur imposita minus
absurdum est portare nomen alienum, ut aliud dici quam
possit in moribus inveniri Verum hec bone conscientie dicta
sufficiant, quia dubitari de illo creditur, qui plurimus admo-
netur etc. Recommendat candidatum eloquentissimum in questure

19 Licet certus in ingenio etc. Dignitate Senatum urbis Rome
splendore semper irradiet clarior tamen redditur, quotiens
augetur lumine dignitatum Nam celum ipsum stellis

Octavus

copiosissimus plus refulget, et de minerva sua pulchritudine mira-
bilem intuentibus reddit decorem. Naturae signum nisi tamen est
ut bonorum copia plus delectet. prata denique floribus pinguntur
innumeris, laudatur spicis aequi, densior seges. antiquitas
nos fecit nobiles haberi. Nos senatum etiam de maiestate volu-
mus praedicari. hinc est quod nobis aggregare cupimus quae repe-
rimus ubicumque praecipuum. Nam licet apud vos seminarium sit senatus
tamen et de nostra indulgentia nascitur qui meritis talibus applicatur.
Olimpios cunctos nobis pariunt aulicae dignitates. Quaestura autem
nutrix senatoris est, quae ex prudentia venit. Quid enim dignius
quam ut eius participes fiant, qui adhaeserit consilio principali. Sed quia
pendenti animo non sufficit generali conclusa laudatio, eius vota
specialiter tangamus. Quaestorem vobis patres conscripti cognoscite
exstitisse, primis eloquentia placuisse. Et sic adnotationis suae titulos
egisse victorias, ut merito sibi cum electo triumphalis astiterit
senatumque palmis felicibus laureatus nobis daret omina lau-
rearum. Ad forense gymnasium prima aetate deductus studuit et
integritate mentis, et nobilissimo pudore castitate corporis sub-
nimio labore transegit. Orator facundus gravissimus promus
susceptas quasi patronus adiuvabat, quando tradi non poterat
negotium improbabile. Cum talis videbatur assistere, nomine prae-
termittere hunc virum esse publicum damnum. Quid enim aut
nobis esse dignius arbitremur quam viro committi lati qui iure leges
meruit approbari. Amare namque eas potest per quas doctus eminuit.
Tum affectat unusquisque gloriam suam, nec oblivisci potest ami-
mus ex qua nobis parte sunt sociatus. Creditis forte praemi-
pes viri novam in eo ac nuper optatam accepisse prudentiam.
Ergo eius hereditarias sibi litteras vindicavit, cum pater ita in Me-
diolanensi foro resplenduit, ut tamquam fratrem Tulliano reppite
pullularet eloquio. Proinde quamvis sit vel inter mediocres
difficillimum placendi genus, tamen adnotationis laudem inter
primates eloquentiae frequenter meruit invenire. Nec contra magnum
obtrectatorem stetit. Nec palmarum cunctis longiore ubertate sufficit
et illis par exstitit, quos singulares Roma cognovit. Quid
enim gloriosius, quam tot laudes proceres habuisse maiores. Nam

inveterate / et per generis ducte divitie nobiles fecerint, multo magis
prestantior est / cuius origo thezauris prediis locupletes invenit. Remi-
serit prius rescripti functo modo indicio / ac prius meritis candidato / qui
sit collegii manum clementie porrigitis vos potius sublevatis.

Mar Concedit prefecture dignitatem Albieno viro illustri Theodericus Rex

20 Asserto nitore est potius sublegi post imperio

Habitate meritis occupati senatus excessus presentem non corri-
gitur, nisi cum successor optimus invenitur. Contrariis rebus plerumque
medicina succedit. Nam cum calor intalis adhibitus fuerit fri-
goris pestiferi, tunc recedit. Nubila ipsa ventorum spiratione te-
guntur, et aquilo celi faciem tranquillam reddit, quam austra-
lis turbavit. Erit nos decessore tum generalitatis amor sub-
monimus. Ut tu saluberrimus advenires. Contraria prioribus imi-
tare. Tu laudanda peregisti. Ille calumpniis odiosus. Tu stu-
de ut iustitia reddaris acceptus. Rapax ille tu contines. Bono-
rum brevis est diffinitio. Vitate que fecit, quando illa nunc lau-
danda sunt / que quis pro indicio comprobavit. Respicite tempus
in illo odium publicum. Et tu amorem affecta timentorum. Tanti
tuis moribus gratias agant / quanti acerbitate actionis illius attrita
clamare. Quod de decore precedentis senatus post illum prefecisse mali-
tie virum / vel amalis abstinuisse laudabile est. Nam qualecumque
sunt beneficia provinciis liberas / que hactenus non habebant. Bonum
insolitum plus amatur / sic sequenti gaudio confert dulcedine
tempora premissa tristitia. Atque ideo prefecture tibi fasces per sextam feliciter
indictionem auxiliante domino conferimus. Nunc quanto fuit hacte-
nus decessoris lesione terribilis, tanta nunc habere debet beneficia
lenitatis / quemadmodum sanctiata tua cura reponenda sunt. Non tuis
/ non alienis manibus quisquam contingitur. Nam ultra omnes impie-
tates est notus lepos / qui sanare creditur vulneratos. Reddeat
ad nomen antiquum prefectura illa preteriti toto orbe laudabilis. Cuius
si principium queramus per Iozeph a beneficiis inchoavit. Nec
inmerito a legibus nostris pater provinciarum / pater etiam predicatur
imperii. Roma sic iuste / sic promde agi voluerunt. Ut non di-
strictum iudicis nomen / sed vocabulum illi pietatis imponerent. Iu-
stis ac debitis compendiis, nunc parte crescat erarium, lucra reminimus

que regnum

que legum tanta prophanant. Peremptas illas nolumus, nisi quibus libra
iusticie suffragatur. Res vestras nequicia non patimur introire, quia nec
privatim introrumpere non possumus, quam publica voce dampnamus. Con-
dicte iudices quod cavemus, nolite aliquid in malum publicum suscipere.
Sciam tamen nos per iniquas presiones esse tres iustitie placitudos. Tu nos
agnoscatis, sola illa diligere, que pure iusticie moribus convenire dicis.
iam moribus probatis, si post ista delinquunt. Sed illi forte talia ges-
serint, qui ad dignitates suis parentibus incognitis pervenerunt. Tu post
parentis prefecturam laudabile aliquid, quod melius predicetur, adiunge. Semita
diligentior semper esse debet, qui sequitur dum bona parentum probabiliter imi-
tari cupimus, et vincere festinamus. Accedit etiam tuis laudibus quod
dictis prudentium probaris imbutus. Grave est sapienti ibi offendere,
ubi alterum recipit incidisse. Ius forte preterit, qui iura nescierit.
Totum autem licitum creditur, quod origo inducta fuisse nescitur. Equa-
les sunt libri veterum et actiones parentum. Presta opinioni tue, pru-
... nostro iudicio, ut impar non sis meritis eorum quos equasti per nostra beneficia
dignitates etc. Comiti patricio Iohanni etc. C 21

Licet peritus frequentibus honoribus et germani tui sumus dignitate lau-
datus, tamen quia nostra bonorum non expenditur, cum refertur, quanti
ad initium eius revertimur. De quo iam multa preconia sonuerunt. Te
iustificatum est de te quicquid de fidelibus, quamquam de bonitatis debuit
estimari. Sed digne laudum tuum voluit nominates emittit, qui se
actionis probitate probitate complevit. Natura boni fontis est perenni
vena laudabilis. Nam sicut ille fluendo non expeditur, sic nec ista re-
lebri sermone siccatur. Quod et si tu facta taceant, tamen nona probans
siggerere que dictant. Cui tum etate tenetis semper et meritis. Tempus
armorum laudis est primat augmentum. Senectus quod corpore, sed laudi
bus invenisti. Multo est plixior etas optatur, in quo fama semper
robustior invenit. Habuisti sub domno avo nostro in utraque parte
laudatas esse excubias. Vidit te adhuc gentilis Danubius bellatorem.
Non te terruit Bulgarum globus, qui etiam nostris erat presumptione ter-
tamis obstaturus. Peculiare est fuit et retinentes barbaros aggredi
et conversos terrore sectari. Hic victoria Gothorum non tam nostro quam
labore vincisti. Postea non quod non minus ipsis etatibus fuit referendam
officium laboriosis contentionibus exhibebas. Fuerat enim apud illum utrumque
omnium vicem excituale vel pacata servitia. Quis enim non augeret bellum
qui illi potuit competens exhibere ingenium, qui tanta firmitate animi
semper exegit, tantam verborum in asserenda veritate constantiam, ut multo

se misisse dicit hostem, qui in illo parte mutare valuisset errorem hinc
fuit quod pendentes eius obsequia resederunt. Prima cautela semper
ad vita erigit senium. Et dum culpam formidat quis mereri sapien-
tibus aggregari sentitur. Contulit et dignitatem sacrarum largitionum
hec est laborum tuorum aptissimum munus. Quam sic casta, sic modesta
mente peregisti. Ut maiora utique te deberi faceres, quamvis eam
in magna premia susceperisses, per hec solida iuventus exeunt nostris
temporibus etas matura servavit. Consilio quidem plurimum vales nec
fructum tamen etate cognoscis. Sic enim adeptus es senectutis bona ut
eius non subires incomoda. Hec sunt que inter estimam quam agenda
ut sicut ea consona prodicius reddais quoque honore iudiciali venerandus.
Sunt enim bustiens nostris consentanea mente et prima iudicia, quando
talium filiorum patri effectus nostra ipsa videris esse peritius quorum bona ven-
nientia non est absurdum referri, quando continuando felicior laus est
de filiorum probitate laudari. Primum quod non minime laudis prestat initium
infantia eorum est nota palatio. Sic fetus tui more aquile se probates
regales oculos ab ipsis pene incunabilis pertulerunt. Redolent etiam gratia
gentili, nec cessant armorum imbui fortibus institutis. Primum stirpis
romane nostra lingwa loquuntur, eximie indicantes exhibere se nobis
futuram fidem, quorum iam videntur affectasse sermonem. Habemus unde
te felix pater premium dicat referri, qui et filiorum tuorum nobis animos obtu-
listi. Quapropter multis laboribus multa quoque fide et constantia comprobato
patriatus tibi deo auspice conferimus dignitate. Honore quidem
celsum, sed qui tuis meritis esse probatur equalis. Fruere igitur pro-
batissimis institutis, ut cum bona tua germanis nostris iterum be-
neficiis augearis etc. De eodem Senatui urbis Rome

22 Si favore nostro dignus est, qui vel semel regale potuit impe-
trare iudicium, quid presens consecuti vir magnificus Cyprianus
merebitur, qui nobis totiens gratior dedit effici, quotiens a nobis
dignitates accepit. Certantes in stadio minores corona glorificat olim-
pios currus frequens palma nobilitat. Sic vel in laudibus rebus
gloriosior efficitur, cui frequenter premia referuntur. De primo denique profectu
poterat esse cunctatio. Dum multi fallunt principis animum. Quando fa-
cile est ei illudere, cui semper notum est placuisse. Sed talem meritis
exhibuit constantiam. Tantum bonorum huius proposuerunt semper in se pro-
notarius regum munus. Hec est vera gloria, hec est indubitata sententia
frequenter potuisse mereri per quod homines constat ornari. Hos etiam in re
in nostram curam decet, qui initium suum non ad primos honores ex-
pendunt, sed cum magna susceperint, maiora iterum promerentur. Or-
nant quoque tales et nostra iudicia quando bene presens electus creditur
qui sepius approbatur. Natura ipsa boni ad vita perseverantia petiatur

[G]ratia nostra est laudanda in principe qui bonorum propositum custodire. Similes
habuistis olim patres conscripti Decios similes vetustas perhibet fuisse Corvinos
Neque enim hic vir degener nobis sermo est nam sibi tantummodo conciliavit
arbitrium. A bono quippe principe sepe provechi gratia solum forte meruit
sed pro salute meruisse convictum apud utrosque integrum constat fuisse
individuum. Cunctos ergo superantes habet qui aliquid ex utilitate decernit. Hic autem
innum convictum sui auctorem meruit. Ut vos augmentatores dignissime
reperiret. Ille in eum fundamentum posuit honorum nos culmina con-
struximus dignitatum. Et ideo patres conscripti / tot laboribus, tot laudibus
clarificato illustri viro Cypriano suggessimus quoque patriciatus addimus
ne maior esset meritis suis quam honoribus nostris. Francte nunc collegae
/ quem sepe decorasti exenium. Securus ad nos redit / qui iam ho-
nores suos in libertatis aula reposuit. Habet etiam unde nobis reddatur
attestator / qui tales cives nostre alumnos protulit. De quibus quamvis aliqua
prius tacere prima vota superavit. Nam infantia trepidos / non ad rudendum
nutricabat ignaros variis linguis loquuntur egregie matris vis commu-
nione nutriuntur. Sic tamen nobis noti sunt in ipso etatis primordio
adolescentia transierunt prestet divina maiestas, ut sicut de patre eorum
munificentie nomen extulimus. Sic et in eis pietatis nostre titulos au-
geamus etc. Ut cuidam nobili affini ipsius patrimonium nostris
ne assignetur. Bergamo comiti etc. 22
[D]ecet munificentia regis quottidie decertat cum sole redeunte et ingre-
diens fecit quo possit largitas principis apparere. Hinc tamen conspice
debitum solvitur quotiens parentibus sub equitate prestatur, laudavit a
principes dona sua / et hoc ne thesauris reponimus / quod fame como-
dis applicamus. Absit enim ut negemus affini quod solemus custodire
subiectis. Bonado qui nos sanguine coniungit plus metitur nec fraudari
potest proprio dispendio / qui munerat sub indice gratioso. Atque ideo illustrem
magnitudinem tuam precelso atque amplissimo viro Theodatho massas sibi
annexas tot solidos prestantes ex patrimonio quondam magnifice femine
Amalafrede(?) matris ipsius pertinens reformari eius feliciter dominio plenissime ve-
dicandas. Eius successionis integre ius in ea quia pertinens parte lar-
gitur. De cuius fide ac puritate per omnia deinde scripti tempore reliqua suprage-
gimus. De cuius fide ac sinceritate incertatur. Quid enim tali viro
incorrupti patrimonii cum adiecta quantitate meatur. Quid enim tali viro
negare possumus / qui etiam meliora suis obtinere possit obsequiis, vel
si non pertractur affinis vir qui nobilitat. Sed nulla inflat elato mo
destia / humilis prudentia semper equalis. Quid amobis meatur nite-
dite / quando ad gloriam nostram tradimus qui enim per suum consitetur. Quapropter
equissime iussioni operam ovantes impendite. Ductis que nostre sedis archaris

designatas massas actoribus nostris sine aliqua dilatione contradite ut summa
nobis caritate sociatus gratiam pristinis muneris reddatur acceptor etc.

Clero ecclesie Romane etc. C xx^iiii

Tanto dignitati plurima debemus quanto actis moribus maiora prestitit.
Etiam quod simile rependat deo qui potius inspicit. Sed licet pro tanto
munere nichil compensari possit idonee, ipsi tamen gratia redditur dum
in servientibus honoratur. Itaque flebili aditione causamini hoc fuisse longe
consuetudinis institutum, ut si quis sacro sancte romane ecclesie famulantem
aliqua crederet actione pulsandum, ad supradicte civitatis antistitis
negotium suum dicturus occurreret, ne clericus noster forensibus litibus prophanatus
officiis potius secularibus occupetur addentes diaconum quoque vestrum
ad contumeliam religionis tanta executionis acerbitate compulsum ut
sacratus eum publice custodie crederet mancipandum, presbiterum, qui etiam ecclesie
romane pro levibus causis assertus criminaliter impetitum. Quod nobis
ingemita referentia quam nostro dignissimo auctori displicuisse profitemur.
Ut qui pridem sacris meruerat inservire misteriis commentationibus
repente expositi nephariis iniuriis subiacerent. Sed aliorum plectenda
presumptio nobis contulit plenissime laudis eventum. Ut causa conti-
geret prestandi, que nos celestibus commendaret amplius. Atque ideo conside-
rantes, et apostolice sedis honorem et consulentes desideriis supplicantium, presenti
auctoritate moderato ordine definimus, ut si quispiam ad romanum clerum
aliquem pertinentem in qualibet causa probabili crediderit actione pulsandum,
ad beatissimi pape iudicium prius conveniat audiendus. Ut aut ipse
inter utrosque more sue sanctitatis agnoscat aut causam deleget equitatis
studio terminandam. Et si forte quod credi nephas est competens desiderium
fuerit petitoris elusum. Tunc ad secularia iura fora litigaturus occurrat.
Quando suas petitiones probaverit a supradicte sedis presule fuisse contemptas.
Quod si quis extiterit tam improbus litigator atque omni fine indicto sacrile-
ga mente dampnatus qui reverentiam tante sedi exhibere contempnat
et clericum de nostris affatibus crediderit comprehendendum. Ante actionis commentationis
effectum decem librarum auri dispendio feriatur. Que a palatinis sacrarum
largitionum procuratoribus exacte, per manus supra memorati antistitis pauperibus
erogentur. Carens etiam impetrati negotii quoque sui actionis amissione mul-
tetur. Dignus enim duplici pena percelli, qui et divinam reverentiam et
nostra iussa temeravit. Sed vos quos iudicia nostra venerantur
ecclesiasticis vivite constitutis. Magnum scelus est homines admittere, quos nec
conversationem secularem decet habere. Professio vestra vita celestis est. No-
lite ad miserorum nota humilia et errores descendere. Mundani coerceantur
humano iure, vos sanctis moribus obedite etc.

Donat et confirmat nostre concessoris anni sui super quandam domo Johanni C xxv

Valde dignum est in eis aliena fornare, quibus nos opportet propria do-
na conferre. Quid enim de illa munificentia possis ambigere, qualem
a nobis intelliges te mereri, quod a nostris decessoribus accepisti

Octauus

Constiterunt itaque Albinus quondam domum, sed non esse iudicium et modernam
principis mentem premisse tunc per velocissimam largitatem. Hinc est quod divine
memorie avi nostri clementie domum in castro Luculano positam obsequi-
orum tuorum sedulitate provocatum constat voluisse largiri, cuius dispositionem
secutus pater noster Theodoricus postea quam illi iure est liberalitate concessa prefa-
tam domum actu legittimo in tua optimo iure transcripsit. Quapropter
vel inchoate voluntatis desiderium vel Theodorici plenissime donationis
effectum presenti auctoritate corroboramus. Ut supra dicta domus presentie recorda-
tionis agelli in Luculano Castro posita, cum omnibus ad se pertinentibus
in tua vel heredum tuorum possessione permaneat. Et quicquid de hac
facere malueris habeas liberam potestatem cuiuslibet vel privati, vel principis ti-
moris romanam inquietitudinem submoventes. Ubi et si quid est quolibet
tempore, qualibet inquisitione fortassis ambiguum, huius auctoritas nostre
constat iudicio expositum. Servere immate de rebus propriis ex nostra quoque
auctoritate solidatis. Ubi enim tibi iura legittima constiterunt, nos possessionis
quietem, et cunctis seculis securam conferimus firmitatem. Quod si quis
forsitan egregie voluntatis nostre invidus temerator existat, iubemus
eum qui ex hac re quolibet tempore vel fisci nomine vel privati vel
tibi vel ei ad quem domum designatam superius pertinere volueris questione
temptaverit aliquam quo nomine pene nomine auri libras tot et frustratum pi-
ipsis cupidus infamiatum esse discedere. Sunt enim voluntati sue meretur
invenire sanctum, qui aliquid contra nostrum videtur quesisse iudicium

Iuxta dispositionem avi nostri antea definitum universis Reatinis et
Gloriosus domini avus noster depredia agnoscens ac Nursinis etc.
Quidilam Sibile filium priorem quem vobis facere dispone- 26
bat. Sed quia inreverente mortali condicione nequivit cogitata com-
plere. Nostre nobis est eius vota perficere, ne tantus vir decreto manifesto
videretur. Bona potuisse sentire. Atque ideo presenti auctoritate precipimus, ut
eum priorem feliciter habere decreatis. Et que ordinavit pro disciplina
servanda ubi maxime utilitas continetur ei devotis in omnibus obedi-
entia sit animi nostri estis moribus instituti. Ut et leges libenter audi-
atis et iudices. Hoc enim nostrum committit imperium, quod opinionem nostram
in gentes amplificat. Et talia geratis que et nobis accepta et divi-
nitati possunt esse gratissima. Robustius enim inimici nostri vincunt
moribus bonis, quia quos semina protegunt felices adversarios habere
non possunt. Pugnatis enim civitatis foris domini in sedibus nostris
iustitiam tenere contenditis. Ista enim duo mutua se amplexa-
tione consociant, ut qui equitate coluerit securitatem victorie posside-
bit. Nam que utilitas ad iniusta compellat, cum vos et fortes
alant ipse et munera nostra domino adiuvante ditificent. Ita et
si tibi aliquid expetendum est, super potius de munificentia princip-

quam de presumptione virtutis clementia nobis proficit quod romani quieti
sint, qui dum erraria nostra ditant iura donatiua multiplicat

Ut affligant eos dampnis et penis Soloni et Florentiano
comite Domesticis etc. C 27

Serenitas principalis sic ab innocentibus vacat, ita necesse est ut
in sceleratis operam pie districtionis impendat. Clementia non
semper unum meretur iudicium, diversa merita personarum. Morbi quippe
dissimilibus curis sanantur ... Nam aliis cibus, aliis
ferrum optatam donat sospitatem. Et pro qualitate passionis re-
ceptum merentur artificis. Et ideo devotioni vestre presentium te-
nore intimamus ... Et si quos gothorum atque romanorum
in direptionibus possessorum se miscuisse reperit, secundum facti esti-
mationem et dampnis affligantur et penis. Clementia gravius plec-
tendi sunt, qui nec continuis admonitionibus nostris nec obedientes
esse iussis principis crediderunt. Quando maior ambitus est nobis
donis. Ita velle servire ne commendati bonis iussis reliqua sal-
tem sub nostra serenitatis munere perfruantur etc.

cuu Ut desistat Tancam super occupatione agri Comgasto viro illustri. C 28

Pervenit serenitatem nostram Costantii atque Venerii deflenda
conquestio, clementia sibi Atharitanie iuris proprii agellum, quod
Fabriciula nominatur, cum pro peculio tanpant ablatum. Adden-
tes ne rerum suarum repetitionibus inminueret liberis se conditionem
ultime servitutis imponi. Atque ideo magnitudo tua decretis obse-
cuta presentibus prefatum sine dubio adesse iudicio, et omni mora postposita
mitate discussa nunc concentaneam et amicam nostris moribus pro-
ferte sententiam. Clementia sic grave est de propriis dominos iure cedere, ita
nostris seculis est inimicum servitutis iugo libera colla deprimere. Quo-
niam iure si competunt primitus reddantur invasa. Ita tamen ut
persona legitima disceptationibus non desistat. Cesset violenta pre-
sumptio, ut causa iudicis cognoscatur arbitrio et aut commemoratos servos
cum rebus sibi competentibus possideat aut probatos liberos in-
dempnes utique atque integros derelinquat. Sufficit enim quod ei
cuuu relaxamus penam qui facere presumpsit iniuriam etc.

Honoratis possessoribus Principis Civitatis C 29

Dignum est ut libenti animo faciatis quae iubere probis nostre
utilitate cognoscitis. Nam quod ipso sumptu decernit aggre-
di compendiose nobis constat offerri. Civitatem siquidem

nrum diutina siccitate laborantem innatae deo iuvante annis nostris salubr-
rima unda rigavit. Cui nunc studio nostro cloacarum ora pandantur
ne pro dampni obiectione turbata recipiens unda nostris edibus illidatur
Et quas debuit sordes abluere easdem nobis cogatur inferre.
Cui operi quamquam nos urgere debeat civitatis amor. Quorum tamen
spectabilem Genesium precipimus imminere ut et nos ad meliora
provectis si que iussimus gratanter efficitis etc. Super eodem et
laudantur fluenta aquarum Genesio viro illustri . C 30

Amore civitatis nostre antiqui operis formam domus quam 30
annis nostris regia largitate construximus. Sed nihil prodest
aquarum copias urbibus immisisse, si non provideatur cloacarum
oportuna digestio more nature humane cuius ista salubritas
continetur. si quod ore quis percipiat alia parte corporis relaxatus
effundit. Et ideo sublimitas tua parmenses universos hinc
faciat operi gnaviter insistere. Renovatis antiquos tumulos sive
subterraneos sive qui iugiter marginibus platearum diligit
emittuntur, ut cum solempniter optatus nobis liquor influxerit
nulla abiecti letaminis obiectione tardetur. Nam gratam undam
non habet nisi que iugiter influit et nisa semper abscedit. Illa enim
que pulsatur cenis excitata ridet, quam deformis est in lacunis
plus enim nec nisi grata, nec inventis incomodum. Elementum
pulcherrimum quamvis sed tamen in naturali puritate servatur. Omne
hoc agrum squallet urbes anhelant siccitate fatigantur, ut mito
antiqua pendentia quos antiqua concussatione segregandos esse
indicavit aquarum intercidentium pruritet. Quapropter tam utilissime
rei omni debet studere consensu. Nam civis animum non habet
qui urbis sue gratia non tenetur etc. De civilitate amplectenda
et amenitate rurali Severo viro etc. C 31m

Cum te prudentiorum consiliis laudabiliter inherentem omnia didiceri-
mus credamus, que ad teipsum et statum pertinet componendum.
maxime cognovisti litteris eruditus, pulchram esse faciem civitatum
que plurimorum probantur hic conventum. Fit enim et in illis splendor
libertatis ornatus, et nostris ordinationibus nitentibus servit effectus
feris datum est agros silvas querere hominibus autem focos patrios
supra omnia diligere. Aves ipse gregatim volant, que innoxia vo-
luntate miscentur. Canori turdi amant pari genus densitatem
strepentes sturni compares sequuntur indesinenter exercitus Murmurantes

palumbi pias diligunt cohortes Et quicquid ad simplicem pertinet
vitam admirationis gratiam non refutat Contra animosi accipitres
aquile venaces et supra omnes alites acutius intuentes vola-
tus solitarios concupiscunt quia rapaces in predic inopia commenti-
cula non requirunt Ambiunt enim aliquid soli agere, qui predam
cum alto non desperant invenire Sic morum voluntas plerumque
detestabilis est, que conspectus hominum probatur effugere Ut
possit de illo aliquid mali credi, cuius vite testis non potest inve-
niri Reddantur possessores et curiales Bruttii in civitatibus suis
coloni sunt qui agros iugiter colunt Patiantur se a rusticitate
divisos, quibus et honores dedimus et actiones publicas probabili
estimatione commisimus In ea presertim felici regione vivi affec-
tum nemini inelaborate divitie Ceres ibi multa fecunditate
luxuriat Pallas etiam non minima largitate congaudet, pla-
na rident pascuis fecundis ardua vindemiis abundat multi-
fariis animalium gregibus, sed equinis maxime gloriatur armentis
merito quando ardenti tempore tale est umbrarum solacium ut nec mu-
scarum aculeis animalia fatigentur, et herbarum semper virentium satia-
tatibus expleantur Videas per cacumina fundi rivos
purissimos et quasi ex edito profluant, sic per alpium summa
decurrunt Additur quod utraque latere marina copiose possideat
frequentatione commercia Ut et propriis fructibus affluens exuberet
et peregrinis vicinitate littorum compleatur Vivunt illic rustici e-
pulis urbanorum mediocres autem abundantia potentium, ut nec mi-
nima ibi fortuna copiis probatur excepta Hanc ergo provinciam
civitatibus nolunt incolere, quam velut in agris suis se fatentur
omnino diligere Unde potest tantos viros latere litteris deditos
primum liberalium scholarum conventum quesierunt et mox ut foro
potuit esse digni statim incipiunt agresti habitatione vestiri, profi-
ciunt, ut desistant erudiuntur, ut negligant Et cum agros
diligunt se amare non norunt Venerat eruditus ubi possit existere
gloriosus, perdens frequentiam ut respuat hominum in qua se nomine
esse laudandum Alioquin virtutibus fama tollitur, si carum multa
in hominibus nesciantur Nam quale desiderium est civium fre-
quentiam deserere, cum aliquas quoque avium comparatione humane
se indicamus velle misceri Mortalium enim penatibus fiducialiter
nidos philomena suspendit Et inter commeantium turbas pullos

nutrit intrepida Quod cum ita sit nimis est nobilium filios in desolationibus
educare Cum sit ciuitati humane iudicas alites sua commisisse pigra
Vitatur igitur ciuitates in pessimo deceas nullo amenitate viris separat
conuenibus antiquorum Quando pol in pace refugi proq quia oportet bello
ne nasceretur assumi Cui eni minus grata nobilium uideat ortus
sed Cui non affectuosum sit cum paribus miscere sermone forum pete
honestas artes inuisere causas proprias legibus expedire Interdum
palamedias calculis occupari ad balneas ire cum sociis prandia
mutuis apparatibus exhibere Caret profecto omnibus hiis qui uita sua
uult semper habere cum famulis Sed ne ultimus in eandem consuetudine
mens alia imbuta labatur Datis fideiussoribus tam possessores quam
curiales sub aestimatione virium pena imposita promittat cum apte maiorem
se in ciuitatibus manere quas habitare delegerint Sic fiat ut eis nec
ornatus desit ciuium nec voluptas denegetur agrorum etc Descriptio
cuiusdam locis in quo mirabiles aque defluunt Senatoris viro Se 22

Cum nimphadius vir spectabilis pro causis suis ad comitatum
sacratissimum festinaret itineris longinquitate confectus animalia
fessa reparare contendens ad fontem arethusae in scillatino territorio constituto
sessa reparare contendens ad fontem arthusae in scillatino territorio consti
tuto elegit ponere mansionem eo quod ipsa loca et pascuarum ubertate fecundat
sunt et aquarum in undacione pruriscant Est enim ut dicitur subpede collium
sunt et aquarum in undatione prurit stant Est enim ut dicitur subpede collium
supra maris arenam fertilis campus ubi fons fastus egrediens
cannis ingentibus in coronae speciem riparum suarum vestite mirabilis ita
ora contexit Armenius admodum et arundineis umbris et aquarum
ripas vestite mirabilis ~~et arundineis umbris~~ Nam cum ibi tacitus
homo et studiose plerumque aduenerit aquas fontis irrigui reperit sic
quietas ut in morem stagni non tam currere quam stare uideantur Ad
At ubi concrepans tussis emissa fuit aut sermo clarior fortasse
sonuerit nescio qua vi statim aque ibidem concitate persiliunt Osi
gurgitis ebullire uideas grauius excitatum ut putes aquam regentem
gurgitis ebullire uideas grauius excitatum ut putes aquam regentem
subitese olle suscepisse feruorem Silenti homini tacita loquenti strepitu
et fragore respondens ut stupescas sic subito perturbatam quam nullus
tractus exagitat En noua res in audita spectas aquas voce homi
commoueri et quasi appellate rudeant Ita ut homini sermonibus prouocate
nescio quid immurmuret Credas ibi aliquod animal prestitutum compo
quiescere quod excitatum magno strepitu et rudeat Legimus quidem non
nullos fontium varias faciturire maculis ut aquam potanti animalibus red
dant varium colorem Alii greges greges albos efficiat quidam in sa
xeam duriciem suscepta ligna condurant Sed has causas nulla ratio

comprehendit, quia supra intellectum humanum esse cognoscitur, quod tantum
rebus naturalibus applicatur. Sed ut ad querelam supplicantis comitis reda-
mus, hic cum mansionem supradictus Amphadius habuisset, impudens
rusticorum abactos sibi asserit caballos, quod hic non decet nostrorum temporum
disciplinam, ut delectatio illius loci, tali dampno reddatur horribilis.
Quod maturitate tua diligenti te censemus examinatione discutere. Quae et de pa-
latio nostro, auctore et de legibus missa est iustitiam collegisse, ut more ipsius
fontis, scelus quod actum est inmodicis ulciscitur, pereunt fures simo (?) sple-
tio, teneantur in suis laribus quieti, ut dum mox exeuntur intercipiuntur
eorum corda turbentur. In voces prosiliant et sic murmuratione terribili con-
fundantur. Sit aquas suas omnia sibi indicent dedisse penarum. Sit ergo
in eis competens vindicta, ut loca sint pura, innitetur studio conlocatum
posita disciplina, ne latronum excessibus mittetur tale miraculum, quod
semper letificatione cognoscitur inquisitum. Describitur amenitas
cuiusdam loci seu campi in quo univisi negotiatores conveniebant.

23 Sicut incognita uelle nosse prudentis est, Ita com. Seuero. Ita (?)
aperta dissimulare dementia. eo praesenti tempore. cum noxia nos ad cor-
rectionem possit celerrima pervenire, frequenti siquidem relatione didicimus
conventum esse Lucaniae, qui prisca superstitione Leucothea nomine accepit, et quod
ibi sit aqua nimio candore conspicua, et ibidem negotiatorum facultates
hostili direptione laceratas sepissime praesumptionibus illicitis rusticorum.
Ut qui ad natale sancti Cipriani religiosissime venerant peragendum
mercimoniis quam suis faciem civitatis ornare egentes turpiter inanes
quam discederent. Hoc nos simplici ac facili remedio credimus corrigendum
ut spectabilitas vestra praedicto tempore una cum possessoribus inhabi-
tatoribus etiam atque conductoribus diversarum massarum, quiete conve-
nientium anticipata cautela debeat prouidere, ut atrocis facti reos inueni-
at, quos pena comprimat. Quod si quis rusticorum, vel cuiuslibet loci homo
causas nephande litis attulit, mox ipsa initia comprehensus fustuarie
ne (?) debatur penitus ultionem. Et pompatus mala notat corrigat, qui primis
occultum facinus excitare temptabat. Est enim conventus iste. et nimia
celebritate festivus, et conventus provinciis valde perfectus. Quicquid enim
praecipuum aut industriosa mittit campania. Aut opulenti brutii, aut
calabrii peculiosi. Aut apulei idonei vel ipsa possidet hec provincia mor-
natum pulcerrime illius venalitatis exponit. Ut merito tam ingentem
copiam indices de multis regionibus congregatam. Videas enim illic
collucere pulcerrimis stationibus latissimos campos, et de amenis frondibus
intextas subito momentaneas domos, populorum cantantium legantiumque disc-
ursum. Ubi latet non conspicias operam mentium. Videas tamen ornatissime
civitatis ornatum. Stant pueri ac puelle diviso sexu ac etate conspi-
cui, quos non fecit captivitas esse sub pretio, sed libertas, hos merito parien-
tes vendunt. Quam de ipsa famulatione proficiunt. Dubium quippe non est

Octavus

securos posse meliorari, qui de labore agrorum ad urbana servitia transferuntur.
Quid vestes referam innumera varietate distinctas? Quid diversi generis
alia nitore pinguissima, quae ubi tali cuncta taxatione promuntur, ut qui-
libet emptor fastidiosissimus invitetur. Sic de illo commercio nemo tris-
tis redit. Sed cuncta probabilis disciplina componit. Est enim et locus ipse
camporum amenitate distentus, pro urbano quoddam conplens mercatus antiquis-
sime civitatis, quod a conditore sacrorum fontium Marcellianum nomen accepit.
Hic erumpit aquarum perspicua et dulcis ubertas, ubi in modum natura-
lis antri absidis fabricata concavitas sic perspicuos liquores emanat, ut va-
cuum putes lacum, quem non dubites esse plenissimum. Hic perlucidus usque
ad fundum patet, ut aspectibus tuis aerem potius apparere credites, non
liquorem. Emulatur serenum diem aqua subtilissima. Nam quicquid
in imo geritur, inoffensa oculis claritate monstratur. Colludunt illic
gregatim letissime pisces, qui ad manus pascentium sic intrepidi veniunt,
tanquam se noverint non esse capiendos. Nam qui tale aliquid presumpsit efficere,
mox penam divinitatis cognoscitur excepisse. Longa sunt illius fontis
memoranda describere. Remaneamus ad illud singulare unius semper miraculum.
Nam cum die sacratae noctis precem baptismatis cepit sacerdos effundere
et de ore sancto sermonum fontes emanare, mox in altum unda prosiliens
aquas suas non per meatus solitos dirigit, sed in altitudinem cumulumque
transmittit. Erigitur brutum elementum sponte sua et quadam devotione
solempni preparat se miraculis, ut sanctitatis maiestatis possit ostendi.
Nam cum fons ipse quinque gradibus tegatur, eos quos tunc tranquillitate posside-
at, alios duos cernitur texere, quos nunquam preter illud tempus cognoscitur
occupare. Magnum stupendumque miraculum, fluenta labentia sic ad hu-
manos sermones vel stare vel crescere, ut eis credas audiendi studium
minime defuisse. Praestat venerabilius omni sermone fons iste celestis, habeat
et Lucania Iordanem suum. Ille exemplum baptismatis prestitit, hic sacre
misterium annua devotione custodit. Quapropter et reverentia loci et utili-
tas est regi dare decet populis sanctissimam pacem. Quam turbatorum in dicto
sceleratissimus habendus est, quia talium dierum gaudia temerare con-
tendit. Relegantur populis, et proponantur ista que diximus, ut tamen excessio
multa minime credatur ex tendendi licentia non queratur etc.

Incipiunt tituli noni libri

Hilderico regi Wandalorum Athalaricus rex

Edictum Athalarici regis Bergantino viro Comiti patrimonii

Athalaricus Rex

Abundantio praefecto praetorio Athalaricus rex

Episcopis et Honorato Athalaricus rex

Primi senatus Athalaricus Rex

Liber

Reparato prefecto Athalaricus r
Desimi vel comiti Ath. rex
Universis gotis pariter romanis
Honoratis possessoribus defensoribus Siracusane civitatis vel
Universis provincialibus   Ath. rex
Gude viro sublimi comiti Siracusane civitatis
Victori et Vbitilhsto universis
Bilie viro comiti patricio
Gude viro sublimi comiti Siracusane civitatis
Salvencio viro prefecto urbis
Salvencio viro prefecto urbis
Edictum Athalaris
Senatui urbis rome
Ad universos provinciarum indictos
Senatui urbis rome
Paulino viro consuli
Senatui urbis Rome
Senatui populi
IIII Senatui urbis rome etc.

Ut remittat sibi cur cognatam ipsius coniugem suam neci tradidit Hilderico regi Wandalorum

.j. Durissima cum sorte constringimur ut quos ante dulces parentes
diximus nunc eis causas amarissimas imputemus, quas nemo
potest relinquere, qui pietatis monumenta noscitur cogitare. Quis
enim nesciat dure recordationis Amalafridam nostre memorie decus egre-
gium insolentium apud vos superstite lucis occasum. Et quam pridem hinstis dna
passi non estis vivere nec privata hec si contra personas parentele gravius
esse videbatur, remitti ad nos debuit honorabilis, quam magnis suppli-
cationibus expetistis partium genus est, ut quam vobis faciat affinem
coniunctio regis nefandis casibus in eius nos initium iniustis. Quid
tantum mali apud coniuge relicta promeruit, si successio alteri debeatur
Quid femina in eo ambitu potuit innexuri. Mater quin ymo habere
debuit que nobis regna tu suscidit. Nam et hoc nobilitati vestre fuisset
adiectum, si vel a Gothorum stipem retinuisses animali regionis pro-
priam, dignitate hoc Gotti nostri ad suam potius obprobrium intelligunt
fuisse temptatum. Nam qui domine aliene gentis intulit, omnino
eius parentum visus est despexisse virtute. Cum nemo quod refectum
credit putat esse temptandum. Et ideo in ali ratione commoniti per illud

et illud legatos nostros vobis prius a nobis expetimus aequitate spectantes quam aliqua
excusatio tantis casibus afferatur. Nam et si quod hoc negotium in tali
persona fuisset enatum nobis debuit intimari, ut et nostro iudicio pateret
quae se pessimis actibus inmiscuisset, restat ut qualis eius fingatur oratio.
Impossibilia non dicimus, nova non quaerimus. Illum et illum atque
illum, tradite per quos res ista dicatur elucere. Erit in eis totius causae
absoluta probatio, quae sine bello, sine caede, aut nos efficiat placatos
aut nos reddat obnoxios. Quod si credit esse temnendum, nec vos
ad rationabilia rursus compositis condicione inite pacis absolvimur,
quia lege foederis vinculo non tenemur. Vindicet nunc superna maiestas
scelus qualibet arte commissum, quae ad se clamare impiam credens
fraterni sanguinis profitetur et cetera.

Contra grassatores et males et pacem patriae impedientes. Edictum Athalarici Regis. 2

Omnis rei publicae status et generale caput stare fastigium, ad universa
debet esse sollicitus. Anima non est salus in corpore nisi quae et membra
potuit obtinere. Iniuria unius loci compago tota concutitur.
Et tanto convenientius est ut unum velimus ubique credas accipi, quando
illa cepit condolere. Respublica quamquam non est unius civitatis cura sed
totius regni provisa custodia. Quapropter quod extra minuitur in origine
dispendia sentiuntur. Unius enim hic nocte est, cum a quo perit. Et ideo
diversarum civitatum per singulis nos cura sollicitat ne permissa longius
mala nostra possint fatigare palatia. Arborem quam florere videmus quam-
plurima conspicis viriditate laetari, subterraneo succo animatur fecundius
reddens in superficie quod continet in radice. Homo quoque vultus hi-
laritate maxima decoratur si visceribus suis nullius gravamen sentiat
laesionis. Sic regnum nostrum dicitur integerrimum si nusquam fuit imminutum.
Hoc si possibile cum ubique praemonetur effrenata licentia. Nec datur amplius
menti malignae sub abhominabili libertate peccare. Curiales quibus
a propria solitudine nomen est gravissima dicuntur infestatione grassari,
ut quicquid eis honoribus causa delegatur ad iniuriam potius videatur
esse provectum. O nefarium scelus, importabile malum, quando debuit
rei publicae serviendo proficere, tunc libertatem suam cum fortunis videtur
amittere. Quocirca edictali programmate definimus ut si quis possessor
fuit aut in iniuria aut in dispendio curialis, vel aliquid ei praestet
quam iussum fuit a nobis vel ab officiis quorum interest praestationibus imponere
fortasse praesumpserit, aut decem libras auri dispendio feriatur ipsi
qui ad eius tale pertinet condemnandus. Aut si facultas vindictae profertur
non sufficit pro sua tenuitate (?) suppliciis lacerentur ut reddat debitum poenis
quod non potuit compensare pretiis. Ita tamen ut quae pro publica
utilitate fuerint delegata ingenua (?) sollicitudine compleant curando

Liber

plus incipit debere, quos alienas iniquitates non permittimus sustinere. Predia
curialium unde maxime mediocribus parantur impendia, nullus illicita
emptione pervadat. Quia contractus dici non potest, nisi qui de legibus
venit. Circa quorum et militantium molestias iudicum protegantur
auxilio. Ab ipsis quoque moderatoribus eos more vindicamus antiquitas.
Qualis gravius plectendus est si ille cui delegatur auxilium probetur
inferre detrimentum. Erigite colla depressi, sublevate animos malorum sar-
cinis ingravati. Date studium reparare, que vos male cognoscitis ami-
sisse. Pertinetque cui urbs sua respublica est ad ministrare. Civitatum
sub communi consentanea voluntate iustitiam. Ordines vestri equabili vincu-
Nolite gravare mediocres, ne vos iusto possint opprimere potiores. Pena
itaque parata est, ut unusquisque in se recipere possit, quod in alterum
protervus exercuit. Vivite iuste, vivite continenter. Quia mox gaudet
quisquis in illos exercere in quibus culpas non potuit invenire. Cives
moralem nominis concordiam exercete, inter quos nullus primatus quire-
quia iniquitatis ambitus non licetur. Vigilant vicissim commisse cau-
tela custodiunt. Ipse pastus actus est. Sic honor nulli adimitur,
cum omnia communione gestiant. Sic et volatus iniqua equalitate
disponitur, ultima fit prima, et que primatum tenuit esse posterior
non recusat. Sic quadam communione sociate sibi, nunc regibus obse-
cuntur, nunc dominatu parent, nunc more famulantur. Voluntarie
serviendo libere sunt, et invicem se diligendo muniuntur. Quarum morem
scriptores rerum naturalium continentes pollicia quadam inter ipsas esse
commemorant. Quas tanto affectu vivere cognoscunt. Hos si vos imi-
temini, omnis a vobis privatum calumpnias excludit. Nam vos qui
recti vota respicitis, licitis per leges preceptis in civibus nostris. No-
men maximum nobis curiam concessit antiquitas. Non inanis appel-
lavit minorem senatum, Ciceronis quoque notitans, at in sancta civi-
tatum. Quando in ista appellatione non licitis vel potentie vel honori.
Nam qui senatui comparatur nullo genio claritatis excluditur.

Bergantino viro comiti patritio etc. C. 3m

Si labor omnis assiduus a deo dispositos exigit fructus, ut agrorum fer-
gentium solita commutatione merces, cur non ipsa diligenter
exquirimus, que poste alia videbamur. Italia dives inferat
nobis, et amicos fructus omnis proventus acquiret, ubi metallum
fulmidum reperitur. Nam quod mirum est, terram multiplici fecundi-
tate lassari, si ipsa magis patria in ea potuit invenire frumenta nobi-
lia specialiter vestra industria suffragante concedit passim. Se una confindit
metallum raro perditur, ut studio sius expectatur. Quapropter ad massa-
riam curtes vestri instiam in Bruttiorum provincia constitutam magnitudi-
tuam invenimus cartarum destinare. Et si ut ab artifice Charmi

Nonus

Theodoro v(iro) s(enatori) memoratis rebus terra fecunda est officinis sollempniter
institutis montium in sancta percunctantur. Intratur beneficio artis impe-
netrabilis tellus et velut in thesauros suos natura locuples inquiratur.
Cavernas enim ingeniosa presumptio revolvit talparum animal imitatus
itinera fodiunt, que nullis ante patuerunt. Sic ambitio nil relinquit
absconditum. Nec ubi interdum consistere possit exterruit. Intrant
homines caligines profundas vivunt sine corporis exultant a sole et dum
divitiis compendia querunt, non unquam lucis gaudia derelinquunt.
Qui pedibus suis semitas. Est illis alia ruina elaborata et reditum
procurare nequeunt quod pedibus suis semitas operosis manibus
effecerunt. Sed quibus tanta ars ista felicior est si intrant egen-
tes exeunt opulenti sine furto divitias rapiunt optatis thesauris
sine invidia perfruuntur. Et soli sunt homines qui absque ulla maculatione
propria mercantur acquirere. Mox enim ut superne luci fuerint resti-
tuti comminuta quoque graviora discernentibus aquis a gemitis terra
separant. Ac fictilibus recondita vasta fornace decoquunt donec sol-
vantur utile in liquore rivos que de flamma venientes, tamdiu
igne depurgant quousque pulcritudinem suam reddant, quam terrenam
secla ne cupientium absconderent. Vincitur natura dum eam maliorat (?)
industria pulchior est dum assurgit, potior dum decoxerit. Gemma
tum accessit ad pretia, quia fuit sanctitate nudata. Ergo quanti nobi-
lis, quod de flamma suscipit vim coloris. Ut magis tedas inde na-
sci cuius similitudine videtur ornari. Sed cum auro tribuat
splendidum rubore argento confert albissimam lucem, ut mirum
sit, unam rebus tradere, quod rebus dissimilibus possit optari
proinde quicquid ad extendam huius artis peritiam pertinere
cognoscitis ordinatio vestra perficiat ut cetera benitio(?) ex se tributo
quod dare possit inveniat que fructibus copiosa luxuriat.
Decet enim ut nil tanta bona nec illa despiciunt que putantur esse pre-
tiosa. Cur enim iaceat sine usu, quod honestum potest esse com-
pendium. Aurum siquidem per bella querere nefas est per innumera
patetur, per felicitates obprobrium. In ipsa non natura iniustitiam
honesta non sunt lucra, per que nemo leditur, et bene acqui-
ritur, quod a nullis ad hunc dominus abrogatur. Grecos antiquitus
ingenti legimus effodere atque hinc metalla, inspectione gaudere
quibus quoniam non est ambitus lucri cupiditatis crimen, non dum
attendi scit quia omnis actus in qualitate propositi est, et non est
usurpandum, quod nulla fuit voluntate laesum. Hinc ergo
sedula operatione continui questus invidiam non pavescam, quia
ars ditatur a crimine liberatur etc. Habundantio preposito

Felix querela est quando leges pietate superantur Et beata condicio
subiectorum si cognoscant illum aliis inservire, quem et sibi op-
tant esse propitium. Neque enim ad aliud civiles leges sacratissime
regnaverunt, nisi ut cum illos soli principes absolverent indulgentie
premia reperirent. Hoc est ubi dominus ad usum sua iudicia amabili
concertatione dissentit, quando et hoc ipsum quedam iusticia est, ut
qui prius de districtionibus timuit minime teneatur. Nam et iste
quidem racionabilis ordo est milicia tandem solvere, qui impares la-
boribus probantur existere Civiles enim si nulla valitudine
corporis continentur, ad solas deceptiones semper ponuntur Et tamen adeo
nichil perdit, si enim contingat desertum viribus invenire Civilis
quippe est absconditi per quem non potuit imperata compleri. Re-
nique dum caritas multiplici innovitate letetur non videtur per-
culsa dampnis paucos perdidisse de plurimis. Cum ad propter Illustris
magnificentia tua agenantia uxore Camponarii viri diser-
tissimi in Lucania fuisse quod vetatur provincia constitutum fi-
lios eius corpore debiles cunctos sine facit diligenter abradi, ut incertum
posteritas nesciat fuisse, quod vetatur abigere. Certa calumpnia non
permittitur Ubi aliqua probatio non habetur. Proinde in possessione
uno potius collocentur passuri. Nichilominus molestias quas
ipsi aliis ingerebant Attributa enim solita turbabuntur faciem co-
pulsoris horrebunt Captate iussa prius venisse nesciebant, et
votiva ignorancia fatigati formidare delegata incipiunt, per que
antea timebantur. Nam ex ea parte bonis moribus vixisse pro-
bandi sunt, comparatur ut illos ociosi vincere, quorum se vero cogno-
scunt odia meruisse Alioquin non utique patentur sibi illas esse
quas se cognoscebant malis actibus incitasse. Firmantur ergo
beneficio principali vivat remissa pace tranquilli qui sunt in
actionum suarum qualitate compositi etc. Episcopis et honoratis

XXXIII

Possessorum territorii vestri querela comperimus, supra temporis
iniquitate, quorundam civium morem execrabilem prorsus iniquitate se etiam
dum primo tempore pauci spem corruptam in perniciem
redigere urbem spectantes caritate credioribus civitatem, ut tempore partis
reponentibus detestabilem inferant iniquitatem, quando homines
infamis periculo constituto rogantes offerant, quo se spoliare posse
cognoscunt In civitate siquidem pernicie precium nulla contentio
esse est Dum patitur quis invenit, ne possit aliqua tarditate
percelli. Hoc ergo nota dampnantes presentes direximus preceptis

ut sine gradu sine in aliis locis frumentorum condita potuit inveniri
tantum sibi unusquisque domus et familie sue retineat. quicquid se ex-
pendere posse cognoscit Reliquum periclitantibus vendat pretiis
sed hactenus generalis qui ad eam rem destinati esse noscuntur mo-
derata tamen pretii quantitate, quia enim constitit a suis provin-
cialibus compassio, ut nec nimium gravetur qui emit et aliquo
compendio foveatur ille qui distrahit Quapropter libentibus ani-
mis implete que iussa sunt. qui nobis debetis in hac parte
consulere invicem, ne divinam caritatem nimiam quesitis scelestum
nobis aliquid potius quod absit optetis Sed quis ergo venditionem
sibi impositam congemiscat sciat libertatem in emere non requiri
sed illud bene ingenium magis esse si non festinet excedere vendat
itaque sub iusta ratione qui distrahit se consentit operatur laude
nam si discrepat nostrum facit esse promissum quando bonum est inbe-
tis si iustitia imponatur invitis etc. Primiscrinio Athal'

Cum diuturnis laboribus excubares ita te imbe etc. Rex 6
cillitate corporis asseris graviter sauciatum, ut nec ad famam
militie percipiendam possis occurrere Ad quam constat voto te precipi-
ti festinasse, metuens ne per absentiam tuam ab ipsius pene faucibus
dulcissimus tui fructus laboris auferri postulare etiam ut aliquatenus
corporis infirmitate constrictus baiani lavacri sanitate leviaris Dignum
plane quod inter prima sumus pertenimus. Ut sicut conferimus meritis spe-
ita donant et supplicantibus salutem Quapropter ita te a vinculo emo-
limenti in choris absolvimus et predicti lavacri munere sublevamus
ut primum mentis gaudio recreatus facilius membrorum reci-
pias sospitatem Naturalis siquidem cura est egris date letitiam
Nam sic invalidum gaudere sanatus est Perge igitur ad ame-
nos recessus per ad solem ut ita dixerim clariorem Ubi salu-
britate aeris temperata terris blandior est natura Illic invitatur
alta cogitatione perpensis, cum archanis mundi mens humana
colloquitur, nec admirari desinit que ibi agi posse cognoscit pri-
mum nerci fluenta marinis deliciis esse completa Tot portus
nature providentia tremens finibus immissos, tot insulas nobiles
amplexu pelagi dotatas Deinde immensum quod stagneum
mare Ubi ad voluptatem hominum vita regitur ostrearum Industria
quod mortalium fieri ut res alibi fortuita ibi semper appareat
copia Quantis ibi motibus maribus marinum tamen retent

innati sunt. Crenatis spatiis in visceribus equoris terra promota est ubi
plena quoque greges piscium ludunt. Clauduntur alibi industriosis parie-
tibus copiose delitie, captivi teneantur aquatiles greges. Hic ubique
sub libertate vivaria sunt. Adde quod tam amena est suspecta piscatio, ut ante epulosum dominum intuentium pascat aspe-
ctum. Magnum quidem erit tandem desiderata cepisse, sed in huiusmodi rebus
gratior est plerumque amenitas oculi quam utilitas captionis. Sed
ne longius evagemur, inter importunas gazas situare creditur
cui otia Baiana prestantur. Huius itaque deliciosa excitatione suggerimus
ad pulcherrima lavacra contenditis que sunt in miraculis plena
et salutis qualitate pretiosa. Nam et si hominum cura fabricata no-
scuntur, naturalia tamen misteria exhibentur. Fornaces ibi non ro-
bora concreta succendunt, cessante flamma perpetuus calor operatur.
Illic globi fumiferi nesciuntur, aura quidem purissima que ministrat va-
pores sudores provocat, dulcior dulcitur anhelitus. Et
tanto a communibus balneis salubrior invenitur, quantum ad
humana industria celsior est natura. Videas illic undas
perpetuis fumare gurgitibus, que ita videntur lavantium expleta
desideria, ut humano credas studio temperatas. Cedat coralliti
pelagi laudata semper opinio, assurgat inclyti maris dealbati
candore fama completior. Quid multa? tum preterea, si animus
non fruatur optatis Baianis littoribus, nil potest esse prestantius,
ubi contingit et dulcissimis deliciis vesci, et inestimabili munere
sanitatis expleri. Perfruere igitur bonis nichilominus expetitis, nostris
beneficiis ad tua alimenta perveniens Baianis remediis concipe
spem salutis etc. Reparato prefecto etc.

1 Post preturam clavas ad ministrationes, bone conferuntur postea
eminentissime dignitates. Omni melius acquiescit inge-
nium iacere infra estimationem suorum. Quando quidam honestas
ambitus est quos sequimur tempore velle preconiis anteire. Additur
etiam quod priorum dogmatibus eruditi opinionis gratia delectentur
augeri. Nam quanto se unusquisque melioribus cognoscit artibus
studuisse, tanto amplius grandiora presumit appetere. Dudum
itaque illustris recordationis genitoris tui res publica sensit roma-
na diligentia. Contulit siquidem largitionum presidens fructus
etiam moribus prefectorum, pretoriam egit integerrime dignitatem
curiam reparans pauperibus ablata restituens. Et quoniam liberalibus
studiis fuerit vir pollitus placere nobis omisit industriis, quando

uale per se comendari pt bonu ingeniu / etiam cum rebus accedentibus
nõ indiget ornatum Sed hoc grauium est ad tuarum notitia litterarum /
Doctrina siquidem quos admiserit disernit sapientibus amica societate coniungit
cum pfatile est ordinare facundiam. que etiam obscuris nobilem facit
Crescit quoque pclaris meritis tuis. qd in affinitatem grauium te talis elegit
quem semp contigit de integritate sui iudicii pdicari Moribus tuis
copia singularis. que si semp pris moribus et amicorum conuersatione et sua
pbitate laudari Qualem ergo pro sapiente estimandus est sotiasse. qui
nequiquam impendit uel commod sue decreuit adiungere Et id licet primeus
uenias ad honore post tanti uiri iudicium ineptum est te dicere non
pbatum Nam si nullus bn suggerentibus in ceteris causis placidas au
res pbemus Cur magis in genere pro earum iudicia nõ sequamur
Ubi semp studiose se sibi pspiciunt. etiã qui in aliorum actibus frequent
excedunt Atque adeo quod feliciter dum sit per iudicium illum urbane
et tribunum quasi insulas dignitatis Ut sic in illo ordine primus ita heat
in unitorum laude pcipimus Pene siquidem litterarum orbis offertur quod
in illa ciuitate agit que iam sibi inde platatu facit / si illud senatu
tante benignitatis ostendit Quod sit maturitatis pdentie in ordinis
ipsius estimatione cognostis, cuius prouincia gemina. mox ut adoleuint pa
tres uocantur Adolescentia illic inchoat amaturitate consilii tractant
iuuenes cum modestia senum Ubi uirorum pondus in flore pmittitur / quod
uix alibi cana etate grauatur Talem ergo te habita moderatione tracta
bis, ut cum tot peritis ad curiam uocatus dignam ante illos insinuam tuere uo
luntatis apertas Nimis quippe arduum est tale aliquid inter illos dice
/ quod nequeat tantis prudentibus displicere Adeo quod nõ unius dignitatis
uir estimandus est / qui ab illa turba doctorum bonum potuit referre
iudicium Nam si grauium est. uel sub taitate pdicari quod illi grandis
quenire possit / quem tot nobilium uota laudauerunt Iustitiam dilige op
pssis te dignatur impede Redde laudes postis tuis quod tu amelioribus
viii accepisti etc

Desimi uel comiti

8 Propositi nostri est honestos labores palma remuneratonis ornare
/ Ut uicissitudine. qua pueri gaudent desides moderantur. sibi quod in
pnitate possint quod clementissimus iudicii nostri tempis pmia nõ merantur
Atque ideo illustrem magnitudinem tuam ad Dalmatiarum atque suauie pro
uincias itin credidimus destinandum Ut qualiter pro utilitatibus nostris
esse cognostis equabili ordinatione disponas ppter quod nobis deuotum
p tuam iustitiam factas esse gratissimum Anima duorum laudibus applicatur
cum se pbalem tractat electus Nota exempla aliena pcurus memor
esto que feceris / et nõ indiges admoni Quod est enim quod de tua quisquam
actione debeat dubitare. quando ipsis principiis ad hunc ppria bona reddo

cognostis Quod dum modo tam debitum est praestare velle illi aput quem sic
te fuisse laudabilem Obedientibus enim noster iuste animus indulget
Et quos scimus meliores honore indubitanter eis demum praebemus affectum
Etas quidem tua provecta est, sed actus quoque maturior Quid enim iuvenis prae-
ripere valeat in quo nec iuventus reprehensibilis fuit Quod hec in domi-
ni nostri regno fecisti, nunc talia demonstra, ut temporibus nostris reservasse
videaris quicquid probitatis ~~adderis~~ addideris etc.

Omnibus gothis sive romanis C 9

Per provincias nobis deo praestante concessas tales viros cupimus de-
stinare qui sunt armis praediti et iustitia gloriosi Ut absit a nobis
et extraneorum gentium metus et calumpniosis non parcatur insidiis Quia
non minus est malum bellum intrasse quam legas discussiones evadere.
Ipsa enim est vera securitas que de nulla inditis iniquitate formidat
Atque ideo quod deo auspice dominum sit illustrem comitem Osuin et palatio
nostro clarum et populis longa conversatione notissimum Dalmatiis deter-
minus praedicere Cum probitate nostra iubenti pare procurate Quoniam
tentam eius estis iustitiam frequenter experti, ut et sine regia iussione
et debetis potius monitores obedire Habet enim praemium suis ille qui iustus
est Nam et si errore nimie parcatur cicitur equitate cum suadere
semper auditur Simul etiam et inermi illustrem Geneticum ad nos
estimavimus dirigendum Ut compositi consona voluntate possint no-
bis laudanda perficere Nam si disparibus calamis convenit unum
melos edere Quanto magis viris praepotentissimis aptum est iusta con-
corde vote suadere. verum ut primordia nostra apostitis inchoarent cleme-
tissimum quidem dominum in ipso regni limine, percertum indicium. quod a nobis
augmenti nomen quiebatur Illustrem virum comitem praemonim nostri in-
iussimus removere hoc et insuper nobis concedentes, et cum deo
propitio propositum virum ad nostra obsequia venire fecimus tales homines
destinate. per quos possimus evidenter agnoscere quemadmodum in futurum
temporis dicatur impositum, ut si gravatos vos esse cognoscimus per
ea parte qua nobis visum fuit conpodrata equitate relevemus
Ita sit ut liceat spem et futuri beneficii est iam ex parte remedia
consecuti Quapropter sentire nos convenit utilitatibus nostris qui ea que
magis sperare patribus enim posuistis ultro contulit munificentia principa-
lis Hic enim tradende clementissimo nobis auctore dicitimus, ut a pub-
lictorum beneficiis non vacemus disciplina. verum impendi est amare quam
multis expedit Quoniam res publica nimium soliditatis accipit si tributariorum
facultas illesa constiterit etc. Honoratis possessoribus et curialibus sive civitatis
Quodvis quidem nobis ortum nostri imperii estimavimus
10 Omiciandum, nunc decet sequi beneficium per letitia augenda cunctorum

Novus

Ut quibus gratissimus noster exortus sit illis regalis animus in aliqua par-
te munificus Creste vobiscum deo prestante cuncta desideramus, quia ille
vere noster est temporis cuius letus possessor exolvit. Proinde pernicie subtra-
himus quod augmentetur glorie et anxie ad laudes prorsus nitimur. Subleva-
te cultores per eundem divine memorie dominus avus noster de presentibus beneficijs ma-
gna premmes quia longa quies et culturam agris prestitit, et populos ampliat
mira Siciliam provintia sub rosincta prudentie sine moderatione tempum
statuit exflagitari, ut nobis crescere devotos, ad quae facultas extenderat.
Sed illius predicanda iustitia locum nostre benignitati servavit, ut quod ei
offerri iuste potuit nos clementi animo illata stipendia donaremus.
Et quondam proposito mentis divine fecit etiam prius cum parabat imperium. Atque
ideo per gratiam feliciter indictionem quintam quidquid a vobis supra consuetudinariam
functionem augmenti nomine vel petebat vel constat exactum liberalitas nostra
concedit. Quod et si iuste potuisset perdere gloriam. Vos potius nostre
largitati iubemus conferre. Sed ut latius extenditur nostra clementia,
spanem quam divum impensis beneficiis sentiatis quidquid a discursoribus nomi-
ne temporis per quartam indictionem probatur affixum. Ad nostram eos facimus
deferre notitiam, ut quod rationabile fuit estimatum libentibus animis
persolvatis. Quia nullum ledit observata iustitia. Sed ne formidetis
ordinatorum quorundam liberum arbitrium, nos generaliter si quis est qui de eorum facto
estimat conquerendum, ad remedia nostre pietatis occurrat, ut indicantes
corrigamus, qui et non rogati beneficia clementer indulsimus. Nam et
glorioso recordationis dominus avus noster de eorum commotus fuit tarditate, ut
erat alte prudentie perscrutator. Estimans etiam eos tamdiu in pro-
vincia non sine gravamine residere, quos repetita missione censuerat
iam redire. Sed nos quos decet implere quidquid ille sub equitate
disposuit, domino auxiliante eius nunc in nobis inchoata perficimus.
Reddite nunc largitati nostre prosperum votum et fidele servitium, letis prin-
cipe, qui nobiscum beneficiis probatur exortus, et quod subiectis dulcius
est augeatur ingenio benivolo cum etatis augmento in quo etiam quod
ylancz sationem minime credidimus dirigendum per quem vobis missa pro-
sperima deo largiente pandantur etc. Gilde viro sublimi comiti

III Ad victore et qo vitigisculu spectabiles viros etc. Siracusane.

Sicilie provincie censitores precepta nostra direximus. Ut quidquid II.
possessoribus tributarie functionis per eos nuper videtur adiectum de
quarta indictione non exigant, quia gravis est eius rei illatio, cuius ad
hunc iustitia non probatur. De ordinationibus vero per aliquos eorum vobis statimus
instructiones deferri, ut estimatis vobis sub equalitate, sic dispositum
debeat permanere moderatum. Si non nos aliquis contra eorum constat etc.

pregravatum nostro revolvetur arbitrio ita tamen ut si aliquid per exactam indictionem
probatur illatum possessoribus sine aliqua imminutione reddatur. Clementia sine
querela suscipi decet omne impositum quod delegatis temporibus constat esse pre-
standum. Nunc quod restat provinciales vos convenit admonere
ut quibus beneficia dedimus cor devotum per eorum omnia servetur
et quod debetur principi grato animo inferatur. Explicit etc.

Victori et Witigisclo viris senatoribus — C. 12[m]

Gravitas vestra apud gloriose memorie dominum avum nostrum multo nos
fecit esse suspectos, quos etiam preceptionibus credidit admonen-
dos, ut relicto tandem provincialium gravamine ad eius deberetis
iustitiam festinare. Et nunc quoque suspitionis maxime fecit au-
gmentum, ut nec ad initia nostra voluissetis occurrere. Quod libe-
ra conscientia potuisset optare. Et ideo presenti auctoritate censemus ut si quid sup-
plementum solidorum per exactam indictionem a provincialibus exegistis
sine aliqua imminutione reddatis. Clementia sub veteri tempore
nulla indictionis predicte vos volumus dampna sentire. Hoc etiam
decendum esse credidimus, qualiter amore clementie errores volumus
invenire. Sic coacti potius retexemus quod salva iustitia dis-
simulare non possumus. Ut si aliquid studio cessistis pravo, nostro
emendetis arbitrio. Clementia hoc est ipsa delicta corrigere, quod et non facere.
Et ne forsitan credas nos longinquitatis difficultate latere que
gesta sunt, oculis lesis utique sedimus fiduciam subsequendi. Vi-
dete nunc si nostras possitis ferre querelas, quas et nostra invitat
auctoritas. Admonemus ergo quod prius decet iam pro nostro moderamine
accipiari, qui spontanea nolunt voluntate corrigi etc.

Wilie viro illustri comiti patrimonii etc. C. 13

Magnitudinis tue suggestione comperimus domesticorum comitum ex
officiis, qui destinantur comitibus obsecundare provinciales,
dampnis plurimis ingravatos quod credimus emolumentorum parvi-
tate inlectum. Clementia sub quadam excusatione peccare creditur
cui materia non prebetur. Et ideo speciali beneficio generalia compendia
largientes magnitudini tue presenti auctoritate precipimus. Ut supradu-
centos solidos et decem annos quos hactenus receperunt a quinta
feliciter indictione quinquaginta eis solidos annos satiatis mercan-
tibus adiungi. Cum nimis rationibus deceat imputari ut dum
nec timmid e nostras tollitur precandi ambitus auferatur. Et si quis
autem iussioni nostre imperiis temerator extiterit ut aliquo capi-

in dampnis provincialibus aut perditis implicet emolumentis tacitat
vitiis. Regia illa dignitas est prima decoris qui patre cognoscit
equitati. Ideo etenim a nobis accipit, ne ab aliis querat. Rerum
dare nobilitas est dona regalia quem iuvenis parva sublimat. Ita simul
et iniuriam gratiam repperisse creditur, qui principali munere sub-
levatur etc. Gulile viro illustri comiti Siracuso C IX

Provincialium Siculorum nobis esse suggestione declaratum quedam
a tua potestate fieri unde eorum fortune indicantur affligi, quod
ideo dolenter accepimus, quia ipsi venditari pretia noluerunt. Constat
enim non esse dubium, quod contendit adversarios, et periculi non potest
mereri tam maxime querulos possessores ignoscere. Sed ut suspiciosos tuique
futuris casibus abrogemus observanda iugiter, presenti iussione
decernimus, ut nec isti aliquid de futuro metuant, nec tu per ignorantiam
sique durum incurras. Prima fronte procuratione murorum pecunie dudum
provincialibus dicuntur extorte, cum nulla exinde surrexit constru-
ctio. Hoc si constat admissum aut muri exinde per eorum mi-
nime construantur. Aut unusquisque recipiat quod ei probatur in-
competenter exceptum. Nimis enim absurdum est spondere mu-
nitiones et dare civibus execrabiles vastitates. Rerum quidam et substantias
mortuorum sine aliqua distinctione iustitie fisci nomine caduci te per-
hibent titulo venditare. Cum hoc de peregrinis indicatur esse
commissum quibus nulli heredes, aut testamentarius, aut legitimus inve-
niuntur. Nefas enim est ut quod a nobis precipitur, a te modo nomine
in iniuriam venditetur. Preterea commentoribus se granarii omni-
modis ingemiscunt, ut ad indictum deducendi pene tanta indicat
amittere quanta vix probant adiecti dispendia sustinere. Exportatio
enim indictis spes iustitie debet esse non multa. Nam ipse iuste
susceptus redditur ante eius audientiam gravamina sentientium.
Unde decernimus ut si vera convenerint decreta pulsatos tantum tonno
di percipiat executor quantum gloriosus dominus expressa quantitate
constituit. Commodum enim debet esse cum modo. Nam si mensuram
equalitatis excessit vim sui amoris non habebit. Sed non tua missione
commonendo destinatur duntaxat in illis temporibus atque personis
ubi te misceri edicta nolunt. Mediam portorum executor accipiat
quam de preceptis regiis sumere potuisset, quia non potest convenire
iustitie, ut tantum alte directo tribuatur quantum provenerit

iure missionis offertur. Si quis aut salubrimi constituti temerator extiterit in quadruplum iubemus ablata restitui. Et quod delatione cupiditatis admittitur asperitate dispendii vindicetur. Et tamen glo. domine nunc vel omnia precepta que ad Siciliam pro remediis omnium moribus destinamus sub tanta volumus obedientia custodiri ut sacrilegii reus habeatur, quisquis ea bellicosis motibus excitatus minuere temptaverit. corrumpere missionum duorum negocia Romanorum etiam vobis invitis ad nos litteris notare iudicii que si cognostis, facta alterius non permittas. Nec enim ius militis in competentem querere reatum iudicaris potius invenire. Memor eris primus deus esse additi qui nec alios inanis arte querenda constitui. Alioquin tota deterrendi auctoritas tollitur si arte illa regula minime custoditur. ordinariis iudicibus administrationum propriarum potestas illibata servetur cognitores suos turba litigia committet. observationum illarum non mordearis invidia. Bonorum laus est humilitas custodita. Tota ad nos fama confluit si nobis carus litigator observat. Vos armis iura defendite romanos sinite legum pace litigare namque is vetita comercia te suggerunt occupare et ambitu cupiditatis grosse solum antiqua sit actione victum precia definire quod non creditur a suspicione longinquum etiam si non sit actione intentum. Quapropter si innocem humilior intus festinas eius civitatis et plus conscientie tue testes assistant. Omnibus placeat quod ad tuitionem rite est pertinens fortunas propria communi decant deliberatione constitui. quia non est delectatio commercii que inbetur invitis. Uno etiam civitatem tuam missis publicis tuendum ad monendam Roma excedere nolumus. quos amamus nec aliquid de talibus sinistrum patimur dici per quos aliorum mores putamus debere corrigi etc.

Johanni pape Athalaricus Rex C 17.

Si antiquis principibus studium fuit leges exquirere ut subiecti populi tranquillitate delectabili fruerentur. Multo praestantius est talia decernere que possunt sacris regulis convenire. Absint enim a nostro seculo dampnosa compendia. Illud tamen nec ere possimus lucrum dicere quod constat divina iudicia non punire. Nuper siquidem ad nos defensor ecclesie romane flebili et lugubri allegatione pervenit cum apostolice sedi peteretur antistites quosdam nephanda machinatione necessitate temporis anticipatos ita facultates pauperum extortis

Nonus

promissionibus ingrauasse, ut quod dictu nefas etiam sacra uasa episcopo(rum)
pn tel videntur exposita Hoc quantum sit crudele committi tanto gloriosius
est pietate ad huiusmodi resecari Atque ideo scelus tare statuisse nos presenti
iussione seu diffinitione cognoscat quod ad universos patriarchas atque metropo-
litanas etiam volumus pertinere Ut a tempore sanctissimi pape Bonifacii cum
de talibus prohibendis suffragiis patres conscripti senatus consulta nobilitatis
pie memores condiderunt, quicumque in expetitu obtinendo sive per se sive per aliam
quamcumque personam aliquid promisisse declaratur Ut exsecrabilis contractus
cunctis viribus effrenetur Si quis autem in hoc scelere reprehenditur
fuisse versatus nullam relinquimus vocem Verum et si repetendum a
quod acceptum est non reddendum esse credidit sacrilegii reus protinus ha-
beatur accepta restituens compulsione iudicis competentis Iustissime
siquidem leges et bonis aperiunt Ita claudunt malis moribus actionem
Ita quicumque in illo senatus decretum est consulto, percipimus eos modis
omnibus custodiri, qui se quieto vel impositas quascumque personas scele-
stibus contractibus miscuerunt Et quia omnia decet sub ratione moderari
nec possunt dici iusta que nimia sunt Cum de apostolici consecratione pontificis
intencio fortasse peruenerit Et ad palatium nostrum producta fuit altercatio proferre
suggerentes nobis intra tria milia solidorum cum collectione cartharum cen-
semus accipere. A quibus tamen omnis idoneos rei ipsius consideratione
removemus, quia de ecclesiastico munere pauperibus est potius consulendum
Alios non patriarchas quando in comitatu nostro de eorum ordinatione tractatur
in supradictis conditionibus atque personis, intra duo milia solidorum iubemus
expendere Intimitatibus aut suis tenuisse plebi non amplius, quam quin-
gentos se distributuros esse cognoscant Reliquos accipientes, et editi
pntis et senatus consulti imperii huius pena constringat, sed ad dantes
canonum severitas prosequatur Nos enim qui patriarcharum honore religiosis
presidentes ecclesiis quas constitutio nostra ab illicita promissione liberavit restat
ut bona imitantes exempla sine aliquo ecclesiarum dispendio dignos
maiestate pontifices offerant Iniquum est enim ut locum apud nos ambitio
habeat, que non laicis divina consideratione pellimus Unde si quis apostolice
sedis ecclesie vel patriarcharum episcopum per se sive per parentes suos seu etiam quas-
cumque personas alienis suffragiis creditur credidit ambitione promouendum
Et ipsum reddere accepta definimus Et quod est canonibus statutum cu
nobis moris omnibus esse passurum Si quis non quod dedit aut promisit eode
superstite tenuerit publicare ab heredibus vel per heredibus eius ecclesia repetat
cuius suffragio antistes deprehenditur ordinatus non infamie meliorum
superstites mirantur Reliquos quoque ordines sub eadem sibi districtione percipimus
Quod si forsitan dolose machinationis inventu sacramentis persona intercedentibus

fuit oblita ut salvo statu anime commissam iniquitatem neque aperire possit neque audeat accusare. Damus licentiam quibuslibet honestis personis in singulis quibusdam civitatibus apud iudices competentes hoc crimen deferre. Et quicquid ex ea potuit probatione colligi ad probatorem inquirentes animus tertiam partem indicate rei ille participat, qui tale factum voluit approbare. Reliqua ipsis ecclesiis proficiant que videntur exorta, aut in fabricis earum, aut in ministeriis metallorum profutura. Decet enim ad usus bonos converti, que voluit pravitas in mala fraudare. Emendatur iste malignandi prava cupiditas quo tendunt qui a fonte pelluci sunt. Accolatur et timeatur Simonis iusta damnatio, qui emendum credidit totius largitatis auctorem. Orate ergo pro nobis edicta nostra custodientes. Reliqua dominica nostris convenire misteriis. Sed quo facilius principis votum universorum mentibus innotescat, hoc senatui, hoc populo, per praefectum urbis praecipimus intimari. Ut generalitas agnoscat vos illos persequi, qui manifesti potius videntur adversi. Vos quoque hoc universis quos deo propitio regitis episcopis intimate, ne quis sit alienus a culpa qui potuit agnoscere constituta.

Salventino viro illustri praefecto urbis. Capitulum 16

Grata est nobis cuncta profutura promulgare, ut generale fiat gaudium quod potuit esse votum. Alioquin leporis causa noscitur, si beneficia potius occultantur. Dudum siquidem senatus amplissimus a pietate domino quasi cupiens maculam foedissime suspicionis abradere providam deliberationem constituit, ut in beatissimi consecratione pape nullus se abhominabili cupiditate pollueret, pena etiam constituta qui talia promerendo temptavisset. Non iniuria, quia tunc electi nature vitium graviter culpatur, cum pecunia non amatur. Quod nos laudantes et augentes invictum ad beatissimum papam direximus constituta, que huius ablata profulgent, ut ab honestate sancte ecclesie prophanus abitus auferatur. Hoc nos ad notitiam senatus et vatorum populi voluimus sine aliqua dilatione perduci, quatinus cunctorum figatur cordi quod cupimus omni studio custodiri. Verum et principale beneficium et privilegiis decat seculis et futuris tam diffinitionem nostram, cum senatus consulta thabulis marmoreis praecipimus decenter indici, et ante atrium beati Petri apostoli testimonium publicum collocari. Dignus est locus est, qui gloriam nostram et senatus amplissimi laudabilia decreta contineat, in quam rem illud quod direximus, quo reddunte nostramus impleta que iussimus. Invictum enim videtur habere quod percipit cum verum effectus tardius innotescit etc.

Salviatio viro illustri prefecto etc. Capitulum 17

Si principes antiqui memoria romana in populorum exequi sincere letitia, ne cives illi mito singularis quod commune cum letis possiderat, nefas est nunc tot rerum iocunda eos longam sustinere tristitiam. Reliqua exultatio civitatis illius generale notum est. Dum iure est letari reliqua si iudici caput gaudere provemiat apostolica siquidem pape Iohannis et periculo

nostrorum relatione cognovimus illum atque illud pro sola suspicione sedicionis
tam longe custodie pena maceratos Et timetur civitas maiorem de
illorum continua calamitate contraxit, ut eis nec dierum festivitas
que illa que aput nos est gratissima nominis nostri dignitas sub-
veniret, Quod nobis presumi sciti ferunt debita malis tormenta etiam
sub pertulerunt Et ideo magnitudinem vestram missis presentibus admonemus, ut
quotiensque loci reperire potis eos absolvere non moleris Quos et si
aliquo reatu involutos esse clarent intercessionibus supradictis eos iam
a nectu eos liberos esse censemus Si vero innocentes se tormenta pisti
misse confidunt Damus qualis eorum liberam vocem, ut ipsis legibus
vindicet, quod iniquus animibus pertulerunt Quia nolumus innocen-
tes conditionibus deprimi, quos ad eorum presidia constat elevare Renotent
nunc ad letitiam pristinam animos romani, nec nos tractare credunt
placare posse, nisi qui eos eligunt modesta equalitate tractare In-
telligant parentes nostros propria quiete laboriosa subiisse pericula,
Nos autem multis expensis agere ut illa dicant garrula consultatione
gaudere Nam et si quid inique vel a(r)be hactenus pertulerunt
non credant a nostri mansuetudine negligendum Cui nec nobis
ocia damus, ut illi secura pace ac tranquilla leticia perfruantur,
Cito sentient quia illos non amare non possumus, quos illi prius ex-
cessibus horruerunt Nam quorum gratiam impetrare presumpserunt, qui prius timibus
displicere meruerunt Et dum temporibus [illegible] amoris precati exegerunt
Unde iuste debent excitari etc

Edictum Athalarici regis

Plerumque decrevit antiquitas universitate edictis generalibus admoni- 18
per que et delictum omne corrigitur, et excedentis verecundia non
gravatur Timenti enim sibi estimant dici ubi nullum constat exponi, et
similis fit puero innocenti que corrigit sub commone purgari Hinc
et vera nostra pietas custoditur, dum ferato gladio nascitur metus
Et premit sine cruore correcto Commonemus enim placati minamur
occiosi, et clementer irascimur quando initia sola dampnamus Dum ergo
dimersorum querele nostris auribus crebris suspiratoribus insonarunt
quosdam civilitate despecta affectare vivere belluina sevicia, dum
regressi ad agreste principium Ius humanum sibi estimant ferale
ociosum Quos nunc apte induramus comprimendos, ut eo tempore munita
bonis moribus dimica persequamur, quo hostibus reipublice divina virtute
resistimus Utrumque quidem noxium, utrumque pellendum Sed tanto gra-
vius grassantur vitia, quanto complebant intima. Vim recumbit in alto
fatalibus quippe virtutum acies cadunt, si unum delictum subditum
et premium humano generi noxiam persuasionem, sub qua nec

dici p[ro]t civilitas nec h[abe]r[e], ut sanctio divi valentiniani ad d[omi]n[u]m cos
d[omi]ni pessima neglecta conpurgat. qui p[re]dia urbana vel rustica de-
specto iuris ordine per se suos q[ue] p[re]sumpserint expulso possessore viole[n]ter
intrare. Nec aliquid de eius destructione detestabili volum[us] temp[or]e
mitigari. Insuper addantes ut si quis ingemiorum ad satisfaciend[um]
legitim[is] s[ui]s p[ro]p[ri]is desinite idoneus no[n] h[ab]etur deportationis p[e]nam
subiacet ultionem. Quia plus debuit cogitare iura publica. qui se
novat alibi no[n] posse sustinere vindicta. Iudices ergo temptantes ad
quos pot[est] ad iussum stati[us] pertine[n]t si invasore[m] cum possint amove[re]
p[re]sumpta temeritate pertulerint adepti cinguli honore p[ri]ventur et fisco
n[ost]ro tatum fiant obnoxii. quantum p[re]sumptor potuisset aditi in aucto-
ribus / tame[n] scitinoris manentibus constitut[is] q[ue]; si quis in tam raptus
amentia tirannico sp[irit]u inicipn[t]o parere neglexerit iuribus q[ue] p[ro]potens
destinati officii spreverit parvitate. Relatione iudicis iuris ambus
notabilis ingeratur. Et indulta executione suorum ultionum sentiat
rigores regni. qui obedie[n]tiam nolunt cognitori. Et quia summis principibus in[ter]
communion[em] vivendum est. Si quis legum ordine p[re]termisso. nomine pu[bli]co
titulos p[re]sumpserit vel p[re]sumat affligere. Dictum possidenti fiat obnoxi[us]
quantum sanctio p[ro]p[ri]is memorata testatur. Mito enim et sacrilegii pena
percellit / qui ingenio p[er]suasionis ponde[re] an[im]i[s] est maiestatem regni no-
mine ingravare / litis quoque expensis indicto s[u]p[er]atus exolvat. Quia h[ab]ent
dantur fomenta detestabilis iurgii cum impobi vincunt[ur] illesi. Nec de-
bet calumpniantibus pudoris dampnum si evaserint dispendia facultatum.
Si quis autem de iuris scriniis aliquid crediderit promerend[um] adversario pro q[u]a[n]-
tum ad causam eius pertinet de conscripta serie iussionis nichil estimet
s[u]pp[ri]mendum. si contra fecerit careat impetratis. Vel si et ex eo agere temp-
tavit nichilomi[nus] h[ab]etur infirmi. quia solos illos volum[us] uti beneficiis
iuris quos no[n] cognoscim[us] studere versutiis. Dum fusione plectenda ma-
trimonia divide[re] nititur aliena. Ipsis coniugium h[ab]eatur illicitum. ut ma[gis]
contigisse sentiat sibi quod in alio malignus exercere temptavit. Si no[n] pre
coniectionis caritate p[ri]vatur futur[um] matrimonium illi iure denegamus. Quia
no[n] meretur ingalis ve[ne]ris reve[re]ntie p[re]mia consequi. qui in genialis thori
cap[t]is est dimisionem grassari. Sed ne aliquos h[ab]em[us] sterilis reos ultio nostra
derelinquat / illos quos spes no[n] h[ab]et p[rese]ntis coniugii vel futuri. Si quid in
alienos thalamos dolosa machinatione p[re]sumpserint facultatum suarum p[er]ient[ur]
media portione fisci protin[us] nostris applicanda. Si vero p[ro]hibente paupertate
in aliquorum s[u]bst[anti]a neq[ue]unt vindicari pena relegent[ur] exilii. ne quod
deterius nephas e[st] id indicant comminationem in s[ua]p[ro]bliti evade[re]. Quia vilissime
nostimitur subiacet fortune. Sed hec de sollicitatoribus affinis alieni pictas
iura decrevit. Ceterum in adulteriis totum districtissime volum[us] custodiri
Antiquo divali potuit comminatione deterri. Uno tempore diabo[lus] nemo

Nonus

repelletur uxoribus Quia se novit reus tercio mariti amissione plectendum
Nam aut libido est, et tunc perfrui non sinit aut cupiditas et tunc merito
te dampnatur Si quis autem susceptam turpi quam coniugali honestate despecta
ad concubine elegit venire complexus Si ingenua fuit iugo serviturus
cum filiis suis modis omnibus addicatur uxori Ut illi se pro honesta
iudicia senciat subdi, cui per illicitam libidinem credidit posse supponi Quod
si ad tale flagitium ancilla pervenit excepta pena sanguinis nationali se
iactat ulcionem, ut illam patiatur iudicem Quam formidare debuisset absente
donationes illius uxor extorqueat in illius acquirere fraudem, vel excubiis
lasciviam compescat Sola enim carpit iusto honestas licita de legibus
In allegatione iustissime largitatis illam districtionem volumus custodire
quam pro puritate sollicita legalis sanxit antiquitas Sic enim ut ipsa testatur
et fraudi non patebit occasio, et iniuriae maior crescit auctoritas Alioquin nulli
principum videretur suum quod ipse conditor non implendo quae leges vel iura
precipiunt fecit iniquum Maleficos autem vel eos qui ab eorum nepharis
artibus aliquid crediderint expetendum persequatur legum semitas Quia impunitos
est nos illis esse remissos, quos celestis impietas non patitur impunitos
Venalis enim fatuitatis est creatorem mite relinquere et sequi potius mortis
auctorem Turpis actus sit ex toto a moribus alienus Nemo faciat quod
iura contempnat Quia decretali pena plectendi sunt qui se prohibitis
excessibus miscuerunt Quod cum in aliis dampnet, si se ipsum inhonesta
contagione coinquinet Sit etiam subditis tanta mediocritas a tedio
temperentur infamia Nam presumpto manu acto probatur esse bellorum
maxime in eos quos tuicionis nostre munit auctoritas Si quis autem confisus
in plebem presumptione temptaverit vilior nostre missionis habebit appellari a
subiecto iudicibus ordinavimus in una causa sedere non patimur Ne quod ad
remedium repertum est innocentis asilum quoddam iniquo videatur existere
criminosis Si quis non vetita iterare temptaverit negocio privatus abscedat Et
ne pauca tangentes reliqua credamur noluisse servari Omnia edicta tam
nostra quam domini avi nostri quae sunt venerabili delibatione formata et vo[...]
alia iura publica sub omni censemus districtionis robore custodiri Quia
tanto communiter se regimine ut iura quoque incessu-radi in positione cingatur
Quid per multa discurrimus legum generalis regula et preceptorum nostrorum pro
bitas ubique servetur etc. **Senatui urbis rome etc. Ca^m 19**

Laudabilium missionum causas plerumque prebet vituperabilis excessus alie
nus, et miro modo monumenta iusticie de iniquitatis occasione nascuntur
Solet enim equitas si culpa non vociferetur admissa, et feriatum quiescit
principis ingenium Quod non fuit aliqua querela perditum Congruentium
signis uotis adiecti Et frequentium querelas de rebus eiusdem in appellatione co
nomini iusticia quedam romane quieti edictali pro gravamine xii capitulis
sicut ius civile legitur institutum in eum servanda conscripsimus quae custo
dita tecum ius non debilitare sed corroborare potius videantur Hec in cetus
nostri splendore recitentur Et per triginta dies perfectus urbi locis celebrium

faciat solempniore proponi Ne nostra ciuilitate recognita spes truculentis
moribus auferatur Nam qua confidentia peruersus assumat · quod prius
agnouit dampnasse clementia Accedat amor omnibus discipline · per quam
et pena conualescunt et precia seruantur Deo enim exercitus nostros iuuante
deo crebris expeditionibus commonemus Vt unanimitate composita viuere
legibus sentiamus Reddatur hinc animo nostro dulcissitudo priorum · ut quem
reipublice utilitatibus cognoscitis occupatum rarissima querelarum aditione
pulsetur Teneant iudices legitimas districtiones / votum fedissime vena-
litatis abiciant metus cuncta componat si reus crimen in iudicante non
inuenit etc. **Ad uniuersorum prouincialium iudices etc.**

20 Cum nos prouinciis nostris iuuante deo arma reparatione praeterimus
nec deesse iudicia per uniuersos Italie fines distributa intelligimus
de inopia iustitie copiam venire causarum Culpa siquidem nostre proclamationis
esse negligentie quotiens ad nobis cogimur homines legum beneficia postula-
re Nam quis eligeret tam longe petere · quod in propriis iudicaret sedibus ad
venisse Sed ut nobis veritas excusationes et duras necessitates prouincia-
libus tolleremus de aliquibus capitibus hactenus pessimo tempore
neglectis edictalis programmatis definitionem censuimus Vt a nobis crescat
confidentia recte iudicandi et plancti audacia maligna possit minui
Quod more solempni per competentia publicos triginta dierum facite pro
positione vulgari ut iure condempnatus habeatur Qui post hec reme-
dia manere presumpserit despectus etc. **Senatui urbis Rome**

21 Aliorum causas iure ad primum cognoscimus remisisse personas ut ipsi
de illorum prouectu debeant cogitare · quorum interest studia romana pro
ficere Neque enim credendum est nos inde posse esse sollicitos Vnde et ge-
nus crescit ornatus / et cetum prouenit assidua lectione consilium Nuper
siquidem ut est de nobis cura nostra sollicita quorumdam susurratione cognouimus
doctores eloquentie romane laboris sui constituta premia non habere et aliquorum
nundinatione fieri, ut scholarum magistris deputata summa minuatur. Cum
igitur manifestum sit premium artes nutrire nephas iudicamus
doctoribus adolescentum aliquid subtrahi / qui sunt potius ad gloriosa studia
per commodorum augmenta prouocandi Prima enim grammaticorum schola est
fundamentum pulcerrimum gloriosa facundie que cogitare nouit ad laudem
loqui sine vitio Hec in textu orationis sic errorem cognoscit ab omni Quemad
modum mores boni detestantur extremum Nam sic musicus conso-
nantibus choris efficit dulcissimum melos Ita dispositis congruenter
accentibus metrum nouit decantare grammaticus Grammatica / verborum ma
gistra ornatrix humani generis / que per exercitationem pulcerrima lectionis
antiquorum nos cognoscitur iuuare consiliis hac non utuntur barbari
/ reges apud legales domos manere cognoscitur singularis Arma
enim et reliquie gentes habent sola reperitur eloquentia que romanorum dominis
obsecundat · hinc oratorum pugna ciuilis iuris classicum canit hinc cunctos
proceres nobilissima disertitudo commendat / Et ut reliqua taceamus hoc quod
loquimur inde est Vna dei patres conscripti / hanc nobis curam / hac

Nonus

autem propria diminutate largiuntur ut successor schole liberalium litterarum tam
grammaticus quam orator, necnon et iuris expositor comoda sui decessoris ab
eis quorum interest sine aliqua imminutione percipiat, et semel primi ordi-
nis ac reliqui senatus amplissimi auctoritate firmatus donec suscepti operis
idoneus reperitur Nec de transferendis nec de minuendis annonis a quolibet
patiatur improbam questionem Sed vobis ordinantibus atque custodientibus
emolumentorum suorum securitate potiatur prefecto urbis nichilominus constituta
servante, et ne aliquid pro voluntate prebentium relinquatur incertum Mox
ut sex menses exempti fuerint statute summe consequantur opa pcti mgri
mediam portionem Reliquum vero anni tempus cum annonarum debita redhibitione
claudantur, nec cogantur de alieno pendere fastidio, cui piaculum est vel horam
aliquam vacasse momento Utilitatum enim que sunt decreta volumus firmissime
custodiri Ut si quis eius interest differendum putaverit, habeat quam debita
feneratorum usuram, ut pro suo dispendia patiatur Quia iusta comoda lau-
dabilibus laborantibus plectenda cupiditate subtraxerit Nam si opes nostras sce-
nicis pro populi oblectatione largimur et ea studiosissime consequuntur qui ad-
necessarii non habentur, quanto magis illis sine dilatione prebenda sunt per quos
et honesti mores proveniunt, et palatio nostro facunda nutriuntur ingenia
Hoc autem patribus litterarum magistris venerando cetui vestro precipimus intimari
Ut sic agnoscerent nos de suis comodis esse sollicitos Ita ad se pertinere
adolescentium errores noverint corrigendos Cesset inde illa satiris doctoribus
querulus usurpata sententia Quia duabus curis non potest ingenium occupari
Erit iam hic tollerabile probantur hospitium Unde nunc nimio cui solici-
tudinis ingenio inherentes toto vigore animi ad bonarum artium studia
transferantur etc. Paulino viro illustri Consulari etc.

Indiscreti hominum mores confusis quoque vagarentur Si aut culpa formidinem 22
aut virtus premia non haberet Sed cum utraque suis finibus propria que terminate
laudantur de illo nephas est ambigi, qui meruit eligi iudicio princi-
pali Non enim quemquam aut odio deterrimus, aut pellecti aliqua gra-
tificatione laudamus Electio nostra devitus venit Et tanto quis regali
animo prefertur, quanto bonis studiis societate coniungitur Nos vero eciam
absentes nec scitis de principibus ignoratione solliciti latere possit forsitan
vulgare hominum genus Nescire non possunt patres senatus Quando bene noti
sunt Quoniam mites assentiunt Et abunde cognoscitur quisquis fama teste
laudatur Quia propter te longissime constitutum nectis nostre oculis sensus
inspexit, et vidit invictum quod non habebatur occultum propositum siquidem
tuum celebritata dilatavit opinio faciens fidem generis morum pondere
non etate, neque enim phas erat, ut quem familia tanta producerat sententia
nostra meo corrigendum aliquid inveniretur Germen generis morum fructibus
redidisti, Nil nobis etas longa subduxit antiquos in te Decios ro-
ma cognovit Decios inquam prioris seculis honorata per sapiens libertatis
auxilium, unde decus romani nominis singulare provenit Cui speras

ascriptum est, quod immanissimum hostem statu reipublice periclitante euasit et in tanta mirore fortium multitudine solus inuictus est, qui priam plus amasset. Hec nos exempla submonendo semper attendimus qui magis uerecundie. Similis est laus patrum dum illis non patimur esse impares, quos gaudemus auctores. Et ideo quod deo auspice dum sit per indictionem undecimam summe insignia consulatus honorem quidem ardium, sed familie nostre domesticum uos eum complecte paginam consularem. Vos crebro nominat turpis amore. Et dum copia plerumque soleat hic fastidium nomen uestrum repetitum semper efficitur gloriosum. Hinc germana masculorum denique qui superna fuerunt prestando dependens prima felicia germina masculorum. Hinc quod in illo rerum capite collegam iuxta meritis extitimus. Hos hectis meritos qui parentes ex tempore singulare preconium. Curia romana completur pene nostre familia. Esse uero unum dicendum est corpus quando constat uicinum sibi genus societate permixtum. Sed non remittas animos confidentia tuorum. Nec credas sufficere quod tibi contigit de illorum preditatione gaudere plus exigitur heres bonorum, quando sine cessatione compellitur qui maiorum uirtutibus admonetur. Adde laudes egregias senioribus tuis sequens etas tuum aliqua opinabili nouitate succedat. Nam si gloriosum est posteris auitas extendere facultates, quanto prestantius est hereditarias augere uirtutes. Mores tuos domesticos comparatione laudauimus, sed maius aliquid iuuit dicere publicis exhibere conspectibus. Unde sibi nec etas tenera blandiatur, nec metus quisquam uendicet nec magister assumat etc.

Senatui urbis Rome etc.

22 Quid patres conscripti de nobis iudicemus expedit, ut ad summam curiae dignitatem quorum genus uestri uiros quos ingenii iudicemus eligamus non fastidio negligentie sed honorabili presumptione, nec ad examen ueniant, qui putantur iniecta. Nam quis de illa re estimat liberum, ubi me reperitur ambiguum. Omnis quidem benignitas uestra complectitur, sed tales uitae testimonio preditamque precedit quidem gratia, sed sequitur incorrupta fama. Nam per id unum corpus est nobis. Ita in unum laudabili proposito conuenit. Vos ergo dixisse uideri est. Unde libertatis augmentum, et uestri imperii creuit ornatus. Verum tamen semper in semine sunt, fructus editi prodit auctores, et quicquid meremur, a dignitate de felici prole colligitur. Hinc est, quod patrum uenantium sub admiratione pensemus et secunda prole gaudente, et tot consulatibus premia educauit cum liberos, nulla districtione laudandos pondere moderationis equales ingenii ubertate consimiles, et more societate uero germanos

quorum infantiam bonis artibus erudivit, Iuventute quoque armis exercuit, formans animum litteris, membra gymnasiis, tradens amicis exhibere constantiam, dominis fidem, et quicquid in viro gratia divina concessit integra perfectione transmisit in eius posteros. Iactant se alii possessione completos, cumque bona putent solas esse divitias. In hac autem domo non tantum patrimonii, sed et in virtutibus additur hereditas. Hoc est perfecto quod vere amicitie fecit, quando nullum melius potest esse compendium quam laudibus crevisse maiorum. Probatum est etiam in eo bonis dispensatoribus nil ad esse alienum contemnens, ipsa sui moderatione distribuens et inusitata laude mirabilis, nulli gravis, tot protulit consulares. Recipientes hec audiens fructuum honorum agnoscat se patronum hic Anemiam divinum, et ne tot lumina paterna singulariter fuisse laudatum. Nam si homines ornat semel accepisse palmatam, quid ille censendus est qui tot metitur in filiis consulatus? Et ideo patres conscripti alumpnum nostrum Paulinum aurea dignitate vestimus, ut iuventus eius, que fulget mentis trabea, quoque resplendeat triumphali. Hunc honorem Deciorum familia non miratur, quorum plena sunt atria fastibus laureatis. Aliis rara dignitas ista contigit; in hoc Deciorum genere pene nascitur consularis. Favete igitur patres conscripti meis muneribus et vestro in filiis bonorum candidato. Nam licet in imperio omnibus generaliter patres sint et estis specialiter et parentes. Nomen vestrum active similitudine donatum fidelissima termini appellatione confirmat. Non translaticia usurpatione vocabuli, sed honora sorte nascendi. Tedent nos hinc felicitate divina pertinax, ut licet gratiam prestetis exortis prole nostra ornatius gaudeatis.

Senatui populi Athalaricus Rex

Si te voluntas nostra ad hunc latentem, aut in honore forsitan invenisset, gauderemus quod recepimus. Sed bene dubitaremus sanctorum gratia spei magis cum fructus in novo est. Sed cum domni avi nostri immensis processibus magno quoque indicio gloriosis meritoriis res est disceptatione subdere, quem vix possimus sub admiratione predicare. Tanti quippe principis non examinanda, sed veneranda sunt iudicia. Gratia non potest de factis eius ambigere, cum et nos ab ipso cognoscamur electi. Quod divine supplicant semper assiduis exegit meritis, ut illa facerent, que superna gratia custodiret. Nam que ille virum aut exercitibus perficiens cum victoria non recepit, aut meritum ingens non mitissimum comprobavit. Cum futuris rebus crederes hunc tractatum. Nam quod concepisset 28

animus reddebat semper effectus, miro quodam sapientie studio non habebat dubium
quod vaticinando previdebat esse venturum. Denique ex te probare possumus
eximium principis institutum, quem primevum recipiens, ad questoris
officium mox recepit conscientia preditum. Et legum eruditione maturus
fuisti nimirum maior tempore laudis ut illi sit ad omnia sollicitum
inoffensa redderes famulacione securum. Dum molem tantam
regalis ingenii fatidice tue viribus sustinens de meditationibus
amenum de ad iusticiam rigidum, te habuit a cupiditatibus alienum.
Iusticiam quippe tuis nulla ab honorabilibus taxacione vendebas ut
honor ad opinionis divicias proficeret. Dum nunc precio subiacerent
Hinc est quod videbaris equissimo principi gloriosa dilectione sociatus.
Aderat enim amicitiis probabilis sequestratione diviciis. Interpella-
cium te ponderibus sapientissimus arbiter onerabit, tantumque de
animi tui cognita perceptatione presumpsit, ut in beneficiis votum tuum
prestaret exspectantibus sine aliqua cunctacione indultum. Quotiens
ille te gaudentis precibus imputavit dum non sufficerent ad pri-
mordia tua quos tanta longinquitas etatis instruxerat. Erat
plane quod in te predicaret eximium animi ad promerendum beneficia
patulus. Et contra vicia cupiditatis obstrictum. Dum nescio quo
pacto rara est in hominibus manus clausa, et apta iusticia. Ve-
nimus ad magistriam dignitatem, quam non petisti sed moribus
nostris suffragio consecutus. Uno loco positus semper questoribus
affuisti. Nam cum opus esset eloquio defectato causa tuo pro-
tinus credebatur ingenio. Erigebaris a benigno principe, quod
se non vacat minime commisisse. Et quadam gratia premeditali va-
cabat alios labore, ut te sine copiosa laude compleret.
Non enim proprios fines sub te ulla dignitas custodivit, quando constru-
cte constat creditum, quod a multis fuit patribus sanctissime paratum.
Restitit quisquam de te murmurare contraria, cum enim de principali
gratia sumeres invidiam derogare cupientes integritas vincit ac-
cusationis adversus tui sepe locuti sunt coacti, quod animus non habebat.
Nam quelibet malitia formidat contra manifesta bona aliquid
proferre. Dum qualibus odiis exponi egisti rerum dudum videtur
familiarem, et in tuo protectum. Nam cum esset princeps tanta cura na-
tivitatis suas prudentium actus fabulis exigebat, et factis propriis
se equaret antiquis. Stellarum cursus maris sinus fontium
miracula rimatus antiquissimus vel acutissimus inquirebat ut
rerum naturis diligentius perscrutatus quidam purpuratus videretur

Nonus

esse plus / longa fiunt si cuncta proferamus / que potius ad beneficia nostra
convertimus. Et quod ab illo cognoscebantur deberi ab herede imperii et semias
iste persolvi. Quapropter iuvante deo, quo auctore omnia prosperantur, ab indictione
duodecima in prefecture pretoriane te suggestu atque insignibus collocamus. ut
probatum iudicem sine metu provincie suscipiant / quas hactenus improborum
cognovimus actione fatigatas. Sed quamvis habeas paternam prefecturam italico or-
be predicatam aliorum et tamen exempla non ponimus vetera moribus tuis. et
omnium vota complesti pertinere iuvante deo glorie temporum. quem ~~semper~~ semper
ante nominis expetitum. Nam si te continentem vel credimus et dignitas se-
stum probavit. Hoc est secretum ambitiosa superasse solitus es quando iusta non vend-
ideo nunc oportet in pessimis legis per iniuriam subvenire. Invigilet incorrup-
tibilis sensus ad nostris mala cupiditas manus. Excludatur undique studium
fraudulentum. Tamen hoc dignum est per iudicem provenire sincerum diutius
quod differendo per te cunctorum vota lassamus. Ut et benivolentiam in te pro-
baremus generalitatis, et cunctis desiderabilior adveniens. Hec enim hoc huma-
na conditio, ut celerius adepta fastidio fiunt. Diu in esse protinus vilescit obla-
tum. Et contra dulcius accipitur / quod sub equa dilatione prestatur. Sed
non simus tantum modo de tuorum temporum laude contenti, perquire omnia ad ti-
tulos prefecture pretoriane pertinentia que aliorum visa est fraudare cupiditas.
Non liceat quemquam gloriam futurus a prindictis prius luce te immunissimis reb-
celatis / quando nec prudentie tue cuiusquam potest illudere, nec fidem equa obla-
tione temptare. Constitue et hinc regalem dignitati, qui ante actis fastibus
miraculis continentie exempla prebuisti. Nam licet omnes pene honores summis
equaliter egeris, hec tamen preposita cognomine bona, ubi nulla decet esse iniqua
lucrum enim dictorum est crimen non habere. Hic honesta probatur ambitio, cuius
est et inimicitias placere. Omne siquidem predicandum, quanto pressius queritur
tanto gloriosius invenitur.

Senatui urbis Rome

Humulavimus quidem patres conscripti beneficiis nostris copiosum virtutibus 27
divitem moribus plenum magnis honoribus senatorem. Tamen si merita
consideretis debemus omne quod solvimus. Prima enim compensatione comme-
dandus est qui annos dominantium complenda sepius predicatione complevit
dignitates sibi creditas eximia gravitate tractavit, et unus est tempera-
facere / que multo laudarentur in principe. Trahebat regnantium animum
nitas et disertitudo dictorum cum sit omnia retulit, ut miraretur ipse
qui fecit. Allegavit enim solus, quod omnes iuvaret, et dum purpuratus
auditori suo faveat laudes gloriosum nobis regnum fecit imperium. Commendat
enim suam gentem. Cum oratione placabili permisceret regiam sinnitate
quando ex nobis et alter talis creditur, equo similia postuletur. Patres quoque
clementie nostre in ipsa tria libertatis, qua disertitudine devotus asserunt
Hercolitis quemadmodum facta eius nobis excolebat orator virtutes reprimis
plus mirabiles facientes quam honores. In absoluto datur probare

Liber nonus

quod diximus. Estimate patres conscripti quali gratia pro meritis ab illo respici
agrorum se corpore sicut videbat ornari. Gloriosis quippe donis gratiora pre-
conia qui ebuta. Verba stipendium et titulo percipitur, predicatio autem
nisi bono principi non debetur. Quid pro malis nostri creditis. Huius tantum
fuisse contentum, ut dominos mereatur laudare superstites. A quibus dum vicissitu-
do primorum forsitan queritur laboris tedia non sentiuntur. Tetendit se etiam
in antiquam prosapiem nostram lectione discens, quod vix maiorum cana insti-
tuta et noticia retinebit. Iste reges gotorum longa oblivione celatos latibulo
vetustatis eduxit, iste amalos cum generis sui claritate restituit evidenter
ostendens in septimam decimam progeniem stirpem nos habere regalem. Ori-
ginem gotitam historiam fecit esse romanam colligens quasi in unam
coronam germen floridum, quod per librorum campos passim fuerat
ante dispersum. Perpendite, quantum vos in nostra laude dilexerit, qui vestri
principis nationem docuit ab antiquitate mirabilem, ut sicut fuistis a maioribus
vestris semper nobiles estimati. Ita vobis antiqua regum progenies im-
perat. Quapropter patres conscripti, et si ad hunc referre nolumus collata
beneficia, superantur. Nostris quoque principiis quanto se labore concessit, cum
novitas regni multa posceret ordinari. Erat solus ad universa sufficiens
tiens ipsum dictatio publica. Ipsum consilia nostra poscebant et labore
eius actum est, ne laboraret imperium. Repperimus enim quidem magnum,
sed implevit nobis questoris officium, et nitores iustissima devotione
persolvens cautelam quam ab auctore nostro didicerat libenter heredis uti-
litatibus exhibebat. Verum huius aliquid magnis adiciens primordia
regni nostri et armis iuvit et litteris. Nam dum cure litterarum regias cogi-
tationes interessent subito a litterarum penetralibus eiectus par suis
maioribus dictatum sumpsit intrepidus. Cui quia deesset hostis mo-
ribus triumphavit eximiis. Nam deputatos gotos propriis pavit
expensis, ut nec provinciales perteceret nec fiscum nostrum expensarum
oneribus vigilaret. Arma eius nulla possessorum dampna sen-
serunt. Fuit utrarumque provinciarum verissimus custos. Nam ille defensor
proprie dicendus est, qui tuetur innoxie. Mox autem ut tempus clauserit
navium commeatu belli quoque cura resoluta est integrum suum legum po-
tens doctor exercuit. Causas sine dampno litigantium, quod ante con-
stabat sub precio laicatum. Talem metelli in Asia. Talem Cathonis
in hispania legimus fore dictatum, qui plus de sua disciplina quam
per arma laudati sunt. Nam victoria, quia hostem congredi necesse
semper eventus est, indubitata non gloriam morum custodisse mensuram. Er-
go unquam tali actione promeres, a qua se elatione iactavit, dum fa-
miliare est hominibus extolli, cum bene de se cognoverint estimari. Bo-
ne tanta se communione tractavit, ut et principis sibi gratiam ad
beneficia tantum crederet esse concessam benivolus et modestus

in prospectis ignorans nisi grauius lacessitus irasci. Remi cum sit iusticia
regendis ad remissiones iratum. Et dum nesciat aliena querere, propria largius
nolebat offerre. Hos igitur mores diuina lectio solidauit, qui bene semper geritur
si celestis metus humanis motibus opponatur. Hinc enim utilium omnium
sumitur manifesta cognitio. Hinc sapiencia mentis sapore conditur. Sic ad omnia
redditur abilis, quem imbuit doctrina celestis. Hunc ergo patres conscripti deo au
spice duodecima indictione prefecture pretoriane regendam tribuimus dignitate
ut que las annos in solaciis fidelium indignacione tollitis deo prestante sua inte
gritate componat. Faciat quod tam nimium desideratus, ut timeris possit esse beneficio
Assumit superna dispositis ut quem nos probauimus longa conuersacione prudentem
prosperrimus sibi fidelissimus nobis utilis reipublice debeat inueniri. Et reliquum
postis famam per quam gloriam seculis suam facit esse familiam etc.

Incipiunt tituli libri decimi

Iustiniano imperatori amalasuinta regina
Iustiniano imperatori Theodahadus rex
Senatui urbis Rome th rex
Theodosio homini suo th rex
Patricio uiro questori th rex
Senatui urbis Rome th rex
Iustiniano Augusto amalasuinta regina
Iustiniano Augusto th rex
Theodore auguste amalasuinta regina
Maximo domestico th rex
Senatui urbis Rome th rex
Senatui urbis Rome amalasuinta regina
Senatui urbis Rome
Populo Romano
Iustiniano imperatori
Senatui urbis Rome
Iustiniano Augusto
Theodore auguste
Iustiniano imperatori
Gudelina regina
Iustiniano imperatori th rex
Theodore auguste

Incipiunt tituli

Iustiano Imperatori
Senatori populo
Theodor
Honorio prefecto urbis rome
Theodor
Universis gottis
Vintigis
Iustiano imperatori
Vitigis
Iustiano imperatori
Vintigis
Magistro offitiorum
Vintis
Episcopis suis
Vintigis
Prefecto Thessalonicen
Vintigis

Iustiano imperatori Amalasuntia regina

Tardo clementissime principum vobis amore inhesimus ut distulerimus
hactenus vindicare filii nostri glorie recordationis occasionem, ne a-
mantes lederemus animum prestitiam maiorum. Sed nunc immatura do-
mini conservavit caput asperos in prospera commutare. Illa magis clarissimus
in vestrum desire noticiam. De quibus participata exultationis nobi-
scum positi gaudeatis. Amat enim divina munera diligentibus consiti
proximus ad sceptra virum firma nobis proximitate coniunctum, qui
regiam dignitatem communis nobiscum consilii robore sustineret, Ut et
ille avorum suorum purpureo decore fulgeret et animos nostros solacium
prudentis erigeret. Iungite nunc vota felicia, ut sicut nos in imperio
pietatis vestre omnia fieri prospera desideravimus expetimus. Ita nobis faveatis
ut vestram benivolentiam comprobemus. Pacto itaque initio quod nobis proge-
nita clementia credimus esse votivum. Addimus etiam gratissime le-
gationis offitium, ut parentem quem semper mente gerimus etiam in retineatis col-
latum. Additione quoque tempus protolos. Nam licet concordia principum
semper deceat vincula tamen absolute me nobilitat quando ille redditum amplius
excelsus, qui nostre glorie fuit unanimitate coniunctus. Sed quia epistolare
brevitate universa sufficienter nequeunt expediri, salutantes reverentia
competenti quedam legatis nostri verbo nobis insinuanda commisimus

Decimi libri

Ut ab omnibus cunctae consuetudine nostre sinceritas libenter accepta, devotio mansuetudine venerationem possit agnosci quod iuste nos probamus diversa mansuetudine pollicitari. Convenit enim de nobis indubitanter presumi et nos pro desiderio polliceri. Convenit enim de nobis indubitanter presumi et nos pro desiderio vestro in hiis quos commendatis talia faciamus qualia vos sperasse cognovimus.

Iustiniano Imperatori Atha

2m

Bonis regibus mos est per diversas gentes provectus sui gaudia nuntiare, ut acquirant affectum principis exteri de ipsa communione regnandi. Quod facienti michi piissime imperator, multo melius omnia provenerunt, quando vestram gratiam securus expecto, quam presentis sapientie dominam sororem vestram nobis peperisse cognosco. Ab eius enim iudicio me nullatenus devitare certissimum est. Que tanta sapientie luce resplendet, ut et ipsa regna mirabili dispositione componat et pro suis cunctis gratiam robusta firmitate custodiat. Ideo enim me tuarum partium fecit esse socium, quatinus et ego illos diceret sive venerandos. Quare fecit ipsa fecit esse pacificos prudentie sue more diiudicans. Vot sibi amicitias eliget, qui in toto orbe simile michi habet. Neque enim nova est ista dilectio. Nam si decessorum nostrorum facta recolitis, agnoscitis quandam esse consuetudinis legem cum illo imperio semper amalos amicitiam habuisse. Nunc tamen tercior, quantum vestrior. Regina facile mutari non potest, quod per longa tempora serta custoditur. Suscipite itaque affectuosissimis mentibus, et nostra primordia et domine sororis nostre, cui singulare studium fore iudico. Nam si me simile diligitis regem quondam nostrum patre efficitis. Sed cum nos amplius loqui desideria nomitatis exposcimit, et lectoris sermo narrat plurima non patitur. Ideo tantis mittis pro dignum est salutationis honore completo. Harum portitoribus legatis nostris a qua pietate nostra delegamimus intimanda. Nam nemo utilius tractat quam qui nostre mansuetudini committe sua vota deliberat etc.

Senatui urbis Rome Regina

3m

Post flebilem filii nostri domine recordationis occasum vincit animum pie matris generalitatis affectio, ut non interiores sui causas, sed vestra potius cogitaret augmenta. Quesivimus regales curias, quo solatio fulciremus. Sed auctor ille caritatis et nunc singularis, qui nobis preciosum subtrac tum erat filium maturi fratris reservavit affectum. Elegimus Deo auspice consortem regni nostri felicissimum Theodahadum, ut que hactenus reipublice molem solitaria cogitatione pertulimus. Nunc utilitates omnium mentis consiliis exequamur, quatenus in tractatibus duo in simul unus esse videamur. Astra ipsa celi mutuo reguntur auxilio, ut vicario labore participato mundi suis luminibus administrant. Ipsi quoque homini duplices manus, socias aures, oculos geminos, divina tribuerunt, ut robustius pagere offitium quod duorum fuerat societate complendum. Exultate patres conscripti, et factum nostrum superius commendate virtutibus michi reprehensibile

desideravimus agere que cum consilio alterius cuncta eligimus ordinare. Commo-
nis siquidem regum mores asserere quando placabiles iuste esse creditur, quam
potestatem sine socio participem comprobatur. Accersivimus itaque deo iuvante palacia
virum generis nostri claritate conspicuum, qui Hamalarum stirpe progenitus
regalem habeat in actibus dignitatem, patiens in adversis, moderatus in pro-
speris. Et quod difficillimum potestatis genus est, olim rector sui. Accessit huius
bonis desiderabilis eruditio litterarum, que naturam laudabilem eximie tradat
ornatam. Ibi prudens invenit unde sapientior fiat, ibi bellator re-
perit unde virtute animi roboretur, inde princeps accipit quemadmodum
populos sub equalitate componat. Nec in aliqua in mundo potest esse fortuna
quam litterarum ratio(?) augeat gloriosa noticia. Accipite quod magis generalitatis
vota meruerunt princeps noster etiam ecclesiasticis litteris est eruditus, quibus
semper omine prospero commonemur, vera iudicare, recte bonum sapere, divina
venerari, futura cogitare iudicia. Necesse est enim, ut sequatur ipsius
vestigium, qui doctrina divina causam se credit dicturum esse. Videamus
quam divina lectio attrahens ingenium semper invitat efficere. Primum remanens(?)
ad illam privato tempore largissimam frugalitatem, que tantam protrahebat
domus abundantie communis copiam, ut consideratio eius antiquo studio
nichil novi habere videatur in regno. In hospitalitate promptus, in misera-
tione piissimus. Sic cum multa expenderet, census eius celesti remu-
neratione crescebat. Talem universitas debuit optare, qualem nos pro-
bamur elegisse, qui rationabiliter disponens propria non appetat aliena. Tol-
litur enim necessitas principibus excedendi, quotiens assueverit propria mo-
derari. Laudata est nimirum sententia, que rerum precipit modum. Ama mi-
nimum non placet etiam quod bonum putatur. Gaudete nunc patres con-
scripti, et superne gratie pro nobis vota persolvite. Quando talem mecum
constitui principem, qui et de nostra equitate bona faciat, et propria pre-
pietate ostendit. Hunc enim et maiorum suorum commonet virtus et avun-
culus efficacie excitat Theodericus. Etc.

IIII Senatu urbis Rome

Omnia nobis beneficia patres conscripti premisse feliciter nunciamus, quod
dominam rerum toto orbe gloriosam consortem me regni sui lar-
ga pietate fecisse, ut nec illi deesset fidele solacium, et nobis ha-
bitum congrue prestaretur imperium. Suscipiatur gratissime, quod
generalitate constat optasse. Deserventur nunc sine metu vota cunctorum,
ut nec periculum(?) pertuli(?) inde me universitas cognoscat orari(?). Presumpsistis
enim me in votis susurrare, quod palam non poteratis assumere. Cer-
tum vobis deinde hinc datur intelligi, ut illud michi festinanter
divinitus eveniret, quod meus animus non audebat appetere. Hoc nobis
est potius novum, quam nobis incognitum. Magna ergo gratia com-
pletum debet accipi, quod velocius quam oportebat videatur optari.
Sed siquid de nobis meruit, tamen in plurimum apud nos valere magis
gratiam confidamus. Domine et sororis mee gloriosas laudes iugiter pronunciate

que magnitudinem imperii sui nimia noluit participatione roborari. Ut
quemadmodum in duobus luminibus unus esset aspectus, et concordem
consensum nemo crederet segregatum. Sic sunt enim similes quos et gratia
iungit, et parentela conciliat. Quidam sibi hoc forsitan estimant
impares mores. Difficile est aliter eos unire qui sibi putant bonarum
cogitationum similitudinem convenire. Consilium quippe proprium imitari
decertat inspiciendus. Sapientem illum non querit in alto penes quem
est scientie magnitudo. Sed inter multa miracula, que nobis tamen
regia maiestate divina fulserunt illud amplius permulcet
animum meum. Quod nos sapientissima domina tenuitate magne di-
gnationis, cum prius eo institutum pertulit, ut prius ad eius provectionis
gratiam pervenirem. Causas enim ut scitis nunc communi nos fecit
dicere cum principatu. O animi nobilitas singularis. En eximitas mi-
rabilis, cum multa loquatur non dubitavit parentem prius in principio
subdere, quam panloplius nollent ipsis quoque legibus anteferre. Ex-
ploravimus eius conscientiam, cui erat regni tradita censura. Ut et
illa domina cognosceretur esse cunctorum, et me probatum perduceret di-
gnatur ad regimen. Quando huius muneribus, quam solvamus tante
gratie que debemus. Ut que parvulo filio imperavit sola, me-
cum regnare delegit sociata. In ipsa est enim omnium decus regum. De humilitate
In ipsa enim nunc originis flos honorum, quicquid fulgemus ab eius
claritate suscipimus, quando non solum parentibus laudem contulit
sed ipsum quoque genus humilitatis ornavit. Quis possit sufficienter
edicere quanta pietate, quanto morum pondere decoratur. Discerent
profecto nova philosophi si viderent, et maiora libris suis faterentur condita
quam hinc cognoscerent attributa in tractatibus antiqua, sed ad lo-
quendum summa moderatione gravissima. Hec est regalis procul
dubio virtus celerius necessaria sentire, et tardius in verba pro-
rumpere. Novit enim penitentiam loqui, qui profunda prius
tradit examini. Hinc est quod eius doctrina mirabilis per multi-
plices linguas nostras magna ubertate diffunditur. Cuius inge-
nium ita patrium repetitur ad subitum, ut non putetur esse tene-
num. In libris regum regina austri venisse legitur ad discen-
dam sapientiam Salomonis. Hinc principes advenient, quod sub
admiratione cognoscant, paucis verbis sensus clauditur infinitus
et summa felicitate componitur, quod ab aliis, nec sub longa deli-
beratione formatur. Beata respublica que tante domine guber-
natione gloriatur minus fruitur, ut generalitas sub libertate serviret. Ad-
ditum est tantis virtutibus ut omnibus subderetur, et reverentia principalis

Hoc enim obsequio dignissime donatur Nam cum tante pruden-
cie parco cunctis virtutibus obsecundo. Sub tali sequimur monitore
regni pondere gravamur. Dum si quid sit pro novitate cognitum
fiat nobis eius instruccione certissimum ad bonum publicum meta
tem non pudet confiteri. Agnoscite principes viri sapientissime et
domine quod in nobis plus potuit placere. Illam enim aut interro-
gando melius sentimus aut eius imitacione proficimus. Vivite
nunc felices vivite deo auxiliante concordes et emulamini gra-
ciam qui regiam cognoscitis tenere concordiam etc.

xxiii Theodosio homini pio rex

7 Potestatis nostre terminum terminum volumus esse modestiam,
ut quantum divina beneficia percepimus tantum equabilia plus
amemus Privata siquidem studia animo animo probantur excelsa.
Cum sumus qualis dominus permittos primo deo auxiliante vic-
torum Et ideo primam missione percepimus ut quantumque ad dominum no-
stram noscitur pertinere et cure tue probatur esse commissus ullis
presumpcionibus insolescat Anima solus dicendus est ille meus qui
legibus potest esse emulus. Augete famam nostram per pacienciam
nostram Si quis hunc cum alio forte negocium ad comicia nostra de-
scendite foras nos tueatur non iniqua presumpcio A domesticis
inchoare volumus disciplinam ut reliquos pudeat errare, quando
nostris cognoscimur licet excedendi licenciam non prebere. Intantimus
cum dignitate propositum et si districta ante nostra defendimus Nunc
ergo clemenciam omnia mitigamus quia domum exceptam non habet
princeps Sed quicquid domino auxilio regimus nostrum propositum
Estote ergo circa eos qui viri nostro ante fuere subiecti omino soliciti
Nullum contra legem aliquid permittat excedere laus ad me vera
potius perveniat qui aliqua querela procedat quia bona conscia
tunc vere imperat cum generaliter prestare festinat etc.

xxiiii Patricio viro questori

6 Necessarium probatur rei esse publice personas dignitatibus
aptas eligere cum iusticia committitur malis moribus non
gravaretur Alioquin necessitas est ab homine exigere quod ag-
nitum non habere contra confidenciam queritur quod in esse sentitur
Et ideo primum nobis placuit tuos mores inspicere quibus possunt
quelibet optima displicere Ornamentum enim honoris omnium est sancta
benignitas que non est sola eo quod de virtutibus sola cognoscitur
esse generata Ordinem sceva nostre indicii ut sciunt hec prima

Decimus

quesimus Ita te custodire iustitiam per omnibus sentiamus Secunda
nobis cura fuit eloquentie tue fluenta perquirere quolibet singulariter
diligamus moribus tunc iuste postponimus In illis enim vita cogno-
scitur hinc tantum lingwa laudatur, sed iure valde decorum, quod
utrumque quod hic nostris sociatum Equalis enim splendes actionis me-
rito, et dictiones eloquio ut iuste possit intelligi, per te voluntas
principalis expedi Nam in tota oratoriam sic diligimus ut quod
ornamentum omnium lucidum esse literature Et undique in qualibet disci
plina conspicitur, ab ista prius decore profertur Repiat quamvis ma
gna plus quod perderit sentire, si laudabiliter non possit extollere
Naturalis est invenire, sed facundi decenter astruere Tale enim
est cunctis desperantibus loqui, et res commissas ita diserte dicere
quasquas etiam presentes se videntur audisse In hac te cogno-
vimus arte prevalidum ut et suadere possis sanius, et suggestio
nibus tuis nescias maligna miscere Atque ideo questure tibi
fasce per tertiam decimam indictionem gratia divinitate concedimus
ut facias qualitatis notum indicatorum sequendo indicium. Totum
te legibus, totum responsis trade prudentum Sic nobis optime
familiaris si presidentium servas constituta Considera in vobis tuis b
laudem positam principale fama nostra est, quod loquens conspicia
me dubitatorum quod sentis Intellige quantum sit quod a te exhibet
cum oppinio nostra committit hec subiectos nostros amplectitur
hec per gentes exteras pervagat per hanc ubi non videmur
agnoscimur Decreta nostra tradunt civitatibus provintiis quod sermo
nes indicare de nobis certa probat qui nostris iussionibus obsecutur
Summo ergo studio constat esse servandum quod de nobis ple ferre
inditium etc. Senatui urbis Rome

Post primordia nostri imperii vobis feliciter initiata consilia nobis A
contingit patres conscripti causa sermonis, et indicio nos co-
gnoscatis elegisse cuius nos lingwa possit ornare Nestor
enim eloquens reipublice dictus est, qui et nota nostra optime
indicatur edicere, et antiquorum iura firmo consilio custodire Hic
enim est patricius prius iam notabilis honoratus Nam perpetua
fruitur laude, cui est honor in nomine cuius affluente facundi
tiam studia romana genuerunt ostentans iuxto de locis

dignitate patriciam Nam qui illic potuit imbui meruit ubique lau-
dari Ibi defecatus sermo latinus est, ibi distinguntur uerba toto mundo
sentencia Alie regiones dirige uina balsama et olentia thura
transmittant Roma tradit eloquium quo suauius nil sit auditum
Hic bonis artibus eruditus, mox est forensibus aptatus ex tubiis
oratores quos longa meditatione preparat consimili declama-
tione monstrauit Notum est et quanta cum collegiis suis moderatione
contendit Certaminibus eius modestia semper affuit distendi tale-
re raptatus inuenit laudabilius inuentus Non quod plerique facunde
nouit iniuriis qui sic perorauit causas sub tranquillitate ut
mores proprios asseret Contendisse siquidem non litigasse raptus est
Alienam enim causam faciebat suam gloriam Nam sic cognitus
est uincere, ut probaret concium animum non lesisse Talem itaque mixe
non decuit dimittus iusticiam non potere / sed dotere. quia iudiciaria
uirtus est lingue bonis abundare / et mentis temperantiam custodire
Cognoscite patres conscripti quem fieri uelimus qui in iudiciis primum
mores eligimus in ea magnis dignitate que mira consueuit
edicere Non enim temporibus nostris potestate regia est armata questure
sed de legibus probatur esse composita Velle enim nostrum antiquorum
principum voluntas quos imitatio desideramus imitari / quid ibi
sunt iusticiam constituti Illa enim est uenerāda priorum auctas / que
arcto tramite non declinat Sequendi enim utilitate relinquit
posteris / qui iusticiam suis miscuit constitutis Et ideo patres conscripti
per decimam indictionem illustri patricio questure contulimus digni-
tatem Ut qui est clarus nomine magnificus etiam sit honore fo-
uente in cuius uestra iudicia Ut quod nos preposuimus nobis placitum
nichilominus senciatur etc

Justiniano Augusto regina etc

8 Ita nos gratia uestre pietatis oblectat, ut conspicimus ad decora uestrum
post preferre libenter animis uestrimus partibus postulare Gemma claua
nobis diuina tribuerunt / ut et nos eius affluentur muneribus abun-
detis, et aspirantibus benigno animo que sunt necessaria concedatis
Et ideo mansuetudinem uestram reuerenter salutans harum porti-
torem illum ad excellentie uestre beneficia destinaui / ut marmo-
ra uel alia necessaria que quondam calogonitum comparare fecerimus
per predictum portitorem ad nos peruenire domino sancte iubeat Ut cog-
scamus nos a pietate uestra tenere diligi / quorum facitis uota com-
pleri. uestra enim gratia est noster ornatus Credo nos prestitisse

Decimus

cognoscit / quod nostris laudibus applicatur. Decet enim ut orbis iste roma-
nus in amantie nostro resplendeat, quem amor nostre serenitatis illustrat

Justiniano Augusto rex

Equum est sapientissime imperator ut illa nobis libenti animo faciatis 9
impendi ad que si essemus desides animare potius clementia deberemus
hortari. Nobis enim gratum esse non dubium est, quicquid per nos ad Italie
decorem contigit expediri. Clementia laudibus vestris iure proficit, quando videmur
astruere / quod ad vestre reipublice post gloriam pertinere. Legatum exhibentes
principatui nostro reverentissimo salutationis affectum, harum portitorem ad
illa duximus exhibenda ad que quondam Calogenitus fuerat destinatus
ut et si persona rebus humanis subtracta est, beneficia tamen vestra ad
nos deo iuvante perveniant, ne cassetur desiderium quod commoverit de
nostra promissione securum etc.

Theodore Auguste regina

Cum propositi vestri sit illa querere que probantur ad gloriam principis pertinere 10
dignum est nos sermone venerari quos nobis omnibus constat semper
augeri. Concordia non est sola principum: quinimmo illi se melius respiciunt
qui animi caritate se coniungunt. Atque ideo reddens auguste reverentie sa-
lutationis affectum spero ut redeuntibus legatis vestris, quos ad clementissi-
mum et gloriosissimum principem destinavimus, de vestra nos faciatis sospi-
tate gaudere. Clementia prospera vestra ita nobis grata videntur ut propria et
necesse est sospitate desiderare suscipere quam nos iugiter constat optare

Maximus domestico viro

Si gloria est honorum principum ingenuas honoribus clarificare personas 11
quoniam quicquid a subiectis perficitur regnantium laudibus applicatur,
quanto nobis prestantius est nobilissime familie reddere quod eam co-
gnoscimus etiam nascendi sorte meruisse. Sic enim iustitiam sequimur
si bonis heredibus parentum premia non negemus. Decet eos etiam proces-
sos vincere / qui ad nostra meruerunt tempora pervenire. Anicios quidem
principibus pares etas prisca progenuit quorum nominis dignitas ad te sa-
guinis fonte perducta rutilavit, hilarior collectis in rebus instantia ces-
go relinqueret in posteris nomen honoris / quos tamdiu constat fuisse pr-
ecipuos. Accusaretur secula si ibi talis potuisset latere familia. Atque
utinam nobis Marios vel Corvinos antiquior vita servasset vix satia-
retur principis votum. Si nos contingeret personas illas talium talem
possidere maiorem. Quemadmodum nunc perfecto negligamus inventa qui
desideramus habere perdita. Atque ideo quod feliciter evenit sit primiceriatus qui
et domesticus nominatur, ab inditione quinta decima tibi conferimus digni-
tatem superius ex omnibus titulis / qui ad eius pertinent actionem. Hic
honor quamvis tantis / et si talis tuis natalibus videatur inferior / tantis
tamen fastibus tuis videtur esse felicior. Tunc tempore meruisti co-
niugem regie stirpis accipere / quam in tuis titulis nec presumpsisses

optare. Age nunc ut sicut tibi est votivus ita nobis reddatur acceptus. Con-
sidera quid merueris, ut dignum te nostre affinitate tractatibus. Nam qui
familie regnantis admittitur in laudem gremio collocatur. Nunc maior
opera mansuetudini detur. Nunc omnibus communio benigna probatur
ut tales probetur quem nulla possit prosperitas immutare. Humilis
aggredere, quod de modestia laus sequitur. De elatione odium concitatur,
quod proxima est indubitanter invidia, sed tollerantia melius vincitur,
que contentione semper augeatur. Supra ceteras enim virtutes amicam
parentibus animam patiam erectus, quod nobis assistendo potius, qui vindican-
do laudabis. Nam unice benigna dilige. Cave ne maior indicatur esse
felicitas moribus tuis. Sed qui nunc ingeris gradum proximus gloriosis atta-
vis temporibus laudati sunt quod hactenus parentes tui, sed nunc
sunt connectione gratissima decorati. Nobilitas tua non est ultra quod
restat. Quicquid provincialis exigeris pro matrimonio dignissimus estimaris.

Senatui urbis Rome

12 Nescius nos patres conscripti in honoribus laudis habuisse estimet vox
Quod post insignia consulatus in ora magis posterius conferamus
Summo nasceremur nobis vita candidati, ne iam maturus nulla in-
deretur sumere. qui primevus curula cognoscitur accepisse. Quanti quippe
principes erat in uno honore spatia vite tam magna concludere. Et
non magis nihil prestare ei qui prius cognoscitur summa meruisse. Sed
potius omnia permissive concedamus. Nulla dignitas minor est cum
bene geritur quamvis excellentiam plerumque actio videtur accipere de clari-
tate persone. Hec autem cuncta sunt gradibus distincta cum dispositione sunt
attributa. Nam honorum summum semper equa ratione retinet quicquid prius gesserit
consularis. Sic mare plenius vocabula maior omnibus absorbet et
quamvis plurima fluenta tribuens ut excipiat, tamen approprio nomine non decli-
net. Et ideo quod feliciter detum sit Illustri viro atque magnifico patricio
maximo primiceriatus, qui et domesticus nominatur, a quarta decima indic-
tione gerendam probandam dignitatem, ut mediocritas honoris nunc tuo restet
prodentis. Neque enim phas est humile dici, quod generat amiciorum familia
toto orbe predicata, que vere dicitur nobilis qui ab ea actionis probitas non
recedit. Sed huius bonis addimus patres conscripti, ut nostre affinitati pre-
celse clare familie nostre gratia misceatur. Verum hanc gloriam non sibi
tantum potest unus assumere, quin nos probamur romano nomini contulisse.
Reddite affectum nostro plenissimam caritate. plus est amandus a vobis
qui parentis nomine dignatus est prestare subito. Sed equum est patres con-
scripti ut carus existat per quem nobis tam felicia contigerunt. Generali-
tate generali et has nuptias letitia confusa celebrate. Unde perficit nomen
omni nota decet esse maiorum. Nec potest amplius exigere potuit, quod
mens animus spontanea deliberatione concessit. Ut nostri ordinis viros paren-
tes vere appellare possimus, qui nobis affinitatis claritate iungendi
sunt etc. Similis Senatui urbis Rome

Sextus

Post quam venerabiles viros episcopos agnita legatione remisimus nec peticionibus 13
nostris quamvis esset quedam reipublice ut animus obviasset venientes
ad nos aliquam retulerunt civitati romana ad hunc inepta solitudine la-
borare, et id agere, ut nisi vestre mansuetudinis ut esset remedium pietas
sibi potius ex dubiis suspicionibus excitaret Unde estimate cui debeat
ipsorum novitas et immanis levitas imputari Nisi vestro ordini aliquo
debuerant civitatem componi Par vestram siquidem sapientiam ammonere
provincias opportuit universas, ut talia pararent assumere, que principis
primordia mereantur ornare Verum que civitas non fiat excusabilis, si
roma derelinquit Res minor ad potiorem currit exemplum, et aliena fi-
unt invidia sustinet qui peccatis prestat exemplum Sed gratias civitati
referimus que dona vestra vestris potius ordinant excessibus Ecce primas
culpas ignoscimus quam devotionis aliquas sentiamus Nil debemus et
solummodo an beneficii simus ut peccata gratissimos invenire possimus Et licet
in hac parte nostre modestie gravitas asseratur volumus tamen nos
tamen predicari nisi ut et devotionis romane benignitas possit ostendi plus
enim vestra opinione pascimur quam si de vestra semper tranquillitate laudare
mur Ammonete supplicatos a bordine vestro semper excusatas Non decet
senatum corrigi qui debet alios prima exhortatione moderari Nam
ex quibus habent genium mores si parentes publicas minores corrigunt
invenire Sufficiunt hec nobilibus, sufficiunt ista verecundis ut ad studium
perfecte devotionis invitemus quos pauliculum deprauata supplicatione tul-
pamus Vos enim quos ad primitiam nostram expetimus non vexationis
iniuria, sed utilitatis vestre causa prefunda cogitatione notamus Et id
magis debuissetis efficere, quod nobis cognoscimus expedire Certe unus
est unde principe hoc nos pro reipublice utilitate noluisse sit quod
pro nostris solebat optari Sed ne ipsa remedia in aliqua parte mereantur
austera tamen res poposcit aliquos ad nos suscipimus evocari, ut nec ro-
ma suis civibus evadetur, et vestra consilia viris prudentibus adiuve-
tur Reddite ergo in pristinam devotioni ut solicitudines mee quas pro
generalitate suscipimus nostro potius adiuvent ingenio Roma hoc nobis
semper insitum fuit principibus vestris votum pravitatis offerre, nec pa-
rem imitate erroris sed amoris potius dominantis Reliqua per harum
portitorem illum verba dicenda commisimus Et si submotis cogitationibus
ambiguis vestris ammonitionibus credere debeatis etc.

Senatu urbis rome pro plebe etc.

Licet nobis sit insitum dominos nostros prima mente diligere et obsequendo
agere, ut regnantes animum possitis habere placabilem, hoc tamen maiorem
nostrorum semper proprium fuit, ut tamquam membra capiti Ita suis principibus

uidentur adiungi. Quam enim uicissitudinem reddat qui maximo labore
defenditur cum quo per dies singulos ciuilitas custoditur, nisi ut illos diligat
supra cuncta per quos se probatur uiuere. Absit enim a temporibus nostris ut
in nobis aliquid tale reperiamus, quod meritis indignationibus esse possit. Ad-
dat non uacuum, non dolosum, non seditionibus plenum populum decet romanum.
mali mores uero nostri probantur aduersi. Sed hoc mirabile est quod gra-
uitatem uestram cogimur admonere quam constat semper sponte sapere. Nulle
nos inepte suspitiones, nulla timoris umbra trahat. Habetis principem
qui pietatis studio optat in omnibus nobis inuenire quod diligat. Hostibus
uestris de nostris defensoribus obiectis. Amicitiam non excludere debuistis
auxilium. Sed sensus iste ne fortassis error est, qui uinci probantur
intelligere que qualiter potuit expedire ad uerum potius reddite consilium.
Numquid nos noue gentis facies ulla deterruit. Cur expauistis quos
parentes hactenus nominastis. Qui relictis familiis ad uos uenire pro-
perabant de uestra erant potius securitate soliciti. Qui rogo talis ab illo
uicissitudo recepta est. Cui salutis praemia debebantur. Illud enim quod
uos attinet scire debuistis, quia die noctuque incessanter optamus, ut quod
parentum nostrorum constat temporibus emicuisse, nostris potius diuinis
auxiliis augeatur. Ubi enim fama regnantis erit, si nos quod absit pa-
tiamur imminui. Nolite talia cogitare, qualia uos indecens minime as-
sumere. Immo magis si quis aliqua iniquitate depressus est, spem de bona
constantia non amittat. Quando sublenare cupimus, quos uidere probis mo-
ribus inuenimus. Aliqua etiam nobis per illum dicenda commisimus, ut
nostrum circa nos animum in omni tempore propicium sentientes, imperibus
sicut oportet obsequiis et oratione sincera deuoti esse debeatis.

Iustiniano imperatori etc.

14 Constat desiderium meae uoluntatis expleri, quotiens ad pietatis uestre
salutiferos apices contigit destinari. Et nam semper felici gaudio reple-
qui nobiscum sincera mente colloquitur. Et ideo salutans clementiam uestram honori-
ficentia competenti harum portitorem pro negotio Ranenatis ecclesie ueniente
gratissima nobis petitione commendando. Quando talis offertur causa
prestandi, ubi mercedes inuenitur acquiri. Qui nos facta semper exoptant, qui
serenitatem uestram florere desiderant. Non est dubium meliora recipere quos
Cxiiii contingit iusta prestare etc. Senatui urbis Rome

16 Impreciosa minime res est patres conscripti pietas nostra quando propria uolun-
tate uincimur, qui alienis conditionibus non tenemur. Nam cum
deo prestante possimus omnia sola nobis licere credimus laudanda. Cogno-
scitis prudentes uiri uerba que loquimur uel nunc clementiam quam nobis ante
promittebamus agnoscite. Certe nec solicitos patimur quibus infensi esse pu-
tabamur. Sic est a principe gratius uincenda suspicio. Reuocare debemus

qui noverimus esse non voluit. Postulata siquidem fatiri nobis ab illo atque
illo prestari nostra decrevit auctoritas. quod bene impetrativo non est diffici
le persuasum. Clementia sic nobis serenitatem dedimus. Ut nichil vero
apposito addere videmur. Talia siquidem qualia promittimus eramus accum
clementia deo decimus ista non homini. Nam qui per lectos sacras au
rea regna cucurrimus quid aliud optare possimus nisi quod dominati
in annis placuisse sentimus. Ipse enim est remunerator bonorum. cum deo
Nam quicquid in subiectos pietatis efficimus illum nobis representare
sine dubio indicamus. Renatus constantiam fidelem adepta serenitate
monstrare. Clementia post talia redditur clementie nostre potius qui
offertur affecturus etc. Populo romano Rex
Cognoscite quirites quali nos princeps noster dilexit firmitate, 17
ut temptatus asperis rebus non nos patetur esse solicitos. nec
voluimus amplius vota vestra differre quos semper optamus prima
rerum celebritate letari. Vestra enim serenitas noster ornatus est. Et
hoc vero gratanter accipimus cum gaudia nos habere sentimus. Renatus
flexi petitionibus nostris per illum atque illum vobis prestare sacra
tenimus. Ut regis nostri animum non creatis incognitum. Nec liceat suis
suspitionibus errare dum manifeste teneatur quod credit. In prin
cipe estimate quid nobis benignitatis videatur impedi. qualis ille
iurat. qui non potest cogi. Fatimus enim premedio nos datos esse cunctorum
non despicimus sanare subiectos. Et ideo licet culmini nostro videtur
incongruum libenter acquievimus facere. quod qualitate probamus optas
se. Intelligite quantum nobis imponere non videatur affectus fidei
nobis astringimur. qui non solo verbo promissa servare factis lectoribus
monemur. Ostendite nunc devotionem vestram superne maiestati ingiter
supplicate. Ut tranquilla tempora que nos habere cupimus celesti munere
concedantur etc.
Iustianus Augustus Senatui urbis rome 18
Retinemus quod pro nobis patres conscripti pia mente tractavimus
non primus nobis fieri acerba supplicatione contrarium. Clementia le
onis instar est occulte compulere et aliud velle monstrare. Cogno
scite itaque animas vestras destinate potius pro salute vestra. Ut qui
nos temptavit appetere domino auxilio manus eius gottorum debeat
obviare. Nam si insidias gregis strenuus pastor extra excludit. Si
paterfamilias diligens dispicientibus locum surreptionis intercipit
qua nos convenit cautela romani defendere. quam constat in
mundo simile nichil habere. Bona non mittuntur in casum. quia

probatur minus diligere qui negligit ad ipsa tractare Sed ne in aliquo
vos gravis existeret vel ipsa defensio exercitui destinato ordinante
illos annonas statuimus secundum forum rerum venalium comparari ut et
illis tolleretur necessitas excedendi, et nobis auferretur causa dispen-
dii his et specimus maiorem regie domus nostre pervenire Remi-
praxe qualitate utentium bellatoribus esse iure recenciendus Cuius ex-
emplo et excessus vitarent, et fortitudinis instrumenta perquirerent
quos tamen locis aptis precipimus immorari ut foris sit armata
defensio intus nobis tranquilla civitas Intelligite quid excogitaverit
consolatorium principis pro nobis ingenium defensio nos obsidet ne
maeroris iniuria circumdat, et aviculis excipimus, quos inimicum sangui-
ne vindicamus Absit enim ut nostris temporibus urbs illa muris
indicatur protegi, quam constat gentibus vel sola opinione fuisse tuta
Ita enim de domino speramus auxilio, ut que semper fuit libera nullius
exclusionis decoloretur iniuria Regina Theodore Auguste
19 Gratias divinitati referimus cui est regnum semper accepta tranquilli-
tas quod provectum nostre clementie nobis gratissimum esse de-
clarastis Constat enim amare nos posse quem gaudetis ad regni
culmina pervenisse Sic decuit suscipi qui semper nos premisit au-
geri Prestat igitur nimis nostre benignitatis exemplum ut det-
intelligi quantum preconiat qui se pura nobis affectione commendat
Non enim rixas viles per regna requiritis, non nobis iniusta certamina
que sunt bonis moribus inimica delectant Rema mihi aliud nos
constat appetere, nisi quod opinionem nostram possit ornare Quemadmo-
dum cumque patrem exorari potius abiecere, qui vel ingenita pie-
tate et iracundis gentibus consuevistis imponere Bona quid
vite concordie non tacemus Totum creditur eximium quodcumque
nobis fuit predicabili caritate sociatum Sed et nobis gloriose princeps
cum sitis absolute mirabilis aliquid tamen additur cum nos regna
omnia venerantur Nam commune est timeri in propriis imperiis pre-
ditare, sed illud est, omnimodis singulare in extranea gente lau-
des proprias invenire Rema ibi sunt vera indicia, ubi neminem
comprimit ulla timiditas Diligens quod piissime imperator in
propriis regnis, sed quanto prestantius est ut in Italie partibus plus
ameris Unde nomine romanum per orbem terrarum constat esse dif-
fusum Oportet ergo nostram patenti servari que nobis contulit glo-
riosa exordia vocabuli Sed ut sacris affectibus ordinem responde-
indicamus reverentissima salutatione decursa presentibus scriptis indicamus

beatissimum papam urbis rome vel amplissimum senatum nostra preceptione
commonitos. Ut vir eloquentissimus petrus legatus serenitatis nostre
et doctrina summus / et constitue claritate perceperit sine aliqua dilatione co-
petencia rursus reciperet / ne contra voluntatem vestram moras incon-
gruas sustineret. Enima totum illud desideramus efficere quod vestro
nequeat iudicio displicere / quando et pietate vestram hoc studere co-
gnovimus / quod nobis per omnia prodesse sentimus. Cum inter vene-
rabilem illum legatum vestrum adiungendum esse credimus. Ut non
per occasionem legacionis vestre / sed propria potius destinatione nostra
possitis nota cognoscere. Rc. Justiniano imperatori th' 20

Litteras pietatis nostre gratia qua desiderata semper suscipitur acce-
pi, et colloquia oris vestri manibus omnibus tempora revertentis
summa gratulatione promerui. Tunc mihi votiva sereno animo
promittens. Credidi quicquid optare potui in tam benigna locutione
suscepi. Hortatur enim ut quicquid expetendum a triumphali principe
domino iugali meo vivo credimus ante vestris sensibus ingeramus.
Unius iam dubitet ad effectum pervenire / quod talis pietas dignabitur
allegare. Atque quod de causarum vestrarum equitate promisistis
sed nunc amplius de vestra promissione letamur. Non enim potuit
nota nostra differre quando interest que metuit audire. Nunc imple
promissa, ut verum tenere faciatis / cui spem certissimam contulistis.
Additum est etiam gaudio meo quod talem virum vestra serenitas
destinavit qualem et tanta gloria debuit mittere / et nostra decet ob-
sequia retinere. Quibus enim non est illum mores dare cui obser-
vatur assidue dominum constat delectari animum bonis preceptionibus
institutum. Nunc est quod vestra reverentia commoniti dominus noster ordinavit
ut nunc beatissimus papa nunc senatus amplissimus sine aliqua
dilatione respondeat. Quod ab eis expetendum esse mandatis
gloria vestra minus reverenda putetur. Cui studium dilationis opponitur
/ sed potius celeritate facti votiva gratia possit augeri. Nam de illa per-
sona de qua ad nos aliquid verbo titulante pervenit hoc ordinatum
esse cognoscite quod vestris credidimus animis convenire. Desiderium
enim nostrum tale est ut inveniente gratia nostra minus in regno vestro quam
in vestro iubeatis imperio. Significamus itaque supradictum a nobis ave-
nerabili viro papa egredi fecisse / antequam noster legatus harum
portitor de urbe roma potuisset exire ne aliquid accideret quod
nostris animis obviaret. Etenim propter salutem vestram venerationem

veneratione que deo mitis exhiberi virum venerabilem illum et mori-
bus et doctrina pollentem Beatitatis etiam honore reuerendum ad
nostram clemenciam legationis officio peculiariter curauimus de-
stinandum Omnia gratas illas nobis credimus esse personas
quas diuinis misteriis meditamus acceptas etc.

Theodore auguste Vdolina regina

4 Estimare te conuenit augustarum prudentissima quantum tran-
quillitatem uisibus gratum nostrum queuere, quam etiam domus
ingalis mens magno studio desiderat obtinere Nam licet hoc
illa sit cummodis carum uicti cum cognoscitur esse principio
qui me domine tante ita potest amor exigere ut supra regimum
cognoscitur maris aliquid inuenire Quid enim gratius qui
si glorie nostre indicatur caritatis participacione sociari Ut quod
abunde fulgetis nobis libenter dispo nuntiemini, cum dampni non
est lumini alteri de sua claritate largiri ffenete despedia nostra que
cognoscitis sinceritate precipua gratia vestra per omnia nos regna commen-
dat Debetis enim nos claros reddere qui de nostra nolumus luce
fulgere Quapropter serenitati vestre reuerentiam salutationis impartiens
affectuosa me animis vestris promptionibus commendo Sperans
ut sic omnia mirabilis prudencia vestra componat, quatinus fiducia
que a nobis de animo vestro data est vbibus augeatur Nam cui
me romana regna nullam deceat esse concordiam omersit ta-
men et qualitas rei que nos efficere cariores deat equitati

xiii

Theodore auguste vdalma regina

22 Retinetis sapientissima principum, et legatos viros et per virum
disertissimum virum petrum quem nuper ad nos vestra pietas
destinauit, quo studio concordiam auguste serenitatis optemus
Et nunc iterum per illum virum sanctissimum eadem esse credi-
dimus repetenda Ut uera atque affectuosa indicetis que frequenter
expetita cognoscitis pacem siquid sic omni sinceritate petimus qui
causas certaminis non habemus Talis ergo ad nos veniat sit ad
composita, sic decora, ut eam tantis uotis quesisse multo uideamur
Absit autem ut quod nobis committitur nos deceat ingrauare, sed
pro nobis potius tractare quod conuenit Trahitur enim ad beniuola
cui causa creditur iconablem ordinanda, nec potest utilitatem propriam
antefire, cui magis decorum est credenti perfectura prestare Consi-
derate et principes docti, et ab anni nostri historiaca monimenta
recolite quantum decessoris nostri studuerunt de suo iure relinquere

ut eis parentum more federa provenient. Estimate quanta gratia debeat ob-
lata suscipi que consueverat postulari. Hec non arrogantes loquimur, qui hu-
militatem fatemur. Glorie vestre potius proficit quod demonstrare contendi-
mus quoniam tunc illi gratiam vestram ultro quesierunt, qui suis partibus melio-
res se esse cognoscunt. Associetur eorum amicitia gratuita nostris ami-
cis quos prius post nobis largitatis studio iungebatis, ne bona tantum-
modo illorum temporum fuisse credantur. Que nos ideo salutationis honorificentia
persoluti illum virum venerabilem sacerdotio clarum doctrine laude conspi-
cuum legationis nostre ad pietatem vestram fecimus vota deferre. Confidimus
enim in virtute divina quod et suis meritis nobis abinde placeat, et desi-
deria per hec petitionibus obtineat sperantes ut eum cum affectu recipi-
atis celerius remittere decernatis. Sed quia epistolaris series continere non potest
universa, quedam sacris sensibus verbo insinuanda commisimus ne fastidium
nobis faceret lectio prolixa cartharum etc.

Theodore Auguste Gudolina regina 23

Suscipientes legatum vestrum virum eloquentissimum Petrum, et quod
est ipsius dignitatibus honorabilius vestris obsequiis inherentes
optata nobis auguste gratie monumenta fulserunt, ut per eum dist-
nemus acceptum nobis esse quod in hac republica constat evenisse.
Ostendistis nos diligere, quicquid ad iustitiam cognoscitur pertinere, quando
per divinam providentiam omni suspicione detersa desiderabilis potest una-
nimitas permanere. Et ideo illum virum venerabilem vestris conspectibus
vere dignissimum legatum nostrum ad vos sperantes credidimus esse dirigendum
ut nobiscum annuentibus votis semper immutabilis nostre pacis gratia soli-
detur, quatinus qualitas evidenter agnoscat mutuo venisse nos ad sinceri-
tatem federis per tale vinculum caritatis. Et quia semel bene inita nulla
debent contraria occasione suspendi, Si quid est quod difficultate sui
nobis non oportet imponi, sapientie vestre moderatione mitigetur ut affectionem
que circa regnum nostrum hic cepimus ingiis studiis augeatis. Exaggrte
erigite vestre sapientie firmitate, et hanc nobis palmam concordie sperate
venditate. Ut sicut clementissimi imperatoris fama in pluribus ditionibus
inclita, ita in pacis studio opinio vestra cunctorum admiratione laudetur.
Familiariter vos et frequenter videat harum portitor quem direxi. Vestre
clementie possit celerius promereri, qui ad perempta gratiam missus est desti-
nari. Speramus enim iusta non gravia, cum tamen nichil videatur
impossibile quod per clementiam vestram cognoscimus allegare etc.

Theodore Auguste Gudolina regina

Veniente viro sapientissimo pre-
tio ita nos amor vestre serenitatis explevit ut vidisse nos

estimemus cuius colloquia benigna suscepimus Quis enim tanta affabilitate suscepta non reddat venerationis exenia Cui ante dignationis debetur officium Et ideo per illud virum venerabilem legatum domini nostri

galis nostre ad nos speciales ductum salutiferos apices curavimus destinandos Ut recurrens vestre serenitatis affectus et de optata incolumitate letificet, et de firmissime gratie nos faciat exultatione gaudere Tali enim compendio et causare bene disponitur ordo tranquillitatis geminata crescit affectio Suscipiamus ergo nostre animi bona quia hoc est vere regale propositum glorie vincere amore cunctorum Credimus nobis per harum portitorem verbo suggerenda commisimus que pro ingenita mansuetudine et libenter accipite et efficatie deo auxiliante prestate Senatore populo

27 Per venerabilem virum heraclianum presbiterum augusta nobis pagina vestre serenitatis illuxit sermones benigne fluens Et aperta munera salutationis impartiens Et tenua magnum sit beneficium tam suave principis meruisse colloquium Cui reddimus grata volentes caritate responsum optantes, ut et sospitate vestram sepius nos audire contingat et regni vestri felicitas semper attestat quia tale votum decet nos habere per gloriam salute que vestram magis possit extendere Significamus etiam priori voto ad papam urbis rome nos litteras destinasse, ut petitum generis litteras sine aliqua dilatione respondeat, quatenus qui a nobis dirigi meruit celeritatis gratia consequatur Nostri enim voti est causas emergere. in quibus possimus vestris desideriis obedire Quia sic nos ad reddendam dilectionem efficatie commonemus si nobis in aliqua parte parcamus

Iustiniano imperatori Theodoricus rex

26 Intelligimus serenitatis vestre gratam muneribus omnibus dictionem, quando illa nos hortamini facere que ad mercedem vestram possint omnimode pertinere Tale siquidem votum semper amantis est, ut causas nos misericordie velitis agere que nos divine possint commendare potentie Et ideo significamus gloriae vestre monasterium famulatum dei quod nobis insinuatum est tributorum gravi sorte laborare, eo quod ager eius nimia inundatione perfusus sterilitatis initia de iniusta humectatione contraxit ad virum eminentissimum senatorem perfectum pretorium dedisse nos mandatum ut eius ordinatione providenda ad presentem de quo querela est diligens inspector accedat Et rebus moderata inquisitione continuatis quicquid gravaminis per hanc possessio tenebatur abrogetur Ita ut competens atque sufficiens domui remanere possit utilitas Quia vere nobis lucrum pretiosissimum reputamus, quod per mansuetudinis vestre voluntate concedimus Deo laude est causa Unde nostra serenitas me commonere dignata est Quinis

ante longum tempus sub parentum nostrorum regno contigit. cum vere nobis sint negocia de ipsa largitate componere. Ut illud facto eam non peniteat religione imitata Carum si quid rerum certum indicium non possumus. Unde mandatum ... Nam cum divinitas patiatur diversas religiones esse nos unam non audemus imponere. Retinemus enim legisse nos voluntarie sacrificandum esse domino non cuiusquam cogentis imperio. Quod qui aliter facere temptaverit evidenter celestibus iussionibus obviavit. Merito ergo pietas vestra invitat nos ad talia que nobis precipiunt divina mandata etc.

Senatore populo Theodricus rex

Non dare sed reddere videtur expensas qui fessis contributariis aliquo remedio subvenire festinat. Quid enim iustius quam peteti conferre quod intelligitur ipse laborasse. Sed ad iniuriam ociosi agri cultor non pascitur ad futuram famem descendit nisi ei cum vere fuerit subventum. Quapropter monstrose ligurie devotos qui veteris copia subtracta dicitur esse de campis. Sed nunc vastatur in horreis. quia nimis impium est plenissimum tellus nostros esurire cultores. Atque ideo illustris magnitudo vestra cuius dignitas ad hoc legitur instituta. Ut de repositis copiis plurimum saturare possit ligurum quos tam indigere cognoscit tertiam portionem ex horreis ticinensibus atque dertonensibus per solidum viginti quinque modios distrahi censeat. Venetis autem extra missiano atque tridentino horreis ad definitam superius quantitatem idem dari faciat. Ut miserata divinitas copiam largiri possit. Cum homines in se exercuisse cognoscit. Et ideo tales viros huius distributores adhibete ut indulgentia nostra maxime ad illos perveniat. qui sine muneribus pasci minime potuerunt etc. 21

Honorio prefecto Rex

Oportet regiam iustitiam custodire quod auctoribus bene agentibus fuit ordinatum. maxime quorum consuetudo sit nota est, ut nichil instante, nichil venalitatis studio fecisse videantur. Et ideo arcarios prerogatores tritici vini et casei macellarios pistores capitularios horreariorum et centonariorum et tabernariorum fenerarios et cellaritas quam ad urbem romanam vel ad magistrum pertinet revereantur. Sed et eos qui ripam ticinensem et placentinam sive per alia loca quecumque publicos titulos administrare noscuntur, quos a nobis comprimus ordinatos cuius iudicia sit libenter amplectimur, sic servari desideramus totaliter a nobis facta esse credantur. Nec si unquam contra illos cuiusquam prevalere maliciam, qui vero iudicio ad ministratos publicas susceperunt. Quapropter indesignatos titulos ambitio iniusta semper iustitie conquestat. Consuetudinarium bene agentibus locum penitus tollamus invidie ... 28

Liceat cuiquam intra quinquennium predictis velle succedere, si tamen nulla magnitudines eos nulla culpa respexerit. Sint ergo intrepidi qui nostra voluntate vel fuerint ordinati, perfruent sibi interea securi. Non timeat intra hoc quinquennium expelli, quem commendavit probitas actionis. Propter stabilitatem quoque presentis temporis de singulis sedibus prout eminentie nostre convenit, unum sufficit primam facere tempori. Ut hii quibus commissum est circa singulos apparatus de iniusto gravamine non querantur. Sed quoniam humana ambitio nisi premetum dampni non potest cohibere, quisquis qui in nobis titulis ordinatus sine suffragiis sine premiorum precibus in eius sive cuiquam successerit, statim triginta librarum auri multa feriatur, eorum militibus exhibenda. Quod si ad hoc dampnum ydoneus non poterit inveniri corporali supplicio penam luat. Cui non poterit in propria pensione sufficere et subtrahetur, et pro rebus suis pena etiam involvendus infamie qui contra interdicta nostra aliqua tergiversatione venire temptaverit. Nichil enim semper, nichil potest stabile reperiri, si semper immutata nota adulteritas attende pervitant insidias. Quod nos magnitudo vestra in omnium facit pervenire notitiam. Ne quis per ignorantiam se existimet excusandum quod non intellexerit fuisse prohibitum etc.

Vinusis gottis Theodricus Rex

29 Cum gentis tue honoranda nobilitas et magne fidei documenta precessissent ut urbem Ticinum quam per bella defenderas gubernandam pace crederemus, lumbose podagre subita inundatione completus aquas Bormias potius precatinas salutares, hunc sparsum passionum vel leve expeterere postulasti. Desiderium tuum remediabili missione sanamus, ut sospitate qua utito in te quemquam missionis beneficio complaceamus. Absit enim ut bellicosum virum, titanus gravissime calamitatis exarmet. Hec miro modo membra nitentia infusione penalis humoris cogit arescere, nodos quoque mobiles replet marmoreo tumore, trepidantes cum noverit alia cuncta vacuare metue petit concavas lacunas ubi planstre statione putrescens saxa perficit de liquore et que ad decorem inflexionis natura laxavit in turpissimum rigorem soliditate pergnata compingit. Hec passio insanabilis ligat solutos, contrahit venos, et decresce facit corpora, que nulla sunt mutilatione truncata. Constantibus membris privatis mensura perit et mors cernitur, cum nichil subductum sentitur esse. Subtrahunt superstiti mistia mombrorum corpo... cum non est nec movetur, et in se sensibilia redactum, iam non proprio moto, sed motu fertur alieno. Hec una mors supra omnia tormenta saniadicitur. Et melius habere fertur, qui evasisse causas tanti periculi non probatur. Deserit quando dolor, sed dimittit reliquias fortiores, et novo infelicitatis exemplo passio videtur abscedere, et eger non desinit egrotare. Oppedia

sperat tenentiaque debitoribus aliquid solvunt. Ita enim vincula sunt que semel
potuit illigare, captum nesciunt in tota vita dissolvere. Infelicia signa re-
linquit abscedens, et more gentium barbararum hospitium corporis occupatum
suis violentia inditiis defendit. Ne ubi fervor iste cepit succedere ad
versa illuc iterum sanitas audeat fortassis intrare. Hoc licet omnibus
indicatur esse contrarium illis maxime qui exercitatione floruerunt ar-
morum. Ne membra illa durissima languoris decoctione molescant
et qui ab hoste foris superare minime potuerunt ab interna potius cont-
rietate vincuntur. Perge igitur auctore deo gressibus ad locum
predictum felicibus. Absit enim ut bellator vir ambulet passibus alie-
nis. Equino dorso non humana subiectione portetur. Etenim forti mo-
rum grave est vincere, ut nec in hostem possit implere. Sed ne id te exag-
gerata narratione retulimus ut ad studium sanitatis potiora nimis
cupiditate rapiaris. Utere igitur aquis illis primum potu de lintoriis
deinde terrarum exhibitionibus, certatimus ubi in ito indomabilis terrae illa
passionis flectitur quando interna plurima effusione mundantur exteriora
attractativa virtute libera sunt et velut duobus auxiliis congregatis
in medium inimica superatur. Veniunt illuc contessa (?) divinitus contra illud
humani generis bellatrice. Data sunt oportuna munimina lavacrorum et
quem non domat ingenio decoctum non mille mollit potionum introitus
voluptuosus illuc remediis effugatur. Presens optatum optatum divina
beneficium ut famam loci verissimam tua potius salubritate nostramque qui
nobis est desiderabile personam tuam evadere, quicquid adimit corporeae
sanitati. De Honorio prefecto urbis

Relationis tenore vestre comperimus in via sacra quam multorum superstitio 30
ribus dictavit antiquitas elephantos eneos vicina omnimodis
ruina titubare. Et qui solent in carnali substantia supra millenos annos
vivere occasum indicatur protinus in similacris ereis sustinere. Unde pro-
videntia vestra reddi faciat propriam longevitatem vivis ferreis membris
hiantia solidando, alvumque demissum subdito pariete corroboret ne
illa magnitudo mirabilis solvatur turpiter in ruinam. Nam et vivus
ipse casibus adversus est. Cum enim dolosis ingeniis tubationibus arte hominum
incisis arboribus infirmata membra commiserint toto pondere supinati
nequeunt propriis viribus surgere quos semel contigit corruisse, scilicet quia
pedes eorum nullis articulis inflectuntur, sed in modum talium impiriarum
rigentes atque immutabiles magis perseverant. Ubi tanta mole prostrati
sunt ut hic magis metallicos possis credere, cum se vivos aspicis non
movere. Iacent superstites similitudine cadaverum mortuis pares
quos vivos esse non dubites. Et more cadentium fabricarum nesciunt
locum sponte relinquere quem suis membris potuerunt occupare. Ma-
gnitudo tamen illa terribilis nec formicis minutissimis par est, quando

beneficium non habet naturae. quod ultima videntur animalia meruisse humano solatio consurgunt cuius arte ceciderunt. Belua tamen suis gressibus restituta novit memor esse beneficii. Nam magnum quippe recipit quem sibi subvenisse cognoscit. Ad ipsius arbitrium gressus movet ipsius voluntate cibos capit Et quod omnem intelligentiam quadrupedum superat non dubitet primo aspectu adorare quem cunctorum intelligit esse rectorem. Cui si tirannus appareat inflexa permanet ut imponi possit belue hoc et malis pendere. quod a se novit bonis principibus exhibere. Ipsa ante manum proboscidem tendit et magistro prestituta gratanter accipit. Summa se ipsius cura vite posse cognoscit. Est enim ita dictum proboscis belue nasicamus per quam data suscipit et ori suo voranda transmittit. Nam cum sit elatum animal brevissima cervice compositum est. Ut quod cibos ex humano non prevalet corpore hoc se ministerio videtur posse satiare temptando sed in tantum semper incedit retinens in initio captivationis sue noxium sibi fuisse cursum. Flatum suum quia dolores capitis humani mederi dicitur rogatus exalat. Hic cum ad aquas venit hauriendas per cannam proboscidis in modum pluvie imbrem postulatus effundit. Et sic agnoscit quod patitur ut libens faciat quod rogatur. Motu corporis ad mores suos postulat quod nutritor porrigat et nutritoris compendia sua puta alimenta. Quod si aliquid prebere contempserit postulatus vestitu collecta cunctis patefacto tantam ... ad alumnos exercet ut in eius penatibus quidem fluvius videatur intrare contemptum vindicans defectore. Nam et sepius servat offensum et longo post tempore reddere dicitur a quo iniuriatus esse sentitur. Oculi quidem parvi gravi se monentes tardas ad regium cursus intendisse conspectum. Despicit similiter ludentes honestum aliquid gratanter attendit et adnectit sese indicare. cui bestia cognovit displicientis. Cutis huius vastis vallibus exaratur. A qua conportatione nephanda passio nomen accepit. que in tantam duritiam solidatur ut putetur esse cuteni. Hec nulla vi transmittitur nullo ferri acumine penetratur. Ideo quod Persarum reges hanc beluam ad bella traxerunt. que et nullis ictibus pulsata cederet et adversarios sola mole terreret sua. Namque prope hirci corpus vel formas gratissimum est. ut qui veram subtiliter non viderit optimarum animal tali imaginatione cognoscant. Et ideo non patiaris perire quod ad Romane dignitatis et artificium ingenii in illa urbe recondere quod per diversas mundi partes cognoscitur diversa natura procreasse. Cunctis officiorum Rex

Vitiges

Quamvis omnis provectus ad divinitatem sit muneris referendus, nec aliquid 31
constat bonum, nisi quod ab ipso bonum dinoscitur esse collatum,
tamen quam maxime causa regie dignitatis proprius est applicanda
iudicans cuius ipsum ministerium ordinavit, cui suos populos parere
concessit. Unde auctori nostro gratias humillima satisfactione referentes
indicamus parentes nostros Gottos inter procinctuales gladios more maiorum
scuto supposito regalem nobis contulisse prestante domino dignitatem
ut honorem arma darent, cuius opinionem bella preparavit seu pepe-
rerat. Non enim in cubilis angustis, sed in campis late patentibus
electum me esse noveritis. Nec inter blandientium delicata colloquia
sed tubis concrepantibus sum quesitus, ut tali fremitu concitatus de-
siderio virtutis ingenite regem sibi marcium Geticus inveniret. Quando
enim fortes viri inter bella ferventia nutriti principem ferre poterant non
probatum, ut de eius fama laboraret, qui minus de propria virtute presumeret.
Notum est enim et illud de cunctorum opinione venire, quale gens meruit
habere rectorem. Nam sit audire potuistis parentum proeliis enotus ad ve-
neram tamen omnibus subire fortuna. Sed illi me sibi dure esse non
passi sunt, qui exercitatum regem querere videbantur. Quapropter primum divine
gratie, deinde Gottorum fame iudicans, quia me regem omnes fecistis
qui unanimiter vota contulistis. Deponite iam dampnorum metum, dispen-
diorum suspiciones abicite. Nichil sub nobis asperum formidetis.
Amare novimus viros fortes, qui sepius bella peregimus. Addi-
tur quod vincentium virorum more testis assisto. Ab alio enim mihi non est
opus facta vestra narrari, qui omnia nobiscum laboribus sociatus
agnovi. Armorum Gottorum nulla promissionum mearum varietate fran-
genda sunt. Ad gentis utilitatem respiciat omne quod agimus. Privato
necnon amabimus. Hoc sequimur, promittimus, quod decet regium nomine. Po-
stremo iam per omnia pollicemur imperium quale Gottos habere
deceat post inclitum Theodericum virum ad regni curas specialiter et
bella compositus. Ut merito unusquisque principum tantum preclarus
intelligatur quantum consilia illius amare dinoscitur. Adeo parens
ipsius debet credi qui omnes facta potest imitari. Et ideo pro regni nostri
utilitate estote solidi de interna commutacione Deo iuvante securi.

Iustiniano Imperatori Witigis rex

Quanta nobis sit clementissime imperator glorie vestre votiva pietas 32
hinc omnino datur intelligi, ut post tot gravissimas lesiones
et tanta effusione sanguinum perpetratas sic videamur pacem

nostram quaerere, tamquam nos nemo nostrorum putet ante lesisse. pertulimus
talia qualia et ipsos offendere possunt qui fecerunt insectationes
sine reatu odium, sine culpa dampna sine debitis, et ne perpetrare
sui negligi potuisset. Non in provinciis, sed in ipso rerum capite pro
batur inflictum. Estimate quos dolores abivimus ut nostram iniuriam
reperire possimus. Talis res effecta est quam multi loquuntur que
sic a nobis metuitur componi ut equitate nostram qualitas debeat
admirari. Nam si vindicta regis Theodahadi queritur meror diligi
Si commendatio domine memorie Amalasuinthe regine pro oculis habe
tis, debetur filia cogitari quam in ipsis omnium moribus perdere debuisset ad
regnum. Ut cuncte gentes potuissent agnoscere mansuetudinem vos
tram tanto pretiosiori reddidisse. Illud enim nos debuit permovere
quod distributione mirabili ante regni fastigia. invitem nos divi
nitas vestra fecit habere notitiam. Ut amoris causam tribueret
quibus aspectus gratiam contulisset. Quali enim reverentia principem
colere potui quem adhuc in illa positum fortuna suspexi. Sed
potestis et nunc omnia redintegrare que facta sunt, quando non est
difficile illum in affectum retinere qui gratiam constat desiderare
expetere. Et salutantes clementiam vestram honorificentiam competenti
monitamus nos legatos nostros, illum atque illum de serenitatis
vestre sapientiam destinasse, ut omnia more vestro cogitetis. Senatus utraque
reipublice restaurata concordia presentent. Et quod temporibus retro
actis principum laudabili opinione fundatum est, prosperis modo magis
in pio divinis auxiliis augeatur. Reliqua vero per legatos predictos
serenitati vestre verbo insinuanda commisimus. Ut et quia epistolaris
brevitas perstringeret, et causas nostras suggerentes plenius intima
rent &c. Magistro officiorum Vuitigis rex

33 Illum et illum legatos nostros ad serenissimum principem dirigentes con
gruum fuit magnitudine vestre per eos salutiferos apices desti
nare, ut in omni tempore vestra beneficia merentur, cum vestre repor
taret collocutionis affectum. Et id expectare gratiam vestris nuntiis
exhibentes speramus, ut apud clementissimi imperatoris animum eis
vestre prudentia suffragetur. Omnia sic sunt iusta que petimus
ut omnium sapientium mereantur assensum. Difficile enim a nobis debet contin
gi debet quod non decuisset admitti. Sed potestis omnia gratanter
omnia placabiliter ordinare. Omnia dulcior solet esse gratia post
amaritudines expiatas. Refugere enim nos potuisset ignarus

Decimus

Ego autem qui ordinatum rei publice etc. vestre vidi qui tot nobilium turba preter
cognovi Non me desidero apud piissimi principis gratia dividere si in me
velit que iusta sunt cogitare Nam et si aliud offensam meruit ego
deo gratissimus sum qui odioso tamen vindicta succedens vestros animos
sum secutus Omnia meriti fuerant addenda non leso Et ideo non negetur
gratia cui mella sunt penitus imputanda Atque ideo sepultum sit odi-
um cum morte peccantis Nam et si de nobis aliquid minus forte me-
tur romana libertas cogitet que per bellorum tumultus ubique concuti-
tur pauca dixisse sapienti mentis sufficit quia in alto pectore pertendit
quod consideratum semper augetur etc. Episcopis suis quidam rex 34

Si sacerdotibus etiam ignotis honorem debemus quanto magis
illos quos amabili veneratione conspicimus Alter enim regnum
notum et alter appellamus incognitum Utrorumque maior semper affectus
dum gratissime retinetur qui assiduo et suavi sermone coniungitur
Et per harum portitores legatos nostros quos ad serenissimum princi-
pem destinamus paternitati vestre postamus debite venerationis obsequi-
um persolventes ut pro nobis orare dignemini et ubi opus exigit solatia
vestra impendant quia nostre est ut bene illis velitis quos nobis reli-
gione coniunctos esse cognoscitis etc.

Prefecto Thessalonicensi quidam rex

Illum et illum legatos nostros ad serenissimum principem deo favente 35
direximus per quos nostre fuit magnitudini vestre reddere saluta-
tionis affatum servando honori nostro et sapientie vestre congruunt
Ut vobiscum gratia perfruamur Speramus autem ab excellentia vestra
ut moram non faciant sustinere quos nos summa celeritate prospicitis de-
stinasse Servatimus vestris beneficiis applicemus si eos remota tardita-
te pervenire cognoscimus etc.

Incipiunt tituli libri undecimi

Incipiunt tituli

Vniversis provinciarum iudicibus sena. p°

Edictum per provincias senatori ppo

Iudicibus provinciarum senatori ppo

Boato viro cancellario sena. ppo

Edictum de p(re)diis custodiendis ravenna

Edictum p(ri)orum per flamma

Iustiniano augusto senatus urbis rome

Candiosio cancellario provintie ligurie senator p9

Liguribus senator p.9

Item liguribus

Promotiones officii pretoriani que circa natale domini fiunt

De corniculo qui egreditur

De cornicularo qui accedit

De comendandese

De regendario

De scrinario custodie

De cura epistolarum

De scrinario cure militaris

De primicerio exceptorum

De sexto scholario

De progatmario

De primicero deputatorum

De primiceno Campanie augustalium

De cura cencuttariensis officio

De primiceno singlariorum qui accedit

De concedendis

De legatoriis

Antiniano suggerente dictum est

De legatorio

Anatholito cancellario provinciales annum sena. pp°

Lucio viro Cancellario Campanie sena. pp.9

Johanni cancellario tuscie senator pp.9

Vitaliano viro cancellario et lucanie et bruttiorum senator

ppo indulgentia Prefatio Antoris in libros ultimos

Liber Undecimus

Prefationis auxilium ex contrarietate nascitur plerumque actionum
quando illud compilatur scriptori quod potuit impendere cogitationi quae
et si laudes adimit clementer tamen veniam tractata concedit. Rara
quod constat ociosos habere nemo post occupatos exigere. Denique ad-
ministrator amplissimus si vacasse creditur obprobrium est. Et minus et
scientium dicitur quod tumultuosis actionibus liberatur. Sed nos aliquid
constabit ad effectum dicta probatos quando et occupati fuisse creduntur et ma-
le scribere minime debuisse indicamur. Nam si multo sanctius est in-
tra tenebras occulere quam culpanda presumptuosa importunitate vulgare
cum hoc mihi obiecte potius ociosus si verbum improvida celeritate proicerem
quippe sensum de medio sumpto non ornatum venustate sermonum. Si
precepto veterum non reddideris propria personarum. Occupatus autem qui rapitur
diversitate causarum cui magis incumbit reddere responsum et alteri expedire
qua dictare non me advertere potest qui se in talibus perlicitatum esse co-
gnoscit facile cum absolutior esse alicuius cohortis si. Neque enim sepe
in illis valemus quae melius posse videamur. Acutus lectus inme-
tum fundit ingenium repetita dicta mens concipit occupata. Aliquando
actum magis decet esse compositum. Venia dicendi artis in iura sita po-
testate cognoscitur. Alacritas mentis omnis tamen muneribus applicatur.
Remanet itaque ad excusandum brevitas in sparsa libertate quam nemo
purgat diutius nisi qui bene creditur esse dicturus. Sed neque nos
forsitan possit offendi quod in pretoriano culmine constitutus sit omnimodis
annoso pauca destinaverim. Accipiant in prudentissimi felicis principis
tone factum eius principatus sum in omni causa consilium. Et cum vir primus
est morum sinceritate desecatus, ista multis eximiis verborum gravitate
distinctus. Senilis animus altitate gravis mentis decoratus eloquens, qui
invitatores preces elegantes implendo. Ad favorabilem opinionem pro po-
tius labore prorupit. Aliquando tanto causarum molibus oneratus aut
impar esse potui, aut forte arrogans inveniri. Sed melius quod eius
fatigatione recreatus sic regalibus curis affui ut non potuisse in aedinis
rebus desistens approbar. Duos itaque libellos dictationum mearum despicere
tune actione subnecti. Ut qui decem libris ore regio sum locutus
expressa persona non habere incognitus. Valde nimis absurdum est in
adepta dignitate conticescere qui per annos videbam prius dixisse. Sed
post quam duodecim libros opusculum iam desperato fine conclusissem
de anime nel debitoribus eius amici me desere coegerunt ut per
quam multa diximus de ipsa quoque dicere videremur. Modo partite di-
scretim fenete potuis inchoantes. Nam si mercis melior eloquentie munere
considerandus sum potius ex officiosissimo labore qui tantis reipublice
necessitatibus occupatus sic vacare potui paucis orientibus curis si me

Liber

explicare contigisset sermonibus tullianis Nam ipse quoque fons eloquentie di
dicitur petitus fertur se extussasse quod pridie non legisset Quid iam aliis ac
cidere potest si tenuitas lanis facundie auctorum visa est huiusmodi postulare Expres
sit profecto ingenium nisi magis lectione reperitur Cito expendunt horrea que
assidua non fuerint adiectione fulcita Thesaurus ipse quantum facile presumitur
nullis iterum petimus compleatur Sic humanus sensus tamen alienis
non fulcitur invectis Cito potest attenuari de se ipso si quid autem in nobis reddo
let studiorum flos est quod nichilominus marcidum redditur nisi amene
lectionis carpatur Illis enim potest esse lectissimum unde doceri et natu
grando in origine omnia sua plenissime vivunt que necdum analibus
finibus auferunt Inde neminem magne pars est si scribimus non vacantes
si legimur non legentes Sed iam removeamur ab excusationis voto
ne magis offendat nimis affectata defensio etc.

Senatui vrbis rome Senator etc.

2 Commendat michi patres conscripti preconium meum si vos intelligo fuis
se notum Credo enim enituisse prosperrime quod tot felices constat op
tasse Desiderata quippe vestra bonorum omnium probantur auspicia quando nos
potest talium famore prosperari nisi que dignitas percepit augeri Instituamus
ergo gratiam ut exigatur obsequium Natura rex est amare collegam laudes
primus vestra collitis si honorem qui senatori datus est vigatus So
licitudo prima ad publicas me tolli utilitates instanter impellat ut
minus magis imputet precommio tum tali nexus placere propono Sed
michi cura est vobis me commendare post principes Prima illud
nos amare confidimus quod et rerum dominos iubere sentimus Primum
in hoc putamus utile quod honestum ut mores atque quoque pedissequa
semper iusticia comitetur Et quod a continenti principe non emimus
nulli turpiter vendiderimus Audistis principes nostri que rex post do
predicatio excepimus supra vires exigitur qui dignitatis culmina lau
datur ingressus hoc non audemus facta dicere sed confitemur esse
potiora Nam talia inditia non invenerunt inita sed fecerunt Neque enim
nos inde iactamus qui intelligimus dominos nostros similia voluisse
prestollere ne videantur in initiis tam ingentia prestitisse Sapimus
nos predicandi temporis bona et velut longa aviditate sitientes ad
haustum dulcissimi saporis invitamur Procul beata fortuna sub prin
cipe senato nostris regnat affectus per quem totum sic perageitur ut equalis
nos tege caritas sentiatur hinc gloriose prestemus obsequium cui omnia
serviunt et mirabili temperantie concordie cuiusquam posset reges
prius iam cepit moribus imperare Hoc est profecto difficillimum regnandi
regnandi genus et tenere invenem in similibus sensibus princi
patum Rarum omnino bonum est dominum triumphare de moribus et
hoc consequi in florida etate ad quod vix creditur cana modestia per
venire Gaudeamus patres conscripti ut superne maiestati gratias supplici dicatis

Undecimus

referamus quando nulla erit aetas temporis difficilis clementia vestro
principi qui in annis puerilibus servire didicit pietati Sed miraculum
utrisque moribus hoc dedimus Nam tantum est genus maternum ut
etiam vester princeps servire debuisset eminentie Hanc enim dignissime
omnia regna venerantur quam videre reverentia est loquentem audire mi-
raculum Quali enim lingua non probatur esse doctissima Attice facundie
claritate diserta est Romani eloquii pompa resplendet Nativi sermonis
ubertate gloriatur excellit in propriis cunctas cum sit equaliter ubique mira-
bilis Nam si nationi sue lingwam bene nosse prudentis est quid de
tali sapientia poterit estimari que tot genera eloquii inoffensa exercitatione
custodit Hinc venit diversis nationibus necessarium magnumque presidium quod
apud aures prudentissime domine nullus eget interprete Non enim aut
legatus moram aut mittentis aliquem sustinere de mediatoris tarditate
tractatum quando utrumque et genuinis verbis auditur et patriotica responsione com-
ponitur Iungitur his rebus quasi diadema eximium inpretiabilis noti-
tia litterarum per quam dum veterum prudentiam monstrat discit regal-
is dignitas semper augetur Sed cum tanta gaudeat perfectione linguarum
in actu publico sic tacita est ut credatur ociosa paucis litigia nodo-
sa dissolvit bella ferventia sub quiete disponit silenciose geritur bonum
publicum Non audis predicari quod palam videtur assumi et tempera-
mento mirabili dissimulando peragit quod accelerandum esse cognoscit
Quid talis antiquitas honorata promeruit placida mundi opinion
celebrata principe alioquin prosapia gloriam purpurato filio studuisse
perspicimus cum dum te misse administrat imperium videtur cogno-
scitur inimicitia Francorum denique sibi ambitione illicita comparavit
facta quae a comitatu regnantis dimisso dolenda provinciis militem quoque
minime quiete dissolvit pertulit animi perfectus quod vix pati po-
tuit destitutus Sub hac autem domina que tot reges habuit quod pa-
rentes iuvante deo noster exercitus terret externos qui provida dispositione
libratus nec assiduis bellis atteritur nec iterum longa mollitur In
ipsis quoque primordiis quando semper novitas incerta temptatur contra
orientis principis votum romanum fecit esse Danubium Notum
est que pertulerint invasores Nunc id pretermittenda dimitto ne ge-
nus socialis principis verecundiam perstringat pudoris Quid enim
de nostris partibus senserit hinc datur intelligi quod pacem contulit sup-
plex quam aliis concedere noluit exoratus Additur quod tantos nos le-
gationibus tam raro requisitis ornavit et singularis illa potencia
inter italicos dominos exigit venerationem tributis inclinavit Franci
etiam tot barbarorum victoriis potentes quam ingenti expeditione
turbati sunt lacessiti metuerunt cum nostris inire certamen qui

Liber

D

precipitibus saltibus prelia semper gentibus intulerunt. Sed quamvis supra
naturam declinaverit conflictum vitare. Tamen ipsi regi requievit inclitum ad
theodricus ille domini potenti nomine gloriatus in triumphum principum no-
strorum sanguineorum potius pugna superatus occubuit ordinatione tamen di-
vina, ne nos aut affinium bella polluerent, aut iniusticie partium extincta
vindictam aliquam non haberet. Mater principum gottorum cum felicitate io-
cundior qui hostem regalem capite cedis, et nobis nec unius ulti-
mi nota subductis. Burgundio qui etiam ut sua reciperaret devotus
effectus, reddens se totum domini accepisset exiguum. Elegit quippe
integer obedire, quam imminutus obsistere. Tutius tunc defendit
regnum quando arma deposuit. Recuperavit enim prece quod amisit in
acie. Beatam te laude domina multiplici cum divino auspicio utili-
tas tollitur cuncta ceteris quando admissis rei publice aut celesti feli-
citate vincis, aut tuis imperiis spontanea largitate coniungis. Exultate
gothi pariter ac romani dignum miraculum quod omnes loquantur. Ecce
prestante deo felix domina quod hic eximium utrique sexus implevit.
Nam et gloriosum regem nobis edidit, et latissimum imperium animi forti-
tudine vindicavit. Hec quantum ad arma pertinent ut cumque referuntur.
Nam si pietatis eius atria voluimus intrare vix nobis poterit centum
lingue, centum quoque ora sufficere. Cui par est quando equitas et volun-
tas. Sed maior benignitas quam potestas dicamus que parva de magnis
pauca de plurimis. Ceterum quanta bona nostro ordini celesti benignitate
largita est. Nichil est dubium ubi est testis senatus. Afflictos statu
meliore restituit. Illesos sublimavit honoribus, et sigillatim bo-
na tribuit, quos sub universali munimine custodivit, ea que asserimus
iam tenemus. Respicite namque patricium liberium prefectum galliarum
exercitualem virum communione gratissimum meritis clarum forma con-
spicuum, sed et vulneribus pulcriorem laborum suorum munera consecutum
ut nec prefecturam quam bene gessit amitteret. Et eximium utique vi-
rum honor geminatus ornaret consessus militum qui solus non suffi-
cit ad premium. Accepit enim et presentaneam dignitatem, ne de re publica
bene meritus domini absens putaretur ingratus. O admiranda benivolen-
tia dominorum, que in tantum extulit predictum virum, ut donatis
fastibus et premium indicaret addendum. Et sic ab universis
gratanter exceptum est, ut in munere eius cuncti se potius crederent
esse ditatos quando quicquid digne creditur hoc multis sine dubio col-
latum esse sentitur. Quid ergo de animi firmitate loquar, que multos
et philosophos valde precellit. Procedit enim ab ore domine brevitas sermo
et manens sub firmitate promissio. Non sunt nobis patres conscripti in-
probata que loquimur. Verus testis est qui laudat expertus. Cognoscitis

Undecimus

cum que contra me nota conflixerant, non arte non magne nature partes
temptata sunt universa, ut probaretur sapientissime domine gloriosa constancia
Ordo flagitat dictionis augustarum veterum pompam moderna comparatione
discutere. Sed quemadmodum illis sufficere poterunt exempla feminea
cum in mores laus cedit virilis. Habent si parentum cohors, illa regalis
aspiciet tamquam in speculum purissimum sua preconia mox videret. Enituit
enim hamalus felicitate ostrogotha paciencia athala mansuetudine vu-
nitarius equitate. Unimundus forma thorismunti castitate vuala-
mer fide teudimer pietate sapiencia ut iam vidistis inclitus pater. Cognosce-
rent hic profecto universi propria sigillatim gratia, sed feliciter patentur esse
superata quando unius preconium cum turba se intelligunt non posse equare
omnium. Estimate quale est de tali herede gaudium que merita potuit
vincere cunctorum. Renatus forsitan sequestratus principis bona abun-
de predicat sobolem, qui eius laudat auctorem. Deinde retinetis facun-
dissimi symmachi, eximiam dictum. Ex pectore feliciter vincitis eius augmen-
ta qui differo laudare principia. Enim vero patres conscripti, et age-
re promte communibus dominis gratias debitum meum nostra satisfa-
cione pro salute. Nam sicut unius satiare non valent omnium nota, ita
multi unius possint complere disposita etc.

Johanni pape Senatori populo etc.

Supplicandum nobis beatissime pater est ut leticiam quam per nos deo lar-
giente percepimus custodiri nobis vestris orationibus sentiamus. Nemo
enim dubitet prosperitatem mundi vestris meritis applicandam, quando ho-
norem adipiscimur, nemo ad omnes diligi non meremur, et per immu-
tationem officii bona recipimus dum talia non agamus. Exultatis
signum ieiunus fames est exclusa popularis decoris lacrimis tristicia
feda discessit, et prospectos muros acceleratum est ne traheret diutius
quod gravabat. Et ideo salutantes officiositate qua dignum est, precor ut
iugiter oretis pro salute regnancium, quatinus eorum vitam celestis
princeps faciat esse longevam. Hostes rei publice hostes imminuat, tem-
pora tranquilla concedat. Deinde quod ornat pacem inter eam nobis
copiam de abundancie sue horreis largiatur. Michi quoque filio vestro
intelligencie sensus aperiat, ut que vera sunt utilia sequar, que inutilia
refugiam. Rigor ille venerabilis ante nobis consilium prestet facies
mentis albescat virtute nostrum non nubilat caligo corporea. Regnat
inter quod mens est ne foras a nobis simus. Instruat quod de vera
sapiencia sapit. Illuminet quod celesti claritate resplendet. Tale de-
mum iudicem excipiat publicus atque qualem filium katholi-
ca mittit ecclesia. In primis nos etiam omnibus virtus sancta custodiat

quia graviores insidias antiqui adversarii tunc subimus, cum eius
dona suscipimus. Nolite in me tantum retorquere civitatis illius curam
que potius vestra laude secura est. Vos enim speculatores christiani populi
preceditis. Vos patris nomine universa diligitis. Securitas ergo plebis ad
vestram respicit famam, cui divinitus est commissa custodia. Namque
nos decet custodire aliqua, sed vos omnia. Pascitis quidem spiritualiter
commissum vobis gregem, tamen nec ista potestis negligere que corporis
videntur substantiam continere. Nam sicut homo constat ex dualitate
ita boni patris est utraque refovere. Primum pernicia temporis quos
premuntur delicta orationibus sanctis. Ammonete, quod tunc quod absit
attendite tunc bene civitas excluditur, quando contra eam sub observatione
tractatur. Monete etiam me que sunt gerenda sollicite bene agere vel
correptus exopto. Illa difficilius errat omnis que vocem despe-
rat audire pastoris. Nec facile efficitur vitiosus, cui admonitor
no. insistit assiduus. Unum quidem iudex palatinus, sed vester non desino
esse discipulus. Nam tunc ista recte gerimus, si a vestris regulis
minime discedimus. Sed cum me a vobis desiderem et moneri
consiliis et orationibus adiuvari, iam vobis est applicandum si
quid in me fuit aliud quam optabatur inventum. Sedes illa toto or-
be mirabilis suos tegat affectione cultores. Que licet generalis
mundo sit prestita, nobis etiam cognoscitur et localis attributa, tenemus
aliquid apostolorum sanctorum proprium, si potius devotis nobis reddatur
alienum, quando confessiones illas quas mundi universitas appetit Ro-
ma feliciter in suis finibus habere promeruit. Nil ergo timeamus
talibus patronis si oratio non desistat antistitis. Arduum est quidem
multorum desideriis satisfacere, sed novit divinitas magna prestare.
Ipsa retundat invidos, ipsa nos faciat cunctis celesti aspiratione gra-
tissimos, et supplicationibus nostris tempora tribuat quibus supra
gratia predicetur indulta.

Universis episcopis Senator pplo

L Corporalium rerum naturalis mos est de filiorum provectu gau-
dere, dum eorum institutionibus applicatur quicquid laudis in clara
plebe conceditur. Vos autem spirituales parentes, qui auctorem rerum illu-
minata mente conspicitis, pro me sancte trinitati sedulo supplicate, ut ple-
nore letum faciat in medio positum candelabrum, quatinus nec [illegible]
nitor de se nimis et de me aliis pandatur aspectus. Quamquam pu-
det mediocrem aliis esse perspicuum, si sibi potius reddatur obscurus
dignitate conspicue. Docete, qui temporalia conferre dignatus est, fa-
ciat inoffensum iudicem ne dampnet errantem. Sit nobis pro-
sperrime precibus, ut infausta initia reddantur absentia. Amorem

Undecima

sed terminat ut praestandi ambitum miseratio excludat. Quapropter
amici veri parentes affectuosa et probabili petitione vos deprecor
ut in dicto ieiunio domino supplicetis, qui inter principium nostro-
sub nostrorum florenti regno protendat hostes reipublicae defensor im-
minuat donat quieta tempora, et ad laudem sui nominis copiosa
faciat quod rerum omnium tranquillitatem, ut nunc nobis reddere dignetur
amabile. Sed quo facilius mea quoque exaudiatur oratio, esto-
te contra vos. quos destinamus attenti quod nescimus nobis non
debet imputari. Actus eorum testimonia nostra praesignantur. Ut
aut graviter laudatus aut accusatus apud nos inveniri possit offe-
sam. Neque enim nobis imputare potuit si delinquit, qui non
iubent male dare, ut properam cogunt accipere. Orphanis
viduisque contra saevos impetus deo placita praestare solatia. Ita
tamen id quod accidit per humanam pietatem divinis miseris pro bre-
vitate quantitatis longinquum legibus auferat. Nam si aliquis offenderit
forte districtum talia date timet monita, et nostra possitis red-
dere ferrata. Excludite scelestissimi mei invidos quorumvis implacabiles
mitorum furores violentia temperate avaritiam depellite furta
removete. De populatorem humani generis luxuriam animo procul
segregate. Sit auctore iniquitatis efficacia vincitis si eius
persuasiones de humanis cordibus auferatis. Episcopus doceat, ne
iudex possit invenire quod puniat administratio nobis innocentiae
data est. Nam si praedicatio nostra non deprimat necesse est ut pena-
lis actio conquiescat. Et ideo dignitatem meam in omni nobis parte
commendo, quatenus actus nostri orationibus sanctorum adiuventur. Homi-
nis in humana pietate primitus familiaritatem etiam mihi
suadere quod iustum est. Non sum callidus arbitrator. quod
generaliter debeo inculcatius explico. Dependo etiam sanctitati vestrae hono-
rifice salutationibus officium. textumque epistolae affectuoso fine concludo
ut in mente vestra dulcedo remaneat. Anima bene sibi animus po-
sitione commendat etc. Ambrosio viro illustri agenti vices senatoris I.

Securi nobis de tua opinione credimus cuius constantiam
temporibus variis operibus longa aetate probavimus. Nam si in advo-
cationis studio iustitiae claritate fulsisti quid nunc provecti ad nostra
consilia facietis. Crevit enim in illo initium, cui magis datum
officium, quod modo iam debitus est in meritum praemium, qui meruit

aulice potestatibus assidere Fruetur ergo subsellia cuius ore fora
conuenerunt Absens adhere nostro lateri plemorare laudem inde suspicio
Gratia integre et reputabit quod bene ordinaris solus haurito-
ram positus meritum tuam participabas et gloriam Nunc autem
michi et totum cogimur debere quicquid inde prestante deo sancte
potuimus accipere Magistri officium et obseruare censemus quod
nostris iussionibus obsecundat Precepti etiam tuis pro publicis
vtilitatibus iustissime designat perpetuus obediret Senatus et tibi
sit pro publica vtilitate uincendi fiducia Et nullus te contempnendi
sumat audaciam Cui quos etiam fideiussionibus committere uitterimus
estimaueris confidenter assume Quod illud magis te leuaret potest
animum nostrum si aliquid per nos cognoueris impletum putati enim
sola verba prestares Nunc autem facta potius debent absenti co-
silium quippe tante sedis ingens est procul dubio fama maiorum
Sed considera quid exigat cui tale nomen imponitur labor vir-
tutis recte mihi cum quiete Gratis que turpia neglectis intulerit
Scopulus uitandus est ubi alter offendit Sed hec nos monere
mea potius cura sponsionis quam vestri diffidentia facit Nam
omnia nos illa agere credimus que iuuante deo fame nostre et
reipublice esse vtilia indicamus

Iohanni cancellario senatori pro

6 Gaudere nos quidem in eis credo que caritatem nostram opta-
sse dinoscito Nam primis quod ad modo res agitur cuius in
alterum nota complentur Sed hinc intelligo antique amici-
tie fructum que vetustate felicior est in suauissimi saporis
emanasse dulcedinem si primus romane ciuitatis copiam per
eos quorum interest tamquam munus eximium vestris hospitiis
offeratis Ideo enim peregrinationis incommoda non tot angusta
cogitationis intrauimus Ut populus ille antiquus delectationibus
assuetus beatissimis regnantium temporibus explosis necessitatibus
perfruatur Inutile enim sit ut aliquo illius ciuitatis esuriente sa-
tiemur illorum quod absit indigentia nostra penuria est Quod pla-
cati esse non possumus nisi et illos gaudentes communiter audiamus
Atque in tota vicinitate vbertate incorrupta frumenti species
congregetur ut panis inde coctus non horroribus sed deliciis ni-
dicatur esse propositus ponderatio iusta seruetur Quantum co-
pie meretur desideria populorum Non putatur abundare

Undecima

quod queritur Effugite scelerata lucra Venalitate nephanda
compendia. Cuiquid ibi male permittitur in mei animi lesione
grassatur. Nemo putat veniale quod in ista temptaverit parte premere
In nobis facilius consentimus excedi, quam romanorum utilitates pa-
tiamur imminui. Non ut seniorem capacem planguam ne pplacaverim, sed ut manante domus mee in illis compleam dilectionis
arbitrium. Omnes siquidem omnes fovendi sunt, sed romani aliquid
plus merentur. Urbs ornata tot eximiis senatoribus, beata tamen no-
bilibus populis laudes debet nostrorum principum personare, quas homo
nationis extere se miratur audisse. Nam iuste se illic extollet
letitia populorum, ubi domnos cognoscitur habere meliores. Cena ppetuo
impedendum est quantum quid fides, quantaque magna potest exhibere cau-
tela. Cetera illud licere nimium est commodum, quod illorum in penatum
affectum, letentur presentibus gaudiis, qui erant de nostra actione suspensi.
Illorum me desideria, illorum me vota invenerunt. Et hoc mihi
apud veterum domnos profecit, quod apud illos universale audie-
batur optari. Agite nunc ut amor iste manante deo proficeret
Cetera eos amplius in reliquum credo facere quod se in me feliciter
sentiunt inchoasse. Abundantiam nunc petamus communibus votis,
superne misericordie humiles supplicemus. Ut premium nobis salutem dominorum
clementia divina concedat. Certum proventum quem prestitit non negli-
gencia diminuat, non venalitas ulla subducat. Fidem meam
promitto, sed tamen vobis dignitatis dona sustineo, cautelam offerro,
turpia fraudulentissime machinationis excludo. Ipsi autem
de ubertate premitta in domino glorientur Johannem cancellario

Omnis statutis gradibus omnis militia paratur, et ipsa **1.**
sibi custodiant qui meditum missionibus observandant. Cui-
us honor cognoscitur solempni ordine non teneri, qui prius primatibus meruit anteponi. Tibi enim reddunt obsequia, qui te pre-
noscuntur, et reflexa conditione iusticie illis reverendus aspiceris
quos subsequi posse monstraris. Hanc inequalibilem equitatem
specialiter dictum singulare beneficium sub aspectu meritis agis. Nec
potest rationabiliter culpari, quod impugnante ordine meditatur as-
sumi. Nullis tamen de temporis qualitate prescribit transgressio maiestatis.
Actio tua est, et solus considerentur neglig quod aliis servare

Liber

contendis Sed talia per excellentibus viris contenditur. Iudicis
omnis industria fide comparare, quem nos constat elegisse. Nemo enim sapiente
probat, nisi quem laudanda virtus associat. Quando mirabile est in se officium
erigere, nisi meritis alios videatur excellere. Hoc igitur laudabile primiscrinii
famam gloriosam in militia domestica ad undecimam indictione cancellorum tibi
decus attribuit. Ut consistorii nostri secreta fideli integritate custodias, per
te putandus attendat, per te meritis ambobus desideratum supplicatis innotescat.
Iussa nostra sine studio venalitatis expedias. Quin magis geras ut nostram
possis commendare iustitiam. Actus enim tuus iudicis opinio est et
sic penetrale domus de foribus potest contingentibus intelligi. Hic mens pre-
sulis de te probatur cognosci non minima, quia talem unusquisque ad
causa sua videtur eligere, qualem se cunctos decreuit estimare.
Vestes ipse que nostris corporibus applicantur, nomine nos deformare possunt,
si aliquo inquinamento sordescunt. Candida vero gratia nos indicat decora-
tum laudabili intueri puritate. Hic miles qui ad secreta iudicis
proximatur presulis sui formam aut ornat aut maculat. In nobis
siquidem peccant qui alios maculant, et dum solum obsequentes am-
bitur fama presidentis exinitur. Considera si negligere debemus qui-
nos culpari posse cognoscimus. Ultra omnes dementes est qui ulci-
sci non appetit, quem grassatum in suo decore comprehendit. Respice quod
nomine incurreris latere non potest quod inter cancellos egeris. Tenes quippe
lucidas fores, castra patentia, fenestratas ianuas. Et quamuis studio
se claudas, necesse est ut te cunctis aperias. Nam si foris egrediaris
observantium non potes declinare conspectus meis utique considerantis
obtutibus. Si intus ingrediaris, observantium non potes declinare
conspectus. Vide quo te antiquitas voluit collocari. Undique conspiceris
qui in illa claritate versaris. Proinde ad nostra monita aures animumque
converte. Effuge vicia omnia que iubemus. Non te tamquam vacua
fistulam dicta nostra pertranseant, que tamdiu plena conspicitur, quamdiu in
eam inde influere posse noscuntur. Esto potius conceptaculum quod
audita custodias, quod suscepta non fundas. Certa nichil proderit
si auribus tuis transitura placeant et in cordis sinibus se omnia
non designant. De Vniuersis iudicibus provinciarum

8 Iustissime queritur quod amica devotione prestatur, quando pro-
quodam gaudio constat inferri quod lege solvitur naturali. Stipen-
dium namque est quod subiectum facit munificum dici et offerentis
nomen accepit qui se quod pendit debere cognoscit. Cum laudum
est intrepidum foro assistere publicum non timere, et inter devotos lauda-
bilem collocari, qui pudorem non patitur sine compulsi. In honore enim

Indictionis

omne quod fit agitur nec offerentis est gratum. qui dampnis suis prestat ad tributum Et contra libertatem est dignitas compulsoribus nil
debere Ille solus delectabilis ager est domino in quo supervenire
non timetur exactor Unde ergo testimonium solucionis securitas dicitur de
qua non solum animus sed substancia commnitur Et ideo quod feliciter detur sit
indictione duodecima per diocesim dictationis tue solempni moderatione
custodito possessorem te. officium quoque tuum principium admonere, ut trina illatione
devota constitutis temporibus suis compleatur functionem, ita ut tesset
venalis illa dilatio Cene non ad thabernariorum compendia, sed fraudis
ambitu cognoscitur exquisita Nam qui se hujus onera sublevare
creduntur, aliud magis pondus abhominabilis inclinationis imponunt
Absit a nostris temporibus detestabilis et fugienda versutia, possessor
nec aliud, nisi quod publico debetur exsolvat Nam sua dampna
potius agunt qui sibi nobis aliqua fraudare contendunt Cena apponetur
sic, si fistula onera nulla occasione volumus assignari Ita constitutis
temporibus prefinitas illationes principium deo iuvante compleri, quatinus
et possessorum devotio gratissima domino innotescat, et tarditatis in
voluntaria confusio ex nostris omnibus auferatur Unde singulis quibuscumque
temporibus solempni more factos breves ad scrinia nostra tuis mittere
dirige te et statuta legum et nostre iussionis pars commonet indicitur auctoritas Nec si aliquid horum estimamus negligendum tu te absolute facias esse periculum Vexetur ut iustissimarum preceptorum diligentior procuretur affectus Illum atque illum precedentibus meritis comprobatos tibi officio quoque tuo iussimus imminere Ne nichil possit nocere
negligentia ubi adhibetur solicitudo geminata Unde nunc continenter agite, si provectum vestri magis desideratis extendere Improba lucra sint a nobis omnimode aliena Nos possessorem condicionis fraudulentis non gravetur incomodis De equitate potius quam
de rapacitate conficitur Heu quam nocent iniusta compendio, quid enim
equari putatur ubi bona conscientia perditur, aut in qua parte possit
homo proficere si innocentiam probatus fuerit amisisse Nolite sine premio perdere, que videntur ad bonam conscientiam pertinere Habebunt
nos bene agentes, in quo possint idonei auditores Remuneratorem enim me illi esse permitto, quem si aliqua honestate tractasse cognovero Agite ergo laudes ad nos potius nostre potius procedat quam querele Maius commodum non queritis, quam si nichil
venditis Illa tamen sequenda sunt lucra, que princeps possit letus
offerre. et miles solempniter securus accipere non censori, sed laudatori
michi esse desidero Cavete ergo ne reddat infestum, qui nobis cupit

esse beneficus. Nam gravius semper irascitur qui contra propositum
commovetur ... Edictum per provincias

viii

Priscorum mos fuit nova mala decernere et succedenti prole quod
quod commissum videbatur adiungeret hinc enim sufficiens
plane constare est vetera decreta servare. Erat autem genus hominum
sibi hac novitate sollicitum dum regulam vite sue aliena cogno-
scunt voluntate pendere. modo no unusquisque novit novit firmum
quod ab antiquis plenissime no dubitat constitutum. Sufficiat er-
go iura nobis si no desit voluntas eximia. Ecce prouinciales
quod periculosas semper superbum erectus animis suspectis ipse mitem
ponit modum. qui sibi se iudice intelligit constitutum. Studete
cuncti actibus bonis, et formidanda nescitis no lite mardescere
ad presumptoris illicitas. Amate vere quieti, transire semper
innoxii. Ecce litibus honesta confunditis. Cur facitis que mox
timere possitis. Si quis fortuita intrare potius dampnosa liti-
gia. Si quod tamen emerserit civile certamen legibus potius esto-
te contenti nullus ad seditiosa consurgat, nullus ad violenta con-
fugiat furoris genus est in seculo pacato turbulento studere
proposito. Sed quia de nobis iudicibus, et si no verus, tamen oritur
rationabilis metus dum inexperta potestas trahit potius ad timorem
quantum ad meum propositum pertinet. Iuvante deo regumque donis re-
quantum ad meum propositum pertinet. Iuvante deo regumque donis re-
gratiis omnia nobis iusta omnia moderata permittite. Primum quod
maxime iudicem dehonestat iudicatio ante feda nescitur.
Non enim mea verba more vestium suspensa venduntur. Emparari a nobis
aliquid sola specierum indigentia faciet. no maliciosa venalitas
ubi tamen erit que tempus mitigat moderata precepto no indictis
quod aliquid emiatur, nec ad taxationem trahimus que necessaria
no habentur. Estote tamen ad cuncta sollicititi de nomitate servici, quia
illud solum nobis indicamus, quisquis militum pena no limitate
conciet. no exactor adiectitiis gravabit incomodis. Non solum
iuvas. sed officii innoxios custodimus manus alioquin inutile
bonum est iudicem no accipere, et militibus accipiendi licencia permisse
Neque enim sic a nobis egrediuntur, ut ea que passi fuerunt aliis inito
fecisse videantur. Communita sunt enim meo amore suffragia
que attenius omni detrimento decrescebat. Ostendimus in nobis
deo iuvante continentiam, ut eam militibus sine pudore imparare
possimus. Non enim potest habere auctorem sermo qui no innatum
exemplo. Dum inquid sit bona precipere et talia non fecisse
Ordinatio igitur nostra utilitate publicata nota federis, quia firmis

Undecimus

amplitudine suspensi desiderare gaudet. patebunt deo propitio aures nostre ad suscipienda desideria supplicantium. Auctor cause prius nos obtulis sub libertate iniuriis est non redempta sed propria lingua loquetur. Nobis enim nec servitutis impedit, nec a nobis venienda fatigabitur porta denique nostra nullus turpis actus intravit. Nemo a nobis qui venerat minus locupletior redit. Nescimit domesticum penetrale ambitiose discrepare. Iudicem me observans inveniat quotiens respexerit. Verecundie meliores inmane deo sit agere nos optamus quemadmodum aeternum domus in mandatis principum. Nos ad omnia iusta estote devoti, ut potius me promittat premia felicitatis esse qui iudicet. Roma itaque gravius vastatur qui nunc debitatum acrius pensatur. Nam si presumpsistis lesionibus obsequium quod illi impendere debetis. que nobis studere magnopere cognoscitis solempnie comoda prius nostre laborantibus militibus non negentur. Roma respobet manum extendendi qui non patitur iusta per solum preceptis est nostra obediam equabili moderatione potestate. Complectatur rationabilitatis prius animus, ne nos urgeat terror armatus. Odium sibi excitat, qui iustus persolvat resultat imperiis. Neminem iam cogere non amabo. Sit enim cuncta que agenda sunt voluimus explicari, ut nos ullo compulsore faciamus immunim. Servari nobis cupimus concessa pro quorum beneficia nulla abhominabili presumptione distracta. honore meum sola nos optamus gratulatione sentire, arguentibus bona petere. qui mea desideria iussi sunt prestitisse. comite iure adepta securitate gaudetis. quia fas non sunt cogere potius volumtaris sponsionibus obligare. Nam qui dubitat pro dei confidentia iusta promitte vult habere liberum quod non est pollicitus immutare. Tenete igitur arbitrii mei idonei vades speculum cordis imagine voluntatis ut quibus non sum facie notus fiam more qualitate cognitus. In hac potius parte conspicite que latet presentes. Nos est nobis dampnum absentie vite utilius est mente iudicem nosse quam corpore

Iudicibus provinciarum Senator

Sciens ab eis contineri posse credi qui precedentibus malis fuerant 10
imminuti. Quum mens humana facile supplicatur. Reipublice illa que pertulit proposita iure notum edittali tenore principis ne in[illegible]uante deo quos securos esse cupimus, vel de ipsa solitudine gravaremus. Non enim est primum tormentum adversum aliquid formidare venturum. Quum semper ab gravius estimatur emergere quod timetur. Absit a nostris temporibus vel nimia crudelitas lesionis. Ideo iam vitium est, qui maius putatur. Roma tunc aliquid persuadet

cernis cum intuitum pectus arcta suspicio. Quapropter dictatio tua provincia
celeberrima proponi faciat destinata. Optimum est enim ab hijs iussa co-
gnosci quos decrevimus admoneri. Excitetur vester amor omnium circa
dominos felices, ut sic nos nullus contraria nolumus cogitatione suspe-
dere. Ita se et illi devotos debeant principi regnantibus exhibere. Propo-
siones aut vestras nos veraces efficitis si provincialibus equabiles providetis.
Diligite iusticiam que nos amabiles faciat et gloriosum commodum prima
participatione concedat. Scitote officia nobis quasi actuum vestrorum
testes assistere. Et id quod magnum est in tantorum conspectu facere
quod omnes possunt ore predicare. Inauditum quasi inauditum co-
gnoscite recitatum. Pessimum agere non decet quod alter attulisset. Quamvis
tunicat reus cum mandit tamen in fascibus constitutum. Talis
nialis illa tormenta sunt si puncta nota moribus suis sentiant
esse contraria. Diti enim non potest disciplina quando ipsa sunt corrige-
da. Studete ergo nobiscum ut boni mores provincialibus debentur
sed medicitas auferat de remediis potius quam de lesione tractetur.
Vitate malum quamquam est ad largienda iniuris beneficia primum
fieri, et mixtum lesionibus immemori. Sic agite ut cum iusticia
probata queritur animus noster brevius esse videatur, honores potius
offerant. Civitate quippe ambitus amittitur si provincialium
nobis nota sortietis. Nullos morum actuum fatimus esse custodes
nec sub privato arbitrio ingenium malitiis inclinamus. Sed omnia
sic gerite, ne fiat victorum, quod vivit esse credimus turpissimum.
Instat vestre gestis dignitatis si nos constitue privatate tractetis. Ob-
viate malis sonare nichilominus innocentes. Dignis tamen est
qui ausu temerario contra vestros fasces erigatur. Nec possitis
exercere quod iustum est, aut petitorem protinus cum vestra relatione
transmittite, aut si viribus desistitur remedii negotium destinata
relatione declaretur. Quando et exactiones publicas accepistis, et
nobis gravatum sit audire de talibus. Quando aut per dignitatem
vestram potestis recta gerere. Aut certe nobis que sunt vitia intimare.

Beato viro Cancellario

|| Cum rerum dominus clementia de famuli sui dolentis salute
cogitaret cuius notum est desiderare sospitate letari remedia
letarum mentis eum iussit expetere, ut cui medela humana nil
profuit delegati loci beneficium subveniret. Crebra tussi vo-
nans, anhelo pectore inebria tremuit. Dum miseria nature in-
nata contussione debilitata virtutes suas explicare nequivit
ad salutem. Estas enim in auxilium humani corporis contributas dat
apte non tussigie reddit inutiles, nec inest talibus, aut sumere
cibum, aut sustinere ieiunium in dies singulos suba vivax deficit

et velut rimosum dolorum paulatim defluens donec evanescere expeditur. Hinc ergo ferocissime passionis beneficium montis illius dona tribuerunt. Ubi aeris salubritas cum pinguis arvi fecunditate consentiens herbas producit dulcissima qualitate conditas quarum pastu natarum turba saginata lac tanta salubritate conficit ut quibus medicorum tot compendia prodesse nesciunt solus videatur potius ille prestare reddens pristino ordini resolutus passionibus. Primum nature replet membra vacuata vires effectas instaurat, et fomento quodam reparabili egris ita subveniat quemadmodum sompnus labore fatigatis.

Hec itaque armenta in tam abundanti pabulo exhausta inde miraculum est. Ut humor ille lacteus non prestet origini sue qui corporalium prestatur sepe refite. Mirumque modo herbis animalia non perimunt. Unde humani membra pinguescunt exiles per diuncta discernit motum teneros videres et instar eius cum medeant fortiter passiones lac autem tam pingue ut hereat digitis cum exprimatur in vasis. Una dere annonas deputatas subiectorum magistrum perlecte venienti. Ut in supradicto loco salubres pastus eodem alimento repararetur eius inventus cupio innititur infantia. Consurgite animi tali passione laborantium. Iam non amaras antidotas horrebitis dulcissima nata voluptuose bibite que saluberrima sentiatis felicitatis genus est inde curari unde libens animo eger possit expleri etc.

Edictum de pretiis custodiendis

Venalitas mercium rerum venalium dei temporis subiacere ut neque 12
in vilitate caritas, neque in caritate vilitas expetatur. Sed ex qualitate perpensa, et murmur ementibus et gravamen querulis negotiatoribus amoveatur. Atque ideo tractatis omnibus et ad liquidum calculatione collecta diversarum specierum pretia subter affiximus. Ut omni ambiguitate summota diffinitarum rerum detur manifesta custodia. Reginis autem vendentium non servaverit que presentis editi tenor eloquitur per singulos excessus sex solidorum mulctam a se noverit exigendam et fustuario posse subiacere supplicio. Venatis enim et dampni metus terreat, et predicta pena terreat vehementer affligat etc.

Senatoribus et populo

Si otiosis ipsius urbis cum singularum sibi provectum continentis in-
stitia. Quanto magis deo laborantibus subvenire, ne utilitas 13
commeantium sancietur dispendio fortune. Et ideo presteposito consemtium deo esse curarum. Ne quod ad levamen inventum esse constat detestabile potius gravamen infligat. Accipiatur hospes ad pretia diffinita incongruitatem non patiatur avaram qui invitatur ad gratiam. Vendendi turpis anticipatio est tenere enormitate precii et susceptione blandiri. Predoni similis est, qui sub ingenua cupit voluntate distrahere. Curiosos enim constat aliena velle diripere, et contra edictum

iustitie non habere Nescitis quanta possitis acquirere moderati ultro ad
commoda vestra veniunt qui vos temperanter agere cognoscunt posse
Nullus ergo se estimet quod est familiare semper absentium longinquitatis
oblivione defendi, quando ad nos cotidie veniunt qui vestra detrimenta
patiuntur Cavete potius dampna militare qui lucrorum cupidi-
tates appetitis Rex enim solidorum dispendium se novit sustinere et
laceratione corporis affligendum Si quis aliter vendendum esse crediderit
qui miles vester in rem directus pretia cum civibus atque colonorum eius
hita delibatione consumit Sufficere enim debent omnibus honesta lucra
civibus ne obsessa potius videantur itinera esse latronum etc.

xiii Iustiniano Augusto senatores urbis Rome etc.

12 Honestum nimis et iterum videtur esse negotium pro securitate ro-
mane reipublice pro principi supplicare Quia convenit a nobis
expeti quod vobis possit proficere libertati Nam inter cetera bona que
nobis secula divina tribuerunt nil gloriosius probatur accidere
quam quod nos cognoscitis ubique posse prestare Rogamus ergo cle-
mentissime imperator et de genibus tuis supplices tendimus manus
ut pacem vestram nostro regi firmissimam prebeatis nec nos patiamini
abhominabiles fieri, qui semper de vestra concordia videbamur ac-
cepti Romani siquidem nominis nos commendat si vestris domnis beni-
gna concedatis Gratia vestra nos erigit ac tuetur et hoc merito co-
gnoscimus quod de nostra mente sentitur Ametur ergo Italie fecun-
dam nostram componat, quia tunc amari possimus si per vos nostra
dilectio copuletur, cui rei si nostre preces adhuc non videntur pos-
se sufficere estimate Romam precari, in hec precatoria verba prorumpere
Si tibi aliquid grata sunt menia piissime principum defensores meos
qui michi dominantur, fac amanter esse concordes, ne incipiant illud
in me facere, que annotis tuis cognoverunt distrepare Non michi
causa sis crudelis exitii, qui semper in te gaudia percepisti Ecce
alumpnos meos sub tua pace germinavi Ecce civibus ornata re-
splendui si me ledi patieris ubi iam nomen tue pietatis audis
Quid enim pro me mereris amplius agere cuius religio que tua est
cognoscitur sic florere Senatus meus honoribus crescit facultati-
bus indesinenter augetur Noli per discordiam distrepare quos
debueras per bella defendere Habui multos reges, sed neminem hu-
iusmodi litteratum, habui prudentes viros, sed nullum sic doctrina
et pietate pollentem Diligo Hamalum meis uberibus enutritum virum
fortem mea conversatione compositum Romanis prudentia ca-
rum gentibus virtute reverendum Iunge consilium vota participare
ut tue glorie proficiat si michi aliquid prosperitatis accedat No-
li talia querere, ut non valeas invenire Tua sum nichilominus cari-
tate si nullum facias mea membra lacerare Nam si Libia meruit

Undecimus

pte recipe libertatem crudele est tnc amittere qm semp uisa sum possidere Impera motibus iracundie triumphator egregie plus est quod gnali uote petitur qm si nr animus ingratitudinis offensione uitiatur Hec roma loquit Dum nobis per suos supplicat senatores Quod si adhuc minus est si beator apostolorum petri et pauli petitio sanctissima cogitetur Illam qui facultate romana sepe defendisse probant ab hostibus Quid erit qd cor mitis uiri no flectat principatus Sed ut omia reuerentie nostre congrue uideant per illum uirum uenerabilem legatum pijssimi regis nri ad nostram clementiam destinatum preces uras tradimus porrigendas ne multa dicant efficere que uel singula potuerunt apud pios animos obtinere Gaudioso cancellario

Cum multis itineribus Camo ciuitas expetatur ita se eius possessores continuendorum assiduitate suggerunt esse fatigatos ut equorum nimio cursu ipi potius atterantur quibus indulti regali beneficium precipimus iugiter custodiri ne urbs illa positione sua habitabilis raresc at incol frequentia lesionis Est enim post montium demia et lari pijssimi uastitate quasi muro quod plane liquere Ilne licet munimen claustrale perhibetur esse prouincie in tanta pulcritudinem perducit ut ad solas delicias instituta esse uideatur Hec post tergum campestria culta transmittit et amenis uectationibus apta et uictualis copijs indulgent accomoda a fronte sexaginta milibus dulcissimi equoris amenitate perfruit Ut et animus recreabili delectatione satietur et piscium copia mille tempestatibus subdnatur Merito ergo Comus nome accepit que tantis letatur compta muneribus Hic preterea latus est nimis amplissime uallis profunditate susceptus qui conchar formas decentissime imitatus presumitur litoris albore depingit ine sinitates Eminus ora pretorum limbus detent quasi quodam cingulo palladie silue perpetuis uiriditatibus ambiuntur Super hunc frondose uinee latus uirtus ascendunt Apex aut ornante natura depingit ipe qui quibusdam capillus castanearum densitate compatus ornante natura depingit hinc ciui niueo candore relucentes in arcam lari et altitudine fastigiatis descendunt. Huius finibus ab austro uenies Addua flumius faucibus apertis excipitur qui in proprium 17 io tale nome accipit quia duobus fontibus acquisitus quasi in proprium mare decolunt Item tanto impetu uastissimi equoris

Liber

undas inmisit. Ut nomen retinens et calorem in septentrione abdisse
re alvei venter generetur. puritas quaddam lineam fusiorem in
aquis albentibus esse descriptam, miro quoque modo influentes discolor
natura conspicitur, que misceri posse simili liquore sentitur. Hoc
et in marinis quidem fluctibus fluminum inundatione contingit. Ex-
racto ipso vulgaliter patet, ut torrentes precipites limosa sorte cor-
rupti introeo se equori discolores. Hoc autem mire putabitur stupe-
dum quod simile tantis qualitatibus elementum per purum sta-
gnum videas ire celerrimum ut amnem per solidos campos pu-
tas decurrere, quem se peregrinis undis non videas colore posse
miscere. Quapropter incolas harum iure rerum mire partitur, qui-
bus amena ora delicata sunt. At labores prestabile omnis afflictionis
sentiunt qui uti suavibus deliciis consueverunt frustrantur. Ergo mu-
nere regali perpetuo, ut sic gaudeant natinus epulis, ita eos ex-
ultare faciat munificentia principalis etc.

Uni liguribus senatori populo

16 Regale munus impetratum gaudium debet esse cunctorum, ut provectus
ad meliora, cum et nobis concessa probamus esse gratissima.
Nam si subvenire semper amantis est cuiusmodi nos estimatis il-
ligitis, quos relevatos esse sentitis. Sed ne vestram letitiam lon-
gis prolocutionibus differamus bonarum rerum celerrima semper de-
siderat agnitio. Gloriosissimi domini devote Ligurie necessitatibus
consulentes certarum libras auri per illum atque illum de cubili
pro pietate solita destinavit, ut iudicio nostro quibus est causa no-
tissima, tanta unusquisque huius muneris participatione letetur
quanta necessitate gravatus esse cognoscitur. Ne quod afflictis datur
est usurpet illesus. Sed illi reparatis viribus consurgant, qui
pruente dampnorum sarcina corruerant. Actenus autem civitas
que supra ceteras surgitur ingravata dispositionis nostre iusticia
maxime sublevetur. Ut secundum modum dispendii comoditate bu-
situm persentiatur immite pietatis dispendium tributarium et d-
minorum estimate clementiam qui conditione mutata, hac nos ab
erario videtis accipere, quod consueverat inferre. Sed ut beneficia
dominorum subtractis exactionum incomodis augeantur. Celerius re-
laxatio vestra nos indistruat quod videlicet de hac summa relaxandum
esse indicatis. Ut tantum de prima illatione faciatis suspendi
quantum ad nos nostra directa mulgavit. Quapropter piissimis domnis

nost salutaribus reddite que debet ut oracio mea supplicando
peragat. quod se in ipso omnipotens recepisse cognoscat etc.

Cignibus de promocione pretoriani officii

Studiose nos oportet eligere quos statuit regalis pietas suble 17
vare. Nam quibus donorum clemencia voluit constendere
convenit etiam hiis subiectos de propria dignitate prestare. Amp
mitti gratias retulisse quod spem magis nobis honorum quam sentiend
aliquem contulissem. Invitasti me ad beneficia. quia magna
susceptionis gratulatione premissa absolvimus votum meditis obli
gati que fuerat predicta nunc probantur impleta. Antiquum autem ad libram
faciemus. quia ibi constituit per has committere. inde nostre sermo
meditis inchoare. Hinc est quod in ponderibus atque mensuris vos
suggestis ingravatos. Et ideo mea cura providebit. ut nullus nos ul
terius. ex ea parte vexare possit iniquitas. Quia grave scelus
esse inducimus aut mensuras modum excedere. aut libram
equissimi ponderis iniustissimam iusticiam non habere. Milites eciam
sedis nostre nec non exactores atque susceptores a quibus gravia nobis
inferri dispendia suspirastis. scriptis meis fecimus commoneri. ut
deductis ad liquidum raciociniis. si quid fraudis potuit inveniri
sine aliqua dilacione persolvant. Quia hoc meis temporibus pro
fitemur inimicum. ut alter alterius letetur incommodo. Hunc ad
apparatum florentissimi exercitus nota committite. omnia sine que
rela. vel tarditate aliqua prevenientes. Efficacitur me ad omnia
benigna constringitis. si gratulanter que sunt iussa completis.
letus obediat quem causa generalitatis invitat. Illa sola dolera
dent dispendia. que studio videntur cupiditatis imposita. Nam
quod pro rerum utilitate percipitur. inde providentium animus non gra
natur etc. Si hodierno promocionis officii pretoriani

Si hodierno die redempcionis nostre munimine mortale remedium. si 18
celesti beneficio panditur spes salutis. Convenit et nos longo
labore laborante fatigatis gaudium deferre medicinam ut superna
bona que publicitati mundo collata sunt generaliter senciatur. Alio
quin piaculum quoddam est me tristes velle gaudere. Et humani
tatis refugit affectum. qui dolore non sequitur alienum. Econtra
to se melius excitat de communione leticia. sicut mutamentum ma
gne alacritatis est plurimos videre gaudentes. Hinc est quod sapientes

morale genus Dum hominem esse testati sunt Dum omnis acumitatibus suis individuos esse voluit Knappe unusquisque iuxta matricule seriem tua designatus inulgetur / Ut quem loci ordo postulat gradus promotionis attendat / Egrediatur unus ut anteponat unusquisque Totam sequentem seriem ad principatum trahit dum per militiam profectus exigerit etc. De cornuclario qui offendit etc.

19 Amplectenda est prioratum grata solempnitas que bene meritorum voluit extubias Cum a tironibus conceditur spes laboris Dum vicissitudo fuit reddita veteranis Et ideo Antiani qui priorato ius inculpabile paruisse perhibetur obsequiis institutus inter tribunos et notarios / ut inter adornatos aspectus properet principales Et iuxta consuetudinem prioratus spectabilitatis decoretur insignibus etc.

De cornuclariis

20 Optatus adoptata perveniens qui nominis sortiatur effectum / Et ideo superdictum assiduis laboribus comprobatum cornuclariorum munere conservemus officium / ut inter inter primates assistat qui tironum inculpabile egit excubias etc. De Regendario etc.

21 Olim quidem essitatis peragens imputata multorum meruisti bona iudicia Sed nunc et domino favore commendatus citius / quando in lucte laboribus perfunctus esse monstraris Knappe spectabilitatis honore suffultus inter tribunos et notariorum venerandam purpuram adoraturus attende / ut per sacros principis aspectus tue subsistat firmitas dignitatis etc. De scrinario

22 Differri non patimur merita fidelium / ut ad studia bonorum actuum pronotemus nota cunctorum Damus igitur que sunt iusta laboribus / ut provectu priorum inuitemus corda sequentium Sic tuo auditos qui provincialis fascibus inculpabile noscitur obsequentis gradum felicis primiscriniatus ascendat / ut locum quem versutia nesciunt exprimere se gaudeat probitas invenisse etc.

De Cura epistolarum

23 Iuste potioritatis consequitur qui de commissa sibi negotii perfectione laudatur Et tuo castellanis / quem matricule series fecit attendere nostra auctoritas quoque auctorum scrinarii curam percipit obtinere etc. De cura epistolarum etc.

24 Constantiniani merita licet plures asserant astipulatores quoque nunc commendat Tanta est etenim in eo sinceritas mentis / ut et iudice teste mereretur laudari Hic itaque epistolarum canonicarum

Undecimus

turam perfectio accipiat Ut amplius momenta sue integritatis exhibe-
at quando fidem publicam sibi respicit esse commissam etc.

De scriniario cure militaris etc.

Commendat honoris prestat augmentum probitas actionis Nec decet dif- 24
ferri quem frequens assiduitas cogit approbari hinc est quod lucillus
scriniarie cure militaris esse principis exhibuit obsequium tamen se minus
dubitat attributum etc. De primicerio exceptorum etc.

Decet nos meritum exhibere promotionis accensus quos labor mi- 26
litie meretur assiduus Sicut enim equum est studiosis laborantibus
premia denegare Ita convenit excubantibus Romane actionis optata
concedere Et ideo patimus exceptor primicerium se a nobis nominatim constitutum
ut ad te perducti officium placuisse pariter mente gaudeant actorum

Dignus est meo iudicio promereri Sextolario etc.

qui annuis temporibus meruit approbari Nam enim accepturus fuisse 27
interdum gratia est multas placuisse iudicium Propterea igitur locum
sextistolaris se nominatim consentimus invenitur militie primum cum se ac-
tibus studuerit sociare fidelium etc. De prerogativario etc.

Omnis Iohannem non estimet inito promovendum qui meo iudicio tan- 28
tellorum olim suscepit officium Et tunc iam prerogativa constitu-
tionum quando secreti munus iudicialis accepit firmatur ita quod gaudio
et status ordinis et honoris qui moribus nostris placuisse laudatur
Hinc igitur prerogativarie prima nostra confirmat auctoritas ut gradibus potitus
emiti devotioribus animis publice pareat iussioni etc. De comentariensi

Firmat bene meritorum officiis bis sciens reddere meritis ut devotione mente 29
possit obsequi qui meruit auferri Cumque Theodorus commenta-
riensium firmatur officio digne signum eius integritati committimus que cu-
stodienda esse censemus etc. De regendario etc.

Equitati videtur accommodum si assiduitas actione laudatur digna moribus 30
certitudo prestetur Hoc enim servum gloriam qui pensatur ex tubis mili-
tatem nostri promovere fortunam Hinc est quod Tharcherium regendi-
rum locum feliciter obtinere censemus ut spe future processum amicus
studiosis possit inherere laboribus etc. De primicerio deputatorum

Dignum est ut signetur nota fidelium fertur labor ut superior gradus 31
excipiat quos gestare integritas rerum affectatu commendat Hinc
est quod Urpium primicerium deputatorum atque primatem augustalium
esse censemus ut qui ad maiora processum tenduntur officia perditanda co-
gnoscentie sequantur exempla etc. De primiceriis singulariorum qui egreditur

Decet palme primam consequi qui sacramentis militaribus videntur 32
esse perfuncti quia similiter labori sibi vindicat quod inexperta nescit

~~pos inuenite nobilitas Et ideo qui urbis primiceriatus sui nostri~~
peregisse inter domesticos et protectores sacram purpuram adoraturus accedat
ut venerandis claritatis aspectibus militaribus excubiis se gaudeat
libatum etc. De principibus singulariorum qui accedit etc.

33 Quod est militaribus obsequiis integritas inditanti, quia constanter excoluit quod debet iuste cognoscit. Et nam quippe preceris principium singulariorum se inter aucte cognoscat effici Si qua sunt talia fideliter suggerantur Quia non est hesitationis metus ubi non est inditus venalis auditus. De concedendis delegatoriis

34 Moras incipit, qui ostendi consuetudo constringit Quia plus ille ad beneficia compellitur, qui innata benivolentia commonetur. Neque enim decet ut vobis factorum dissimiles esse videamur cum oportuit tristare in dignitate remedium cui administrationis tempora invident augeri. Et ideo deputi vobis delegatorios ut largitur humanitas Et tunc habetis commoda premii quando est et prodis servitum consentienti Non nos anxia morte suspendimus, nec cunctabili dilatione fatigamus vivimus sic finis sollicitudinis et laboris Nam dissentiunt qui sui putat beneficia venderet non vetaret etc. Antiano suggerente dictum est

35 Petitionem tuam retinebit officium donec consensum sequentium facultas sunt inquirimus Quia unum meruisse credit quod a plurimis assendum Item omnes perfecti estote cuncti feliciter approbati nil fastissimis dubium, dum omne meritum beatum meum. Sola nos alpha complectit ubi ea litera non timetur. Sit enim unus sessis ipso vivis est voto tamquam de alio non dependisset arbitrio etc.
Delenatoria exigitur in militem etc.

36 Si olimpiaci currus agitator cupit premia post labores Si fructus certamine inhonestum velocis solet coronare victores Quam celeritate remunerationis negabitur a quo laudabile sacrati militie peragitur. Cur enim agens in rebus dubiis miles officium post tot labores multa aliquid patiatur ambiguum qui crebris actionibus excubando ius principis nomen habere promeruit. Quia militie sacramentis cetos ancellit observatum enim inquit in palacibus missis, et ut reverentiam protolane sedis extollet tunc ad eius nomen obsequium qui nobilem cepit habere. Precipimus Tales ergo tardare periculosum est quia post palmam nec dilatio est. Optimum non potest dici quod testis suscipit. Granariam nulla metuat absoluti ne potius hoc ingerat liberis quos facere potuit procella Et nam quippe experientia tua de illa provincia expellatione etiam fiscalibus exhibitatorum solidos quos principis Augustorum pridem deputavit antiquitas sine aliqua dilatione persolvat quos nomen terdecime indictionis temporibus imputandos Sed tunc venales mores declina dampnosa fastidia ne qui desideras similia consequi, exemplum et non videaris intulisse

dispendia incurrit postremo ratione summoneas, si te actionis tue qualitate
constringas. Honorabiles siquidem accinctis tandem sunt veterani, sed ab his
maxime, qui labore militie detinentur. Tibi ergo prestes quod partis altu
quando indecrepitas portis lictorum potius sit sequentis etc.

Anathalito cancellario et provinciali etc. 31

Qui laboriosas excubias et officia magne sollicitudinis ineunt ro-
nabile est temporis definita constitui, ut quod erat subeunte timore
positum premium non habeat incertum. Alioquin quis sufficeret exspectare
posset, cum se mortalibus lux ipsa subducat. Cadere sub incerta in-
ta meta militia est, nec habet quod possit metuere, qui ad designa-
tum tempus inoffense meruit pervenire. Astra ipsa ut astronomi vo-
lunt licet assidua repetitione volvantur cursus sui definita custodiunt.
Nequit esse ambiguum quod sine dubio tenetur inclusum. Saturnus an-
nis triginta constituta sibi celi spatia pervagatur. Stella Iovis xii
cim annis albentem sibi regionem illustrat. Martis sidus ignea celeri-
tate raptatum decem et octo mensibus deputata sibi regionem distringit.
Sol anni spatio zodiaci circuli signa pretervolat. Astrum Veneris
mensibus quindecim spatia concessa transcendit. Mercurius velocitate
succinctus tredecim mensibus posita sibi intervalla pretervehitur. Luna
peculiari nobis vicinitate proximior triginta diebus peractis, quod
anni spatio circuens dampnatus implent. Multo ergo laboris fine
mortales inveniunt, qui ut philosophi dicunt, et ipsa que desistere nequeunt
una cum mundo cursus sui terminos rationabiles acceperunt. Hac tamen
diversa mente distantia quod illa opus suum finiunt, ut ad principium
redeant. Humanum genus ideo militat, ut partis sudoribus conquie-
scat. Et ideo illi qui inculpabiliter cornicularius est perfunctus officio sep-
tingentos solidos et longeva consuetudo deputavit per illam indictionem
de Campanie provincia exhibitione etiam sine ambiguitate contradicta. Quam
non potest dubitare deprimi, quem nostra commendat principis assertio. Pro-
fuit enim curribus secretarii Traiani quando ei est nomine decimatum
laudatis actionibus comprobatus eo ministrante calculum Terpsimus inepti
quod magnus Traianus optabatur implevit. Gratificati sumus cum leges
fanerunt. Negavimus tamen iusticia non promisit. Nemo testis extitit
de victoria sua, qua salvus facultatibus obtinuit quin ut fieret superior
non viderunt. Nostis omne enim quod loquimur neque in cubiculis nostris
secretalia nostra pacta sunt. Quando eius cohortes venerunt fuimus
immixti ad noscendum primati ad prestandum iudices. Districtio nostra
in verbis est habita, et in factis sensa benignitas. Irascebamur
placati immabamur innoxii et ne potuissemus ledere terrore vide-
bamur inferre. Habetis ut solebatis dicere castissimam iudicem relinquimus

xiii nos integerrimos testes &c. Lucino viro clarissimo cancellario campanie Senator

36 Bene antiqua moderatione provisum est, ut laboris sui premia acciperent qui publicis utilitatibus obsecundant, ne quis habeatur preteritus qui probabili fuerat actione laudandus. Nam tunc officio remuneratio solvitur, si debita potiantur premia laboribus tardaventur. Cum quid enim pene in republica geritur eorum strenuitati completur. Et quod difficillimum fere mundi genus est. Sic enim omnia cogitur implere, ut non per militatum, concedere exercitibus parcet armatis obtemperat, et inde reportat gratiam ubi invenire potest alter offensam. Quamquam publicas actiones per difficiles inimicitias referimus esse collectas, quas magna subtilitate compositas, et ab illis exigunt quos offendere non permittit. Eorum est etiam subditis applicandum, quod intuales expense quasi posite, sed tanquam in urbe regia nate sine querela provincialium congregentur. Quia diversis temporibus aliquid apte geritur danti dispendium non putatur. Atque ipsorum una gloria est optimis temporibus virtus explicabilis missionum. Et quicquid pro continendis omnibus gratificationis accepimus eorum iuste provisionibus applicamus. Splendidissime opus ipso laboribus attributi qui reddunt homines semper instructos laudes, in quem violenti inquieti soliciti pedagogi per quos quis forensibus litteris, alter qualibet disciplina docetur. Ille tunc instructor redditur qui actu continentie devotus eruditur. Et ideo talibus cum honore solvendum est, quod meruerint, ut ubi aliquid accipiat qui semper reipublice utilitatibus acquirit. Et ideo illi [illegible] commorem iam milicie labore perfuncto ex canone provincie campanie etiam illationis tot solidos solempniter te dare censemus. Ut et ille iustis laboribus perfruatur, et posteri eius exemplum libere famulationis accipiant. Cum enim propria fide bene habitum fuisse cognoscunt &c. Iohanni cancellario Senator

39 Moderatrix omnium rerum diligens considerabat antiquitas. Ut qui nerat plurimis per nostra scrinia conscribendis copia non deesset peramata cartarum, quatinus cum indictis multis persuitura deverterent odiosas moras, dulcia beneficia non haberentur, hoc nimirum supplicantibus datum est, ne avare constringerentur ad commodum per quibus a largitate publica constabat acceptum. Ademptus est in prudentissimis exactionibus, locus spatii a dampnis eximit. Preter quod principis humanitas decoratur pulcrum plane opus Memphitis ingeniosa concepit. Ut unius scrinia vestiret quod omnis loci labor elegantis texuisset. Surgit in Nilotica silva per iamnis nemus sine frondibus, aquarum seges, paludum pulcritudes, fertes virgultis mollior herbis durior, nescio qua nativitate

Undecimus

plena et plenitudine vacua, bibula tenuitate spongeam lignum sine
more pomi robur in cortice est, mollities in medullis medullis pro-
ceritas levis, sed ipsa se continens fede inundationis pulcerrimus
fructus. Nam quid tale in qualibet cultura nobilius nascitur, quam
illud ubi prudentium sensa servantur? periclitabantur ante hoc dicta
sapientium cogitata maiorum. Nam quemadmodum velociter potu-
isset scribi quod repugnante duritia corticis vix poterat expediri?
Ineptas iniungere moras calor animi sustinebit, et cum differebantur
verba tepescere cogebantur ingenia. Unde et priscorum opuscula libros
appellavit antiquitas. Nam hodie quoque librum in vento ligni
notitiam eximias. Erat indecorum fateor doctos sermones commit-
tere thabulis impolitis et inaeternos is ramalibus imprimere
quod sensualis poterat elegantia reperire. Gravatis manibus
paucis memoriam commonebat, nec invitabat pulcra dicta cum se
talis pagina videbatur offerre. Sed hic primordiis consentane-
um fuit quando inde principaliter tale debuit haberi commentum
quod provocaret ingenia sequentium. Invitatrix pulcritudinis carta
cum affluenter dicitur exceptionis subtrahi materia non timetur.
Hec enim ergo mirco aperit eloquentibus campum copiosa semper
assistit, et quo fiat habilis in se revoluta colligitur, dum ma-
gnis tractatibus explicatur. Iunctura sine rimis continuitas
de minutiis inserta virea ad decorem, ubi apicibus elevatur
fecundissima verborum plantaria invenitur herbarum scripturabilis
facies que nigredine suscipiat ad decorem, ubi apicibus elevatur
fecundissima verborum plantata seges fructuum mentibus totiens suavis-
simum reddit, quotiens desiderium lectoris invenit humanorum
actuum servatrix fidele testimonium, preteritorum loquax oblivionis ini-
mica. Nam memoria nostra et si causas retinet verba commutat
illic autem secure reponitur quod semper equaliter audiatur. Canapp
deputatam summam tot solidorum de custodia provincia illi cum exillatione
tertia, tercie per beve tenseminis et decime indictionis commonibus impu-
tandam, quatinus strenuum publicum integritatem fidei sine lau-
dabili debeat perpetuitate servare. Quod dictum inter mortalia ne-
sciens anima cumulatione semper angustit nova ingiter accipies
et vetusta custodiens. Et

Vitalio vitica lucanie et

Liber

Ro Apparet quantus in romana civitate fuit populus cum etiam de
longinquis regionibus p[re]bita copia satiavit quando tot tu-
uette provincie peregrinorum victui sufficiebant. qui cum illis ubertas
advecta serviret Nam magnus quoque brevi esse poterat qui mundi
regimina possidebat Testantur enim amplissima spatia murorum spec-
taculorum distensus amplexus mirabilis magnitudo thermarum et illa
magno prestitis molarum quantum spaciis constructa constat ad victum hoc enim
instrumentum nisi fuit vnale ceterum non haberetur quando nec orna-
tui potest proficere nec parti alii convenire Denique hic quasi ve-
stimenta preciosa corporum ita sunt indicia civitatum Dum nullus ae-
stimet superflua facere que se novit magnis sumptibus explicare
Hinc fuit enim fruit ut modo tuo sua lucania sues penderet Hinc
ut brutii boum pecus indigena ubertate prestarent fuit nimirum
utrumque mirabile ut provincie tante civitati sufficeret Et sic a
pla civitas carnium beneficiis victualium indigentiam non haberet
Erat quid illis gloriosum romani pascere. sed quanto dispendio inde-
batur posse constare Adduncte tam multis itineribus que da-
ventur ad pondus Dum que prohabentur detrescere nullus po-
terat imputare redactum est ad penium ubi pati non potuit
detrimentum quod nec itineribus imminuant nec laboribus
satientur Intelligunt provincie bona sua Nam per antiquum
eorum fuit ad dispendia devoti cur isti non sint ad compendia
soluenda invisiti Et ideo ambos titulos in assem publicum
iam redactos diligentia tua statutis illacionibus procurant ne
meis temporibus negligentes esse videantur qui alienis dignitatibus
laudabili integritate paruerunt Nam licet et alios provincias studu-
erunt reficere Nichil tamen in aliis actum est quod volunt ve-
ditare Senserunt me inducte sum et quibus prenatus ad abavis
atthavis que prosum viriatim nisus sum in meis fastibus adiu-
uare Ac me cognoscerent retinere affectum patrie quos in meis p[ro]-
uectibus senticbo propensa exultatione gaudere Parant ergo non
compulsione aliqua sed amore. quando et hanc summam illis
imminui que solebat offerre Nam cum mille ducenti solidi
animis prestationibus soluentur ad mille eos regia largitate
revocavi ut exultarent gaudiorum cumulis de oneribus imminutis

Undecimus

Quamuis nomen ipsum meritis ditatum — Indulgentia 21
uideatur esse iusticie, et per totius anni orbitam equitatis in
becimus ambulare vestigijs breuibus tamen diebus in domici
lium pietatis iure deflectimus, ut ad redemptorem omnium remissionis
itinere peruenire possimus Ex hac enim virtute uberrimos fructus
legimus, et remittendo alijs nobis parcimus Nam qui periculose iusti
ciam sub seueritate semper exigimus Carnifex penas addimus tor
menta dampnamus Et tunc uere meriti sumus matre indulge
tia que solaris et supplices Tu patrona humani generis Tu afflictis
rebus medicina singularis Cuius tuo non egeat si commune enim sit pec
care commune ab omnibus uiceris potius quando sub te spes uite sunt
que sub iusticia non tenetur Nam cum tribus alijs sororibus cele
sti gratia consimilaris, et amabili amplexatione nectaris Omnes
enim uirtutes et ipse uirtutes sunt honorabiles, quando te humani
generi salutiferam esse cognoscunt Sed quid tantum de terrena
conuersatione dicamus pietas est que regit et celos Cui si terram
liceret longis temporibus habitare totus excluderetur reatus et peccatum
fieret ut pariter tolleretur Sed prouidentissime tanta res sacris
solum temporibus uidetur esse concessa et quintus mundus accipet
Unde pro rerum nouitate gaudet Carnifex absconde noxiam
littor securim cui licet impune facere quod in alijs cognosceris
uindicare Conde paulisper ferrum splendidum non cruentum Ca
thenas tuas lacrimas madidas felicior rubigo suscipiat illud
potius recondere solebat includere Auditoria ferialem notum me
liore sorte intestinet Sic ueneranda nomen custodis sine mortibus
alienis Quod semper miseris laboras aliquando in supplicijs excubat
et clemens actus meditetur qui iusticie inexorabili excubat
Necesse est ut eum pietas benigna distinguat Et ideo cella
gemituum iusticie domus apud inferos plutonis hospitium locus perpe
tua nocte tectus tamen infusione lucis albescat in quo non unum
tormentum sustinet reus qui nunquam meruerat reus exitus aspicere
probatur abscissis Iam pedor ille collega cathenarum abhomina
bili merore distruatur auditum alieni gemitus etiam lamenta
conturbant gustum ieiunia longa debilitant tactum pondera
prementia Defatigant lumina diutinis tenebris obtusa torpescunt

Incipiunt tituli

Non est enim clausis exitium multifaria morte punitur qui carceris
squalore torquetur Nunc ergo vos de averno tuo viventes emitte
redeant ad superos qui ex magna parte inferos pertulerunt Atria tua
nativitatibus impleantur locus ille perennium lacrimarum quondam tristes
incolas perdat Non sunt inde qui leti sunt qui tunc perfecto decebit gaudio
si desertus appareat Exite inclusi victima semper morte pallentes reddite
ad lucem quos caligantes tenebre possidebant Nichil amplius optata
morte passuri nisi quod adhuc potius occidi Sed nos qui nulla liber-
ambitione iam decipi delicta relinquere cum cathenis dicere debuistis
absoluti Vivite nunc honestate qui didicistis superstites mori Cogno-
scitis quam lucifluis sit bona conversatio Altera contulit teterrimum car-
cerem hec novit splendidam tribuere libertatem Ista prestabit ut velis vi-
vere illa dedit ut eligeres iam perire Si leges astringunt nullius
vos nullus includet Secura pavescite ad forum sine trepidatione
Venite illa iuste refugistis per que tristicia pertulistis inveniuntur vos
liberos qui noverunt reos Odisse debetis quod vos tradidit necti pe-
cora ipsa norunt vitare que se lesisse cognoscunt Fimera illa
non repetunt ubi in foveam corruerunt Venatores laqueos avis cap-
ta declinat herente fissum ales suspecta non insidet piscens lu-
pus a ramis se mollibus ut plurimum frati lini insidias evadit emer-
git Cervus ut super ducta retia eius tergum frustra dira ferunt
in undas exilit et vitati periculi gaudia liberatis agnoscit Estanum
esca cum pellectus cum internum carcerem cepit intueri mox ut se
ad suum exitium invitatum esse cognovit in caudam labitur paulatim
se ab angusto producens Cancer si alterum eiusdem generis irretitum
cognoverit extrema eius morditiis trahit ut qui sibi captus non
potest subvenire alterius solatio probetur evadere Sic estante augustum
piscium genus anclotitate nominatum cum se in insidias uexiosus im-
pulerit quibusdam funibus cognabilibus illigati totis nisibus retra-
hentes rectiorum socios conantur liberare captivos Plura sunt
talia permirantur Omnia enim que possunt dure contraria foelicis
casus assumere si curam salutis propter non dederit Ad te clausurarum
magister verba convertenus parte penale secretarium tum innocenter esse
secretum Torquens quid quo nullus affligitur a communibus gaudiis
inestus exciperis Dum tibi soli non paratur venia generali laude in
invidie comparandus Sustine de omni securitate iacturam qui humisti
de multorum afflictorum leticiam Sed ut tuos quoque gemitus consolemur
illos tibi tum modo vendica quos lex pietatis gratia non relaxat ne cum
truculentis parcere aspertima facinora levigaret Solvantur ergo
secularibus actibus implicati patitur omnibus homo periculosos

libri Duodecimi

nexus quos destinat euadere. Clausula reos dimittat nos uincula ingra-
te cogitacionis absoluant. Et **Incipiunt tituli libri Duodecimi**

Uniuersis cancellariis prouinciarum singularum senator pretorio prefectus ppo
Uniuersis iudicibus prouinciarum senator pplo
Uniuersis senioribus qui sunt cancellariis deputati senator ppo
Canonicario uiro spectabili senatori ppo
Uniuersis prefecture titulos administrantibus sena. ppo
Consulari prouincie ligurie senatori ppo
Pistatio prefecto annone pompeio
Diuersis cancellariis prouinciarum sena. ppo
Petro uiro erogatori obsoniorum sena. pplo
Anatasio cancellario lucanie et brutiorum senat ppo
Edictum
Anathasio cancellario lucanie et brutiorum senat. ppo
Maximo uiro cancellario lucanie et brutiorum senat. ppo
Canonicario
Johanni siliquatori rauennati Athalaricus rex
Constantiniano uiro experientissimo sena. ppo
Maximo vicario urbis rome senat. ppo
Thomati et petro uiris clarissimis arcariis senat. ppo
Ciuis dedit plebe rauennaty senat. ppo
Prouincialibus histrie sena. pplo
Laurencio uiro experientissimo senato ppo
Tribunis maritimorum senat ppo
Ambrosio inlustri agenti uices sena. ppo
Paulo strenuo senat populo
Dacio episcopo mediolanensi senat pplo
Edictum **Uniuersis cancellariis prouinciarum**

Nescio quis magnus esse creditur qui penetralibus iudicis destinatur im
quia tanto plus estimatur plus quis amare iusticiam quanto ab
illo frequencius constat auditam. Per milites suos iudex intelli-
gitur. Et sicut discipulo magistri sciencia ponitur, sic nos obsequencium mo-
res arguunt. Princeps non putatur obsecundasse moderacio amara parum-
se non aduertitur contineri. Stultus prudentibus seruisse non creditur.
Publicatur in actionibus nostris si nos mala intencione tractetis. Et
quod nulli accidit uirum alienum meum rerum celebratur obprobrium

Sustinemus tales casus quales nos in alios iudicare non possumus
Et lex quia fremitur cuncti in nobis non potest custodiri Sed habemus item ex
alia parte solatium quod nostra bona nostra credunt esse mandata et
nobis ociosis acquiritur quicquid glorie vestris laboribus expeditur Si te
enim aequus sapienter agere viderit statim famam tui preceptoris exal-
tat dum tale institutum fuisse creditur qualia moderationis gesta se-
cerunt. Una est fama plebis tales esse iudices quales nos contigerit
approbari Et id magnopere precavendum est ne ille de nobis incipiat iu-
dicare cuius nos opinione contigerit ante lacerasse Voluisti penis
quod misisti in fabulis et tormentis vestris compensat quod plus
vulneratus exegerat Cum periculosum est pati iudice venabile iudicium
Et illum de fortunis tuis decernere quem te constat graviter irritas-
se Quapropter stude magis ut nostra potius noveris laudes quia sicut
te potest iudicis vel sermo deprimere Ita prosperrima fama sublevare
Perge per illam iudicum invitante deo ad illam provinciam cancel-
lorum pompa decoratus et gloriosa gravitate precinctus absens cogita
pretius pudorem Nam quicquid debetis cupitur Unde qui milites
sub honore fasces et iudicium parent Et dum iussa pretoriane sedis por-
tare crederis ipsam quodammodo pretorem venerandus assumis Edicta
nostra tu primus observa Ostende bonam post incedentibus viam Sta-
tutum est iudicis custodire mandata si milites nostri iudicant ne-
gligere constituta Reginam illam preciorum minorem avaritiam fuge
cui cuncta crimina devotione detestabili famulantur Que dum
pectus hominis ingressa fuit aggregatum quosque malefidas cohortes
admittit fieri non potest recepta quia nescit esse solitaria Agmen hec
blandissimum arma suscipit extale ritus et per dulcedinem superat
quos amara deceptione captivat Proinde ad utilitates publicas
esto solicitus iniuncta morali compulsione peruta Plus agit mulcta-
tor comis quam possit exercere terribilis persona tua refugium sit
oppressio infimi defensio presidium aliqua calamitate concusso Sic
etenim per nostros cancellos agitatis si lesorum impia claustra solvatis

Universis iudicibus provinciarum

2 Gratias divinitati refero quia et provinciales fecerunt que mo-
nui Et ego complevi omnia que promisi Nam nec me sensit
quisquam aliqua venalitate pollutum nec ego pertuli tributarios in-
devotos Habemus utique quod in nobis diligere debeamus illi repe-
rerunt affectos iudices nos acquisivimus integerrimos possessores Agamus
itaque deo prestante quod cepimus Possessor mihi publicas pecunias
libens inferat ego illi incommonitus iusticie tributa persolvam Nobis
aut commode repetitur quod natum esse sentitur quando de rebus
prestitis spes magna redditur in futurum probatur enim quia nullo cogimus

Duodecimus

dare quod non debuisse offerre. Non publicis non privatis amicis quisquam
dampnis afflictus est, districtiorum iudices fecimus ignorare, nec contra ordi-
nariam quesivimus, qui cuncta geri legibus optabamus. Sed nec nos satis in
ea parte dissimiles superiores imitatores esse dignitatis nostre iura nolu-
erunt quibus pene caruit qui nos iurisdictionem per provincias contulerunt
Nulla repudiat sequenda iustitia omnes clarificat quos sui participa-
tione sublimat. Minorem se ille solus facit qui ab ipsa discesserit. Cur
accipiendi licita vota sectamur. Nulla recipiat. qui dum nec notatur cum
omni laude decoratur, qui iustus edicitur. Desideremus potius quod nos
pretiosiores locupletibus facit, fasces accepimus, ut graves esse debeamus
tribunalia conscendimus, ut morum gradibus eveheamur. Nil vile nil
cupidum iudices decet. Claras enim suas maculas reddunt si illi ad
quos multi respiciunt aliqua reprehensione sordescunt. Alioquin expedit
non videri quam cunctorum irrisione signari. Omnis ergo qui gremiorum
celsa petimus viciorum humilia deseramus. Sit in nobis frons libera
, ut aliorum possimus evadere peccata. Equat tamen omne quos inquinat
Et id dissimiles ab accusato decet esse qui iudicat. Hec nos animo
sermone convenit loqui, quia bonarum rerum nulla societas est. Fa-
teor aviditatem desiderii mei, cupio me nobiscum velle predicari.
Veniamus nunc ad conspecta que id decet suscipi gratia quia probantur
esse solempnia. Nam quippe quod felicius dictum sit te officiumque tu-
um dei iuvamine possessores percipimus admonere. Ut tributa in-
dictiones tertiedecime devota mente persolvat. Quatinus tue illationis
moderamine custodito debitam reipublice ferant functionem. Tempora
exactionum statuta serventur. Ita tamen ut nullus sub inmature
compulsionis iniuria se ingemiscat exactum, nec iterum sub turpi
venalitate moniciarum largitas dampnosa probatur. Dilatio enim tri-
buti maioris fit causa dispendii quando iure suspenditur. quod
nullis protectionibus emittitur. Expensarum quoque fidelem notitiam
quaternis mensibus comprehensam consuetudine custodita ad scrinia
nostra dirigere maturabis. Ut totius erroris detersa caligine
publici compoti possit claritas apparere. Nam si aliter facias te dam-
pna respicient que per neglectum tuum publicis utilitatibus ingerunt.
Et ut facilius possis deo auxiliante que sunt statuta perficere il-
lum atque illum scolis nostre milites et officio quo tuo consuetudinarie
percipimus iniungere, quatinus ordinatio nostra inculpabilis sortiatur
effectum. Cave ergo ne te imparem nostris preceptis admonitis. Ka-
minis fedum est, ut aquo laudanda reposcimus resecanda potius
approbemus. Omnibus saionibus qui sunt cancellario deputati

Liber

3 Oportet quidem cuncta sub tranquillitate peragi quemadmodum possit bo-
nis moribus convenire Sed tanta est in republica de morum
varietate diversitas, ut nemo valeat leges defendere, nisi circa nonnulla
aliqua temperare egris cura non una salutis est, Alius cibis reficitur
alter per abstinentie beneficia terminatur hic lavacri mollia, Ille
ferrum querit ad vulnera, et varium poscit remedium diversa qua-
litas passionum Sic cum populis posse cognoscitur non uno consilio
praeditus invenitur, feroces districtione premendi sunt, mansueti
humilibus admonendi Dolosi caute, simplices sub lenitate tractandi sunt
Et id ubique probatur esse materia prudentia, que rebus omnibus
adhiberi videtur accommoda Canonicis Venetorum tuam solatiis illu-
stris viri clarissimi Cancellarii nostri solempni more deputamus ut con-
sultus aliquem exigatis nisi qui legibus parere despexit ad forum
trahere, qui iusta non accepit Sub continentia irascere sub maturi-
tate distringe timeri te amplius nolumus quam probari Quia
maxime illud iniquiori tuo reputabitur, si nullus pro sua praesumptione perierit
Cogitetur pro omnibus pertinere publice fidelis exactio Sit tamen commodi
contemptus alienus, coactus faciat quod iuste sponte complere neglex-
erit, causam tamen te delegatus impendas, si praecepta segnis diversa non
requiris Caret culpa qui imperata perfecit In executore illud est pes-
simum, si iudicis relinquat arbitrium, non inde iacteris quod te quis
obviare non potest, nec assumas superbiam velis, quia te multorum humili-
tas praemunit Viri fortes semper in pace modesti sunt, et iustitiam
magis diligunt qui frequenter proelia tractavit Quam gratum est si me par-
tes reversus querelarum non reportes opprobrium Sed ista te cogno-
scant egisse quemadmodum diligentes probantur optare Nos etiam
et gratanter excipimus cum laude venientes, et otio vacare non sinimus
quem probabiliter egisse sentimus Hiis etiam et verum dominus militie ac-
dit, quos bona conscientia utilitates suas gessisse probant Quanta sub-
que prius attollere sapientes Nemo amplius accipit quam qui se bona
conversatione tractavit Cas. Venetiarum etc

l Mense regalis apparatus ditissimas non parvus reipublice probat-
ur ornatus Quia tanto dominus possidere creditur quantis novitatibus
epulatur, privati est hoc / quod locus continet in principali convivio
Hic profecto debet exquiri quod visum debeat ad mirari Destinet car-
parus Danubius A Reno veniat anchorago ex ornis consicula q-
bus libere laboribus offeratur Brutiorum mare dulces mittat acer-
bus sapori pisces de diversis finibus afferantur Sic debet rege-
mas pascere, ut alegatie gentium credatur pene omnia possidere Et ideo
perquiranda sunt vina, que singulariter fecunda mittit Italia, nec
qui ex terra aliena debemus appetere videamur propria non quesisse

Duodecima

Comitis itaque patrimonii declaratum est acinaticium. cui nomen ex acino
est enthecis fuisse aulicis ceniatum Et quia tantae dignitates in voce
sibi debent victualia ministrare quo spectant ad regiam domus pertinere
ad possessores veronenses. Ubi eius rei cura praecipua est vos in
bennis accedere, quatenus accepto pretio competenti nullus tardet ve-
dere quod principali gratie debet offerre. Digna plane species
de qua se nobilis iactet ytalia. Nam licet ingeniosa grecia multi-
pharia se diligentie subtilitate commendet et vina sua aut odoribus
condiat aut marinis permixtionibus insaporet sub tanta tamen
exquisitione repitur simile nil habere. Hoc est merum et colore re-
gium et sapore praecipuum ut credatur aut ipsius purpure fontibus tingi
aut liquores eius a purpura credantur expressi. Dulcedo illic inef-
fabili suavitate sentitur stipsis nescio qua firmitate roboratur
Tactus eius densitate pinguescit ut dicas esse aut carneum
liquorem aut edibilem potionem libet referre. quam singularis esse videa-
tur eius collectio. Autumpno lecta de vineis in pergulis domesticis
una resupina suspenditur servatur in vasis suis thecis naturalibus custoditur
Angescit non liquescit exeunt tunc fatuos humores exudans
magna suavitate dulcescit. Trahitur ad mensem decembrem donec
fluxum eius hiemis tempus aperiat. Miroque modo incipit esse
novum quando in cellis omnibus repitur antiquum. hiemale mu-
stum uvarum frigidus sanguis in rigore vindemia cruentus
liquor purpura potabilis violarum nectar defervescat. Primum in
origine sua, et tunc potuit adolescere perpetuam incipit habere novi-
tatem. Non caloribus contumeliose tunditur, nec aqua sordium ad
mixtione fuscatur, sed quemadmodum decet nobilitas tanta preparata
descendit. Cum aqua divertit servanda est cum omnis agrorum
fructus abscedit distillat gemmis compactum liquorem. Lacrimam dum nescio
quid lacrimat, et praeter quod eius delectat dulcedo in aspectum
singularis eius est pulchritudo hoc conditionis praemissum et compete-
tibus praeciis aggregatum. Cartariis qui in rem directi sunt tra-
dite defendum. nec illud negligendum putetis quod lacteo potulo
velutescit, quando plus est invabile, quod potius difficilius
invenitur. Albedo ibi decora est et serena puritas, ut illud de
rosis. hoc credatur natum esse de liliis. Colore quidem extraneum
sed sapore germanum est aspectus dispar et similis in utroque
suavitas. Nam quod acute sapit quod cito resistit commune illis

intelligitur Sed magna est distantia que videtur illud nimiis
rubore letum illud conspicuis candore festiuum Et ideo permutatio
eorum debet esse celeberrima quando ambobus messe cognoscitur
quod pariter expectatur etc. Valeriano viro illustri

7 Generaliter quidem amplissimum cognitorem decet beneficia di-
latare qui qui omnibus preesse cognoscitur cunctis impendere
profutura censetur Sed gratificante natura illis amplius debemus
qui nobis aliqua proximitate iungitur Unde quoddam genus ca-
usatur esse positi proximos a communitate discernere Nam mo-
destiam collegiis impendimus reverentiam parentibus exhibemus Ci-
vibus debemus communem gratiam sed affectum filiis singularem et ta-
ta necessitudini vis est ut nullus se contentum esse iudicet si sibi
aliena pignora prelata esse cognoscit Et ideo non est aliquid in-
missum de patria plus esse sollicitum presertim tempore quo eius
videamur periculis subvenire plus enim eos diligere credimus
quos eripere festinamus Venientes itaque ut didicimus exercitus qui ad
defensionem reipublice noscitur destinatus Lucanie Brittiorumque
dicitur culpa nascentem et abundantiam regionum studio tenuasse
rapinarum Sed quoniam et illis dare et istis succurrere pro temporis
qualitate necesse est pretia aut quis que ordo constituit ex
missione rerum quo cognoscitur temperanda Ut multe causae
quam vendere solebatis in assem publicum prebita debeant
imputari Quatinus nec possessor dispendia nec exercitus la-
borans sustinere possit inopiam Nolite igitur esse solliciti cua-
sistis exigentium manus ebuta nobis prius adimit apparatus
Sed quos facilius instruetur nostra noticia imputationum summas
infra septis brevibus credimus exprimendas Ut nemo nobis ne-
dat beneficium quod publica nostris largitate collatum Conci-
nete ergo possessores incompatientes motus Ament quieta quos
nullus admittat Suscipitat Dum belligerat Gothorum exercitus
sit in pace romanus felicium notum est quod iubetur ne cu-
stiti aggreste hominum genus dum laborandi tedia fugiunt illicitis
ausibus efferantur Et contra nos incipiant exigi quos nos pro
ternitatis in pace moderari Quapropter ex regione missione singulos
conductores massarum et possessores validos admonete ut nul-
lam contrahant in contentione barbariem ne non tam sustinet

Duodecimus

bellis prodesse quantum cuncta considerare incipiant forum, sed unde
agros excolant sumat cuspides bonum. stimulos pro furens defensore
maxime laus est Sic et illa indicantur preditas regiones pro-
tegere Isti non desinant pabulitas possessiones extollere Sic
iudicibus magis ex legibus subsellia non desinant iura malis
intonare Timeat latro iudicium. quod semper expavit. adulter
girrimum iudicis intermissitat ffalsarius vocem preconis exhorreat
fur sura non redeat quia tunc libertas grandis si talia non letant 2
Sic enim prosperrime gothi sentietis bellum si nobis communiter
fuit de humilitate consilium Nullus indigentem opprimat Immadite
pervasores insequimini persequentes est nobis competens pugna
civilis Omnia pera nobis redditis si duces scelerum com-
primatis In annonis vero repntandis esto solicitus ne aliquem
tiing quam possit fraudare versutia Rectoribus autem exercitus
arcarum domus sub mea presentia cognoscite delegatum ut du-
abus victerio fuint commoniti granatis procurationem dedit subve-
nire Custodiunt nihilominus disciplinam Cum robustissimus
armatur semper exercitus Additum est etiam huiusmodi genus ut
parti tot devotione acceptis regis. nec una domus indicatur
excepta sed totum commune sustineatur quod per generalitate cen-
setur Nunc ergo cum fratribus meis studiose consurgite, ut sub bona
cautela necessaria providete, ut possit revera nobilissime pre-
talia volumina pretulisse Cuncta enim regere ex usu admini-
strante provincias homines vel mediocres intelligentie possunt
Sed hoc opus hic labor est illud magis regere quod se relictum
non potest continere Cesset enim naturaliter in tranquillitate peritia
nec nomen prestat artifici, nisi fuit ius magna periculi Hectis
ergo temporis, ubi et famam sapientium possitis acquirere, et in omni
parte nos laudabiliter innate domino custodire Meos autem ultra
tectos nunc commendo, quia omnibus hoc tempus accidere, quod
nitis depdevamus lartibus enemie Multi enim propria tuna di-
lapsa est Postquam generale cepi cogitare custodiam Opto nis
bene, sed quod possit esse commune, quia magne iniusticie genus
est aliud sibi indulge esse velle quam potest generalitas sustinere et

Universis praefecture titulis administrantibus etc.

6 Quamuis abunde sufficiat que veterum domini ingenia pietate perpe-
rint criminacos tamen importunis et facilius adhibita districti-
one germanius, ut qui nequiverunt erubescere saltem se contineat pro
timore. Gaudeat enim de pena per sumptione gratuletur, quando famam per-
diturus est, qui inedita temptavit. Retundatur ambitio certa cupientium
pro terna refrenetur audacia, qui lucra de malo quaerit, pena proposita te-
reatur, qui honorem nefanda desiderat amissu potius opinionis
turbetur. Additur et quod nominis temporibus scelerate petere non valebunt
Nec culpam suam redimit, qui se reum esse cognoscit. Iniquis frau-
dibus non patebit occasio persequimur non defendimus excedentes. Ubi
iam male cupientes spem habent, quando nobis et veterum domini et vin-
dices conveniant. Vos tamen quos ad publicas administrationes perve-
nire meritum fecit electio, de actionum honestate confidite. Gemina nos ulla
venalitas excludit si probitas commendet actionis publicis utilitatibus
serenite sibi quando nos nulla privata dampna contristent. Reddite hanc
vicissitudinem conditori vestro, ut qui vos nullo proprio suffragio germani
fecit, studeatis in nobis vestra facta laudari. Prefixum itaque tempus arcum
dominis noveritis esse servandum, ita tamen ut ea quae nobis pro publica
utilitate decreta sunt providere ac solvere debeatis etc.

Canonicario Venetiarum

1 Sub clementia boni principis nihil constat licere fortuitos quando
sinistros casus corrigunt, qui prestare prosperrime desiverunt. Nam
quemadmodum ferret iudicis severam barbariem et districtum principem
quando spoliatus nire negat quod affluens misere dicebat. Atque id
illi vel illi suevorum vitiose vastatis fiscum quite de tune indictionis
serenitas regalis indulsit, sic te potest instituere relicta praecepto. unde
obediam commendantes a supradictis possessoribus depredatis quae tam
cognoveris esse penitus vastata indictionis tributa non exigant. Reliqua
vero solempni compulsione petita et constitutis temporibus archario nostro
residuam suppleas quantitatem. Tunc ergo ne gravior fias hostibus si
ad hunc mundare velis exeuntes. Clamides non patiebantur qui armati ti-
muerant. Rapinas non sentiant post predones validas contra te appo-
tatas invenerunt inimicas, securitates illis dedit calamitatis quae illis
violentia abstulit quod quaerebas. Enim nihil videtur relictum a bru-
[illegible] tis constat esse liberatum etc. Consulari provincie Ligurie

8 Boni generis videtur compendium postulantes acquirere et prestantes
nulla dampna sentire. Nam sicut accipitur ab uno ut restituit

recipit ab alto, donatur sine dispendio creditur sine imminutione Et non
habet insufficientie quod intra domum nescit exire Quapropter ille casare
narum fiscum in illa provincia constitutarum quas breuis subter con
scriptas eloquitur exactione fugit enormitate uexari desiderans sine ali
qua imminutione publice utilitatis inferre se debere iuris archarii
debitam functionem Quod nos qui melliore dampnis studemus cognoscimus
omnimo fisco competenti ac racionabili satisfactione soluantur libenti animo
Xenia hoc est bona desidia suspende qui illicita pretractare Quadere spec
tabilitas tua conventus curchabus uel compulsoribus / nectio et huius
quorum interesse cognoscit ab illa indictione productis casis exactionem facias
sub hac condicione removeri. ut si intra illas kalendas summa que sunt
non competit archario persoluta intra provinciam solempnis exactio pa
gatur Summus ne si fidem tue promissionis archariorum apotecis probamus
esse completa ab omni inquietitudine compulsorum designata persona
prediali liberetur Xenia illa magis debent eligi que sine suspitione
dampni libenti animo probantur offerri Grata enim nobis est sine insta
ncia compulsoris exactio Et hoc denotum facere quod uix poterat
actus implere Atque utinam possessor ultroneus / et nobis necessitate
morarum tollet Et sibi dampna competentibus illationibus abroga
ret Ipse enim imminente necessitatem facit / qui solempnia prebere
distulerit etc. Pastasio prefecto annone

Pietate plenum est peregrinam gentem publicis beneficiis obligare 9
Et non tantum consanguineos ad subtilia lucra permittere / quando
ipsas quoque advenas invitare hereditas que est sine proximis absque
parentela successio sola quia fides generis est patrios sonare sermones
Affert et expetit beneficia ut sibi olim doceat fuisse concessa dum
sine accipientis nomine preter personam largitas / quia primum collatum
est genti ut postea potentum notabilium potuisset affigi Hinc
et illi iure quodam postulat hereditates alienas. et illi tantum
uidetur competere. quod romanus non potest in causis similibus ob
tinere Beneficium tale non inuenimus in patria sua Sed hic eos
sub hac condicione parentes sunt uniuersa natio quantum ad suc
cessionis beneficium una familia est Quo circa experientia tua preces
illius diligenti examinatione discutiat Et si uena ille que sug
git de hac luce tempore filios non reliquit Nec ab illo constat
racionabile possideri circa introductionem memorate rei officium uirum
celebrato ex more Quatinus antiqua pietas regnantium prestiti repat
beneficia donatore / et possit pro illis supplicare sub quibus se magis

votiva intelligit meruisse. Aestimat satullitate qui se suspirabat ami-
sisse peregrinum se ultra dicere non potuit, qui optata iura conquirit
Recipit possessorum similem dignitatem et iam tributa reparatus inferat
qui opem ab alienis manibus expetebat. Laudat se ad hoc perductum
ut daret quod utique nisi haberet non probatur emergere. Ceterum dominus
in hac tantum sorte deterior, quoniam alienare nequit quod possi-
dere praevaluit. Sed et hoc quoque magna circumdatum aequitate reperitur
ut qui loco succedit pignoris, propriam suam affectu patris nunc servet
expertis miseratione pastus, nunc pascat et alios. Felix illi contigit
xiii et perdita captivitas romana civilitate perfrui, et afflictorum pri-
vilegiis potuisse misceri etc. Universis Cancellarius provinciarum
10 Rationum publicarum reliquie infauste sunt egritudini compa-
rande, que gravant debilitat, nisi sub celeritate discedant. Beatum
quidam est esse sub debito, nec liber potest veraciter dici qui probatur
obnoxius repeti. Pendens seipse compellit minus tantum est qui
urgetur ab alio quam. Nam quod egit totius anni suscepta com-
pulsio, summa future inditionis et quantitas exigatur, parcendo
non parcitas, exonerando aggravatis, et dum venales mores quis
tributi onera duplicatis. Relinquite crudelem iniuriam, iniustitia
tota detestatione fellita. Gravius percutit qui blandiendo gras-
satur, et sub indulgentia ledit qui consuetis temporibus exigere
tributa distulit. Et ideo desinite aliquando possessorem dampna
nitari. Ceterum totum conscriptis patribus incommode redditis quod
iniquis dilationibus abstulistis. Post ista enim non vos credatis
iterum commoveri, sed irremissibili exactione compelli. Ceterum
ppl si ad illum diem arcario nostro que provinciis solempniter
postulatur dispositis, cominus non erit parte titulorum aut de-
stinamus geminatum in provincia velociter reddis, quem te male distu-
lisse cognoscis. Ceterum nimis iniquum est ut assis publicus sor-
dida negligentia iaceat, et arcarius mutuatam pecuniam privatis
utilitatibus incessanter expendat etc. Idem cancellariis supra etc.
11 Probitate debet esse conscientie qui principalia beneficia promittitur
erogare, ne aliqua cupiditatis forte desinatur quod a tanta libe-
ralitate profunditur. Mutant enim quasi liberalitates rapientium
manus, et sicut fontis puritas per limosa corrumpitur, sic affluentia
boni regis avaris distributoribus imminuitur. Aurum ipsum cum soleat
in liquore, nisi in nitidissimo calculo suscipiatur, inficitur quando
puritate sua illa sola custodiunt, que nulla sordium admixtione
fuscantur. Cum gratum modo per niveos calculos rivulos videre cur-
rentes et ipsam quodam modo nature libam ride puritate qui nullis

Diodermus

maculis innixa turpatur Sic bona rerum domini nulla debent
pollutione fuscari Sed sicut ab ipso exeunt copiosa Ita debent
ad romanas pervenire purissima Nam licet omnis fames gravis
esse videtur Illa tamen importabilis redditur, que in tumultuosa
plebe grassatur Turba que vivit quieta plus, qui nescit iusti-
tum letus clamor sine seditione strepitus furoris nescimus Quibus
sola contencio est paupertate fugere et divitias non amare Ne-
sciunt enim esse lucripedes, nec aliqua se negotiationis callidi-
tate distendant Amant fortuna mediocrium et constituta divi-
tum Nonne piaculum est talibus rapere, qui nesciunt aliena
fraudare Quapropter obsonia romano populo distribuenda ab illa
indicione pericia et divinitate concedimus Ut sine aliqua di-
minutione percipere possit quod regia largitate promeruit,
Cave ne quod illi meruerunt, alter accipiat Et tu agrum
nostra peregrinis reddaris. si avito amore discessus Non
fiat latentibus preciis qui civitati illius non hic iura nascendo
Honorandum semper est, quod nomen gentibus dedit, quando
potior in humanis rebus redditur, dum aliquid claritate
prestatur Munera ista quantum sunt non participat totum liber
fortuna servilis In maiestate populi romani peccat qui san-
guinis illius paritatem famulorum societate commaculat etc

Cum apud regem dominum solempniter Victum etc
more prandere mus et diverse provincie de suis deliciis 12
laudarentur ad vina bruttiorum et sallentina suavitate currente
ut assolet sermone perventum est Quod herbarum dulcedine ta-
talibi nature rotunditate constituitur Ut non credas de esse mel-
lis gustum, quod nulla conspicitis qualitate permixtum Manat
illic provocatum lenius lac uberibus fistulosis, et quasi in ali-
os usus nature ubertate collectum non guttis impellit, sed qui-
busdam repentinis torrentibus influescit Redolet suavis et
varius odor herbarum naribus agnoscitur pecudum pastus
Qui fragrantius virtute diversa thuris sentitur inspirare
similia, hinc tanta pinguedo sociatur, ut arbitreris simul
decurrere pallidum liquorem, nisi quod ab illa prasina viridi-
tate unico candore discernitur Tunc cadis labe patentibus
copia illa mirabilis leto nimium pastore suscepta Cum ad
mixtione coaguli in callosam ceperit teneritudine coadunare

ad pulcerrimum orbem forma perducitur que subterraneis horreis ali
quantulum congregata diuturnam tasei esse facit substantiam
Hoc quotidianum suppositum namque sic destinabis, ut desiderans re
galibus parvo satisfecisse munere videaris. Verum quoque
quod laudare cupiens palmatiam nominavit antiquitas nos
stipsim asperum, sed gratum suavitate perquire. Nam licet in
omnia brutia videatur extremum situm, tamen est pene generali
opinione primum. Ibi enim reperitur et galatho par et sabino si
mile, et magnis odoribus singulare. Sed quia illud sibi famam
nobilissimam vendicavit, hoc eum in suo genere nimis elegans
perquiratur, ne prudentia maiorum aliquid appellasse videatur
in generum. Est enim suavi pinguedine molle, crassum vinaci
tate firmissimum, natura vinolentum, candore quoque perspicuum
Quod ita redolet ore ructatum, ut merito illi a palma nomen
videatur impositum. Sinistra defecta constringit, vulnera ma
dida desiccat, lassum reficit pectus, et quod prevalet implere
potius arte compositus, hic natale prestat infectus. Sed proinde
ut supradicta species exactas debeas destinare, Verum falli
non possumus, qui hoc patotica veritate retinere. Ad prius enim
delectans nos que desiderabant obtulimus. Tu autem tuo
poriculo dissimilia fers, quorum iam inditia teneai posse co
gnoscitis etc. Edictum imperatoris

13 Usu contineri debet omni largitas impensa divinorum, quin
immo est utilitati proficere. Et illos impulsi divinitatis
probatum fuit effecisse. Pietas siquidem principum totum custodit
imperium dum illis incassitudo digna redditur, in columna
reipublice membra servantur. Audivimus siquidem imperiali con
stituta per brutios atque lucaniam sacrosanctas ecclesias digna
munere donatione invenerunt, sed ut est sacrilegis mentibus
simulac, et in ipsa quoque venientia divina peccare non nulla
ex inde partem muneratiorum nomine canonicarum subtrahebant fa
cientes, laicum comodum subeam clericorum. Quod sedis nostre
muneratam execratione detestabili respuentes, nunquam sibi illa
tum fuisse suggerunt, quod de tali scelere manus impie noxie
frandaverunt. Verum ad hunc audatia nunc humana cogno
tabis, si et ibi furta porriges ubi te latere nunc posse cogno
scis. Et illud ab oculis fortasse mortalibus criminis iniquitas

aliqua videtur esse presumpcio. Quanta non tenacitate dampnatus
est qui se estimet perpetrare quod divinitas non possit advertere.
Sed ne similis ulterius grassetur forte presumpcio aut divinam
paciam frequens pernotare possit excessus edictali programmate
definimus, ut qui in hac fuit ulterius fraude versatus et mi-
licia careat et compendium ipse facultatis amittat. Ex timore
siquidem pena plectendus est, qui usque ad iniuriam divinam
suam nichilominus tetendit audaciam. Habeant pompes dona re-
gnancium possideant aliquid quibus nulla facultas est. Cum
aliena substancia in regali porta largitate preditur posses-
sio eius principis munus, quemadmodum presumat subiectus tollere
quod deo respicit humilitate donantis offerre. Additur quod ta-
libus non dare tulisse est. Et mirum quando quis potest esurien-
tibus subvenire, si non pascit extinguit. Pudeat illis tollere
quibus iubemus offerre. Ultra omnes crudelitates est, divi-
tem velle fieri de egestate mendici. Amentur honesta lucra,
horreantur damnosa compendia. Nullus audeat inde tollere
quod possit collecta dispergere. Addendo perdit, qui recondendo
colligit, et paupertatem potius ad se trahit si exigencium penu-
rias non repellit etc. Anastasio Cancellario Lucanie et Bru-
xiii Rigenses cives ultimi Bruciorum quos a Si- ttiorum
cilie corpore violenti quondam maris impetus segregavit le
unde civitas eorum nomen accepit. Divisio enim regione gre-
ca lingwa nocitatur iniqua suggesserunt se exactorum presum-
pcione fatigari implorantes non amari sed oculorum nostrorum
nota remedia qui possimus scire territorium eorum quod petitur
non habere. Est enim montanis capillis terra rarissima, arida pa-
scuis, sed undosa vindemiis, segetibus adversa, sed olivis ac-
comoda. Et ideo cultura eius omnis in surculis est, quia suppositis
ipsis sata nutrire non valet superne nascencia tegmine. Illic
ager indulgens industria potius quam natura vestitur. Nam pal-
ladie silve viriditate contegitur, qui in solo aridissimus appella-
tur. Talibus enim locis illa proficiunt que radicibus petris ad humi
penetralia descenderunt. Segetes irrigantur ut innatant et con-
dicione mutata hoc aristis impenditur, quod oleribus exhi-
betur. Quanta seges est que manu colitur raro illic area

venit humoris Exiccatis agricola ut non massas in hortis, sed inde possit aliquos cophinos de summa uberta complere. Horrent aut rusticorum agmen hic operosum. Quia illic olivis omne saporum est marina irroratione respersum. Quos humana industria consuevit fieri, hoc tum minime accepit. Contra marinus sapor nutri(t)ore illic fiunt dulcissime sunt. Que ne percocte filiis tortuosis callosa teneritate conglobantur. Unde in more vitri aliquid durius tum frangitur. Dum asperitudo respirite segregatur. Huius nutualibus si insnosse regio illa secunda est. Nam et marinis delitiis copiosa iocunditate perfruitur. Quia ibi mare proprium, atque inferium inseritur fronti(bus) adnatum delicias utrimsque pellagi in unam congregatam suus pro nobilitate perducit. Necesse enim est illic et pisces speciare ubi constat et undam posse defluere. Exormiston quoque inter pisces regium genus. Compar murenis corpore tum colore, distans naribus setosis colostra delicatudine mediata, oleoso ac suaui liquore coagulatum appetibilis gratia que pinguedo tum spiritus fluctuantibus inter aeris confinia cepit enatare ad cubilia redire que deserit. Credo aut minor cursionis aut tenuitudine summa mollitus nequit undis elevantibus contraria oblutatione demergere fertur, velud corpus exanime nullis nisibus periculum nulla arte devitans. Et hinc inrudus destitutus redire non creditur. Quia nec fugere posse sentitur. Hic plane tante dulcedinis esse dinoscitur, ut ei nemo piscium comperetur. Hec sunt in littore que regino. que diximus, quod non alio referente cognovimus. Et sit insuali probatione retinemus. Quia propter lardi atque tritici species nullis temporibus coepimus nomen inde decernimus postulari. Quia nimis calumpniose petitur, quod loci beneficio non hetur. Deinde sufficere debet defensio mutatur et testimonium meditis, quia nimis execrabile est malum si tum aliud nomen conscia aliud lingwa decernat. Additur etiam quod tantis commeantium fatigatur adventibus. Tanta excurrentium lacerratione deteritur. Ut rationabiliter illi remitti debuisset, vel quod aput ipsum nasci posse constaret etc.

Maximo Cancellario Lucanie etc.

17 Stillacium primam urbium Bruciorum quam Troie destructor Olixes legitur condidisse, irrationabiliter dicitur presumentium inimicitate vexari, quod nobis presidentibus non oportuisset assumi, quia lesionis eius cogimur plus dolere dum patriotica nos probatur affectione contingere. Civitas supra sinum adriaticum

Duodecimus

constituta in modum botrionis pendet in collibus. Non difficili ascen-
sione vergescit, sed ut voluptuose campos virentes et cerula maris
terga respiciat. Hec nascentem solem ab ipsis cunabulis intuetur, ubi
ventura dies non premittit auroram, sed mox ut oriri cepit lampadem
suam vibrans fulgor ostendit. Gaudentem respicit phebum, illic
ipsa lucis claritate resplendet. Ut ipsa magis solis putetur esse patria,
rhodi opinionem superavit. Fruitur luce perspicua, aeris quoque temperatione
donata apricitas hiemes, refrigeratas sentit estates. Et sine aliquo
merore transigitur, ubi infesta tempora non timentur. Hinc et homo
sensu liberior est. Quia temperies cuncta moderatur. Patria siquidem
fervens levos efficit et acutos, frigida tardos et subdolos. Sola temperata
est que mores hominum sua qualitate componit. Hinc est quod antiqui
athenis sedem sapientium esse dixerunt. Que aeris puritate pro-
vecta lucidissimos sensus ad contemplativam partem felici largitate
preparavit. Numquid enim tale est corpori aquas cenosas sorbere quale
perspicuitatem dulcissimi fontis haurire. Sic animi vigor oneratur
dum spiritu graviore comprimitur. Subiacemus enim necessario talibus rebus
quando nubilo tristes efficimur. Et item naturaliter ad serena gaudemus.
Quia celestis anime substantia ad omnia infecta quoque et purissima le-
tatur. Fruitur marinis quoque copiosa deliciis dum possidet vicina
que nos fecimus claustra neptunia. Ad pedem siquidem mosii montis
saxorum visceribus excavatis fluenta nerei gurgitis decenter immisimus,
ubi agmen piscium sub libera captivitate ludentium, et delectatione
reficit animos et admiratione mulcet obtutus. Currunt avidi ad
manus hominum, et antequam cibi fiant escam expetunt. Pascit homo
delitias suas. Et dum habet in potestate, quod capiat frequenter evenit
ut repletus omnia derelinquat. Spectaculum quoque pulcre labora-
tium non admittitur in civitate sedentibus. Cernuntur affatim co-
piose vindemie, arearum pinguis tritura conspicitur, olivarum quoque
virentium vultus aperitur. Non eget aliquis agrorum amenitate
cui datum est de urbe cuncta conspicere. Hoc quia modo non habet
muros civitatem credis ruralem, villam iudicare possis urbanam, et inter
utrumque posita copiosa noscitur laude ditata. Hanc dum frequenter
invisere desiderant commeantes, dum tedia laboris refugere cupiunt,
amenitate civitatis in paraveredorum et annonarum prebitione possessores
fatigant expensis. Quapropter ne ledat urbem amenitas sua,
aut res brutiorum fiat causa dispendii, paraveredorum, et annonarum
prebitionem secundum evectiones concessas in assem publicum constituimus
imputari. Privatam quoque indictis funditus amputatis. Tamen tantum

etiam dictum possessoribus annonas praeberi secundum vetera constituta de-
cernimus suis expensis facta tarditate metuens leges enim administrantes
remedio non onerari esse voluerunt. Evadere aequitatis intuitu civitate
ipsam relevare iudicatum est, quod et fecimus nos remississimi. Nunc
iuvante deo iustitia saeculi et securitatis gaudio singulari. Alii
dicant incolas, ego habitationes tuas appellem potius fortunatas

Canonicario de tertium fisci solutione

16 Tempus admonet humanis rebus indesinenter accommodum
dum res etiam adversas captata semper opinione conciliat. Ut
illationum fiscalium tertiam annua sollemnitate repetimus, quando
reipublicae ordo tali consistere cernitur instituto. Et mixto votorum
sexu cernitur quod pro cunctorum utilitate praestatur diligenda sunt ista
unde respublica videtur esse firmissima. Nunc enim redeunte
censu refectus status firmissimo robore continetur. Quapropter ma-
gna est quolibet tempore monstrata devotio. Sed tunc acceptior
redditur quando necessaria plus habetur. Praebeant igitur possessores stipendia
sue gratie profutura. Debitum siquidem quod non potest evitari prona
debet semper offerri mente, ut fiat beneficium quod sine compulsione
constat illatum. Atque ideo quod feliciter eveniat sit per indictionem primam
in diocesi tua possessores te praecipimus admonere, ut tertia illatione
servata assem tributarium devotus exolvat, quatenus nec aquis se
sub immatura compulsione ingemiscat exactum nec iterum re-
missione laetante quisquam se dicat esse praeteritum. Nullus quantitate
iuste ponderationis excedat. Sit quoque libra iustissima. Modus
itaque erit capiendi. Si pondera praeterea sit excedi expensarum
quoque fidelem notitiam per quaternos menses ad scrinia nostra
solemniter destinabis, ut cunctis erroris obscuritate detersa rationibus
publicis veritas elucescat. Sed quo facilius possis deo iuvante que
sunt instituta complere, illum atque illum sedis nostre milites tibi
officio quoque tuo particulare favore memores praecipimus imminere, quatenus quod
iussimus agnoscis inculpabili sociatur effectu. Cave ergo ne te
aut nimbe redemptionis aut torpentis desidie culpa respiciat. Et
quod expedire neglexit tuis inferat dampna fortunis etc.

Iohanni liquatorio Ravennatis etc.

17 Munitio civitatis spes est tota cunctorum quando in pace aberrantis
gentibus destituitur, quod caute in certamine timeatur. Plena
est enim suspicionis gentibus hominum habitatio urbium singularis. Nemo
enim novit cum qua gente confligat. Ideo quoque omnibus convenit agnoscere
quod securus hostibus gratum non sit audire. Quapropter ex nostra
iussione possessores admonere curabis, ut iuxta montem capraria
et loca commoditate muris foricare ingentia ora pandantur. Ta-
lis quoque ibi relinquatur introitus. Cur nefandi homines perscrutantur

accessus illicitos quibus portarum permittitur licenter ingressus Ne-
scio quid indecum tege qui palam non desideratis intrare Conscia
ita vias publicas tenet ob morem collatione gratulatur Et cum diversos
gratanter inquirit laboris tedio non gravatur Animum est aut criminis
velle nescire et qui vias suas occulit conscientiam prodit Proinde in opus
generales itinera prisca renoventur, ne dum compendium laboris
querimur inter dispendia patiantur Ille enim iure habendus est ho-
stibus qui munimina intuitur violare civitatis etc.

Constantino viro expeditissimo etc.

Regius apparatus sicut negligentibus affert periculum, sic strenue 18
laborantibus praestat ornatum Quia primum est inter domino
iubente servire, cum nec culpa celari, nec bonum possit abscondi
Quoniam gratum est sine offensione aliqua id agere destinatum
videtur indicia diligentie Dubia sine timore transire, gressu facili
montuosa conscendere in pontibus cum trabium mobilitate non
tremere viam quod sic conficerent omnia probentur animo concepisse
Militiam vestram transcenditis, si rerum domino placere possitis Tan-
tum nos parere contendimus magnus provectus est si mereamini
quod ad eius placidos venire conspectus Quo ita iter flumine
rivis saltantibus exaratum hiantes ripas latissima pontium
iniectione coniungente Obsessos margines plantarum asperrimis spi-
nis emundare paraveredorum ascriptus numerus preparetur cum
electa qualitate membrorum annonarum designatarum copia sine
aliquo possessorum dispendio congregetur Quia sic omnia grata red-
ditis sine nulla parte peccetis Res una subtracta cuncta defor-
mat et totum deesse creditur, ubi vel minima querela aspicitur Co-
monetur species preterea que mensis regiis apparantur exactas tota
sedulitate perquirite Nam quid proderit exercitum satisfacere si nos
contigit in ipsa domorum passione peccare Parant provinciales ad-
monitis civitates singule delicata brevibus premiserunt Nam quo-
tiens leto principio occurritur efficacius beneficia postulantur Cogi-
tate etiam quod prius facta vestra dimidito Aut gratias nobis de-
gaudens aut convictione principis iratus attribuo Agite ergo ne
michi imputetur vester excessus quia cunctis de nobis satisfac-
tio quod culpis vestris offendero persolvat, michi potius gratiam
vindicet exactus Magna nobis erit gloria, et me servorum reddere et
commodorum bona indicia meruisse Maximo vicario urbis Rome

Advertimus quid regimen exipsa potestis cognoscere frequentia co- 19
ruscantium Quia necesse est ut res magna competentia similitu-

Liber

semper indicia Venturum diem lucifer demonstrat exortus, vena scaturiens nuntius ostendit imminentia bona, quadam animi praesagatione demonstrimus. Et difficile magna res geritur que per ignotam persuasione minime declaratur. Decrevimus et nos necessario commonere, ut pontis iunctione Tiberinos fluctus solemniter nesciatis, quatinus transitum praebeat in tremulum fixio concatenatione navigium, et de suo situ celerem nobis praestet excursum. Non moveatur pistris fluctibus ut solebat non manibus trahentium moles tanta tempestat, celsitate potius fixa conferat quam se movens ancta non praebeat. Ambulat comeantium greges praecepto non navigiis incisa nos unda deportet. Hic decet dum suscipi, ut aliqua de novitate gratulari. Tabularum fortis innectura soliditate det et praebere materia, ut pavore undas dubitantium terrena similitudine possit expectari. quamvis longior fuisse transitur inmotus. Cancellorum tu tu dextra laevaque decenter aptetur prosper datur transitus, cum sint asper casus exclusus. Unde quemadmodum reliqua ad te pertinentia praepares qui te occursurum esse cognoscis. Quale est enim in tanta frequentia non potuisse tuspari. Universos affligit qui regi aliud necessarium subtrahit. Ultima dum laetus optatur ab omnibus cunctos contristat si praebetur offensio. Adde quod sit praeclarum est sub tanta peregrinatorum occursione laudari principem sit suscipere ut omnes intelligant in te decesse, ante ipsum quoque dum venire laetum qui aliqua trepidatione confusum. Insperatum bonum est si is adquem deceptiones pertinent periculum sibi grato pertinet augmentum. In quam rem illum sed nostre militem nos direxisse cognoscite, qui tibi officio quod tuo debet imminere quatinus nobis omnia parata renuntiet qui commitati nobis quod nostro periculo constat ascribi etc.

Thomati et Petro viris clarissimis

20 Retinetis meminisse fidelissimi sanctum Agapitum urbis Rome papam, cum ad orientis principem legationis gratia mitteretur, iussione regia datis pignoribus a nobis tot libras auri facto pittacio solempniter accepisse. Et cum prudens donator miserit ad subitam eius etiam urgentem necessitatem, primum quidem benigne restituit qui in necessitate mutuas pecunias dedit. Sed quanto gloriosius fecit etiam illum largiri quod cum gratiarum

actione potuisset offerri. Vera est sine dampno utilitas. maximus
pape dabat, quod eius substancia non habebat. Et illud iter est malig-
ne redditum, quod donis constat expletum. Quale ergo videbat
antistitem petentibus profundere, et etiam nulla detrimenta
distributor potius fuit quam donator. Ruina vero est illi appli-
cari de cuius facultatibus videatur expendi. Quod agat non
agat apud pium principem, talis legacio quam destinatam legi-
singulari constat exemplo. Qua propter nostra preceptione commoniti
et regia iussione securi sanctorum vasa cum oblatione cirographi
auctoribus sancti petri apostoli sine aliqua dilatione refundite
ut lucrose reddita feliciter impetrare videantur optata. Referunt
maioribus leuitarum iusticiam, toto orbe narranda dicitur quod
proprium fuit. quando iuste per largitatem respicit quod sacerdos legibus
obligavit. Cuius passim est exemplum quod in historia nostra ma-
gna intencione retulimus. Nam cum Rex Athalaricus urbis ro-
me depreda saciatus apostoli petri vasa suis defensibus extepisset.
Mox ut rei causam habita interrogatione cognovit sacris liminibus
deportari diripiencium manibus imperavit. Ut cupiditas que
depredacionis ambitu admiserat scelus devocione largissima de-
leret excessum. Sed quid mirum si reuerenda sanctorum diripere
noluit qui tanta se urbis vastatione ditavit. Rex autem vester
religioso proposito reddidit vasa que iure pignoris propria videbat
effecta. Et ideo talibus factis frequens prestetur oratio quando
leta concedi posse credimus cum retribucionem bonis actibus po-
stulamus etc. Scribe Ravennatis etc.

Scribarum officium securitas solet esse cunctorum quando
ius omnium eius solicitudine custoditur. Alios enim depopulat 21
incendia. Alios invadat surrepcio furtiva nonnullis neglige-
ncia perit quod diligens auctor acquirit. Sed fide publica ro-
bustissime reparatur quicquid a privatis amittitur. Diligencior
est in alienis qui potest esse in sua dispendiis. Non admonitus
facit quod vix rogatus implet. et requisitus non potest negare
quod is cuius interest se fatetur amisisse. Armarium ipsius for-
tuna cunctorum est et mito refugium omnium dicitur, ubi uni-
versorum securitas invenitur. Ad priua turpe officia sic incor-
rupte sic intas custodita. Nam sic diligens conditor servat
quod ocius successor inveniat. Sic arbiter actuum nullu

patitur publica utilitate fraudari. Et ideo tante rei te magister scriniorum esse
custodire / ut qui hactenus integritate placuisti, nulla debeas na-
lictate fuscari. Vide quod tibi committitur antiqua fides et quot-
tidiana diligentia dicimus nec tantum litem apud cunctos pre-
sules decima tua litigatur. Et tu potius indicas qui causarum
vincula dissolvis. Hoc honorabile testimonium vox antiqua fidei
carthar. Cum de tuis additis incorrupta protesserit / cognitores
reverenter excipiunt litigantes quamvis improbi coacti tamen obe-
diunt. Et cum nefas sit promulgatam sententiam suspendi et non
licet obmari. Devotio non habeat venale propositum. timea docu-
mentorum est obligatio maligna redimentis / dum querunt consumere
quod se cognoverit impedire. Pascat te edicto decora mutatis
/ tua facultas habeatur integritas. Da petentibus te olim fa-
cuit / translator esto non conditor antiquorum gestorum exemplar
velut annulum ceris imprime. Ut sicut vultus expressa non
possunt signa refugere. Ita manus tua ab antentico nequat
discrepare. Quod aliquis per te iniqua surreptione traduxit
quemadmodum in alia causa acquiescat cuius quem scit po-
tuisse corrumpi. Impugnat te fraude sua, et facili convincit
quem in una parte decepterit. Cuncta iusticiam decqua nemo q-
ritur / ut etiam iratus testimonium salubre possit dicere qui
te intactum voluit demare. Publicum est omne quod feceris
dum aut laudatus gratiam aut accusatus invenire possis
offensam. Provincialibus Histrie

22 Expense publice diversa temporum necessitate titubantes hac
ratione se poterunt continere. si provectum locorum sequatur salu-
britas missionum. Illic enim Illic enim facilis est provectio ubi
sunt fructus uberiores. Nam si indicatur quod sterilitas terrena de-
negavit, tunc et provincia leditur / et effectus optabilis non habetur.
Comeancium igitur attestatione didicimus histriam provintiam ma-
ximis egregiis fructibus sub laude nominatam divino munere
quandam vini olei vel tritici presenti anno fecunditate gratulari
Et ideo memorata species in tot solidos date pro tributaria functione
qui nobis de presenti prima indictione reputentur. Reliqua vero propter
solempnes expensas relinquimus devote provincie. Sed quoniam
nobis in maiore summa sunt querenda que diximus tot solidos ex
de arca nostra transmisimus. Ut res necessarie sine nostro dispendio
ubertime debeant congregari · frequentant enim dum extraneis ingemi

Duodecimus

vendere soletis dampna sentire eo presertim tempore cum nobis pere-
grinus emptor exceptus est Et iniquum est ante tacere quando in-
tatores cognoscitis non adesse Quando non melius est pace domus
quam prestare longinquis et debita fructibus solvere quam emen-
tium fastidia sustinere Prodimus etiam amare iusticie quod nos
suggere potatis Cuncta in pretio ledere non debeamus Unde naulor
exactionibus non gravamur Est enim proxima nobis regio supra
sinum maris Ionii constituta olivis referta segetibus ornata vitibusque
copiosa Ubi quasi tribus urbibus egregia ubertate largitus omnis
fructus optabili fecunditate proslupit Cui non immerito dicitur rane-
mie campanie urbis regie cella penaria voluptuosa nimis et de-
liciosa digressio finitur in septentrione progressa celi admiranda
tempore Habet et quasdam non absurde dixerim baias suas ubi un-
dosum mare torrenas contaminatas ingrediens in faciem decoram
stagni equalitate deponit hec loca et carismatia plura mittunt
et piscium ubertate glorientur Anermis ibi non unus est modo
concupiscunt pissime neptunie quibus et cessante industria passim
ostrea nascuntur immissa Sit nec studium in nutriendis nec
dubietas in capiendis probatur esse deliciis Litoria longe lateque
lucentia in margarithas spem putas esse disposita ut hinc appa-
reat qualia fuerint illius provincie maiorum iudicia quam tantis
fabulis constat ornatum Additur etiam illi litori ordo pulcerrimus
in pilaris quam amabili utilitate disposuit et apertis vindicet naves
et ditat magna ubertate cultores refecit plane commanenses et
tubias Italie ornat in primum primates delicias mediocres mena-
lium pascit expensis et quod illic nascitur pene totum in urbe
regia possidetur preter nunc copias suas sponte magis devota pro-
vincia amplius pareat dum speratur quod gratissime facie-
bat dum nunc queretur Sed ne aliqua missionibus nostris
dubietas nascetur laurentium virum experientissimum et magnis
nobis iure publico laboribus comprobatum cum presenti auctoritate dire-
ximus ut secundum binas sibi ter annexos insinuatam expediat
quod si expensis publicis invectum esse cognoscit tunc privata
que missa sunt vos enim facitis devotum militem cum libenter
suscepistis missionem pretia vero nobis moderata sequenti missione
declaramus cum nobis generalis pretium venalitatis modum iusta
relatione suggesserit Trahit enim aliquid non potest iuste nisi copia
rei evidenter potius indagari Inequalis quippe est arbiter qui simul
mittit in casum et mali sibi probatur consilius qui est indeliberata

Liber

indeliberata dictatus — Laurentio viro experientissimo

23 Delibatos indictis probatos viros debet publicis actionibus ad-
hibere, ut facile possit impleri, quod sterilitate temporis indicitur
inquirere. In abundantiam rerum quelibet se potest expedire persona
electis opus est militibus cum fuit victitas impulsus. Atque ideo
experientiam tuam frequentibus nobis et tali devotione gratissimam
ad Histriam provinciam iubemus excurrere. Ut in tot solidos vi-
ni olei vel tritici species de tributario solido debeas procurare. In
aliis vero tot solidis, quos a nostro arcario percepisti tam a ne-
gotiatoribus quam a possessoribus emere maturabis. Sic te ammi-
nerans instrumpit porrecta notitia. Quapropter exige virum annos
ad perendum, qui tantis et talibus excubiis indiscreta sorte pla-
cuisti. Admonet te prioris commissionis exemplum. Quia minus
grave est emeritum derelinquere quam tironem militantem constat
errasse. Qualis autem superadditarum specierum ubertas se optata la-
rgiente nati nobis ut de te ardenti relatione suggesta. Ut nos
Un hito modo constituere debeamus quod nec provinciales ledat nec publi-
cas gravare possit expensas. Tribunis maritimorum

24 Data pridem iussione censuimus ut Histria vini et olei species
quarum presenti anno copia indulta perfruitur. Ad Ravennatem
feliciter dirigeret mansionem. Sed vos qui numerosa navigia in eius
confinio possidetis pari devotionis gratia providete, ut quod illa
est parata tradere vos studeatis sub celeritate portare. Similis erit
quippe utrisque gratia perfectionis quando unum ex his dissociatum
implere non permittat effectum. Estote ergo promptissimi ad vicina
qui sepe spatia transmittitis infinita. Per hospitia quodammodo ves-
tra discurritis qui per patriam navigatis. Accedit etiam commodis
vestris quod vobis aliud iter aperitur perpetua securitate tranquillum.
Nam cum ventis sevientibus mare fuerit clausum via vobis panditur
per amenissima fluviorum. Carine vestre flatus asperos non pavescunt
terram cum summa felicitate contingunt et perire nesciunt, que fre-
quenter impingunt. Putantur eminus quasi per prata ferri cum
eorum contingit alveum non videri. Tracte funibus ambulant
que stare rudentibus consueverunt, et condicione mutata pedibus
iuvant homines naves suas. Vectrices sine labore trahunt, et pro
pavore velorum utuntur passu prosperiore nautarum. Iuvat referre
quemadmodum habitationes vestras sitas esse perspeximus. Venetie
predicabiles quondam plene nobilibus. Ab austro Ravennam Pa-
dumque contingunt ab oriente iocunditate Ionii littoris perfruuntur
ubi alternus estus egrediens modo claudit, modo aperit faciem recipro-

in directione temporum qui nobis aquatilium avium more domus
est. Nam qui nunc terrestris modo cernitur insularis. Ut illic magis
estimes esse cicladas, ubi subito locorum facies respicis immutatas.
Earum quippe similitudine per equora longe patentia domicilia
videantur sparsa, que non natura protulit, sed hominum cura funda-
vit. Uiminibus flexibilibus enim irrigatis terrena illic soliditas
aggregatur et marino fluctui tam fragilis munitio non dubi-
tatur opponi, scilicet quando vadosum littus moles eicere nescit unda-
rum et sine viribus fertur quod altitudinis non iuvat.
Habitatoribus ergo una copia est ut solis piscibus expleatur
paupertas. Ibi cum divitibus sub equalitate convivit. Unus cibus
omnes reficit, habitatio similis universa concludit. Nesciunt
de penatibus invidere et sub hac mensura degentes evadunt
vicium, cui mundum constat esse obnoxium. In salinis autem
exercendis tota contentio est: pro aratris, pro falcibus cilindros
volvitis. Inde vobis fructus omnis enascitur, quando in ipsis
et que facitis possidetis. Moneta illic quodam modo percutitur
victualis. Arti vestre omnis fluctus adiectus est. Potest aurum aliquis
minus querere, nemo est qui salem non desideret invenire,
merito, quando isti debetur omnis cibus qui potest esse gratissimus.
Proinde naves quas more animalium vestris parietibus illiga-
tis diligenti cura reficite, ut cum vos vir experientissimus
Laurentius qui ad procurandas species directus est commonere
temptaverit festinetis excurrere, quatinus expensas necessarias
nulla difficultate tardetis, qui pro qualitate aeris compen-
xxv dium nobis eligere potestis itineris etc.

Ambrosio viro senatus ppto

Plerumque solliciti sunt qui mutatos rerum ordines intuentur 27
quia sepe protendunt aliqua que consuetudini probantur
adversa. Nihil enim sine causa geritur, nec quando mundus for-
tuitis casibus implicatur prodigiis et portentis, sed quicquid
venire videmus ad eum dominum constat esse consilium. Sus-
penduntur homines in admiratione cum sua reges consti-
tuta mutaverint, si aliter nuntii procedant quam eorum
usus obtinuerat. Cunctus autem de talibus non magna curiosi-
tate turbetur, si versa vice consuetudinem a sideribus aliquis
invenire videatur obscurum. Nam prout certa securitas

Liber

est prius mensibus tempora notare currentia. Sic magna curiositate
complemur cum mutari talia sentiuntur Quale rogo est stel-
larum primarium conspicere et eius solita lumina non videre, lunam
noctis decus intueri orbe suo plenam, et naturali splendore va-
cuatam Cernimus adhuc cuncti quasi venetum solem miramur
media die umbras corpora non habere, et vigorem illum for-
tissimi caloris usque ad extremi temporis inertiam pervenisse quod
quod non eclipsis momentaneo defectu sed totius pene anni
agi nichilominus constat excursu Qualis ergo timor est diu-
tius sustinere, quod vel in momento solet populos celeritate terrere
Habuimus itaque sine procellis hiemem, sine temperie vernum,
sine ardoribus estatem. Unde iam speretur posse venire tem-
periem, quando menses qui fructus decoquere poterant boreis fla-
tibus vehementer algebant Quid enim fertilitatem prestabit si terra
estivis mensibus non calescat Quid germen aperiat si pluviam
non resumat. Duo hec elementis omnibus probamus
adversa rigorem perpetuum et contrariam siccitatem Mutaverunt
se tempora vero mutando Et quod mixtis imbribus solebat
effici, ex ariditate sola vero potest obtineri Atque ideo de reliquis
frugibus prudentia tua futura vincat inopiam, quia tanta
fuit anni preteriti felix ubertas, ut venturis mensibus provisa suf-
ficiant Reponatur omne quod ad victum queritur facile
privatus victualia reperit cum se publicus apparatus expleverit
Sed ne te prius causa magna hesitatione distringat ad conside-
rationem revertere naturalium rerum Et fit ratione certum, quod
stupenti vulgo videatur ambiguum Sic enim constat divina or-
dinatione dispositum. Sic astra prioris anni in domiciliis suis
minutis administrationibus commoverunt Et supra solitum
hiems sicca redditur et frigida hinc aer nivibus nimio
rigore densatus ardore solis in nullam raritatem perductus
est, sed in assumpta crassitudine perdurans, et caloribus eius
obstitit, et aspectum humane fragilitatis elusit Media
enim que sunt nostris dantur obtutibus, et per ipsa tantum
videri possumus quantum nobis non corporis tenuitate conce-
ditur, hoc enim magnum quod inter celum terramque elementi
more liquidissimo pervagatum, dum contigit esse purum

/ et solis claritate resparsum nostros natiue pandit aspectus. Qui
non fuit aliqua permixtione coniugatum / tunc censo quasi quodam
torio / nec colores proprios / nec calores peruenire facit astrorum. Quod
etiam aliis seculis aere nubilo pro tempore frequenter effectum
hinc est quod diutinis radiis fructuum in solito calore frustrati sunt.
Quod nouum frigus messor expauit / quod accessu temporis
poma diriguerunt quod uuarum senectus acerba est. Sed si hec
diuine prouidentie tractatur satagere non debemus quando ipsius
imperio prodigia querere prohibentur. Illud tamen sine dubio
futuris fructibus aduersarium esse cognoscimus / ubi alimo-
niam consuetam nutrire lege propria non uidemus. Proinde
agat solicitudo nostra ne nos sterilitas unius anni turbare
uideatur. Dum sic ab illo primo administratore dignitatis no-
stre prouisum est ut precedens copia frequentem ualuisset mi-
tigare penuriam etc. Paulo uiro strenuo senatus presidio

Frequenter utilitas publica compendiosa pietate seruatur 26
quando illud magis acquirit quando honore intercessione
remiserit. Vehemens itaque uir uenerabilis Augustinus
vita clarus et nomine Venetum nobis necessitates flebili alle-
gatione declarauit. Non uini / non tritici / non panici species apud
ipsos fuisse prouectas asserens ad tantam penuriam prouin-
cialium peruenisse fortunas. Ut nec pitulla sustinere non
possint nisi eis pietas regalis solita humanitate prospexerit.
Quod nobis crudele uisum est aliquid ab impotentibus postula-
re / et illud sperare quod prouincia cognoscitur indigere.
A talibus enim solas lacrimas exigit qui quod non inuenit
imponit. Et ideo tanti uiri allegatione permoti / uini et
tritici quod nos in apparatu exactus ex concordiense aquili-
ense et foroiuliense colligere ciuitatibus colligere fecera-
mus penitus animo remittimus carnes tantum sicut breuis
nobis datus continet exinde prouidentes. Hinc enim contine
fuit sufficiente tritici speciem destinauimus et quam in his-
tria uini abunde natum esse comperimus. Exinde quantum
de supradictis ciuitatibus superatum est postulare sicut in
solo rerum uenalium reperitur. Quatinus nec ipsi ledi possit

tum ceteri iusta pretia seruant. Quapropter pretium indulgentiam
nulla credatis venalitate taxandum, ut tunc fiat remedium
gratuitum possit existere. nichilominus gloriosum Comitis enim
grauari nos subito posse vindicte si quod indictum est dari
a nobis indicatur acceptum etc.

Datio viro Epo mediolanen

27 Nimis prodest bonum iubere, nisi hoc per viros sanctis
simos velimus efficere. Auget enim beneficium voluntas
recta ministrorum, ut quicquid sine fraude geritur hoc vere dona
tis meritis applicatur. Decet enim ut munificentiam principa
lem sacerdotalis puritas exequatur. Nam cui est studium
bona de proprio facere laudabiliter potest aliena uero complere.
Et ideo sanctitatem vestram petimus cuius propositi est diuinis
inseruire mandatis, ut de horreis ticinensibus et tarnone
sibus panicis speciem sicut a principe iussum est tertiam par
tem esurienti populo ad viginti quinque modios per solidos solidum
distrahi sub vestra ordinatione faciatis. Nam transiens
venalitate ad alios perueniat qui se de proprio videntur posse suf
ficere. Accipiat inops hanc indulgentiam principalem. Egen
tibus iussum est non diuitibus subueniri. Perdit potius qui
mittit in plenum. Nam illud potius reconditur quod vasis
vacuis congregatur. Quapropter sanctitas vestra miserationis
officia non putet iniuriam, quia totum nobis dignum est
ubi pietas inuenitur. Quisquis aliena desideria quaerit fideliter ge
rere, hoc est bona propria perfecisse. Ad quam rem deo iuuante
perficiendam illum atque illum curam nostris destinare, qui sanctitatis
vestre ordinationibus obsecuti nichil ex se faciant, sed tantummodo nobis
obedire contendant. Solidi vero quanti ex supradicta quantitate
panici potuerint congregari, vestra nobis relatione declarate,
ut apud arcarium recondita ad supra memoratam speciem
reparandam futuris reseruentur. Deo auxiliante temporibus
more vestis idemne cuius ordinatio per fila resoluitur ut in
nouam faciem splendidius potius texatur. Edictum.

28 Quis nesciat prouidentiam diuinam in rebus nostris aliqua
velle subducere, ut humanam possit animam comprobare. Nam
si nullus penitus indigere contingeret, locum profecto largitas non
haberet. Data est prouinciis in regis nostri laude penuria.

steriles facti sunt agri, ut ubertas domini possit agnosci. Cumque
cet acceptissimum domini ubi processisset incommodum. Laudate pro-
vincie, malis quam vestris potius refecte, qualem talem probatis
animum principis, ut nullus cedat adversis. En pietas mira-
bilis, que ubique nostris compugnat incommodis. Nam cum se feri-
tas gentilis, prioris temporis animasset cuncta et Liguria nostra
sicut vos retinere necesse est. Burgundionum incursione qua-
tetur gerere quam bellum de vicinitate furtim, subito tamquam
sol ortus fama presentis imperii expugnantis se hostis sua pre-
sumptione congemuit, quando illum cognovit nominate gentis
esse rectorem quem sub militis nomine probavit singularem
quo cognito se optavit de suis finibus non exire. Burgundio
principe nostro pugnare adverso. Cuius licet pristinam releva-
tus evaserit infelicitatem, tamen precipitatus incurrit. Nam mox
ut Gotthi ad bellum studium gemina se fortitudine contule-
runt. Ita prospere concertatione recisa est rebellium manus quia
hinc audaces, hinc timidos stare contigisset armatos diminuti
equitati inditii, ut in ipsis temporibus predo corrueret quos vastare
presumpsit. Exulta adversariorum cadaveribus ornata provincia
eternum decus fimere quem minorum nisu constat effectum. Sed
melius exculta Liguria cum negato fructu segetis messis provenit
hostilis. Nam et si tributa tua minus potuerunt accipi, tecum
triumphos in te natos feliciter obtulisti. His additur Alemannorum
imper fugata surreptio. Que primis conatibus suis sic probatur
oppressa ut simul adventum suum incurrisset, et exitum quasi salu-
taris fieret exercitatione purgata. Et natis et regale presumentium
vindicaretur excessus. et subiectorum non omnino grassaretur
interitus. Possem quidem vobis dinumerare quanta in aliis locis
hostium turba cecidit, sed more humani animi ad vestra felicia
festinantes illud nos tantum dicere cupimus quod ad vos specialiter
pertinere sentitis. Dedicamus ergo ad suam principium qualitatem
quos defendit a belli clade, nec inopie patitur pericula susti-
nere. Nam qui prohibuit hostem provincie et famem iussit exire
O etiam toto orbe predicandum contra indigentiam suam gloriosi
principis pugnat humanitas. Cuius vere castra sunt horrea
referta, que si claudere voluisset tunc utique intrasset portabilis

nuta Sed quia magis aperit sementem ad necessariam mox fuga-
vit questio que principis nostri bella mundus potius admiratur
Ego tamen dicam quod sentiam In usum est viris fortibus feli-
citer exisse pugnas, sed supra humanam virtutem esse constat mas-
se penuriam Vix mutuum regis tantum ac talibus bonis nulla po-
tuissent supplicum vota sufficere Ad hunc et dimidiam relaxare
pertulit fiscalis calculi functionem, ne tristes in aliqua parte faceret
quibus tot felicia prestitisset Joseph legimus contra famem fune-
stam emendi quidem tritici dedisse licentiam Sed tale potuisse pre-
cium, ut ne subvenientis avidus se potius venderet alimoniam
mercaturus Venale ergo fuit tunc miseris vivere, quibus acer-
ba subventio libertatem suam videbatur adimere Ubi non minus
ingemuit liberatus quam potuit flere captivus Credo virum
sanctum hac necessitate constrictum, ut et avaro principi satis-
faceret, et periclitanti populo subveniret pace tanti patris dixerim
quanto prestantius est libertate salva frumentum vendere, et
propter indigentiam tributa laxare Gratis constat ista venalitas
quando et unde ematis cessit, et pretium quod vos oblectet impo-
suit Vendidit itaque largitas publica vicenos qui nos modios
cum possessor inveniret, non possit ad denos ordinem rerum sol-
licitavit humanitas nos uberius male distrahere, cum esuri-
ens parcus sit carius comparare Tenorum predicatorum eventuum
affectu dampnorum negotiator provenit Notum est vendenti ma-
gis perdere, quam questum comparans valeat invenire Talia pro-
fecto regem decet tractare commercia Talem convenit mercatorem
exercere pietatem, et tunc nimis acquiescat accipere quando emp-
tor plurima properatur offerre, libet referre qualis in nobis sit
dominantis affectus, quia et primo cessit quantum sufficere credidit
Nunc iterum postulata geminavit Verecundum nobis ut aliquid
sperare post dona, cum se adhuc ad beneficia principis reserva-
ret humanitas Non audita despexit, quando ipse visa testatus
est Felix calamitas illa que prius miserante recepit testem ut
post districtum iudicem non haberet Gaude ergo assuete iam
bono Liguria in usum tuo secula venerunt Nam collatos Egip-
tios magna prosperitate vicisti evadis tempora necessitatis
et libertatis premia non amittis Immo illo tempore securius
es ab hoste redditus, quando et de famis periculis cognosceris
esse liberatus. Ad hunc licet te Liguria predictum ornat exemplum
Ad hoc tamen est quo felicius superatur Legitur enim Joseph

Duodecimus

fratribus suis tantum sanctis occulta patria reddidisse. Quid mirer
si natura compellente proximis suis humanior visus est extitisse.
Hic ante cunctis large vendidit frumentum debitum. reliquit
et plus iste generaliter contulit tributariis quam ille solius solis visus
est praestitisse germanis. Bona dicantur. Effusa hinc bona ma-
discit universa quando non regibus comparantur nostra secula. sed
proprius. Sed ne diutius beneficiorum regalium cupidos occuparemus
precepta nostra ad eos, quorum interest manasse cognoscite. Ut se-
cundum tenorem missionis ad vos perveniat munificentia prin-
cipalis etc. Finis huius operis Cassiodori vene etc.

